

UNIVERSITAT D'ANDORRA

Programa de doctorat de la Universitat d'Andorra

La competència de cultura democràtica a l'ensenyament superior

Sònia Gili Moneo

Direcció: Mercè Gisbert Cervera i Virginia Larraz Rada
Identificador: TD-108-106168/202312
Data de defensa: 10 d'abril de 2024

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (*framing*). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading nor the availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (*framing*). These rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author

UNIVERSITAT D'ANDORRA

Programa de doctorat de la Universitat d'Andorra

La competència de cultura democràtica a l'ensenyament superior

*The competence of democratic culture in higher
education*

Sònia Gili Moneo

Directores: Mercè Gisbert Cervera – Universitat Rovira i Virgili

Virginia Larraz Rada – Universitat d'Andorra

Data: 13-12-2023

Agraïments

En arribar al final d'aquest camí acadèmic, voldria expressar el meu sincer agraïment a aquells que han estat al meu costat durant aquest procés.

Les meves directores, Mercè i Virginia, mereixen un reconeixement especial. La seva orientació experta, el seu suport constant i la seva dedicació han estat fonamentals per al desenvolupament d'aquesta tesi. Sense la seva guia i suport incondicional, aquesta tasca no hauria estat possible.

A la meva estimada família, vull agrair-los el seu amor, paciència i suport constant durant aquest viatge. Els vostres ànims i paraules d'encoratjament han estat la força que m'ha mantingut enfocada durant els moments més desafians. En particular, el suport incondicional del meu germà i de la meva parella ha estat essencial per a la meva perseverança i èxit durant aquesta etapa acadèmica. La seva comprensió, suport constant i ànims han estat un far que ha il·luminat els meus dies més difícils.

Als meus amics, que han estat una font constant d'alegria, suport i comprensió. Les seves paraules d'ànim i moments compartits han il·luminat els moments més foscos d'aquest procés.

Així mateix, als meus estimats companys de feina, els hi agraeixo la seva comprensió i suport durant aquest temps. La vostra col·laboració i motivació han contribuït significativament al meu creixement personal i professional.

A tots aquells que, de manera directa o indirecta, han estat part d'aquesta etapa crucial de la meva vida, gràcies per la vostra contribució, encoratjament i presència constant.

Finalment, vull reconèixer la riquesa i al mateix temps la dificultat d'aquest procés. Ha estat un viatge ple de reptes, aprenentatges i satisfaccions. Cada experiència viscuda m'ha enriquit i m'ha format com a professional i com a persona.

Gràcies a tots, de tot cor.

Índex

Resum	9
Abstract.....	10
Introducció.....	11
1. Concepte de democràcia.....	13
2. El concepte de democràcia en els organismes internacionals que el Principat d'Andorra s'ha adherit	22
3. Fonaments pedagògics per la construcció de la cultura democràtica	32
3.1. Pedagogs del segle XVIII i XIX	32
3.2. Pedagogs del segle XX	35
3.3. Pedagogs del segle XXI	39
4. La competència de cultura democràtica	46
4.1. Definicions i enfocaments teòrics sobre la competència de cultura democràtica en el context educatiu.....	46
5. Objectius	60
6. Metodologia de la recerca	63
6.1. Paradigma i principis metodològics	63
6.2. Revisió sistemàtica de la literatura	64
6.2.1. Metodologia de la primera anàlisi	64
6.2.2. Metodologia de la segona anàlisi.....	65
6.3. Selecció dels instruments.....	66
6.4. Validació de la traducció dels instruments	67
6.4.1. Fases de la traducció dels instruments	68
6.5. Validació dels instruments a través d'una prova pilot	69
6.6. Administració dels instruments	70
6.7. Entrevistes semiestructurades i grups focals	71
6.8. Triangulació.....	76
7. Resultats.....	77
7.1. Resultat 1: Definició de la competència de cultura democràtica.....	78
7.1.1. Resultat de la primera anàlisi.....	78
7.1.2. Resultat de la segona anàlisi	81
7.2. Resultat 2: Selecció de dos instruments	86

7.3.	Resultat 3: Validació de la traducció dels qüestionaris	90
7.4.	Resultat 4: Validació dels qüestionaris a través d'una prova pilot.....	95
7.4.1.	Fiabilitat	95
7.4.2.	Anàlisi dels resultats prova pilot	96
7.5.	Resultat 5: Anàlisi del coneixement de la competència de cultura democràtica dels estudiants de la Universitat d'Andorra	106
7.6.	Resultat 6: Anàlisi de la percepció del professorat sobre el coneixement de la competència de cultura democràtica dels estudiants.....	116
7.7.	Resultat 7: Llistat d'accions dutes a terme per institucions que promouen la competència de cultura democràtica	122
7.7.1.	Figures que intervenen	125
7.7.2.	Currículum.....	127
7.7.3.	Espais	129
7.7.4.	Avaluació.....	130
7.7.5.	Dispositius	131
7.7.6.	Comunicació.....	133
7.7.7.	Activitats	134
7.7.8.	Formacions.....	136
8.	Resultat 8: Estratègia per implementar el programa formatiu.....	139
8.1.	Model ADDIE i AGILE per desenvolupar el programa	139
8.2.	Introducció del programa	143
8.3.	Objectiu del programa	145
8.4.	Persones que intervenen en el desenvolupament de la competència de cultura democràtica de l'estudiant	147
8.5.	Activitats relacionades amb el desenvolupament de la competència de cultura democràtica	148
8.6.	Passos a seguir per l'estudiant	149
8.7.	Recursos i col·laboracions	158
8.8.	Integració en el currículum dels estudis universitaris.....	159
8.9.	Promoció de la participació.....	161
8.10.	Seguiment i continuïtat.....	162
8.10.1.	Àmbits a considerar i indicadors de compliment.....	163
9.	Conclusions	171

9.1. Contribució final i punts forts	178
10. Limitacions i línies futures.....	179
11. Publicacions.....	181
12. Referències bibliogràfiques.....	182
13. Annexos.....	198
Annex 1. Passos seguits per cercar diferents definicions del concepte de democràcia en diferents enciclopèdies i diccionaris	198
Annex 2. Quatre categories relacionades amb les definicions del concepte de democràcia.....	199
Annex 3. Relació de les definicions de democràcia dels diferents diccionaris i enciclopèdies amb les 4 categories.....	202
Annex 4. Organitzacions internacionals que el Principat d'Andorra s'ha adherit.	206
Annex 5. Passos seguits en la cerca bibliogràfica.....	210
Annex 6. Components de la competència de cultura democràtica	211
Annex 7. Anàlisi de 28 instruments.....	213
Annex 8. Anàlisi de 9 investigacions per validar la traducció d'un instrument.....	230
Annex 9. Consentiment informat per les entrevistes i els grups focals	237
Annex 10. Guió semiestructurat de les 14 entrevistes i dels 2 grups focals	241
Annex 11. Fase 1 de la traducció.....	288
Annex 12. Fase 2 de la traducció.....	291
Annex 13. Fase 3 de la traducció.....	298
Annex 14. Fase 4 de la traducció.....	306
Annex 15. Fase 5 de la traducció.....	311
Annex 16. Fase 7 de la traducció.....	315
Annex 17. Qüestionari 1, adreçat als estudiants.....	318
Annex 18. Qüestionari 2, adreçat al professorat	322

Índex taules

Taula 1. Conceptes més emprats per definir la democràcia en diferents diccionaris i enciclopèdies.....	14
Taula 2. Conceptes emprats en les definicions en diferents llengües.....	15
Taula 3. Taula sinòptica de la definició de cultura democràtica de les vuit organitzacions.	29
Taula 4. Objectiu general, objectius específics, resultats i instruments i estratègies	62
Taula 5. Fases de la validació de la traducció segons Wild et al. (2005)	69
Taula 6. Relació dels conceptes de la competència de cultura democràtica	79
Taula 7. Selecció dels instruments per administrar	87
Taula 8. Evaluation of global citizenship education	89
Taula 9. Assessment/self-assessment of students' skills and perceptions of global issues	89
Taula 10. Selecció del procés de validació de traducció de l'instrument.....	91
Taula 11. Alpha de Cronbach – qüestionari dels estudiants	95
Taula 12. Alpha de Cronbach – qüestionari del professorat	96
Taula 13. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre aspectes globals i competències de ciutadania global (Prova pilot)	97
Taula 14. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre l'exploració i la descoberta (Prova pilot)	98
Taula 15. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre la comunicació (Prova pilot)	99
Taula 16. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre l'ús d'Internet i les llengües estrangeres (Prova pilot)	100
Taula 17. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre la disposició d'actuar per a la comunitat (Prova pilot)	101
Taula 18. Freqüència de percentatge de la percepció del professorat sobre el coneixement dels estudiants (Prova pilot).....	102
Taula 19. Freqüència de percentatge de la percepció del professorat sobre l'aspecte de les competències dels estudiants (Prova pilot).....	103
Taula 20. Freqüència de percentatge de la percepció del professorat sobre l'actitud dels estudiants (Prova pilot).....	104
Taula 21. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre aspectes globals i competències de ciutadania global.....	107
Taula 22. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre l'exploració i la descoberta.....	108
Taula 23. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre la comunicació	109
Taula 24. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre l'ús d'Internet i les llengües estrangeres	111

Taula 25. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre la disposició d'actuar per a la comunitat.....	113
Taula 26. Freqüència de percentatge de la percepció del professorat sobre el coneixement dels estudiants	117
Taula 27. Freqüència de percentatge de la percepció del professorat sobre l'aspecte de les competències dels estudiants.....	118
Taula 28. Freqüència de percentatge de la percepció del professorat sobre l'actitud dels estudiants.....	120
Taula 29. Models ADDIE i AGILE.....	142
Taula 30. Nivells de progressió del desenvolupament de la competència de cultura democràtica	157
Taula 31. Àmbits a considerar i indicadors de compliment per mesurar i valorar l'efectivitat del programa.....	168

Índex figures

Figura 1. Relació de les definicions de democràcia dels diferents diccionaris i enciclopèdies amb la categoria (a) tipus de govern.....	17
Figura 2. Les 20 competències per a una cultura democràtica del Consell d'Europa (2018)	52
Figura 3. Interrelació entre la definició de les competències per a una cultura democràtica del Consell d'Europa (2018) i les 7 competències de Páll i Garces (2019)	54
Figura 4. Àmbits, àrees i dimensions clau de la competència de cultura democràtica..	84
Figura 5. Anàlisi de les entrevistes - Figures que intervenen	126
Figura 6. Anàlisi de les entrevistes – Currículum.....	128
Figura 7. Anàlisi de les entrevistes – Espais	129
Figura 8. Anàlisi de les entrevistes – Avaluació.....	130
Figura 9. Anàlisi de les entrevistes – Dispositius	132
Figura 10. Anàlisi de les entrevistes – Comunicació.....	133
Figura 11. Anàlisi de les entrevistes – Activitats	135
Figura 12. Anàlisi de les entrevistes – Formacions.....	136
Figura 13. Definició de les 6 àrees que conformen la competència de cultura democràtica	146

Resum

La incorporació de la Competència de Cultura Democràtica (CCD) en l'àmbit educatiu, és indiscutiblement crucial per formar ciutadans que participin activament de la cultura democràtica. La present tesi doctoral aborda la importància de la CCD en l'àmbit de l'ensenyament superior, explorant la seva definició, implementació i desenvolupament efectiu dins de les institucions acadèmiques. L'objectiu central d'aquesta investigació és dissenyar una estratègia i un programa formatiu que fomentin la CCD entre els estudiants universitaris. Per assolir aquest objectiu s'ha definit el concepte de cultura democràtica. Seguidament, s'ha descrit el procés de selecció i validació d'unes eines que han de permetre diagnosticar el nivell de coneixement de la CCD, com a part del procés de validació s'ha testat amb estudiants de la Universitat d'Andorra. A més a més, s'han catalogat les accions realitzades per promoure el desenvolupament de la CCD, a partir d'entrevistes realitzades a diferents agents involucrats en la promoció d'aquesta competència. Finalment, s'ha descrit una estratègia que ha de permetre guiar a una institució acadèmica en el procés d'implementació de la CCD i s'ha desenvolupat l'estructura detallada d'un programa formatiu per al desenvolupament de la CCD a l'ensenyament superior, proporcionant un marc pràctic per a la implementació eficaç d'aquesta competència. Es tracta, per tant, d'una recerca amb caràcter interpretatiu i constructivista que analitza la necessitat, l'eficàcia i les implicacions pràctiques de la integració de la CCD, oferint un conjunt de directrius i eines aplicables a diverses institucions acadèmiques. Els resultats més rellevants posen de manifest la necessitat de desenvolupar la CCD des de les institucions d'ensenyament superior. Subratllen la responsabilitat compartida de tots els actors implicats en la presa de decisions per reconèixer la importància d'incorporar, promoure i implementar la CCD com a part fonamental dels plans d'estudi. Així, aquest programa no està concebut exclusivament per a una universitat en particular, sinó que ofereix una estratègia i orientacions que pot aplicar qualsevol institució acadèmica interessada en aquest objectiu.

Paraules clau: *competència de cultura democràtica, ensenyament superior, programa formatiu*

Abstract

The incorporation of the Competence for Democratic Culture (CDC) in the field of education is undeniably essential for training citizens who actively engage in democratic culture. This doctoral thesis focuses on examining the significance of CDC in higher education, delving into its definition, implementation and effective development within academic institutions. The main purpose of this research is to devise a strategy and a training programme aimed at fostering CDC among university students. To achieve this goal, we have defined the concept of democratic culture within the context of higher education. Subsequently, we have outlined the procedure for selecting and validating specific tools designed to assess the extent of knowledge regarding CDC. As an integral part of the validation process, we have tested our tools with students from the University of Andorra. Furthermore, we have documented actions undertaken to promote the development of CDC in higher education based on interviews conducted with various actors engaged in fostering this competence. Finally, we have outlined a strategy designed to offer guidance to academic institutions involved in the implementation process of CDC. Additionally, we have elaborated a comprehensive structure of a training programme geared towards cultivating CDC in higher education, providing a practical framework for the effective implementation of this competence. This research, which adopts an interpretative and constructivist approach, focuses on the analysis of the necessity, effectiveness, and practical implications associated with incorporating CDC into higher education. Besides, it aims to offer a set of guidelines and tools that are suitable for diverse academic institutions. The most relevant results reveal the need to develop CDC from higher education institutions. Moreover, they also highlight the significance of shared responsibility among all actors engaged in the decision-making process. This collaboration is essential to recognise the value of incorporating, promoting, and implementing CDC as a fundamental element within study programmes. Consequently, this programme is not specifically tailored for a particular university; rather, it offers a strategy and guidelines that can be implemented by any academic institution seeking to attain this goal.

Keywords: *competence for democratic culture, higher education, training programme*

Introducció

En una societat democràtica és necessari que els ciutadans tinguin una educació i una formació democràtica per canviar i transformar la societat a través del respecte i dels drets humans (Gómez, 2016). Per aquest motiu, no és solament necessària una educació democràtica a les escoles sinó també és necessària una educació democràtica a l'ensenyament superior, per transformar societats pluralistes i democràtiques basades en el debat i en evidències (European University Association, 2021). En aquest sentit, cal destacar la importància que ha tingut, té i tindrà la democràcia en la qualitat de l'educació i a la inversa, la contribució de l'educació per al desenvolupament d'una ciutadania democràtica (Braslavsky et al., 2008). Autors com Kindelán (2013) es qüestionen sobre quina és la missió de les universitats en l'actualitat. És important que des de l'ensenyament superior es proporcioni el coneixement, les capacitats i les actituds necessàries per al bon desenvolupament de la Competència de Cultura Democràtica (CCD) i així mateix fer complir amb les promeses democratitzadores (Thoilliez, 2021).

Aquesta investigació es basa en una anàlisi del concepte de democràcia, tenint en compte les contribucions de diversos autors clau que han marcat el pensament democràtic al llarg de la història. Entenen la democràcia com un sistema d'organització política on es reconeix el poble com a sobirà, el qual orientarà la construcció d'una Cultura Democràtica (CD) dins de l'ensenyament superior. No obstant això, aquesta comprensió requereix una revisió constant, com assenyala Innerarity (2020), per mantenir-se alineada amb les realitats i desafiaments contemporanis.

Les categories fonamentals d'aquesta investigació, centrades en la relació amb els ciutadans i els valors democràtics, emergeixen com a elements clau per a la construcció de la CCD. La idea de Bolívar (2016) que promou la cultura cívica emergeix com a guia en la promoció d'accions que permetin a cada ciutadà exercir la democràcia. El marc teòric també s'endinsa en les diverses perspectives pedagògiques, explorant les teories emancipadores de Rousseau fins als plantejaments contemporanis de Meirieu. Aquest recorregut per les idees pedagògiques essencials destaca com l'educació pot exercir un paper fonamental en la promoció de la formació d'una ciutadania compromesa amb la

CD. A més, aquesta recerca es connecta amb la perspectiva internacional, analitzant les institucions amb les quals el Principat d'Andorra ha establert vincles, com l'Organització de les Nacions Unides, l'Organització d'Estats Iberoamericans i el Consell d'Europa, entre d'altres. Aquestes entitats comparteixen una missió comuna de fomentar una CD que transcendeix fronteres, subratllant la importància de defensar els drets humans i proporcionar una educació de qualitat.

No obstant això, la CCD no pot ser només una qüestió teòrica. Aquesta tesi destaca la necessitat d'integrar-la de manera específica, transversal i coherent a l'ensenyament superior. Aquesta idea es fonamenta en les aportacions d'autors rellevants com Carabantes i Contreras-Salinas (2019) i Hopgood et al. (2019), i destaca la importància d'una formació adequada per al cos docent, subratllant la seva responsabilitat com a guies per al desenvolupament de ciutadans conscients, crítics i compromesos.

Així, en aquesta investigació no només es busca definir la CCD des d'una perspectiva acadèmica, sinó que també vol proporcionar eines pràctiques per a la seva integració amb èxit a l'ensenyament superior. Aquesta exploració inclou temes com la interculturalitat, la sostenibilitat i la participació cívica, contribuint a la formació d'individus amb la capacitat de forjar un futur democràtic, just i participatiu. En aquest sentit, l'objectiu general de la tesi doctoral és dissenyar una estratègia per implementar un programa formatiu que permeti promoure el desenvolupament de la competència de cultura democràtica entre els estudiants d'ensenyament superior.

1. Concepte de democràcia

L'opinió internacional sobre un país moltes vegades ve influenciada per la qualificació que se li dona al sistema polític (Duhem, 2006), però la democràcia és més que una forma de govern, és primer de tot, la manera en què un ciutadà desenvolupa la seva personalitat, és conscient dels diferents punts de vista i treballa la seva intel·ligència per saber viure de forma organitzada (Dewey, 1965). Autors com Sala et al. (2021), descriuen que la democràcia no és únicament una estructura política, sinó una forma de millorar la convivència a través del “diálogo, del respeto a la pluralidad, del reconocimiento de las ideas de las otras personas” (p. 164). És important que cada individu sigui capaç de posar en pràctica les seves pròpies habilitats per participar com a membre actiu en una societat col·lectiva, on l'individualisme de cada persona sigui una força potent dins del conjunt global (Lòpez, 2016). El problema és la simplicitat, la falta d'actualització de coneixements i la manca d'un procés d'aprenentatge o simplement una curiositat per aprendre, dificultant una evolució de la societat, de la ciència, dels sistemes socials o inclús de la política (Innerarity, 2020). Rosanvallon (2017), aporta dos conceptes clau perquè la democràcia progressi: el primer és una construcció de democràcia basada en la confiança i el segon és una democràcia d'apropiació, exercint de manera més directa funcions democràtiques. Dos conceptes que són necessaris treballar des de l'educació. Com afirma Senabre (2011), “la democràcia, sense educació democràtica, no existeix” (p. 47). Per aquest motiu, en aquest apartat, abans d'exposar les definicions de les diferents institucions i contextos educatius, es vol delimitar el concepte de democràcia en el que es fonamenta aquesta recerca.

En primer lloc, s'ha realitzat una cerca de les definicions en diferents enciclopèdies i diccionaris en llengua anglesa, castellana, catalana, francesa i italiana (American Heritage, Cambridge English Dictionary, Merriam-Webster, Oxford Advanced American, WordReference, Institut d'Estudis Catalans, Dizionario Italiano, Académie Française, Dictionnaire français Larousse, Real Academia Española i Diccionario del español de México i les enciclopèdies Encyclopaedia Britannica, Stanford Encyclopaedia of Philosophy, Enciclopèdia Catalana, Enciclopedia Treccani i Enciclopèdia Universalis) que han permès tenir una visió global de la definició de democràcia. A l'annex 1

s'especifiquen els passos seguits per cercar les definicions de democràcia en diferents enciclopèdies i diccionaris. En total s'han analitzat 16 definicions i, amb l'eina d'anàlisi qualitativa *Atlas.ti*, s'ha fet el recompte de totes les paraules repetides en les definicions. En total s'han comptat 2.097 paraules, de les quals s'han eliminat les paraules sense sentit propi i s'han agrupat les paraules amb el mateix significat, però gramaticalment diferents. En la taula següent s'observen les 88 paraules més usades obtingudes en les definicions de democràcia dels diferents diccionaris i enciclopèdies.

Diccionaris i enciclopèdies	Conceptes més usats
Llengua anglesa American Heritage, Cambridge English Dictionary, Merriam-Webster, Oxford Advanced American, WordReference, Encyclopaedia Britannica i Stanford Encyclopaedia of Philosophy.	<i>Adult, community, decision, democracy, directly, election, equality, government, group, organization, people, political, power, principles, representation, society, state, system, unit.</i>
Llengua catalana Institut d'Estudis Catalans i Enciclopèdia Catalana.	<i>Democràcia, cristiana, doctrina, govern, partits, comunitat, estudis, institut, polític, sindicats, sistema.</i>
Llengua italiana Dizionario Italiano i Enciclopedia Treccani.	<i>Cittadini, costituzione, democrazia, eguale, libertà, popolo, significato, sovranità.</i>
Llengua francesa Académie Française, Dictionnaire français Larousse i Enciclopèdia Universalis.	<i>Chrétienne, citoyens, critères, décisions, démocratie, directe, droits, élus, état, exercée, forme, gouvernement, grec, institutions, intérêts, intérieur, organisation, parti, peuple, politique, populaire, pouvoir, principe, social-démocratie, souveraineté, système.</i>
Llengua castellana Real Academia Española i Diccionario del español de México.	<i>Cristiana, decisiones, democracia, derechos, directa, doctrina, ejerce, forma, gobierno, grupo, igualdad, individuales, liberal, marxista, miembros, poder, políticos, principios, pueblo, representantes, soberanía, social, sociedad.</i>

Taula 1. Conceptes més emprats per definir la democràcia en diferents diccionaris i enciclopèdies

És evident que el concepte de democràcia apareix reflectit en totes les definicions independentment de la llengua. Com s'observa en la taula següent, els conceptes de "poble" i "política" apareixen en quatre llengües. Els conceptes "decisió", "directa", "poder", "principis", "cristiana", "sobirania", "sistema" i "igualtat" apareixen en tres de les cinc llengües i els conceptes "comunitat", "elecció", "grup", "organització", "societat", "estat", "doctrina", "partit", "institució", "ciutadans", "drets", "exercir" i "forma" queden reflectides únicament en dues llengües. Els conceptes següents queden reflectits en una sola llengua "adult", "unit", "estudis", "sindicats",

“costituzione”, “libertà”, “critères”, “grec”, “intérêts”, “intérieur”, “populaire”, “social-démocratie”, “individuales”, “liberal”, “marxista”, “miembros”, “representantes” i “social”.

Nombre de llengües en què apareix la paraula	Llengua anglesa	Llengua catalana	Llengua italiana	Llengua francesa	Llengua castellana	Conceptes
5	X	X	X	X	X	Democràcia
4	X		X	X	X	Poble
	X	X		X	X	Polítics
3	X			X	X	Decisions
	X			X	X	Directa
	X			X	X	Poder
	X			X	X	Principis
		X		X	X	Cristiana
	X	X		X		Sistema
			X	X	X	Sobirania
	X		X		X	Igualtat
	2	X	X			
X				X		Eleccions
X					X	Grup
X				X		Organització
X					X	Societat
X				X		Estat
		X			X	Doctrina
		X		X		Partit
		X		X		Institució
			X	X		Ciudadans
				X	X	Drets
				X	X	Exercir
				X	X	Forma

Taula 2. Conceptes emprats en les definicions en diferents llengües

A partir dels conceptes més emprats en les definicions dels diccionaris i de les enciclopèdies s’han analitzat les definicions. Aquesta anàlisi ha permès agrupar les diferents definicions amb les paraules més esmentades en 4 categories. El detall d’aquesta anàlisi es pot trobar a l’annex 2. Les 4 categories són les següents: (a) tipus de govern, (b) relació amb els ciutadans, (c) tipus de democràcia i (d) valors. A continuació es descriuen les 4 categories:

a) Categoria tipus de govern: recull dels diferents tipus de governs que s'associen a democràcia.

En les definicions de llengua anglesa se cita: “government by the people” (American Heritage), “system of government” (Oxford Advanced American Dictionary) o “a political unit that has democratic government” (Merriam-Webster). Les definicions de llengua catalana també defineixen la democràcia com un “sistema de govern” (Institut d'Estudis Catalans). En canvi, a l'Enciclopèdia Catalana la defineixen com “doctrina política” (Enciclopèdia Catalana). En el Dizionario Italiano descriuen el tipus de govern d'una democràcia com una “concezione política” (Dizionario Italiano). Finalment, s'observa que les definicions de llengua francesa i castellana, en la categoria de tipus de govern són molt similars. La defineixen com un sistema o organització política en què la sobirania resideix en el poble (Dictionnaire Français Larousse i Encyclopaedia Universalis). Cal destacar que el Diccionario del español de México, també defineix la democràcia com “una forma de gobierno de una sociedad, en la que el pueblo es soberano y tiene poder completo sobre sus actos y sus decisiones”, però afegeix que la democràcia també és “una doctrina política” (Diccionario del español de México).

La categoria tipus de govern recull les referències que defineixen la democràcia com un tipus de govern, un sistema d'organització política on el poble és sobirà. Cada govern tendeix a definir les seves pròpies característiques, depenen de la doctrina de cada partit polític.

En la figura següent s'observa la relació de les definicions emprades en els diferents diccionaris i enciclopèdies amb l'agrupació de la categoria (a) tipus de govern. A l'annex 3 es troben totes les relacions obtingudes entre les definicions i les 4 categories.

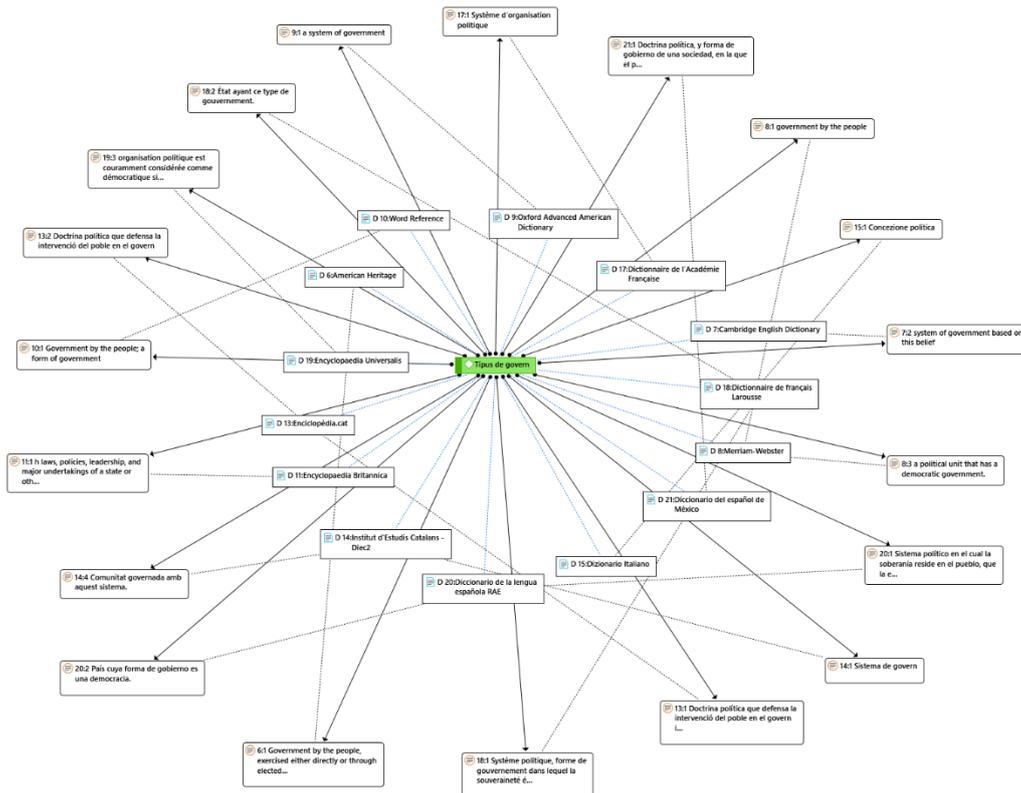

Figura 1. Relació de les definicions de democràcia dels diferents diccionaris i enciclopèdies amb la categoria (a) tipus de govern

(b) Categoria relació amb els ciutadans: recull les accions que tot ciutadà pot realitzar per poder exercir la democràcia.

S’observa com en la majoria dels diccionaris i de les enciclopèdies de llengua anglesa relacionen la definició de democràcia amb “political power” (American Heritage) i “the supreme power is vested in the people” (Merriam-Webster i WordReference). A més del poder atribuït al poble, defineixen les diferents accions que tenen els ciutadans, segons l’entesa de democràcia d’aquestes definicions “by elected representatives or directly by the people themselves” (Cambridge English Dictionary), “power is vested in the people and exercised by them directly or indirectly through a system of representation usually involving periodically held free elections” (Merriam-Webster), “people of a country can vote to elect their representatives” (Oxford Advanced American Dictionary), “the people and exercised directly by them or by their elected agents under a free electoral system” (WordReference), “policies, leadership, and major undertakings of a state or other polity are directly or indirectly decided by the “people”” (Encyclopaedia Britannica), “method of group decision making” (Stanford

Encyclopaedia of Philosophy), “participació igualitària de tots els membres de la comunitat en la presa de decisions d’interès col·lectiu” (Institut d’Estudis Catalans), “sovranità è esercitata direttamente dal popolo” (Dizionario italiano), “sovranità concessa a tutti coloro che fanno parte del δῆμος (nazione)” (Trecanni), “souveraineté et les décisions qui en découlent sont exercées théoriquement ou réellement, directement ou indirectement, par le peuple” (Dictionnaire de l’Académie Française) i “pueblo es soberano y tiene poder completo sobre sus actos y sus decisiones” (Diccionario del español de México).

La categoria relacionada amb els ciutadans recull les referències que centren la definició de democràcia en els ciutadans que han de tenir una relació directa o indirecta amb el tipus de govern, a través d’eleccions lliures celebrades periòdicament on el poder és atribuït al poble, fent que el poble esdevingui sobirà.

(c) Categoria tipus de democràcia: analitza 6 tipus de democràcies definides pels diferents diccionaris i enciclopèdies.

“Democràcia representativa” (Oxford Advanced American Dictionary, Diccionario de la lengua española i Diccionario del español México), “democràcia cristiana” (Enciclopèdia Catalana, Institut d’Estudis Catalans, Dizionario Italiano, Diccionario de la lengua española i Diccionario del español México), “democràcia popular” (Enciclopèdia Catalana, Dictionnaire de l’Académie Française i Diccionario de la lengua española), “democràcia directa” (Dizionario Italiano, Diccionario del español México, Dictionnaire de l’Académie Française i Diccionario de la lengua española), “democràcia parlamentària” (Dictionnaire de l’Académie Française) i “democràcia burgesa, censatària, liberal i orgànica” (Diccionario de la lengua española).

La categoria tipus de democràcia recull les diferents democràcies que han estat creades fins al moment, amb característiques diferents, maneres d’entendre diverses i variada segons el lloc i l’època.

(d) Categoria valors: mostra els principis que ha de tenir un ciutadà en una democràcia.

La gran majoria de les definicions de democràcia tenen en compte aquesta categoria, com ara els “principis d’igualtat” (American Heritage, Cambridge English Dictionary, Oxford Advanced American Dictionary, WordReference, Stanford Encyclopaedia of Philosophy, Institut d’Estudis Catalans, Treccani, Dictionnaire de l’Académie Française, Encyclopaedia Universalis, Diccionario de la lengua española i Diccionario del español de México), “la llibertat” (Cambridge English Dictionary, Treccani i Diccionario de la lengua española), “el respecte” (American Heritage i Dictionnaire de l’Académie Française), “la participació” (Oxford Advanced American i Institut d’Estudis Catalans) i “els drets” (WordReference, Dizionario Italiano i Dictionnaire de l’Académie Française).

La categoria valors recull les referències que centren la seva definició en els valors d’una democràcia que han de ser atorgats als ciutadans i respectats sense excepció. Els principis d’igualtat, la llibertat, el respecte, la participació i els drets són entre altres, els valors fonamentals per poder viure en democràcia.

Conclusió de l'apartat

En aquest apartat s'han analitzat quatre categories clau relacionades amb la democràcia: (a) el tipus de govern, (b) la relació amb els ciutadans, (c) els tipus de democràcia i (d) els valors associats. A partir d'aquesta anàlisi, es pot arribar a diverses conclusions significatives que guiaran el desenvolupament del marc teòric per a la definició de la Competència de Cultura Democràtica (CCD) a l'ensenyament superior. La categoria (a) tipus de govern ha proporcionat una comprensió dels diferents tipus de governs que es relacionen amb la democràcia. Això destaca que la democràcia és un sistema d'organització política on el poble és sobirà. Aquesta comprensió és fonamental per establir les bases de la Cultura Democràtica (CD). No obstant això, com assenyalava Innerarity (2020) és necessària la revisió i actualització de les nostres concepcions polítiques per assegurar que estiguin alineades amb les realitats i desafiaments contemporanis. La categoria (b) relació amb els ciutadans és central en aquesta investigació, ja que destaca les accions que tot ciutadà pot realitzar per exercir la democràcia. La idea de Bolívar (2016) sobre l'educació que promou la cultura cívica i la participació activa dels ciutadans encaixa perfectament en aquesta categoria. L'educació és una eina crucial per fomentar una comprensió més àmplia de la democràcia i involucrar els ciutadans en el procés democràtic. La categoria (c) tipus de democràcia ofereix una visió diversificada de les diferents formes de democràcia, i aquesta comprensió és vital per aprofundir en el concepte de CD. Les democràcies poden variar significativament en funció del lloc i l'època, i comprendre aquestes diversitats és essencial per enfortir la CD. Això implica que la democràcia no és només un concepte abstracte, sinó un sistema que requereix un compromís constant per posar-lo en pràctica i millorar-lo (Meirieu, 2020). Això reforça la noció que comprendre les diverses formes de democràcia és fonamental per assegurar una democràcia efectiva i participativa. Finalment, la categoria (d) valors destaca els principis fonamentals que han de guiar un ciutadà en una democràcia, com la igualtat, la llibertat, el respecte i la participació. Aquesta categoria complementa la idea de Bolívar (2016) sobre la importància de la cultura cívica, ja que posa l'èmfasi en els valors que han de ser atorgats i respectats pels ciutadans.

Aquesta investigació se centra principalment en les categories (b) relació amb els ciutadans i (d) valors, ja que es considera que la relació amb els ciutadans i la promoció dels valors democràtics són elements que, a diferència de les categories (a) i (c), es poden promoure i desenvolupar directament en els individus, com és el cas dels estudiants a l'ensenyament superior. Mitjançant l'educació, la cultura cívica i la participació activa, podem assegurar que la democràcia tingui un significat real i durador per a les futures generacions. Així, el marc teòric que es desenvolupa en aquest treball tindrà com a base aquestes dues categories com a elements clau per a la definició de la CCD tenint en compte les diverses formes de democràcia que s'han analitzat.

2. El concepte de democràcia en els organismes internacionals que el Principat d'Andorra s'ha adherit

La cultura determina la forma en què es comporten els ciutadans com a membres d'una societat (Hurtado, 2004). La cultura identifica les societats i marca les diferències entre elles. En aquest sentit, en les creences, els costums, la manera d'interpretar l'entorn, el comportament, la pròpia identitat i el sentit de pertinença de les persones que la comparteixen i marca la relació inter i intrapersonal. Per això és un element clau que cal impregnar de valors democràtics una societat (Méndez i Ryszard 2005). "Es ella la que hace de nosotros seres específicamente humanos, racionales, críticos y éticamente comprometidos" (Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura [UNESCO], 2017), fent que cada ciutadà, com a portador de drets i deures, tingui el privilegi de participar en la vida política i el poder de votar decisions que incumbeixen a tots els ciutadans. És necessari formar ciutadans democràtics a partir d'una educació que promogui valors, respecte, bondat, solidaritat, tolerància, diàleg, honestedat, responsabilitat, entre molts altres. Un element clau de la CD és la confiança en les institucions (Nohlen, 2007). Un país democràtic que promou la CD s'associa a institucions internacionals que combreguen de la mateixa ideologia. Partint d'aquesta hipòtesi s'ha analitzat l'ideari de les institucions internacionals en les quals el Principat d'Andorra està representada amb la finalitat d'analitzar els principis de la promoció de la CD. L'elecció de les institucions d'Andorra que promouen i difonen la CD és una peça central en la investigació. A través d'aquestes institucions, es manifesta de manera tangible la relació directa entre elles i la CD del país.

La contextualització de la investigació a Andorra és essencial, ja que cada país té una història, una cultura i un sistema polític únics. Les institucions seleccionades reflecteixen la identitat d'Andorra, però el valor d'aquesta elecció no es limita als seus límits geogràfics. La transferibilitat dels resultats a altres països amb sistemes democràtics semblants és un aspecte significatiu. Això subratlla la universalitat de les pràctiques que promouen la CD a través de les institucions, independentment del context nacional.

Les institucions que promouen la CD tenen un impacte profund en la formació del "model de ciutadà". Aquest model defineix les expectatives i les responsabilitats dels

ciutadans en una democràcia. Les institucions educatives, per exemple, contribueixen a forjar ciutadans que compreguin els processos democràtics, fomentin la participació cívica i respectin els drets individuals. Aquesta influència es vincula amb la categoria (a) "tipus de govern", ja que les institucions ajuden a definir com funciona el sistema de govern democràtic. Les relacions internacionals d'Andorra i els acords amb altres països i organismes són un element clau per entendre la CD del país. A través d'aquestes relacions, Andorra pot compartir i adquirir valors democràtics i millors pràctiques de democràcia. Això no només enforteix la CD d'Andorra, sinó que també influeix en l'ordre global.

De les 30 organitzacions¹ de les quals forma part Andorra des de la creació de la Constitució l'any 1993 (Butlletí Oficial del Principat d'Andorra [BOPA], 1993) s'han seleccionat les 8 que de manera explícita fomenten i difonen la CD. Aquesta selecció es detalla a l'annex 4 on es descriu l'objectiu de cada una de les 30 organitzacions, l'any d'adhesió, així com si parlen de la CD i/o de l'educació. Hi ha 8 organitzacions que coincideixen que la cultura i la vehiculació a través de l'educació ha de ser una eina per promoure la democràcia. Aquesta selecció destaca la relació directa entre les organitzacions i la CD del país, contextualitzada en el context d'Andorra i amb una perspectiva de transferibilitat a altres països democràtics. Les organitzacions també influeixen en el model de ciutadà i tenen un paper destacat en les relacions internacionals, ressaltant la seva importància en el sistema de govern democràtic i en la comprensió de la democràcia a Andorra. A continuació s'explica a grans trets les finalitats de cada una d'aquestes 8 organitzacions i com projecten la CD des de l'àmbit educatiu.

---

¹ Llistat d'institucions extret de la pàgina web oficial del Govern d'Andorra d'Afers Exteriors.
<https://www.exteriors.ad/ca/afers-multilaterals-i-cooperacio/andorra-i-els-organismes-internacionals>

Organització de les Nacions Unides (ONU) i Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO)

(Andorra s'adhereix en 1993)

L'any 1945 es crea l'ONU amb l'aprovació de la "Carta de les Nacions Unides" (ONU, 1945) considerada un instrument de drets internacionals per a tots els estats membres de l'ONU. Els objectius principals de la "Carta de les Nacions Unides" són els principis de les relacions internacionals, des de la igualtat sobirana dels estats, fins a la prohibició de l'ús de la força en les relacions internacionals (ONU, 1945). L'ONU "promueve la buena gobernanza, supervisa las elecciones, apoya a la sociedad civil para fortalecer las instituciones democráticas y la responsabilidad gubernamental, garantiza la autodeterminación de los países descolonizados y ayuda en la redacción de nuevas constituciones en las naciones que salen de un conflicto armado" (ONU, 2021). L'any 1948 es proclama la "Declaració Universal dels Drets Humans", primer document que estableix els drets humans fonamentals que han de protegir-se en el món sencer (ONU, 1948).

L'ONU compta amb diferents organismes especialitzats com ara la UNESCO. Una de les finalitats de la UNESCO és l'elaboració d'instruments educatius per ajudar "a cada persona a viure com un ciutadano del mundo" (UNESCO, 2021). L'any 2017, l'ONU crea l'Agenda 2030 o també coneguda com els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) (ONU, 2017) i la UNESCO sent la institució de l'ONU especialitzada en educació és l'encarregada de desenvolupar i difondre, entre altres, l'objectiu 4 – "Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per tots". La UNESCO contempla diversos objectius per garantir una educació de qualitat promovent el patrimoni cultural, la igualtat, la diversitat cultural, la llibertat d'expressió, la tolerància, la pau i els drets humans "El deber de la UNESCO es reafirmar las misiones humanistas de la educación, la ciencia y la cultura" (UNESCO, s.d.).

Comitè Internacional de la Creu Roja (CICR)

(Andorra s'adhereix en 1994)

L'objectiu principal del CICR és proporcionar assistència i protecció humanitària a les víctimes de conflictes armats i altres situacions violentes i promoure el dret internacional humanitari. El CICR s'involucra en l'ensenyament fomentant el respecte de la vida i la dignitat de les víctimes dels conflictes armats i violència, a més promou l'ensenyament dels principis humanitaris en escoles primàries, secundàries i universitats amb la finalitat de conscienciar als futurs ciutadans (CIRC, s.d).

L'any 2017, el CIRC va començar a actuar en l'àmbit de l'educació amb el compromís dels estats i de les organitzacions humanitàries de garantir entorns d'aprenentatge segurs i propicis en situacions d'emergència humanitària. Quatre anys més tard van redactar una nova estratègia que es desenvoluparà en el període 2021-2026, que té tres objectius principals: (1) canviar els comportaments a escala nacional per parar d'alterar la continuïtat de l'educació que creen temor i inseguretat a les escoles, (2) garantir l'accés a una educació de qualitat principalment de la població més vulnerable (desplaçats, immigrants...) i (3) generar compromisos regionals i mundials per protegir l'educació (CIRC, s.d).

Consell d'Europa (CoE)

(Andorra s'adhereix en 1994)

El CoE és la primera institució europea creada l'endemà d'acabar la Segona Guerra Mundial amb la signatura dels estatuts de deu ministres d'Afers Estrangers dels estats europeus, on es declarava la consolidació de la pau, la justícia, la cooperació internacional, el valor espiritual, el valor moral, la llibertat individual, la llibertat política, la democràcia, el progrés social i el progrés econòmic, entre altres.

Avui dia, el CoE s'estableix com la principal organització defensora dels drets humans al continent europeu. Inclou 47 estats membres, 28 dels quals són també membres de la Unió Europea. Tots els estats membres del CoE han signat el "Conveni Europeu dels Drets Humans", un tractat establert per a protegir els drets humans, la

democràcia i l'estat de dret (CoE, 2010a). Paral·lelament, també ha aconseguit incidir en l'educació relativa als drets humans i a la democràcia desenvolupant estratègies i eines per afavorir l'aprenentatge dels drets humans i de la democràcia des de la creació de "La Carta sobre l'Educació per a la Ciutadania Democràtica i l'Educació en Drets Humans" (CoE, 2010b). Aquesta carta serveix de base fonamental a tots aquells que volen treballar la ciutadania i els drets humans a l'educació. Des de llavors, el CoE ha creat diferents projectes que posen en pràctica els valors, les actituds, les aptituds i el coneixement i comprensió crítica a través el "Reference framework of competences for democratic culture" (CoE, 2018a).

Organització per la Seguretat i la Cooperació a Europa (OSCE)

(Andorra s'adhereix en 1996)

L'OSCE es va crear l'any 1991 i aborda una àmplia gamma de preocupacions relacionades amb "seguridad común, entre ellas el control de armamentos, el terrorismo, la buena gobernanza, la seguridad energética, la trata de personas, la democratización, la libertad de los medios de comunicación y las minorías nacionales" (OSCE, s.d.).

Aquesta organització compta des de l'any 1991 amb l'"Office for Democratic Institutions and Human Rights" (ODIHR), que promou les eleccions democràtiques, el respecte als drets humans, la tolerància, la no discriminació i l'estat de dret. Els 57 estats participants gaudeixen d'un estatus igualitari i les decisions es prenen per consens sobre una base políticament, però no jurídicament vinculant (ODIHR, s.d.). Des d'aquesta oficina, l'OSCE "promou el respecte a la diversitat i la comprensió mútua a les escoles, i ajuda els educadors a formar els seus col·legues per entendre i defensar els drets humans i fomentar societats basades en el respecte dels drets humans" (ODIHR, s.d.).

Organització Internacional de la Francofonia (OIF)

(Andorra s'adhereix en 2006)

Des de l'any 1970 l'OIF agrupa els països de parla francesa. Actualment, compta amb 61 estats membres i 27 en procés d'observació per adherir-se (OIF, s.d.). L'organització no solament té com a objectiu promoure la llengua francesa i la seva cultura sinó també, promoure la diversitat cultural i lingüística, la pau, la democràcia i els drets humans, l'educació, la formació, l'ensenyament superior i la recerca i desenvolupar la cooperació econòmica al servei del desenvolupament sostenible (OIF, s.d.).

L'any 2015, l'OIF crea l'Institut de la Francophonie pour l'Éducation et la Formation (IFEFF). Per a l'IFEFF l'educació lluita contra l'exclusió, les discriminacions, la pobresa i afavoreix el creixement econòmic i el desenvolupament sostenible. Per aquest motiu té com a missió reforçar les capacitats del personal de l'educació, promoure un aprenentatge d'innovació i modern i un aprenentatge per a tota la vida (IFEFF, s.d.).

Secretaria General Iberoamericana (SEGIB)

(Andorra s'adhereix en 2007)

La SEGIB és una organització internacional que té com a objectiu principal enfortir la cooperació i la integració entre els països iberoamericans en diversos àmbits, incloent-hi la CD i l'educació. Pel que fa a la CD, la SEGIB promou i dona suport a la consolidació i l'enfortiment dels sistemes democràtics als països iberoamericans. Treballa en estreta col·laboració amb els governs i les institucions de la regió per fomentar el respecte als drets humans, la participació ciutadana, la transparència i la rendició de comptes. Així mateix, impulsa la protecció dels valors democràtics i l'enfortiment de les institucions democràtiques a la regió (SEGIB, s.d.).

En l'àmbit educatiu, la SEGIB reconeix la importància de l'educació com un pilar fonamental per al desenvolupament de societats democràtiques. Promou la cooperació i l'intercanvi de bones pràctiques entre els països iberoamericans en matèria d'educació, amb l'objectiu de millorar-ne la qualitat i l'equitat educativa. A

més, fomenta la inclusió, la participació ciutadana i la formació de ciutadans crítics i compromesos amb els valors democràtics (SEGIB, s.d.).

Organització d'Estats Iberoamericans per l'Educació, la Ciència i la Cultura (OEI)

(Andorra s'adhereix en 2016)

L'OEI és un organisme de cooperació multilateral entre països iberoamericans. Treballa a partir de cinc àrees: (1) l'educació, (2) la ciència, (3) la cultura, (4) les llengües i (5) els drets humans amb l'objectiu de generar oportunitats i construir un futur millor per a tots (OIE, s.d.).

L'OIE compta amb el "Instituto Educación en Derechos Humanos y Democracia", "que promueve acciones de tipo regional encaminadas a apoyar los procesos locales y regionales orientadas a la promoción y defensa de los derechos, y el fortalecimiento de la ciudadanía iberoamericana" (Instituto Educación en Derechos Humanos y Democracia, s.d.). A partir d'aquesta institució promouen formacions sobre els Drets Internacionals dels drets humans i el Dret Internacional Humanitari, la democràcia i l'administració pública, els valors, la ciutadania i la convivència, la protecció dels drets de la primera infància i la joventut (OEI, s.d.).

Les vuit institucions expliciten, fomenten i difonen la CD, a més, donen molta importància a la transmissió dels drets humans. En la taula següent es presenta una síntesi de la definició de CD de cada una de les vuit organitzacions.

Organitzacions	Concepte de CD
Organización de la Naciones (ONU)	"Respeto por los derechos humanos y las libertades fundamentales; Libertad de asociación; Libertad de expresión y de opinión; Acceso al poder y su ejercicio de conformidad con el imperio de la ley; La celebración de elecciones periódicas, libres y justas por sufragio universal y por voto secreto como expresión de la voluntad de la población; Un sistema pluralista de partidos y organizaciones políticas; La separación de poderes; La independencia del poder judicial; La transparencia y la responsabilidad en la administración pública; Medios de comunicación libres, independientes y pluralistas" (ONU, s.d.).

Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura (UNESCO)	“Valores universales, tolerancia, pluralismo, respeto de los derechos humanos, libertad, diálogo, gobernanza, instituciones democráticas, ciudadanía, libertad de expresión, representatividad, participación, desarrollo económico y cultural, cultura democrática, paz, valores comunes, desarrollo de buenas políticas, aprendizaje seguro y libre de toda discriminación y violencia” (UNESCO, 2021).
Conseil de l'Europe (CoE)	“Valorisation de la dignité humaine et des droits de l'homme; Valorisation de la diversité culturelle; Valorisation de la démocratie, de la justice, de l'équité, de l'égalité et de l'État de Droit; Ouverture à l'altérité culturelle; Respect; Esprit civique; Responsabilité; Sentiment d'efficacité personnelle; Tolérance de l'ambiguïté; Apprentissage en autonomie; Capacités d'analyse et de réflexion critique; Écoute et observation; Empathie; Souplesse et adaptabilité; Aptitudes linguistiques, communicationnelles et plurilingues; Coopération; Résolution de conflits; Connaissance et compréhension critique de soi; Connaissance et compréhension critique de la langue et de la communication; Connaissance et compréhension critique du monde (y compris la politique, le droit, les droits de l'homme, la culture, les cultures, les religions, l'histoire, les médias, l'économie, l'environnement et le développement durable)” (CoE, 2016).
Comité International de la Croix-Rouge (CICR)	“Protection de la vie et la dignité des victimes de conflits armés et d'autres situations de violence, et de leur porter assistance, prévenir la souffrance par la promotion et le renforcement du droit et des principes humanitaires universels” (CICR, s.d.).
Organización para la Seguridad y la Cooperación en Europa (OSCE)	“Estabilidad, paz, democracia, diálogo político sobre valores compartidos” (OSCE, s.d.).
Organisation Internationale de la Francophonie (OIF)	“Diversité culturelle et linguistique, paix, démocratie, droits de l'Homme, éducation, formation, enseignement supérieur et recherche, coopération économique au service du développement durable” (OIF, s.d.).
Secretaría General Iberoamericana (SEGIB)	“Promover los vínculos históricos, culturales, sociales y económicos entre los países iberoamericanos, valorando la diversidad entre sus pueblos” (SEGIB, s.d.).
Organización de los Estados Iberoamericanos para la Educación, la Ciencia y la Cultura (OEI)	“Cooperación, educación, ciencia, tecnología, cultura, desarrollo integral, democracia, integración regional, derechos, comunidad de naciones, calidad educativa, desarrollo científico-tecnológico y cultural” (OEI, s.d.).

Taula 3. Taula sinòptica de la definició de cultura democràtica de les vuit organitzacions.

L'anàlisi de les institucions mostra com promouen la CD des de diferents vessants, com esmenta el Consell de la Unió Europea, “While there is no single model of democracy, democracies share certain common features” (Council of the European Union, 2009, p. 7). En síntesi les institucions posen èmfasi en dos aspectes clau a tenir en compte en la

promoció de la CD: (1) la defensa, el respecte i la promoció dels drets humans i (2) una educació de qualitat, per a tothom i per a tota la vida (ODS 4) (UNESCO, 2015).

Conclusió de l'apartat

L'anàlisi de les institucions posa en relleu la seva dedicació a la promoció de la CD, incidint en dos pilars fonamentals: la defensa i el respecte dels drets humans, juntament amb l'oferta d'una educació de qualitat per a tothom, així com la seva continuïtat al llarg de la vida, com es recalca en els ODS de les Nacions Unides (2015). Aquestes dues dimensions són crucialment necessàries per construir una societat democràtica, cívica i solidària, tal com assenyalen Delors (1996) i Sánchez (2004). Les vuit institucions internacionals, incloent-hi l'ONU, la UNESCO, el CoE, el CICR, l'OSCE, l'OIF, la SEGIB i l'OEI, coincideixen en la seva missió de fomentar una CD que contribueixi a la pau, la justícia i el desenvolupament sostenible a escala global. Això es tradueix en un compromís compartit per defensar els valors democràtics comuns, incloent-hi el respecte als drets humans, la promoció de la llibertat d'expressió, la facilitació de la participació ciutadana i la promoció d'una governança democràtica eficaç. De manera col·lectiva, aquestes institucions subratllen la importància crítica de l'educació com a eina fonamental per a la transmissió dels valors democràtics i dels ODS en el context del segle XXI. En concordança amb les idees de Luzi (2020), la UNESCO (2021) destaca el paper essencial de l'ensenyament superior com a element clau per explicar, ensenyar, fomentar la comprensió i el desenvolupament dels ODS, amb l'objectiu de formar ciutadans capaços d'abordar els reptes i les oportunitats de la societat contemporània. Així, a través del compromís amb els drets humans i l'adhesió a principis fonamentals, aquestes organitzacions aspiren a contribuir a la creació d'un món més just i equitatiu, on la democràcia i els drets fonamentals siguin preservats i promoguts activament.

3. Fonaments pedagògics per la construcció de la cultura democràtica

S'ha demostrat que les institucions estudiades en l'apartat anterior donen importància a la transmissió de la CD a través l'educació. En la mateixa línia en aquest apartat es destaca la perspectiva dels pedagogs de la història del segle XVIII al segle XXI que han influït en la CCD i la importància d'aquests en l'àmbit de l'educació. Al llarg de la història, aquests destacats pensadors han deixat un llegat inavaluable pel que fa a la comprensió i promoció d'una educació que fomenti els principis democràtics i la participació ciutadana. Cadascú ha deixat una marca significativa al camp de l'educació, aportant idees innovadores i perspectives enriquidores sobre com l'educació pot ser un vehicle per a la construcció d'una CD sòlida i participativa. En endinsar-nos en les idees i les contribucions d'aquests pedagogs, comprendrem com la seva visió ha influït en la manera de com concebem l'educació i la seva relació amb la CD. Així mateix, reflexionarem sobre la rellevància i l'aplicació pràctica d'aquestes idees al context educatiu actual, i com ens poden ajudar a promoure una educació més inclusiva, participativa i transformadora.

3.1. Pedagogs del segle XVIII i XIX

Al segle XVIII o també conegut com el segle de les llums, va començar a haver-hi un canvi social i cultural, on la ciutat començava a qüestionar-se i a no estar d'acord amb les decisions polítiques o socials del moment. L'esdeveniment més memorable d'aquest segle és la Revolució Francesa i la separació de l'església i de l'estat portant això a la creació de la Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà (1789). No va ser fins al 1791 que Olympe de Gouges va proclamar la Declaració de la Dona i de la Ciutadana. Gràcies a la creació d'aquestes declaracions, l'ONU va aprovar el 1948 la Declaració Universal dels Drets Humans (ONU, 1948).

Després de fer un breu resum dels esdeveniments històrics d'aquest segle, ens centrem en els pedagogs que van ser importants en aquest període per al desenvolupament de la democràcia a la societat, però també a l'escolarització.

Jean-Jacques Rousseau (1712-1778), revoluciona la societat francesa amb la publicació “Du contrat social, ou, Principes du droit politique” l'any 1762. Aquesta obra va servir d'inspiració a la Revolució Francesa. Rousseau proposa un canvi de govern, una forma de govern on el poble esdevé sobirà, un estat republicà i un estat lliure (Rousseau, 1762a). Rousseau volia fer comprendre a la societat la importància de canviar l'educació, començant a explicar els deures i no pas els drets, la llibertat i no la propietat. Rousseau criticava la forma que s'estava educant als nens, “elle n'est propre qu'à faire des hommes doubles, paraissant toujours rapporter tout aux autres, et ne rapportant jamais rien qu'à eux seuls” (Rousseau, 1762a, p. 21). Creia que l'educació s'hauria de centrar a desenvolupar el sentit moral de l'individu i el sentit del deure cívic, en comptes d'impartir coneixements. Una altra de les obres més reconegudes i inspiradora per a la pedagogia moderna és “Émile ou De l'éducation” (1762b). Aquesta novel·la de ficció considerada un tractat sobre filosofia de l'educació, va ser una de les obres més conegudes i revolucionàries de Rousseau, pel relat sobre la relació de l'individu amb una societat més aviat corrupta. Posteriorment, aquesta obra va ser condemnada i cremada públicament a París. En les seves obres, Rousseau volia fer veure que la democràcia tal com estava creada no era una democràcia. Si el poble no participava en les decisions de l'estat, això no era una democràcia, el que proposava Rousseau era una democràcia representativa on tota la comunitat pogués decidir i involucrar-se.

Nicolas De Condorcet (1743-1794) va ser un filòsof i també va tenir les seves repercussions al món de l'educació i la democràcia amb l'obra “Cinq mémoires sur l'instruction” (1792) defensant el caràcter públic de l'educació per a tota la ciutadania. Quan l'any 1789 els revolucionaris prenen la Bastilla, De Condorcet va ser elegit membre pel Consell Municipal de París i l'any 1791 representant de l'Assemblea legislativa. Va introduir la noció de laïcitat a l'escola i es va mostrar a favor dels drets de les dones. De Condorcet en aquestes memòries establí que l'educació havia de ser pública i oberta a tothom per igual, fos dona, home, ric o pobre. Així mateix, proposava una educació al llarg de la vida per als adults, una educació que ajudaria la defensa dels drets humans, la llibertat econòmica i la tolerància religiosa. Segons De Condorcet, una nació és aquella que els seus ciutadans proposen amb llibertat i una instrucció de tota la societat és necessària per poder perfeccionar l'espècie humana (De Condorcet, 1792). Creia que

l'educació era crucial per al desenvolupament d'una societat democràtica. A la seva obra "Esquisse d'un tableau historique des progrès de l'esprit humain" (1822), publicada pòstuma, argumenta que l'educació era necessària per al desenvolupament de la raó i la llibertat, i que la cultura i la consciència cívica eren essencials per a l'enfortiment de la democràcia.

Entre els finals del segle XVIII i principis del segle XIX, **Johann Heinrich Pestalozzi** (1746-1827) gran conegut com a pedagog i educador suís, influenciat per la filosofia educativa de Rousseau, aposta que la solució a la pobresa i als problemes de la societat d'aquells temps havia de ser a través de l'educació. Pestalozzi es va preocupar per l'educació, sobretot dels nens pobres, obrint així una escola per a ells. Volia una societat més justa, més igualitària. Entre els seus ideals, els pares havien de formar part de l'educació dels fills, donant una gran importància a l'afecte, però alhora a la fermesa. A la seva obra "Cartas sobre educación infantil" publicada l'any 1827. Pestalozzi apuntava que era molt important treballar els valors, la tolerància, el respecte, la cooperació, entre molts altres. A banda dels valors, també reflecteix la importància de la llibertat a partir de l'entesa dels drets i els deures que tot ésser humà ha de tenir (Pestalozzi, 1827). Pestalozzi va defensar al llarg de tota la seva trajectòria com a pedagog que s'havia de treballar altres habilitats que no fossin teòriques, com ara les habilitats i el desenvolupament de totes les capacitats i virtuts. Va ser un propulsor de l'educació moderna, donant importància no sols a la dimensió personal, sinó també a la dimensió social, donant a entendre que l'educació no era només intrínseca, sinó que es construïa a partir de connexions externes, connexions amb l'exterior i amb altres persones. Pestalozzi va ser propulsor de la seva pròpia metodologia, donant principalment importància a la intuïció a través dels sentits. L'educació s'havia de fer a través del cap, la mà i el cor.

"la cabeza representa el poder que tiene el hombre, gracias a la reflexión, [...] el hombre sigue estando completamente sumergido en un mundo que, a través de la experiencia, no cesa de requerir su sensibilidad y lo vincula con sus semejantes en la lucha emprendida para dominar la naturaleza por medio del trabajo: esa es la dimensión del corazón. El hombre, provocado de este modo por lo que es y requerido por lo que debe ser, no tiene otra solución en ese conflicto, siempre abierto y

plenamente asumido, que hacer una obra consigo mismo: esa es la dimensión de la mano”

(Soëtard , 1994, p. 7).

3.2. Pedagogs del segle XX

A finals del segle XIX i principis del XX, **John Dewey** (1859-1952) va ser conegut com el "Padre de la Educación Progresista" (González-Monteagudo, 2001) i segons la UNESCO (1993) va ser un dels filòsofs i educadors més importants de tots els temps pel seu pensament "La democracia es libre" (Dewey, 1892, p. 8). Al seu llibre "Democracia y Educación" (1920) va evidenciar que l'educació no deixa de ser una acció política, per aquest mateix motiu tant governant com governats han de ser crítics i reflexionar des d'un punt de vista social, polític, econòmic, cultural i moral (Dewey, 1920). Dewey deixa clar que per instaurar una educació democràtica ha de considerar no sols la part política, sinó també els valors del mode de vida "Una democracia es más que una forma de gobierno; es primariamente un modo de vivir asociado, de experiencia comunicada junto" (Dewey, 1920, p. 82). El pedagog americà reflexiona sobre la necessitat de construir comunitats equitatives i comunicatives. Emfatitza que no n'hi ha prou amb ensenyar els coneixements democràtics a les escoles si no es transmeten a la resta de la comunitat "toda organización social que sea siendo vitalmente social o vitalmente compartida es educadora para aquellos que participan en ella" (Dewey, 1920, p. 17). Dewey sosté que l'educació ha de ser un procés actiu en què els estudiants aprenguin a pensar críticament i a prendre decisions informades. També destaca la importància de l'educació a la vida quotidiana i la necessitat d'una educació que fomenti la participació ciutadana i la responsabilitat social. Per ell, l'educació no es tracta només de transmetre coneixements, sinó també de desenvolupar valors i actituds democràtiques, com ara la tolerància, el respecte a la diversitat i la responsabilitat social.

Com Rousseau, **Francesc Ferrer i Guàrdia** (1859-1909) volia democratitzar l'educació basada en la llibertat de pensament i propiciar la separació de l'Església i de l'estat a Espanya, per la qual cosa va posar en marxa el projecte Escola Moderna. Ferrer afirma que en aquesta escola se segueix una metodologia educativa racionalista "La enseñanza racional y científica ha de persuadir a los futuros hombres y mujeres que no han de

esperar nada de ningún ser privilegiado (ficticio o real); y que pueden esperar todo lo racional de sí mismos y de la solidaridad libremente organizada y aceptada” (Ferrer, 1908, p. 71). Defensant així que l'educació havia de ser lliure i democràtica basada en la igualtat, la llibertat i la justícia social. Com Montessori, Ferrer va emfatitzar el joc com a mètode d'ensenyament a les escoles, sense premi ni càstig, i la igualtat entre els alumnes (Ferrer, 1908).

Maria Montessori (1870-1952), igual que Decroly, va començar la seva carrera professional treballant amb nens amb discapacitat i després va implementar nous enfocaments pedagògics que va incorporar a les aules regulars contribuint a una pedagogia experimental defensant que els nens havien de ser tractats com a individus i no com un grup uniforme, i que havien de tenir la llibertat d'aprendre al seu propi ritme (Montessori, 1982). Segons Montessori, cada nen era únic, i cada nen aprenia i comprenia de manera molt diferent dels altres nens. Com també va assenyalar Decroly, els nens aprenen segons els seus propis interessos, i per això l'aprenentatge individualitzat s'ha convertit en un dels principis de l'educació Montessori. La manipulació i la concentració van ser claus per a l'entrenament de l'autonomia (Montessori, 1982). Com Decroly, Montessori va donar un gran valor a l'aprenentatge a través del joc, els nens han de tenir una motivació per aprendre i una participació activa (Lee, 2004).

Ovide Decroly (1871-1932) pedagog del segle XIX i principis del segle XX, va canviar la societat i l'educació en fundar l'escola “Hermitage” l'any 1907 amb el lema “École pour la vie et par la vie”. Reconeixent que els humans són part d'aquest entorn, veien l'escola com un lloc per adquirir coneixements sobre l'espècie humana i, per tant, sobre el seu entorn (Decroly i Boon, 1965). Una de les bases fonamentals de la metodologia de Decroly és l'aprenentatge a través del joc, com es pot observar en el llibre “El juego educativo. Iniciación a la actividad intelectual y motriz” (Decroly i Monchamp, 1986), on es descriuen els jocs realitzats a l'escola perquè els infants aprenguin a partir dels centres d'interès. Fent que els aprenentatges siguin reals i coherents amb la vida fora del centre i saber resoldre els problemes exteriors a l'interior de l'escola a través dels jocs. A la pedagogia de Decroly és important destacar l'estil de treball basat en la convivència, treballant així la cooperació, el respecte, el valor de la vida i el

descobriments (Decroly i Boon, 1965) promovent la col·laboració i la participació en grup, valors importants per a la CD.

Seguint amb els pedagogs coneguts per la defensa de l'educació democràtica del segle XIX i principis del segle XX, la pedagoga catalana **Rosa Sensat i Vilà** (1873-1961), inspirada en les idees de Dewey i Declory, parteix del principi que l'escola és un lloc de respecte i que l'aprenentatge ha de ser a través del joc. Al seu llibre "Reflexions sobre el moment actual de la nostra escola pública", assenyala que l'escola ha de ser "eficàcia educadora i cultural per a tothom" (Sensat, 1933, p. 406). Al seu diari, Sensat va escriure sobre vuit principis bàsics de comportament a l'escola, on donava importància als coneixements del nen, al respecte de la seva pròpia personalitat i als seus drets com a nens, a la cultura inclusiva, al treball humà i al contacte directe del nen amb la natura, el temps limitat d'aprenentatge, l'interès constant del nen, el sentiment social, el desenvolupament social i patriòtic de l'escola i les relacions escolars i familiars amb els fills (Sensat, 1996, p. 29-30). En la lluita per la democratització de l'educació, per a Sensat, tant homes com dones tenien dret a l'educació, dret als mateixos coneixements i a les mateixes habilitats, ja que tots eren ciutadans igualment actius (Sensat, 1928). Sensat va treballar en la creació d'escoles democràtiques i cooperatives a Catalunya i va participar en la fundació de l'Escola Moderna de Barcelona, on va implementar idees pedagògiques. El seu llegat continua sent rellevant a l'educació actual i el seu enfocament en la formació de ciutadans compromesos i responsables continua sent un ideal a seguir.

Célestin Freinet (1896-1966) va contribuir a les impremtes escolars, la comunicació interescolar, la cooperativa de l'aprenentatge laic, entre moltes altres innovacions. Freinet va utilitzar la impremta com a model de comunicació educativa, on els alumnes anotaven allò que havien après i volien compartir. Per ell, poder democratitzar les escoles significava que els estudiants tinguessin la llibertat d'escriure, de transformar, de ser portadors del coneixement "la pensée et la vie de l'enfant pourraient désormais être les éléments principaux de la culture" (Freinet, 1964, p. 16). Al seu llibre "Les techniques Freinet de l'école moderne" (Freinet, 1964), argumenta que per modernitzar les escoles cal modernitzar els procediments. A més de reformar les escoles, va començar a desenvolupar la comunicació interescolar amb la idea de reformar la

societat a través de les escoles. En aquesta correspondència, els alumnes aprenien una altra cultura, una altra forma de vida, no només a través de la lectura, sinó també a través de l'escriptura. Els estudiants elegien democràticament el que volien fer en funció dels textos individuals que escrivien i els revisaven col·lectivament “nous avions là la puissante motivation qui allait stimuler la liberté d'expression de nos élèves” (Freinet, 1964, p. 20). Freinet també va fundar la cooperativa d'educació laica, on Ferrer va ser un dels primers docents involucrats en aquesta iniciativa. L'objectiu principal d'aquesta cooperativa era la renovació de l'educació des de la base amb tots els marcs socials i polítics (Freinet, 1964).

A finals del segle XX, apareix el filòsof i educador brasiler **Paulo Freire** (1921-1997). Un dels textos més importants sobre pedagogia i CD és "La educación como práctica de la libertad" escrita l'any 1965 i publicada l'any 1982 (Freire, 1982). En aquest llibre, Freire argumenta que l'educació és essencial per a la construcció d'una societat democràtica i justa. Ell sosté que l'educació tradicional ha estat utilitzada per perpetuar l'opressió i la desigualtat i proposa un enfocament pedagògic basat en la crítica i la reflexió conscient. Freire també destaca la importància de la participació activa dels estudiants en el procés educatiu i la creació d'un ambient d'aprenentatge col·laboratiu i dialogant. Freire va ser influenciat pels pensaments filosòfics de Dewey. Així com Dewey era conegut com el "Padre de la Educación Progresista" (González-Monteagudo, 2001), Freire se'l coneixia com el "Educador del tercer mundo" (Feinberg i Torres, 2014), ja que un dels seus objectius era alfabetitzar a les persones del medi desafavorit que no sabien escriure, ni llegir i tampoc sabien argumentar de manera crítica els seus pensaments. D'aquí la "pedagogía del oprimido" (Freire, 1985), on destaca la importància de generar oportunitats al poble perquè pugui pensar-hi i tingui la capacitat de ser crític i reflexiu amb la realitat existent. Freire també apunta que la democràcia no es pot transmetre a través de l'educació si hi ha implementada una pedagogia bancària, tot el contrari. A la pedagogia bancària, "el educador aparece como un agente indiscutible, como un sujeto real, cuya tarea indeclinable es "llenar" a los educandos con los contenidos de su narración" (Freire, 1985, p.75). Freire assenyalava que s'educa persones per la societat actual i no per la societat futura, "la educación que prepara a las personas para repetir un mundo, en lugar de prepararlos para pensarlo críticamente y ser capaces de crear"

(Delgado, 2019, p. 25). Si es vol construir una democràcia, cal ensenyar als estudiants a utilitzar la paraula per poder transmetre, comunicar, llegir i escriure lliurement, així s'aconseguirà que l'individu no repeteixi allò que li han explicat, sinó que discuteixi amb un judici propi. Aquesta darrera idea és el que Freire anomenava alfabetització (Freire, 1985, p. 14). El pedagog també destaca la importància d'ensenyar a mobilitzar els coneixements adquirits per poder-los emprar de manera crítica i no pas el contrari. Freire, com Dewey manifesten que la democràcia no és únicament política, sinó també cultural, social i històrica. Freire en la seva obra "Pedagogía de la Autonomía" (Freire, 1996), detalla la manera com un professor hauria de transmetre els coneixements de manera que l'ensenyament proporcionat sigui democràtic. Assenyala aspectes importants com la llibertat, aprendre a aprendre, l'autoritat i la llibertat, l'exercici dels deures i els drets dels ciutadans responsables, la tolerància, el dret democràtic a pensar diferent, la defensa dels drets i la dignitat, entre molts d'altres (Freire, 1996).

3.3. Pedagogs del segle XXI

Edgar Morín (1921 – actualitat) és un filòsof i sociòleg considerat com un dels pensadors més influents en el camp de l'educació en relació amb la CD. Morín és conegut per l'educació democràtica i la teoria de la complexitat, defensant que la CD necessita una comprensió on la clau està en l'educació. A la seva obra "El método VI. Ética" (Morín, 2006) defensa que l'educació es basa en la comprensió de la complexitat i la diversitat del món, promovent la CD com a mitjà per construir una societat més justa i igualitària "1. Los gobernantes dependen de los ciudadanos que dependen de los gobernantes; 2. La democracia produce ciudadanos que producen la democracia" (Morín, 2006, p.166). També destaca la importància de l'educació emocional i moral en el desenvolupament de la CD. La teoria de la complexitat de Morín es basa en la idea que la realitat és complexa i no es pot comprendre o explicar completament a través de la simplicitat, sinó mitjançant una educació centrada en l'individu i en la seva capacitat d'aprendre, en una educació crítica i reflexiva, que fomenti la participació activa i la comprensió de la complexitat del món (Morín i Pakman, 1994). Morín defensa una educació integral que vagi més enllà de la mera adquisició de coneixements tècnics i disciplinaris. És aquí on els "Siete Saberes Necesarios para la Educación del Futuro" (Morín, 1999) cobren

especial importància. Aquests set sabers inclouen l'ensenyament de l'error i la il·lusió del coneixement, els principis d'un coneixement pertinent, l'ensenyament de la condició humana, la identitat terrenal, les incerteses i la comprensió i l'ètica del gènere humà. Cadascú brinda una perspectiva única i necessària per comprendre el món en el qual vivim, des de la seva complexitat fins a la seva interconnexió amb la societat i la natura. A més, en desenvolupar aquests set sabers, es fomenta la formació d'individus reflexius i crítics, capaços d'analitzar i prendre decisions informades en un món cada cop més complex. També es fomenta la valoració de la diversitat cultural i ètica, cosa que és fonamental per a la construcció d'una societat més inclusiva i justa.

Michael Apple (1942 – actualitat) és un reconegut teòric de l'educació i ha escrit diversos textos sobre la relació entre l'educació i la CD. Apple afirma que cal que l'educació democràtica abordi aquests desafiaments i promogui valors i pràctiques democràtiques a l'escola. A "Escuelas democráticas" (1997), escrit juntament amb John Beane, Apple argumenta que les escoles han de ser llocs de participació i diàleg per formar ciutadans responsables i compromesos amb la democràcia. L'educació democràtica ha de ser un procés d'aprenentatge actiu i crític, on els estudiants puguin reflexionar sobre les implicacions polítiques i socials de la seva educació. Per a Apple, l'educació i la CD estan estretament relacionades i l'escola ha de ser un espai on es promogui i es desenvolupi la democràcia, “objetivos y valores económicos; visiones acerca de la familia y de las relaciones de raza, género y clase; la política de cultura, diferencia e identidad, y el papel del Estado en todo ello. Para poder pensar con seriedad sobre la política cultural de la educación, no podemos dejar de lado ninguno de estos elementos” (Apple, 2001, p. 42-43). Apple defensa que l'educació democràtica ha de ser un procés actiu i crític que formi ciutadans responsables i compromesos amb la democràcia.

Henry Giroux (1943 – actualitat) educador i pensador crític conegut per la seva investigació i escrits sobre la relació entre l'educació i la democràcia. D'acord amb Freire, Giroux argumenta que l'escola té un paper crucial en la formació de ciutadans crítics i compromesos que puguin participar activament a la vida política i social (Freire, 1985 i Giroux, 1993), “[...] la pedagogía crítica intenta provocar a los estudiantes a reflexionar, analizar, involucrarse en el diálogo crítico, abordar cuestiones sociales importantes y

cultivar una serie de capacidades que les permitan ir más allá del mundo que ya conocen [...]” (Giroux, 2013, p. 19). Els dos pedagogs apunten que la democràcia no es pot transmetre a través de l'educació si hi ha implementada una pedagogia bancària; ben al contrari, cal una pedagogia crítica (Giroux, 1990). A la seva obra "La escuela y la lucha por la ciudadanía" (Giroux, 1993) argumenta que l'educació és una eina crucial per a la construcció i l'enfortiment de la democràcia, ja que permet als individus participar activament en la vida política i social. Per a Giroux, l'educació ha d'estar orientada cap al desenvolupament de competències crítiques i ciutadanes que permetin als joves participar activament i conscientment en la construcció d'una societat democràtica “Las escuelas públicas y la Educación Superior son “peligrosas” porque poseen el potencial para servir como laboratorios para la democracia donde los estudiantes aprenden a pensar críticamente” (Giroux, 2018, p. 17).

Peter McLaren (1948 – actualitat), també conegut com un dels fundadors de la pedagogia crítica, igual que Freire i Giroux, també defensa l'educació crítica i transformadora. Segons McLaren (2005a), l'educació no només ha de proporcionar coneixements, sinó també fomentar les habilitats crítiques i la capacitat de participació activa a la societat “[...] ver a la escuela no simplemente como un lugar de adoctrinamiento o socialización o como un sitio de instrucción, sino también como un terreno cultural que promueve la afirmación del estudiante y su autotransformación” (McLaren, 2005a, p. 204). Per a McLaren, l'educació ha de ser un espai per a la reflexió crítica sobre les relacions de poder existents a la societat, així com per a la construcció d'alternatives més justes i democràtiques, és important que l'educació proporcioni a les persones les eines per a la participació activa en la vida política i social, així com per a la presa de decisions informades (McLaren, 2005b).

Philippe Meirieu (1949 – actualitat) és un pedagog interessat en les noves tecnologies, la renovació de l'escola i el canvi metodològic. En una de les seves últimes obres “Ce que l'école peut encore pour la démocratie” (Meirieu, 2020), critica que la manera de fer de l'escola no va al mateix ritme que l'evolució de la societat, “Pourquoi s’ennuyer à apprendre, à faire des opérations que des machines, de plus en plus endroïdes, feront toujours plus vite et mieux que nous?” (Meirieu, 2020, p. 41). Meirieu defensa que l'educació hauria de començar a ser més significativa, ensenyar als alumnes a ser crítics

en un ambient lliure i segur per poder preguntar i preguntar-se, només així farem de l'escola un lloc per formar ciutadans, on aprenguin a pensar per ells mateixos (Meirieu, 2020). A la seva obra "L'école et les parents" (Meirieu, 2000), ja avançava que l'escola era un lloc on es formaven els futurs ciutadans i insistint que "c'est l'adulte qui éduque et enseigne, mais c'est l'enfant qui grandit et apprend" (Meirieu, 2020, p. 120). Tant Montessori com Ferrer insistien que l'educació havia de ser individualitzada, però Meirieu ens recorda la desigualtat que va crear la pandèmia viscuda l'any 2020 amb l'ensenyament a distància i la importància que es va donar en l'aprenentatge col·lectiu. Critica l'ensenyament individualitzat davant la pantalla dels ordinadors sense confrontar amb els seus companys els aprenentatges o descobriments que han realitzat, "la finalité fondatrice de notre école n'est pas seulement d'"apprendre"... Elle est aussi indissociable, d'"apprendre ensemble"" (Meirieu, 2020, p. 193).

Conclusió de l'apartat

Els pedagogs esmentats en l'apartat anterior, des de Jean-Jacques Rousseau fins a Philippe Meirieu, han deixat un llegat a l'educació i a la CD que s'entrellaça en diversos aspectes fonamentals. Comparteixen la visió d'una educació centrada en el desenvolupament individual, l'autonomia i la llibertat de l'estudiant, reconeixent la importància d'una participació activa i una formació integral. Advoquen per la igualtat d'oportunitats, la participació ciutadana i el pensament crític com a pilars d'una CD. A més, defensen una educació que promogui la solidaritat, la col·laboració i el respecte a la diversitat, tot valorant la importància d'una societat justa i equitativa. Tot plegat, les seves idees conviden a reflexionar sobre la necessitat d'una educació que empoderi els individus, els formi com a ciutadans compromesos i els brindi les eines per transformar la realitat social a la recerca d'un món més democràtic i just.

Al llarg de la història, diversos pedagogs han deixat la seva empremta al camp de l'educació i la CD. Rousseau, De Condorcet, Pestalozzi i Meirieu són alguns dels pensadors destacats que han contribuït amb idees clau que s'entrellacen en la seva visió sobre l'educació i la promoció d'una CD. Aquests pedagogs comparteixen la creença en la importància d'una educació centrada en el desenvolupament individual i l'autonomia de l'estudiant. Rousseau sostenia que l'educació havia de respectar la llibertat i el desenvolupament natural del nen. De la mateixa manera, Pestalozzi advocava per una educació basada en l'experiència i la participació activa de l'estudiant, i li permetia desenvolupar el pensament crític i la capacitat d'autogovern. Aquesta visió es connecta amb la noció d'una CD, en la qual es valora la llibertat d'expressió i la participació ciutadana.

La igualtat d'oportunitats a l'educació és un altre punt fonamental compartit per aquests pedagogs. De Condorcet defensava que tots els individus haurien de tenir accés a una educació de qualitat per poder exercir els seus drets i participar en la vida democràtica. Aquesta idea s'entrellaça amb la visió d'una CD on es fomenta la inclusió i es promou la igualtat d'oportunitats per a tothom. La participació activa i la formació de ciutadans compromesos són conceptes clau en les idees de Dewey i Freire. Dewey afirmava que l'educació havia de preparar els individus per participar en la vida comunitària i en la

presa de decisions col·lectives. Freire, per part seva, plantejava l'educació com un procés alliberador que empodera els individus per transformar la seva realitat social. Ambdues perspectives es vinculen directament amb la noció d'una CD en què es promogui la participació ciutadana i fomenti la justícia social.

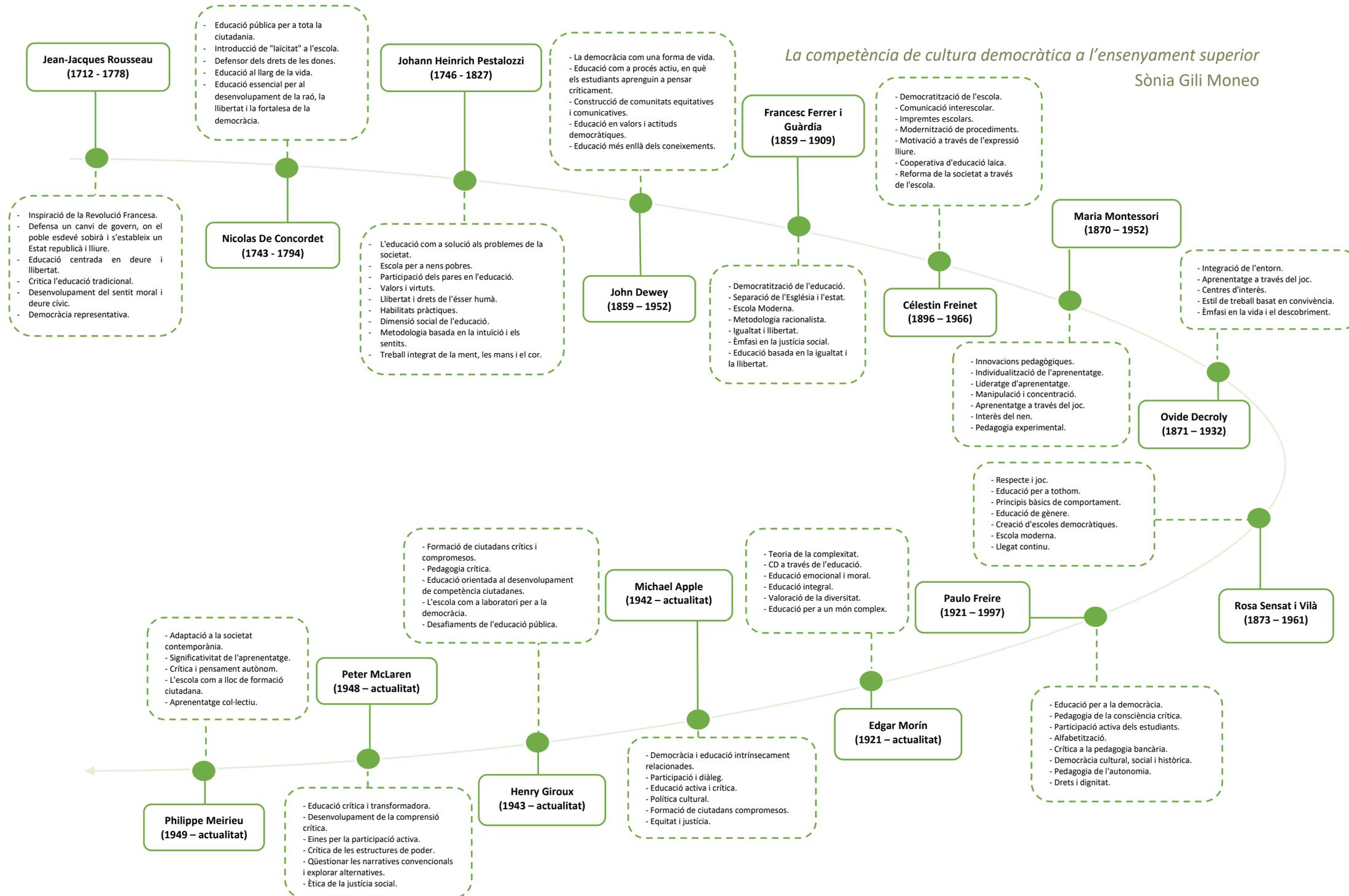
La diversitat, la solidaritat i el respecte mutu també són aspectes destacats en les idees dels pedagogs presentats anteriorment. Ferrer i Guàrdia defensen una educació laica i racionalista que respectes la diversitat de pensament. Freinet promovia la pedagogia del treball i la cooperació, emfatitzant la importància del respecte mutu a l'aula. Aquestes visions es relacionen amb la idea d'una CD on es valora la diversitat i es fomenta la col·laboració i el respecte als altres. A més, molts d'aquests pedagogs emfatitzen la importància del pensament crític i la reflexió a l'educació. Montessori i Decroly advoquen per un enfocament global i integrat de l'aprenentatge, que permeti als estudiants desenvolupar una comprensió profunda i crítica de la realitat. Aquesta perspectiva es relaciona amb la idea d'una CD en la qual es fomenti la capacitat d'anàlisi i la reflexió crítica sobre els problemes socials i polítics.

Els esmentats pedagogs han deixat un llegat important en relació amb l'educació i la CD. Les seves idees s'entrellacen en diversos aspectes clau, com ara el respecte a l'autonomia i la llibertat de l'estudiant, la igualtat d'oportunitats, la participació ciutadana, el pensament crític, la solidaritat i el respecte a la diversitat. Tot plegat, les seves visions ens conviden a reflexionar sobre la importància d'una educació que formi ciutadans compromesos amb els valors democràtics, capaços de contribuir activament a la construcció d'una societat més justa, equitativa i participativa.

A continuació es mostra una línia cronològica amb les idees clau dels fonaments pedagògics per la construcció de la CD dels pedagogs esmentats anteriorment.

La competència de cultura democràtica a l'ensenyament superior

Sònia Gili Moneo

4. La competència de cultura democràtica

Com afirmen Feu i Simó (2015), les nocions de democràcia i educació són “un binomi controvertit”. Aquests dos conceptes no han parat de variar d'un extrem a un altre, com apunta Mondéjar (2017), “la idea de democràcia ha anat variant de forma significativa fins al punt de ser un concepte que pot tenir múltiples lectures i definicions. El mateix succeeix amb el concepte d'educació i com ha anat variant el seu significat al llarg de tota la història occidental” (p. 59). Suposem que per aquest motiu, els autors no acaben de consensuar una única definició de CCD en el món acadèmic. Segons Perrenoud (2001; 2004), la competència és el conjunt de coneixements, capacitats i actituds que han de mobilitzar-se per poder adquirir, en aquest cas, la CD. El ciutadà necessita els coneixements, les capacitats i les actituds necessàries per poder exercir els seus drets i deures i intervenir en comunitat de manera coherent i crítica, entenen el que l'envolta per poder decidir de manera argumentada i crítica les seves pròpies decisions (Sala et al., 2021). En aquest apartat s'exposaran diferents definicions i enfocaments teòrics sobre la CCD en el context educatiu.

4.1. Definicions i enfocaments teòrics sobre la competència de cultura democràtica en el context educatiu

Les desavinences entre les diferents tradicions culturals, la història de la democràcia dels diferents estats, així com les diferents perspectives ideològiques han provocat que hi hagi problemes en la societat (Massip i Santisteban, 2020). Per aquest motiu és important que els diferents components democràtics estiguin presents en la societat i hi hagi una formació en ciutadania democràtica per aprendre i promocionar la participació ciutadana activa, exercint els drets democràtics (Quintano et al., 2020). Els mateixos autors també destaquen la importància d'ensenyar a pensar críticament. Massip i Santisteban (2020), afegixen la part reflexiva i racional de la formació, a partir del “amor por la ciencia y por la verdad” (p. 150). Una formació i unes pràctiques necessàries i al mateix temps poc explorades en l'entorn educatiu (Tarozzi i Mallon, 2019). Així doncs, amb l'objectiu de poder analitzar els conceptes de la definició de la CCD i establir un marc teòric pertinent, s'ha realitzat una revisió bibliogràfica des del 2007 fins a l'actualitat, coincidint amb la data que l'ONU va proclamar el 15 de setembre com el Dia Internacional de la Democràcia (ONU, s.d.).

A l'annex 5 s'especifiquen els passos seguits per arribar a la selecció dels diferents articles. Primerament, s'ha fet una cerca en les bases de dades (TDX, TESEO i DIALNET) amb paraules clau (democràcia, educació, ensenyament superior, educació per a la democràcia ...) obtenint un total de 2 210 articles. Per afinar la cerca s'ha seleccionat els articles escrits amb llengua (catalana, castellana, anglesa i francesa), amb els resultats filtrats s'ha fet un procés de selecció on s'ha analitzat (títol, paraules clau, resum, metodologia, resultats, conclusió i bibliografia). En el cas que aquests tractin temes de (política, filosofia, estudi de cas en escoles especialitzades en altres matèries, com per exemple: Història política ...) queden descartats. En canvi, si els articles defineixen (la CD en l'àmbit educatiu, la CCD, la CD a l'ensenyament superior ...) se seleccionen per analitzar. Després d'aquesta selecció s'obté un total de 96 articles. D'aquests se seleccionen aquells que aportin una definició sobre la CCD en el món de l'educació.

En aquest apartat s'especifica i s'analitza en profunditat la definició de la CCD d'aquests articles per comprendre en detall els components essencials que s'han d'aconseguir per a la seva integració adequada a l'àmbit de l'ensenyament superior.

Competències ciutadanes

El Ministeri d'Educació Nacional de la República de Colòmbia destaca que per adquirir les competències ciutadanes es necessita que aquestes siguin cognitives, emocionals, comunicatives i integradores. En aquest context, el Ministeri d'Educació Nacional de la República de Colòmbia ha categoritzat les competències ciutadanes en tres grups centrals. Primer, es troba la "Convivencia y paz: consideración de los otros", tenint en compte la valoració de la coexistència harmoniosa i la pau com a elements crucials en la formació ciutadana. El segon grup, sorgeix de la "Participación y responsabilidad democrática: leyes, normas, constitución, derechos fundamentales, respeto y toma de decisiones en contextos diferentes", el que ressalta la necessitat de comprendre i participar en els processos democràtics i normatius de la societat. Finalment, en el tercer grup es troba la "Pluralidad, identidad y valoración de las diferencias: derechos humanos, reconocimiento y derechos fundamentales", subratllant la importància de reconèixer i respectar la diversitat d'identitats i perspectives en una societat (Ministerio de Educación Nacional República de Colombia, 2011).

La divisió de les competències ciutadanes en tres grups: convivència i pau, participació i responsabilitat democràtica, pluralitat, identitat i valoració de les diferències, proporciona un marc sòlid per guiar l'ensenyament superior cap a la formació d'individus capaços de coexistir en harmonia, participar-hi en processos democràtics amb entesa i respectar la diversitat inherent a la societat.

En continuïtat amb la línia de recerca precedent, l'abordatge realitzat per Zambrano et al. (2014) introdueix una contribució rellevant en la mesura de les competències ciutadanes entre els estudiants universitaris. Aquest estudi parteix de les competències ciutadanes definides pel Ministeri d'Educació Nacional de la República de Colòmbia (2011) com a marc de referència. L'aproximació adoptada per Zambrano et al. (2014) implica la subdivisió d'aquest conjunt de competències en cinc dimensions diferents, cada una de les quals aprofundeix en àrees específiques de la formació ciutadana. La primera competència "Conocimientos: conocimientos ciudadanos", abasta qüestions com l'estat, la societat civil, els drets i deures dels ciutadans, així com la democràcia representativa. Aquest seguit de subcompetències proporciona una estructura detallada per comprendre la dimensió i la complexitat de la ciutadania en el marc d'una societat democràtica. En la segona competència "Integradoras: acciones y actitudes", s'accentua la importància d'actituds i accions que promouen la integració i la cohesió social. Aquesta part del marc competencial aporta una perspectiva activa i compromesa en la creació d'una comunitat harmoniosa. La tercera competència "Cognitivas: pensamiento crítico y consideración de consecuencias" constitueix una altra dimensió vital. Aquesta àrea fomenta la capacitat d'avaluar de manera crítica les circumstàncies i les decisions, així com de preveure les repercussions potencials. Com a quarta competència "Emocionales: empatía y emociones" s'emfatitza la rellevància de les habilitats emocionals i la comprensió empàtica en la formació de ciutadans sensibles i connectats amb les necessitats i sentiments dels altres. Finalment, la cinquena competència "Comunicativas: ambientes democráticos" posa èmfasi en les habilitats comunicatives com un mitjà fonamental per a la promoció d'entorns democràtics. Aquest àmbit emmarca la capacitat de participar activament en el diàleg i la discussió constructiva.

L'aproximació desenvolupada per Zambrano et al. (2014) ofereix una anàlisi exhaustiva i detallada per a l'avaluació de les competències ciutadanes entre els estudiants universitaris. Aquest desplegament en subcompetències específiques permet una comprensió més

detallada de les diferents facetes que convergeixen en la formació d'un ciutadà compromès, crític i amb una base sòlida de valors democràtics.

Noció de ciutadania

Santisteban i Pagès (2007) defineixen una comprensió àmplia de la noció de ciutadania a través de la delimitació de cinc conceptes interconnectats: "Igualdad: edad, sexo y etnia"; "Libertad: expresión, asociación y participación"; "Justicia: derechos y deberes"; "Identidad: nación, estado (plurinacionalidad, símbolos y extranjería) y alteridad" i la "Solidaridad: fraternidad y alteridad (extranjería)" (Santisteban i Pagès, 2007, p. 36). És apreciable com els conceptes de "identidad" i "solidaridad" estan íntimament lligats amb la idea de "la alteridad" i la "extranjería". Tot i les diferents nomenclatures, les definicions convergeixen en gran mesura. No es fa referència explícitament al terme de "cultura democràtica", sinó més aviat al de "ciutadania", encara que aquest darrer concepte en altres estudis s'engloba dins de la noció de CD.

Aquesta anàlisi revela la interconnexió de diverses característiques de la CD i ofereix indicis sobre les dificultats subjacents en la implementació d'aquestes característiques a l'àmbit de l'ensenyament superior.

D'una banda, s'examinen les complicacions inherents al desenvolupament de l'educació per a la ciutadania i, de l'altra, els factors que impacten els programes de formació del professorat en el context universitari. La qüestió de la transversalitat i l'opcionalitat d'aquesta matèria, pot fer que la seva avaluació i seguiment siguin menys prioritaris en comparació amb altres disciplines. En segon lloc, es posa en relleu la manca d'integració d'aquesta matèria en les diferents disciplines del currículum. A més, se subratlla que aquest enfocament és innovador i pot generar confusió a la metodologia docent, exigint canvis per part dels docents.

Seguint aquesta línia de reflexió, Girona et al. (2018) i Gasca i Olvera (2011) argumenten que el disseny dels plans d'estudi hauria d'integrar una formació sòlida en CD, a fi de preparar els estudiants per a un compromís informat i actiu en societats democràtiques en constant evolució.

L'anàlisi realitzada en profunditat per Santisteban i Pagès (2007) sobre la noció de ciutadania i els seus cinc conceptes clau subratlla la complexitat i la interrelació d'elements essencials per a una ciutadania activa i compromesa. A través d'aquests conceptes com "igualtat",

"llibertat", "justícia", "identitat" i "solidaritat", es posa de manifest la riquesa d'una ciutadania ben forjada en valors democràtics.

Cultura democràtica i participativa

En el context de la investigació, resulta pertinent destacar la valuosa contribució de la Xarxa de Recerca Demoskole², els esforços de la qual estan centrats en l'exploració en profunditat de les diverses dimensions de la CCD. Sota la denominació de "Cultura democràtica i Participativa", aquesta xarxa ha identificat quatre dimensions específiques que enriqueixen l'entesa integral de la CCD (Feu et al., 2016).

En primer lloc, la dimensió de "governança", és concebuda com la capacitat d'exercir la llibertat i participar activament en l'esfera política, mentre s'estableixen límits a la concentració de poder i la seva gestió. En aquesta dimensió es ressalta la importància de la participació ciutadana en la presa de decisions polítiques i la construcció d'un entorn democràtic inclusiu. La noció d'"habitança" es refereix a les condicions de vida i engloba els drets econòmics, socials i culturals que afecten directament la qualitat de vida dels ciutadans. Aquesta dimensió subratlla la necessitat de garantir un accés equitatiu als recursos i les oportunitats, enfortint així els fonaments d'una societat justa i equitativa. La dimensió d'"alteritat" engloba aspectes clau per a una coexistència harmoniosa a la societat. Això inclou la promoció de la fraternitat, el respecte dels drets d'autodeterminació, la preservació de la pau i la promoció de pràctiques ambientals sostenibles. En aquesta dimensió es ressalta la importància de l'empatia i el respecte, per poder tenir una societat cohesionada. Finalment, la dimensió "éthos" ocupa un lloc essencial en englobar i transcendir les dimensions anteriors. Es defineix com un conjunt de valors, virtuts i capacitats que tota societat ha de cultivar i promoure per sustentar una CD i participativa. Aquesta dimensió subratlla la importància de l'educació ètica i moral com a part integral de la formació ciutadana (Feu et al., 2016, p. 452). En essència, la Xarxa de Recerca Demoskole aporta una visió enriquidora en emmarcar la CCD com una "Cultura democràtica i Participativa" amb les seves dimensions de "governança", "habitança", "alteritat" i "éthos". Aquesta perspectiva nodreix la comprensió de com les diferents dimensions de la CCD interactuen i es complementen, contribuint a la formació de

---

² La xarxa de Recerca Demoskole està formada pel GRES (UdG) i pel GREUV (UVic-UCC), l'objectiu d'aquesta xarxa és la investigació de temes relacionats amb la democràcia i la participació en l'àmbit educatiu.

ciutadans conscients, participatius i compromesos en la construcció de societats més justes i democràtiques.

Les competències per una cultura democràtica

El Consell d'Europa (CoE) defineix el concepte, esdevenint l'òrgan de referència en la configuració, definició i integració dels valors socials i educatius en una societat caracteritzada per tensions i desigualtats polítiques, consolidant-se com una de les institucions més influents i capaces d'impulsar programes educatius a escala europea.

El seu origen es remunta a un context d'enfrontaments entre els estats europeus, el que va desembocar en la creació d'un mecanisme per a la gestió de conflictes. Així, la funció d'aquesta institució no només és fomentar un ambient de diàleg i coexistència, sinó que també brinda assessorament als estats membres per les seves accions i promou comportaments democràtics entre els ciutadans (Council of Europe, 2018a). L'any 2016, el CoE va elaborar un document amb l'objectiu de descriure les "competències per una cultura democràtica" per a la utilització del professorat i la implementació efectiva d'aquestes competències "Ce modèle a pour objectif de décrire les compétences que les apprenants doivent acquérir pour devenir des citoyens participatifs efficaces et vivre ensemble en paix et sur un pied d'égalité dans des sociétés démocratiques multiculturelles" (Conseil de l'Europe, 2016, p. 15). El CoE va reconèixer la importància de no solament treballar amb la CD en si, sinó també treballar des de les institucions i les lleis que fonamenten l'educació de la CD "souligner le fait que, si la démocratie ne saurait exister sans institutions démocratiques et sans lois, ces institutions et ces lois ne peuvent pas fonctionner si elles ne sont pas ancrées dans une culture de la démocratie, c'est-à-dire dans des valeurs, des attitudes et des pratiques démocratiques" (Conseil de l'Europe, 2016, p. 15).

Dos anys després, el CoE va publicar el "Reference Framework of Competences for Democratic Culture" (RFCDC), un suport que proporciona un conjunt de directrius per dissenyar, implementar i avaluar les intervencions educatives en contextos formals i no formals, presentats amb tres volums. El primer volum (Council of Europe, 2018a) conté el model de vint competències per una CD aprovades per unanimitat pels ministres europeus d'educació.

Aquestes competències es distribueixen en quatre eixos: “values”, “attitudes”, “skills” i “knowledge and critical understanding” i en cada eix nomenen les 20 competències: “Values: Valuing human dignity and human rights; Valuing cultural diversity; Valuing democracy, justice, fairness, equality and the rule of law”; “Attitudes: Openness to cultural otherness and to other beliefs, world views and practices; Respect; Civic-mindedness; Responsibility; Self-efficacy; Tolerance of ambiguity”; “Skills: Autonomous learning skills; Analytical and critical thinking skills; Skills of listening and observing; Empathy; Flexibility and adaptability; Linguistic, communicative and plurilingual skills; Co-operation skills; Conflict-resolution skills”; “Knowledge and critical understanding: Knowledge and critical understanding of the self; Knowledge and critical understanding of language and communication; Knowledge and critical understanding of the world: politics, law, human rights, culture, cultures, religions, history, media, economies, environment, sustainability” (Council of Europe, 2018a, p. 38).

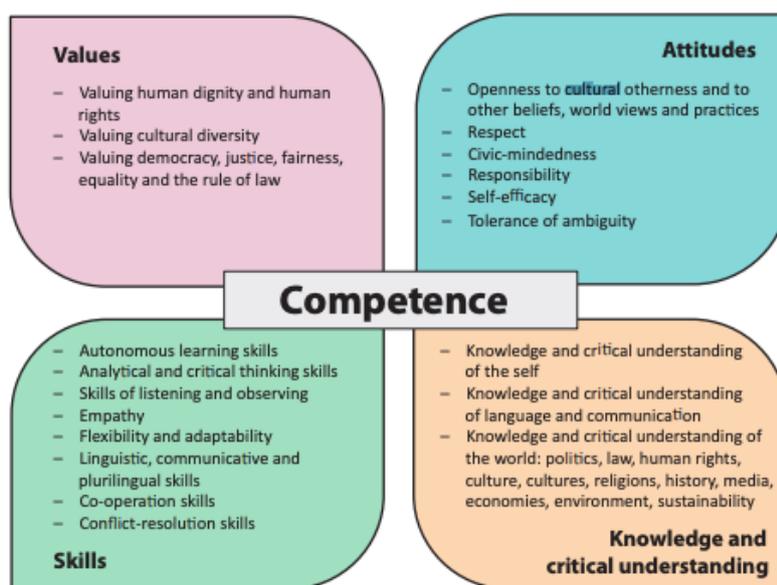

Figura 2. Les 20 competències per a una cultura democràtica del Consell d'Europa (2018)

El segon volum (Council of Europe, 2018b) detalla els descriptors de les competències, que ajuden els professors a identificar els resultats d'aprenentatge i el domini assolit després d'un període d'aprenentatge, fomentant la participació activa dels estudiants en la seva pròpia educació. Pel que fa al tercer volum (Council of Europe, 2018c), proporciona orientació i indicadors sobre com aplicar el model de competències i els corresponents descriptors en sis contextos educatius.

El CoE emergeix com un referent clau per la definició i promoció de les competències per a una CD. Els seus documents i recursos marquen la pauta per a una educació orientada cap a la construcció de societats democràtiques, col·locant els valors, les actituds, les aptituds i el coneixement crític com a elements fonamentals per al desenvolupament de ciutadans conscients, participatius i compromesos.

L'estudi de Páll i Garces (2019) aporta una perspectiva sobre la interrelació entre les vint competències per a una CD establertes pel CoE i un conjunt de set competències que, segons els autors, són essencials per caracteritzar un ciutadà complet. Els autors mencionats sense proposar una definició de CCD, expliquen tres condicions que s'han de complir per referir-se a la CD: (1) "Political condition: People share limited social and economic space", (2) "Moral condition: People are vulnerable and their self-respect is grounded in social conditions" i "(3) Condition of individualization: People live and form their identity or their self-concept in an interplay between the inner world of personal life and the outer world of social relations" (Páll i Garces, 2019, p. 4). A partir d'aquestes condicions, els autors desenvolupen un conjunt de set competències (Figura 3): "Discursive; Conflict resolution; Critical reevaluation; Communal living; Resilience; Conception of a good life and Respect not boundaries" (Páll i Garces, 2019, p. 12). Aquestes competències proposades es presenten com a fonamentals per a la formació d'un ciutadà integral i capaç de navegar amb èxit en una CD en evolució.

Complex competences		1. Discursive	2. conflict resolution	3. critical reevaluation	4. communal living	5. resilience	6. conception of a good life	7. respect nat boundaries
Simple competences								
1	Valuing human dignity and human rights							
2	Valuing cultural diversity							
3	Valuing democracy, justice, fairness, equality, and the rule of law							
4	Openness to cultural otherness and to other beliefs, world views and practices							
5	Respect							
6	Civic-mindedness							
7	Responsibility							
8	Self-efficacy							
9	Tolerance of ambiguity							
10	Autonomous learning skills							
11	Analytical and critical thinking skills							
12	Skills of listening and observing							
13	Empathy							
14	Flexibility and adaptability							
15	Linguistic, communicative and plurilingual skills							
16	Cooperation skills							
17	Conflict-resolution skills							
18	Knowledge and critical understanding of the self							
19	Knowledge and critical understanding of language and communication							
20	Knowledge and critical understanding of the world							

Figura 3. Interrelació entre la definició de les competències per a una cultura democràtica del Consell d'Europa (2018) i les 7 competències de Páll i Garces (2019)

En el seu estudi, Páll i Garces (2019) han buscat establir una connexió entre les competències concebudes pel CoE i aquest conjunt de set competències. Aquesta interrelació revela com les dues perspectives podrien enriquir-se mútuament, ja que les competències del CoE abasten una àmplia gamma d'àrees i les set competències proposades pel Páll i Garces (2019) enfocades en les condicions polítiques, morals i d'individualització, podrien potenciar la formació d'individus que no només compleixen amb les competències formals per una CD, sinó que també esdevenen agents cívics capaços d'adaptar-se i contribuir a una CD sòlida i en constant evolució.

Competències ciutadanes i democràtiques

L'any 2017, els fonaments establerts pel CoE (2016) se solidifiquen mitjançant l'elaboració d'un informe elaborat per Eurydice³, que defineix amb claredat l'objectiu central de l'educació per a la ciutadania. Segons aquest informe, aquesta educació té com a finalitat “[...] promover la coexistència armoniosa y fomentar el desarrollo mutuamente beneficioso de las personas y las comunidades en que viven. En las sociedades democráticas, la educación para la ciudadanía ayuda a los estudiantes a convertirse en ciudadanos activos, informados y responsables con la disposición y la capacidad necesarias para asumir responsabilidades en su propio nombre y en el de su comunidad, a nivel nacional, europeo e internacional” (Eurydice, 2017, p. 3). A partir d'aquest enfocament, l'informe es desglossa en quatre conceptes clau i descriu les competències que es consideren essencials per a un ciutadà (Eurydice, 2017, p. 48). En primer lloc, se subratlla la importància d'una “Interacción eficaz y constructiva con otros”, que engloba qualitats com l'autoconfiança, la responsabilitat, l'autonomia, el respecte per les opinions i creences diverses, la cooperació, la resolució de conflictes, l'empatia, la consciència de si mateix, les habilitats de comunicació i escolta, la consciència emocional, la flexibilitat i les aptituds interculturals. Aquesta dimensió apunta cap a la capacitat de relacionar-se de manera efectiva i respectuosa en un context divers i canviant. El segon concepte, “Pensamiento crítico”, destaca la necessitat de promoure la diversitat de perspectives, les habilitats de raonament i anàlisi, la interpretació de dades, la descoberta de coneixement i l'ús de fonts, la creativitat, l'expressió de judicis informats, la comprensió del món actual i la capacitat de qüestionament. Aquesta dimensió porta a reflexionar sobre la formació del pensament analític i reflexiu, capaç de comprendre i interpretar la complexitat del món. La “conducta socialmente responsable” s'identifica com un altre concepte fonamental. Aquesta dimensió aborda temes com el respecte per la justícia, la solidaritat, el respecte pels altres éssers humans, els drets humans, la consciència del desenvolupament sostenible, la protecció mediambiental, salvaguardar el patrimoni cultural, el coneixement i respectar les diferents cultures i religions, així com la no-discriminació. Aquesta dimensió se centra en la promoció d'una conducta ètica i empàtica envers el món i les persones que ens envolten. Finalment, es posa de manifest la importància del “Comportamiento democrático” que inclou aspectes com el respecte per la democràcia, el

---

³ Xarxa d'informació sobre els sistemes i les polítiques de l'ensenyament a Europa.

coneixement de les institucions polítiques, els processos polítics, les organitzacions, els tractats i les declaracions internacionals. A més, se subratlla la interacció amb les autoritats polítiques, el coneixement dels conceptes fonamentals en política i societat, el respecte per les normes, la participació ciutadana i el coneixement o participació en la societat civil. Aquesta dimensió promou la comprensió i la participació activa en els processos democràtics. El treball realitzat per Eurydice consolida els conceptes establerts pel CoE i els desenvolupa en una estructura detallada de competències ciutadanes i democràtiques. Aquesta definició proporciona una base essencial per a l'educació orientada a la formació de ciutadans conscients, responsables i compromesos amb la construcció d'un món més democràtic i harmoniós.

Ensenyament moral i cívic

L'any 2013, el Ministeri d'Educació Nacional, Joventut i Esports de França va introduir una matèria anomenada "Enseignement Moral et Civique", amb l'objectiu de dotar els estudiants d'eines per a la comprensió i pràctica del respecte cap a les persones, la valoració de les seves arrels i diferències, la promoció de la igualtat de gènere i el compromís amb la laïcitat (Bulletin Officiel de l'Éducation Nationale, 2013). Aquesta assignatura va començar a implementar-se a les escoles a partir del 2018, amb tres objectius centrals: "(1) Respecter autrui; (2) Acquérir et partager les valeurs de la république; (3) Construire une culture civiques" (Bulletin Officiel de l'Éducation Nationale, 2018). El Ministeri d'Educació va concebre quatre eixos fonamentals, cada un d'ells amb competències específiques ben definides. En el primer eix "Culture de la sensibilité" es treballen les competències següents: la identificació, l'expressió i l'autoregulació de les pròpies emocions i sentiments, l'estima, l'escolta i l'empatia per poder expressar la seva pròpia opinió i respectar la dels altres, la cooperació i el sentit de pertinença. Pel que fa al segon eix "Culture de la règle et du droit" les competències que es treballen són el respecte per les regles comunes, la comprensió dels motius d'obediència a les normes i a la llei en una societat democràtica, la comprensió dels principis i valors de la República Francesa i de les societats democràtiques i la comprensió de la relació entre normes i valors. Pel que fa al tercer eix "Culture du jugement" les competències que es treballen són el desenvolupament d'habilitats de discerniment i reflexió crítica, la confrontació dels judicis propis amb els dels altres en una discussió o un debat raonat i resolt, la importància

d'informar-se amb rigor, diferenciar l'interès particular de l'interès general i tenir sentit de l'interès general. Finalment, en el quart eix "Culture de l'engagement" les competències que es treballen són la responsabilitat dels mateixos compromisos, la responsabilitat amb els altres, la implicació i assumir la responsabilitat, fer-se càrrec d'aspectes de la vida col·lectiva i tenir els coneixements cívics (Bulletin Officiel de l'Éducation Nationale, 2013).

Conforme als documents oficials de França, aquests quatre eixos es desenvolupen de manera transversal, mitjançant l'anàlisi de situacions concretes, discussió i debat argumentat. A més, les competències d'aquests quatre eixos també s'aborden específicament mitjançant l'assignatura "Enseignement Moral et Civique", que s'imparteix des de l'educació primària fins a la secundària. Tot i que a l'ensenyament superior a França no es presenta específicament l'assignatura "Enseignement Moral et Civique", pot emergir com una transversal en certs programes d'estudi. Això no s'aplica de manera general a tot l'ensenyament superior, sinó més aviat a un segment concret de les diverses formacions que s'ofereixen en aquest nivell d'ensenyament.

Conclusió de l'apartat

Aquesta exploració en profunditat sobre la definició i desenvolupament de la CCD revela una evolució en la manera en què s'entén i s'aborda la democràcia tant en l'àmbit polític com en el context acadèmic. Al llarg dels darrers trenta anys, tant organitzacions com investigadors han buscat articular una comprensió àmplia i holística de la CCD amb una atenció particular als seus fonaments i implicacions en la formació de ciutadans actius i responsables. No obstant això, aquest marc teòric ha posat de manifest una tendència a centrar-se més en la definició i conceptualització des d'una perspectiva acadèmica, deixant de banda, en certa manera, l'aspecte pràctic i l'aplicació concreta d'aquesta competència a l'ensenyament superior. Tot i que organitzacions com el CoE ofereixen indicadors per incorporar la CCD a l'educació primària i secundària, sembla haver-hi un buit en l'abordatge de la mateixa competència en l'àmbit universitari.

En aquest context, autors com Carabantes i Contreras-Salinas (2019) i Hopgood et al. (2019) defensen la importància de l'aprenentatge de la CCD a tots els nivells educatius, incloent-hi l'ensenyament superior. Argumenten que el desenvolupament de la CCD no hauria de limitar-se a les aules d'infantil, primària i secundària, sinó que també ha de ser una part integral de la formació universitària. Un altre aspecte rellevant és l'opinió majoritària del professorat, que defensa la idea que l'educació ciutadana no ha de limitar-se a una assignatura específica, sinó que ha de ser transversal i enriquir les diferents matèries i formacions de l'ensenyament superior (Quintano et al., 2020). Això planteja reptes significatius per al cos docent, que ha d'estar adequadament preparat per impartir aquest tipus d'educació i cultivar les competències ciutadanes dels estudiants. Els docents tenen la responsabilitat d'actuar com a guies per a la formació de ciutadans conscients, crítics i compromesos, i així, reforçar la pròpia democràcia. No obstant això, sorgeix la preocupació entre els docents pel fet que no es disposa de prou formació en aquest àmbit, el que pot afectar la seva capacitat per impartir amb èxit aquest tipus d'educació (Pérez-Jorge et al., 2020).

Aquesta recerca subratlla la necessitat d'integrar la CCD de manera específica, transversal i coherent en tots els nivells educatius, incloent-hi l'ensenyament superior.

En les investigacions recents, com la realitzada per Alventosa-Bleda et al. (2020), es detecta una tendència a considerar els ODS com una part integral de la ciutadania democràtica. Aquest enfocament amplia la concepció tradicional de la CCD i la dota d'una gamma més

àmplia de conceptes, incloent-hi la interculturalitat, la convivència ciutadana, les qüestions de gènere, l'educació inclusiva, la promoció de valors, la sostenibilitat ambiental i l'acció cívica, així com la participació de les famílies en l'educació cívica dels estudiants. Aquesta aproximació més àmplia ressalta la naturalesa interconnectada i holística de la ciutadania democràtica, que no només es limita als drets i responsabilitats individuals, sinó que també aborda les dimensions socials, culturals i ambientals de la vida cívica.

Les diverses perspectives i definicions analitzades posen de manifest la complexitat i amplitud d'aquesta competència, i la seva importància en la construcció d'individus capaços de participar activament en les societats democràtiques i contribuir al seu desenvolupament i millora contínua. Aquest enfocament global i integrador és essencial per a la formació d'una ciutadania que pugui abordar els reptes i oportunitats del món contemporani de manera informada, reflexiva i compromesa.

5. Objectius

L'objectiu general d'aquesta tesi doctoral és: Dissenyar una estratègia per implementar un programa formatiu per promoure el desenvolupament de la competència de cultura democràtica entre els estudiants d'ensenyament superior.

Per assolir aquest objectiu general s'han definit quatre objectius específics que guiaran aquesta recerca.

Objectiu específic 1: Definir el concepte de cultura democràtica.

Objectiu específic 2: Diagnosticar el nivell de coneixement de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior.

Objectiu específic 3: Catalogar les accions realitzades, des de diferents institucions, per promoure el desenvolupament de la competència de cultura democràtica a l'ensenyament superior.

Objectiu específic 4: Implementar una estratègia per definir un programa formatiu per a la formació en competència de cultura democràtica.

Per a cada objectiu específic es proposen diferents resultats, així com els instruments i les estratègies per aconseguir-los. En la taula següent es detalla l'objectiu general de la recerca, els quatre objectius específics, amb els resultats corresponents a cada un dels objectius i els instruments i estratègies emprades.

Objectiu general. Dissenyar una estratègia per implementar un programa formatiu per promoure el desenvolupament de la competència de cultura democràtica entre els estudiants d'ensenyament superior.	
Objectiu específic 1. Definir el concepte de cultura democràtica.	
Resultats	Instruments i estratègies
Resultat 1. Definició de la competència de cultura democràtica.	Revisió sistemàtica de la literatura.
Objectiu específic 2. Diagnosticar el nivell de coneixement de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior.	
Resultats	Instruments i estratègies

Resultat 2. Selecció de dos qüestionaris.	Revisió sistemàtica de la literatura i anàlisi de 28 investigacions en relació amb els àmbits, les àrees i les dimensions de la competència de cultura democràtica.
Resultat 3. Validació de la traducció dels qüestionaris.	Validació de la traducció dels instruments a partir de les 10 fases descrites per Wild et al. (2005).
Resultat 4. Validació dels qüestionaris a través d'una prova pilot.	Validació dels instruments a través de la prova de fiabilitat aplicant l'Alpha de Cronbach.
Resultat 5. Anàlisi del coneixement dels àmbits, les àrees i les dimensions de la competència de cultura democràtica dels estudiants de la Universitat d'Andorra.	Diagnosi a través de l'instrument: - Qüestionari 1: <i>Avaluació de l'educació per a la ciutadania global a la Universitat d'Andorra</i> , adreçat als estudiants.
Resultat 6. Anàlisi de la percepció del professorat sobre el coneixement dels àmbits, les àrees i les dimensions de la competència de cultura democràtica dels estudiants.	Diagnosi a través de l'instrument: - Qüestionari 2: <i>Percepció dels coneixements de la competència de cultura democràtica dels estudiants</i> , adreçat al professorat.
Objectiu específic 3. Catalogar les accions realitzades, des de diferents institucions, per promoure el desenvolupament de la competència de cultura democràtica a l'ensenyament superior.	
Resultats	Instruments i estratègies
Resultat 7. Llistat d'accions dutes a terme de les institucions que promoguin la competència de cultura democràtica.	<ul style="list-style-type: none"> - Entrevistes semiestructurades adreçades a 14 agents implicats en la promoció de la competència de cultura democràtica. - Grup focal adreçat a les 6 persones que s'encarreguen de les coordinacions de les diferents titulacions de la Universitat d'Andorra. - Grup focal adreçat a un total de 8 estudiants de la Universitat d'Andorra, (1 estudiant del Màster en Educació, 1 estudiant del bàtxelor en Ciències de l'educació, 2 estudiants del bàtxelor en Informàtica, 2 estudiants del bàtxelor en Infermeria i 2 estudiants del bàtxelor en Administració i Empresa).
Objectiu específic 4. Implementar una estratègia per definir un programa formatiu per a la formació en competència de cultura democràtica.	
Resultats	Instruments i estratègies

<p>Resultat 8. Una estratègia concreta que permet a les institucions d'ensenyament superior implementar el programa formatiu en competència de cultura democràtica.</p>	<p>Triangulació a partir dels resultats R5: (1) estudiants de la Universitat d'Andorra, R6: (2) coordinacions de les titulacions de la Universitat d'Andorra i R7: (3) agents implicats en el desenvolupament de la competència de cultura democràtica.</p>
--	---

Taula 4. Objectiu general, objectius específics, resultats i instruments i estratègies

Per tal de poder aconseguir l'objectiu general que es planteja *Dissenyar una estratègia per implementar un programa formatiu per promoure el desenvolupament de la competència de cultura democràtica entre els estudiants d'ensenyament superior* (OG) s'han identificat, en primer lloc, els conceptes clau de la competència de cultura democràtica per a l'ensenyament superior (OE1) per definir la competència de cultura democràtica (R1). En segon lloc, es diagnostica el nivell de coneixement de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior (OE2) a partir de la selecció de dos qüestionaris (R2) on es porta a terme una validació de la traducció (R3) i una validació d'aquesta traducció a partir d'una prova pilot (R4). Una vegada validats els dos qüestionaris s'administren als estudiants (R5) i al professorat de la Universitat d'Andorra (R6) per diagnosticar el nivell de coneixement dels estudiants de la Universitat d'Andorra i la percepció del professorat sobre el coneixement dels elements de la competència de cultura democràtica dels estudiants. Cal precisar que per dissenyar l'estratègia per implementar el programa formatiu s'ha de partir d'una diagnosi per poder-lo aplicar als estudiants d'ensenyament superior en general. Per aquest motiu s'ha agafat com a mostra els estudiants i el professorat de la Universitat d'Andorra per la proximitat en què aquesta tesi es realitza. En tercer lloc, es cataloguen les accions realitzades, des de diferents institucions, per promoure el desenvolupament de la competència de cultura democràtica a l'ensenyament superior (OE3) a través d'entrevistes realitzades als diferents agents implicats en la promoció de la competència de cultura democràtica (R7). Finalment, es proposa una estratègia per implementar un programa formatiu per a la formació en competència de cultura democràtica (OE4) a partir d'una triangulació dels resultats R5, R6 i R7 per poder implementar una estratègia concreta que permet a les institucions d'ensenyament superior implementar el programa formatiu en competència de cultura democràtica (R8).

6. Metodologia de la recerca

6.1. Paradigma i principis metodològics

Aquesta investigació s'emmarca dins d'un paradigma interpretatiu, ja que es pretén estudiar en profunditat un fenomen de naturalesa complexa, permetent així assolir una comprensió enriquidora de les perspectives i les vivències dels participants involucrats en l'estudi (Stake, 2006). La utilització d'aquest paradigma permet explorar realitats complexes que no poden ser interpretades des d'un enfocament purament objectiu o quantitatiu (Denzin i Lincoln, 2005). En el marc d'aquesta investigació, els entrevistats ocupen un rol central i donen una importància transcendental als resultats que emanaran d'aquest estudi. Són precisament ells els qui, mitjançant les seves intervencions i aportacions, crearan el coneixement "col·laboradors i cocreadors del coneixement" (Patton, 1997). Aquest enfocament col·laboratiu impulsa una dinàmica en què la construcció del saber es forja a través de la conjunció de les seves veus i perspectives, ressaltant així la naturalesa intrínsecament interdependent del procés investigat.

Segons Guba i Lincoln (2002) el paradigma constructivista es defineix a través de tres característiques fonamentals. Primerament, des d'un punt de vista (1) ontològic, se subratlla la noció que, en aquest procés d'investigació, l'investigador no procura controlar ni predir, sinó que aspira a construir relats rics i contextualitzats. En aquesta concepció, es posa de manifest l'absència d'una realitat unívoca, cada individu d'estudi interpreta de manera diferent segons les seves necessitats (Flores, 2004). En el punt de vista (2) epistemològic, es dibuixa una interacció palpable entre l'objecte d'estudi – és a dir, els participants – i l'investigador. Així, la comprensió resultant no emergeix unilateralment des del punt de vista de l'investigador, sinó que es nodreix de la riquesa d'una diversitat d'experiències i perspectives (Guba i Lincoln, 2002). La dimensió metodològica d'aquest paradigma es ressalta com a intrínsecament qualitativa. El tercer i últim punt de vista (3) el mètode s'enfoca a analitzar de manera subjectiva i profunda les diferents interaccions entre els participants i l'investigador. Aquest enfocament orientat cap a la comprensió en profunditat, més que la quantificació, recolza la interconnexió entre les narratives dels participants i l'assaig interpretatiu de l'investigador (Creswell, 2013: 2014).

6.2. Revisió sistemàtica de la literatura

En el marc d'aquesta investigació, es realitza una revisió sistemàtica de la literatura amb el propòsit de recollir evidències que permetin una anàlisi en profunditat de la problemàtica d'estudi (Meca, 2010). Aquesta revisió s'ha dut a terme en diverses bases de dades, seguint una estructura detallada (Annex 5). Per dur a terme aquesta revisió sistemàtica de la literatura, s'ha optat per fer servir una metodologia qualitativa, alineant-se amb les directrius proposades per Bisquerra (2004). Per poder consensuar i articular les diverses informacions i conceptes utilitzats a l'apartat del marc teòric, s'ha emprat l'eina *Atlas.ti (versió 8)*. A través d'aquesta eina, s'han analitzat els diferents conceptes, marcant i emmagatzemant cites rellevants i establint codis que permetran la interrelació posterior.

A partir d'aquesta primera fase de treball, l'objectiu específic 1 cerca ser abordat. L'objectiu consisteix a definir el concepte de CCD. Per assolir aquesta definició precisa de la CCD en què es fonamenta aquesta investigació, s'han dut a terme dues anàlisis complementàries. En primer lloc, s'ha establert una relació entre les definicions de la CCD provinents de diferents referències i institucions en l'àmbit educatiu, partint de les vint competències definides pel CoE (2016). En segon lloc, s'ha realitzat una anàlisi de les paraules més esmentades en les definicions proposades per diferents autors i institucions, amb el propòsit de realitzar una comparació exhaustiva que permeti desentranyar les similituds i diferències conceptuais. Aquest enfocament analític cerca construir una panoràmica comprensiva i contextualitzada de la CCD en l'àmbit de l'ensenyament superior, assentant així les bases per al desenvolupament posterior de la recerca.

6.2.1. Metodologia de la primera anàlisi

Partint de les vint competències per una CD definides pel CoE, una entitat que aglutina 47 estats membres i exerceix un rol fonamental en la promoció dels drets humans al continent europeu, s'estableix el punt de partida d'aquesta investigació. La selecció de les fonts d'informació s'ha dut a terme mitjançant una revisió bibliogràfica que inclou des de l'any 2007 fins a l'actualitat. És rellevant assenyalar que l'any 2007, les Nacions Unides va proclamar per primera vegada el 15 de setembre com el Dia Internacional de la Democràcia (ONU, s.d.), cosa

que ha orientat el rang temporal de la recerca. Els passos detallats per arribar a la selecció dels diversos referents es troben especificats a l'annex 5.

L'anàlisi desenvolupada ha donat com a resultat la identificació de tres autors, dos ministeris, una institució i un grup de recerca que han definit la CCD en els seus contextos respectius: (1) el Ministeri d'Educació Nacional de la República de Colòmbia (2011), (2) el Ministeri d'Educació Nacional de França (2013), (3) Santisteban i Pagès (2007), (4) Zambrano et al. (2014), (5) la Xarxa de recerca Demoskole (2016), (6) Eurydice (2017) i (7) Páll i Garces (2019).

En el procés analític s'han seguit els passos següents: (1) extreure les definicions de la CCD dels documents seleccionats, (2) establir relacions entre les definicions obtingudes i les vint competències definides pel CoE, (3) identificar quines d'aquestes definicions estan vinculades amb aquestes competències i (4) identificar quines d'aquestes definicions no tenen relació. Aquest enfocament analític i meticulós permet traçar connexions i contrastos entre les definicions de la CCD proposades per diversos autors i institucions i les dimensions establertes pel CoE. Amb això, s'estableix un marc sòlid per comprendre i avaluar en profunditat la manera com aquestes definicions s'alineen o difereixen respecte a un estàndard internacionalment reconegut.

6.2.2. Metodologia de la segona anàlisi

En una segona fase de la investigació, es duu a terme una anàlisi comparada basada en les definicions prèviament elaborades per diferents autors en l'àmbit educatiu, amb l'objectiu d'establir una definició comprensiva de la CCD. A partir de la selecció dels documents realitzada a la primera etapa de l'anàlisi, s'emprèn una cerca bibliogràfica més àmplia i diversificada, afegint nous referents a mesura que avança la investigació. En aquesta anàlisi, s'han considerat 48 documents, seleccionats en funció dels resums, paraules clau, resultats i conclusions. D'aquests, se n'exclouen 6 a causa de la manca d'una definició concreta de la CCD, i 28 es descarten per tractar-se d'instruments dissenyats per avaluar o donar seguiment a la CCD (reservant-los per ser utilitzats a la secció d'instruments).

Per dur a terme aquesta anàlisi, s'ha emprat el programari *Atlas.ti (versió 8)*, que ha permès segmentar la informació, fer un recompte de les paraules més usades pels diferents referents i codificar-les. El procés analític segueix els passos següents: (1) extreure les definicions de la

CCD dels diversos referents en l'àmbit educatiu, (2) explicar les paraules utilitzades per aquests referents, (3) eliminar aquelles paraules que no tenen significat propi, (4) agrupar les paraules que comparteixen un mateix significat encara que variïn gramaticalment, (5) obtenir un llistat de les paraules més esmentades, (6) comparar la presència d'aquestes paraules clau obtingudes amb el llistat previ de referents i (7) descartar les paraules de la CCD que no són presents en almenys 8 documents. Aquest enfocament meticulós i quantitatiu, recolzat per l'anàlisi del programari especialitzat, cerca destil·lar les essències conceptuals recurrents en les definicions de la CCD proposades per diferents autors, per tal de construir una definició sòlida i enriquidora per a aquest estudi (Annex 6).

6.3. Selecció dels instruments

Amb el propòsit de realitzar un diagnòstic integral del nivell de coneixement de la CCD dels estudiants, amb vista a construir una estratègia per implementar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions fonamentals de la CCD, es procedeix a analitzar diverses investigacions per tal de seleccionar dos instruments que puguin mesurar el nivell de coneixement de la CCD dels estudiants i la percepció dels docents sobre aquest coneixement. L'elecció d'aquestes investigacions es fonamenta en els autors i la bibliografia emprada a la primera fase de l'estudi. En aquesta anàlisi, s'examinen un total de 28 investigacions seguint els criteris següents: els objectius de la investigació, la població d'estudi, la mostra utilitzada, la metodologia emprada i els instruments aplicats (Annex 7). A més, s'avalua si compleixen els dos àmbits i les sis àrees establertes a la definició de la CCD elaborada en aquesta investigació (Figura 4), es té en compte l'any de publicació i el tipus d'instrument utilitzat (Qüestionaris (Q), Entrevistes (E), Grups de Discussió (GD), Grups Focals (GF) i Diari d'Observacions (DO)) i el públic objectiu de la investigació (Professors (P), Estudiants de Primària o Secundària (EPS) i Estudiants Universitaris (EU)).

Aquesta anàlisi exhaustiva i multidimensional cerca seleccionar amb cura els instruments que millor s'ajustin als objectius de la recerca, garantint així la pertinència i rellevància dels resultats obtinguts. La selecció dels instruments adequats permetrà obtenir una imatge precisa i completa del coneixement de la CCD per part dels estudiants i la percepció del professorat sobre això. D'aquesta manera, es fonamenten les bases per a la concepció i la

implementació d'un programa formatiu capaç d'abordar les àrees clau i promoure un desenvolupament competent de la CCD a l'ensenyament superior.

6.4. Validació de la traducció dels instruments

Els instruments seleccionats estan redactats en llengua anglesa i, atès que l'enfocament en aquest moment és administrar-los a la població de la Universitat d'Andorra, es decideix traduir-los al català amb la finalitat d'assegurar la comprensió dels participants. Això no obstant, la traducció comporta un procés de validació que, d'acord amb Epstein et al. (2014), no presenta pautes clares sobre com fer aquest procés en el context de la traducció d'instruments. Per tal d'establir un enfocament sòlid per a la validació dels instruments, s'han analitzat nou estudis que detallen les fases que ha de seguir un procés de validació. Per a cada estudi s'han analitzat criteris com les fases del procés, els agents involucrats i les accions que es realitzen en cadascuna d'aquestes fases (Annex 8).

Arran d'aquesta anàlisi, s'han seleccionat les fases de validació de la traducció d'instruments descrites a la investigació de Wild et al. (2005) i detallades a la secció següent. Aquesta elecció se sustenta en la pertinència dels enfocaments proposats per aquests autors per a la validació, cosa que assegura una adequada adaptació dels instruments originals al context lingüístic i cultural de la població de la Universitat d'Andorra. La selecció d'aquests passos de validació busca garantir que les traduccions siguin precises i pertinents, cosa que permetrà que els resultats obtinguts a través de l'administració dels instruments en català reflecteixin els coneixements i les percepcions dels participants en relació amb la CCD.

6.4.1. Fases de la traducció dels instruments

D'acord amb la proposta de Wild et al. (2005), el procés de validació de la traducció d'un instrument comprèn 10 fases consecutives, les quals es detallen a continuació.

Fases

1 - Preparació	<p><i>Agents que intervenen</i> - Autor de l'enquesta original.</p> <p><i>Accions</i> - Informar a l'autor de l'ús i la traducció de l'enquesta.</p>
2 - Traducció	<p><i>Agents que intervenen</i> - 3 traductors.</p> <p><i>Accions</i> - Traduir literalment l'instrument per 3 traductors independents. És preferible que una de les traduccions estigui feta per una persona especialitzada en la matèria.</p>
3 - Reconciliació	<p><i>Agents que intervenen</i> - Persona clau del país, especialista en la matèria i un traductor independent diferent dels de la Fase 2.</p> <p><i>Accions</i> - Revisar i conciliar la traducció de la Fase 2.</p>
4 - Retro-traducció	<p><i>Agents que intervenen</i> - 1 traductor natiu de la llengua original de l'instrument.</p> <p><i>Accions</i> - Retro-traduir.</p>
5 - Revisió de la retro-traducció	<p><i>Agents que intervenen</i> - Responsable de l'estudi i persona especialitzada en la matèria (Fase 2).</p> <p><i>Accions</i> - Revisar la retro-traducció (Fase 4).</p>
6 - Harmonització	<p><i>Agents que intervenen</i> - Tots els traductors que han intervingut en les fases anteriors i el responsable de l'estudi.</p> <p><i>Accions</i> - Identificar aquells resultats problemàtics i compartir les possibles traduccions amb els traductors.</p>
7 - Avaluació cognitiva	<p><i>Agents que intervenen</i> - Grup focal entre 5 i 8 estudiants.</p> <p><i>Accions</i> - Administrar l'enquesta a un grup d'estudiants natiu del país on s'administra l'instrument. El grup ha d'avaluar la comprensibilitat i l'equivalència cognitiva de la traducció.</p>
8 - Revisió dels resultats i finalització de l'avaluació cognitiva	<p><i>Agents que intervenen</i> - Responsable de l'estudi i persona especialitzada.</p> <p><i>Accions</i> - Revisar els resultats obtinguts de l'avaluació cognitiva de la Fase 7. Revisar i conciliar els canvis.</p>

9 - Revisió

Agents que intervenen - Persona especialitzada en la matèria i un corrector.

Accions - Revisar la versió final de la traducció.

10 - Informe final

Agents que intervenen - Responsable de l'estudi.

Accions - Redactar un informe final. Aquest ha d'incloure una descripció completa sobre la metodologia utilitzada i totes les fases detallades.

Taula 5. Fases de la validació de la traducció segons Wild et al. (2005)

Una vegada la traducció dels dos instruments ha passat per les diferents fases de validació, es procedeix a realitzar una prova pilot amb el propòsit de dur a terme l'anàlisi de fiabilitat i validesa dels qüestionaris.

6.5. Validació dels instruments a través d'una prova pilot

Amb l'objectiu d'avaluar la fiabilitat dels instruments seleccionats, es decideix fer una prova pilot dirigida a una mostra reduïda. D'acord amb les directrius de Malhotra (2004) i Cea (2001), s'opta per una mostra reduïda de la població d'estudi, seleccionada aleatòriament, per assegurar que tots els possibles participants tinguin la mateixa probabilitat de ser elegits (Hernández et al., 2014), cosa que facilita la identificació primerenca de possibles problemes de comprensió o elaboració dels instruments (Malhotra, 2004).

Es proporciona una explicació detallada del propòsit de la investigació als estudiants dels tres cursos del bàtxelor en Ciències de l'educació, així com al professorat tant fix com eventual dels quatre bàtxelors presencials que imparteixen classes a la Universitat d'Andorra. S'informa els participants sobre com rebran el qüestionari. Es destaca la voluntarietat de participació en la recerca i se'ls assegura la confidencialitat i anonimat de les seves dades.

L'aplicació dels qüestionaris segueix els protocols ètics del curs d'ètica del programa de doctorat de la Universitat d'Andorra i s'adhereix a les recomanacions del Comitè d'Ètica de la Investigació de la Universitat de Vic (2020). Pel que fa al qüestionari 1 (Annex 17), s'escull una mostra reduïda composta per 32 estudiants de primer, segon i tercer any del bàtxelor en Ciències de l'educació de la Universitat d'Andorra. Per al qüestionari 2 (Annex 18), adreçat al

cos docent, se selecciona una mostra de 13 professors dels quatre bàtxelors de la Universitat d'Andorra.

Aquesta estratègia de mostra reduïda possibilita adquirir una comprensió inicial de com interactuen els participants amb els instruments, identificar possibles problemàtiques i contribuir a perfeccionar els aspectes pràctics de l'administració dels qüestionaris abans de procedir amb la recopilació de dades a gran escala.

Es determina la fiabilitat dels qüestionaris mitjançant la prova de l'Alfa de Cronbach. Aquesta avaluació resulta apropiada per mesurar la confiança dels qüestionaris que utilitzen l'escala tipus Likert (Gliem i Gliem, 2003). La fórmula emprada en aquest càlcul ha estat la següent: $\alpha = ((k/(k-1)) * (1 - (Vi/Vt)))$, on k és el nombre d'ítems; Vi és la variància de cada ítem i Vt és la variabilitat dels resultats de cada individu en el qüestionari (Cronbach, 1951).

En aquest context, es procedeix a calcular la freqüència de percentatges corresponents als 12 ítems relacionats amb els aspectes globals i competències de ciutadania global, així com als 25 ítems vinculats a les actituds i comportaments del qüestionari 1. Aquestes anàlisis permeten explorar detalladament els coneixements dels estudiants en relació amb els diversos àmbits, àrees i dimensions de la CCD. De la mateixa manera, es calcula la freqüència de percentatges per als 11 ítems associats al nivell de coneixement i competències en ciutadania global per part dels estudiants, així com els 7 ítems relacionats amb l'actitud dels estudiants. Aquestes anàlisis busquen proporcionar una visió enriquidora de la percepció que té el professorat sobre el coneixement de la CCD dels estudiants.

6.6. Administració dels instruments

Per poder analitzar el coneixement de les dimensions clau de la CCD dels estudiants i la percepció del professorat sobre el coneixement d'aquesta competència dels estudiants, s'ha administrat l'instrument de Luong et al. (2020) "Evaluation of global citizenship education". Com s'ha mencionat anteriorment, aquest instrument ha estat traduït mitjançant un procés de validació i ha estat validat a través d'una prova pilot. L'administració dels qüestionaris s'ha realitzat a través d'una plataforma interna de la Universitat d'Andorra⁴, garantint que totes les respostes quedin emmagatzemades als servidors interns de la universitat.

---

⁴ <https://surveys.uda.ad/>

El qüestionari “Avaluació de l’educació per a la ciutadania global a la Universitat d’Andorra” (Annex 17) s’ha administrat a la totalitat de la població d’estudiants de la universitat, un total de 591 estudiants. D’altra banda, el qüestionari “Percepció dels coneixements de la CCD dels estudiants” (Annex 18) s’ha administrat a tota la població del professorat de la universitat, incloent-hi 196 professors fixos, eventuais i col·laboradors.

6.7. Entrevistes semiestructurades i grups focals

L’aplicació d’una metodologia qualitativa, i en particular les entrevistes semiestructurades com una eina de recollida de dades, exerceix un paper fonamental en la recopilació de dades en investigacions que tenen com a objectiu explorar les percepcions, opinions i experiències dels participants. Segons Yin (2018), les entrevistes semiestructurades permeten als participants expressar les seves opinions i idees de manera més lliure que en una entrevista estructurada, alhora que ofereixen als investigadors una estructura clara per obtenir dades. Yin, també subratlla que els investigadors poden adaptar les preguntes i els temes a mesura que avança la investigació per aprofundir aspectes específics. Així mateix, Bryman (2004) emfatitza el fet que les entrevistes semiestructurades permeten als investigadors assolir una comprensió més profunda i detallada dels temes que es volen explorar, ja que els participants poden explicar les seves respostes i aportar més detalls o exemples.

Pel que fa als grups focals, Bisquerra (2004) sosté que són una eina eficaç per obtenir informació en profunditat sobre les actituds, opinions i comportaments dels participants. A més, el moderador ha d’assegurar-se que els participants se sentin còmodes expressant-se lliurement i evitar que les seves opinions siguin influenciades pel grup. Krueger (2006), destaca que els grups focals constitueixen una tècnica de recopilació de dades valuosa per explorar la diversitat de perspectives i punts de vista dins d’un grup específic en relació amb el tema determinat.

En la realització de les entrevistes i els grups focals, s’ha seguit rigorosament el protocol ètic establert per la Universitat d’Andorra i s’han aplicat les recomanacions del Comitè d’Ètica de la Recerca de la Universitat de Vic (2020) per garantir la integritat i benestar dels participants. Per aconseguir-ho, s’han seguit els set passos següents:

- 1) **Informació detallada als participants:** Cadascun dels participants ha estat informat de manera clara i exhaustiva sobre els objectius de la investigació, les possibles implicacions de la seva participació i els drets que els corresponen com a part de l'estudi.
- 2) **Consentiment informat:** Tots els entrevistats i membres dels grups focals han proporcionat el seu consentiment informat per escrit (*Annex 9*), cosa que els brinda l'oportunitat de prendre una decisió informada sobre la seva participació en l'estudi.
- 3) **Privadesa i confidencialitat:** S'ha respectat la privadesa i confidencialitat d'aquells participants que han optat per mantenir el seu anonimats, assegurant que les seves respostes i dades personals no siguin revelades sense el seu consentiment.
- 4) **Selecció d'entorn apropiat:** S'ha seleccionat amb cura l'entorn on s'han dut a terme les entrevistes i els grups focals, assegurant que els participants se sentin còmodes i puguin expressar-se amb llibertat.
- 5) **Formulació de preguntes pertinents:** S'han formulat preguntes obertes i suggeridores que fomentin la reflexió i la profunditat en les respostes proporcionades. A més, s'ha adaptat l'enfocament de les preguntes segons la posició, la trajectòria i l'experiència de cada participant, cosa que es documenta a l'*annex 10*.
- 6) **Actitud respectuosa i neutral:** Durant les interaccions, s'ha mantingut una actitud respectuosa i neutral envers els participants, evitant qualsevol influència en les respostes i fomentant la sinceritat i autenticitat en les seves expressions.
- 7) **Registre i anàlisi detallada:** Amb el propòsit d'una anàlisi completa i precisa, s'han enregistrat les entrevistes i grups focals i s'ha utilitzat el programa *Atlas.ti* per facilitar una anàlisi i una organització eficient dels resultats. Aquest programa permet identificar patrons emergents, codificar termes i generar una interpretació rica de les troballes.

A continuació es presenten els 14 perfils no anònims entrevistats, a més del càrrec, la institució que representen i el dia que s'ha fet l'entrevista.

Perfils no anònims dels 14 entrevistats (entrevistes semiestructurades)

Sr. Miquel Nicolau	<i>Càrrec</i> - Rector de la Universitat d'Andorra (2015 - actualitat). <i>Institució</i> - Universitat d'Andorra <i>Dia entrevista</i> - 05/04/22
Sr. Rui Gomes	<i>Càrrec</i> - Cap del Centre Europeu de l'educació i de la formació del Consell d'Europa (2013 – actualitat). <i>Institució</i> - Consell d'Europa <i>Dia entrevista</i> - 02/11/22
Sr. Francisco Arenas	<i>Càrrec</i> - Professor titular d'Ètica i Filosofia Política de la Universitat de València. Professor al màster i al doctorat interuniversitari en Ètica i Democràcia. Membre del grup de recerca d'investigació en ètiques aplicades i democràcia. <i>Institució</i> - Universitat de València <i>Dia entrevista</i> - 25/11/22
Sr. Josep Dallerès	<i>Càrrec</i> - Ambaixador i representant permanent del Principat d'Andorra al Consell d'Europa (2011 - 2015). <i>Institució</i> - Govern d'Andorra i Consell d'Europa <i>Dia entrevista</i> - 13/12/22
Sr. Eric Jover	<i>Càrrec</i> - Ministre d'Educació i Ensenyament Superior (2015 - 2019) i Ministre de Finances i Portaveu de Govern (2019 - 2023). <i>Institució</i> - Govern d'Andorra <i>Dia entrevista</i> - 13/12/22
Sr. Joan Forner	<i>Càrrec</i> - Ambaixador i representant permanent del Principat d'Andorra al Consell d'Europa (2019 - actualitat). <i>Institució</i> - Govern d'Andorra i Consell d'Europa <i>Dia entrevista</i> - 19/12/22

Sra. Roser Suñé *Càrrec* - Ministra d'Educació i Ensenyament Superior (2011 - 2015) i Síndica general (2015 - 2023).

Institució - Govern d'Andorra

Dia entrevista - 27/12/22

Sra. Ester Vilarrubla *Càrrec* - Ministra d'Educació i Ensenyament Superior (2019 - 2023).

Institució - Govern d'Andorra

Dia entrevista - 30/12/22

Sr. Salvador Sala *Càrrec* - Responsable del Programa de la divisió de política educativa del Consell d'Europa (2022 - actualitat). Membre del grup d'experts del Consell d'Europa en l'educació per una CD.

Institució - Govern d'Andorra i Consell d'Europa

Dia entrevista - 04/01/23

Sra. Tina Mulcahy *Càrrec* - Directora del Centre Europeu de l'educació i de la formació del Consell d'Europa (2004 - 2020).

Institució - Consell d'Europa

Dia entrevista - 10/01/23

Sra. Vanessa Aloy *Càrrec* - Cap d'estudis de 2a ensenyança a l'escola Andorrana (2019 - 2023); impulsora i creadora del Comité de cultura democràtica de l'escola Andorrana d'Encamp i antiga col·laboradora del Consell d'Europa amb la implementació de la CCD. Directora de l'Escola de segona ensenyança d'Encamp (2023 - actualitat).

Institució - Sistema Educatiu Andorrà

Dia entrevista - 13/01/23

Sra. Tamar Shuali *Càrrec* - Directora de l'Institut Europeu d'Educació per la CD de la Universitat Catòlica de València (2019 - actualitat). Membre del grup d'experts del Consell d'Europa en l'educació per una CD.

Institució - Universitat Catòlica de València i Consell d'Europa

---

Dia entrevista - 13/01/23

Sr. Calin Rus *Càrrec* - Director de l'Institut Intercultural de Timisoara a Romania. Membre de l'EPAN (Xarxa d'assessors en polítiques educatives del Consell d'Europa). Membre del grup d'experts del Consell d'Europa en l'educació per una CD.

Institució - Consell d'Europa

Dia entrevista - 15/12/22

Sra. Milica Popovic *Càrrec* - Membre del grup d'experts del CoE en l'educació per una CD.

Institució - Consell d'Europa

Dia entrevista - 13/02/23

A continuació es presenten els 14 perfils anònims participants de dos grups focals, a més del càrrec, la institució que representen i el dia que s'ha fet l'entrevista.

Perfils anònims dels 14 entrevistats (2 grups focals)

Grup focal 1.

Coordinacions *Càrrec* - Coordinacions dels estudis de la Universitat d'Andorra:

- Coordinació del bàtxelor en Ciències de l'educació
- Coordinació del bàtxelor en Informàtica
- Coordinació del bàtxelor en Infermeria
- Coordinació del bàtxelor en Administració d'Empresa
- Coordinació del màster d'Educació
- Coordinació dels bàtxelors virtuals (Comunicació, Dret, Humanitats i Llengua catalana)

Institució - Universitat d'Andorra

Dia entrevista - 09/06/22

Grup focal 2.

Estudiants

Càrrec - Estudiants de la Universitat d'Andorra:

- 1 estudiant del màster en Educació
- 1 estudiant del bàtxelor en Ciències de l'educació
- 2 estudiants del bàtxelor en Administració d'Empresa
- 2 estudiants del bàtxelor en Informàtica
- 2 estudiants del bàtxelor en Infermeria

Institució - Universitat d'Andorra

Dia entrevista - 25/11/22

6.8. Triangulació

La triangulació de resultats consisteix en una estratègia fonamental en la investigació científica, orientada a reforçar la validesa i la fiabilitat dels resultats obtinguts. Aquesta metodologia comporta la incorporació de diverses fonts de dades, enfocaments metodològics i perspectives teòriques amb el propòsit d'aconseguir una comprensió més holística del fenomen estudiat.

Diferents autors han destacat la importància de la triangulació de resultats en la investigació. Denzin (1978) és considerat un dels pioners en aquest concepte dins del camp de les ciències socials. Segons Denzin, la triangulació permet superar les limitacions inherents a cada font de dades i a cada perspectiva individual mitjançant la combinació de mètodes, teories i observacions. Flick (2009) afegeix que la utilització de múltiples fonts de dades i enfocaments metodològics ajuda a verificar i validar els resultats obtinguts. Això contribueix a una millor comprensió i interpretació més sòlida i profunda del fenomen estudiat.

7. Resultats

En aquest apartat es presenten els resultats obtinguts de l'estudi sobre la CCD a l'ensenyament superior amb la finalitat de donar resposta a l'objectiu general i específics de la recerca.

Objectiu general

Dissenyar una estratègia per implementar un programa formatiu per promoure el desenvolupament de la competència de cultura democràtica entre els estudiants d'ensenyament superior.

Objectiu específic 1.

Definir el concepte de cultura democràtica.

Resultat 1. Definició de la competència de cultura democràtica.

Objectiu específic 2.

Diagnosticar el nivell de coneixement de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior.

Resultat 2. Selecció de dos qüestionaris.

Resultat 3. Validació de la traducció dels qüestionaris.

Resultat 4. Validació dels qüestionaris a través d'una prova pilot.

Resultat 5. Anàlisi del coneixement dels àmbits, les àrees i les dimensions de la competència de cultura democràtica dels estudiants de la Universitat d'Andorra.

Resultat 6. Anàlisi de la percepció del professorat sobre el coneixement dels àmbits, les àrees i les dimensions de la competència de cultura democràtica dels estudiants.

Objectiu específic 3.

Catalogar les accions realitzades, des de diferents institucions, per promoure el desenvolupament de la competència de cultura democràtica a l'ensenyament superior.

Resultat 7. Llistat d'accions dutes a terme de les institucions que promoguin la competència de cultura democràtica.

Objectiu específic 4.

Implementar una estratègia per definir un programa formatiu per a la formació en competència de cultura democràtica.

Resultat 8. Una estratègia concreta que permet a les institucions d'ensenyament superior implementar el programa formatiu en competència de cultura democràtica.

7.1. Resultat 1: Definició de la competència de cultura democràtica

7.1.1. Resultat de la primera anàlisi

Com es pot observar a partir de l'anàlisi detallada presentada en la taula següent, és evident que institucions i acadèmics de renom com el Ministeri d'Educació Nacional de la República de Colòmbia (2011), el Ministeri d'Educació Nacional de França (2013), Santisteban i Pagès (2007), Zambrano et al. (2014), la Xarxa de recerca Demoskole (2016), Eurydice (2017) i Pall i Garces (2019) donen una significativa importància a les competències vinculades a la "dignitat humana i els drets humans". Aquestes competències, identificades pel CoE, s'insereixen de manera enriquidora dins l'eix de valors i habilitats que engloba "els coneixements i la comprensió crítica del llenguatge i de la comunitat" així com els "coneixements i la comprensió crítica del món" (CoE, 2016), abastant temàtiques com ara l'àmbit polític, legislatiu, els drets humans, la cultura, les religions, la història, els mitjans de comunicació, l'economia, el medi ambient i el desenvolupament sostenible.

En el context de les actituds fomentades, cal destacar que, en alguns casos, hi ha una manca de consideració envers aspectes importants com la "consciència cívica" i l'"autoeficàcia". Aquests dos elements, essencials per a la formació d'individus conscients i autònoms en una societat diversa i canviant, sovint no reben l'atenció merescuda per part de diversos autors. No obstant això, en explorar les diferents perspectives i enfocaments que s'entrellacen en aquest debat, esdevé evident que les opinions fluctuen considerablement quan es tracta de certes competències. Dins d'aquest grup es troben l'"aprenentatge autònom", la "flexibilitat i adaptabilitat", i les "aptituds lingüístiques, comunicatives i plurilingües", les quals emergeixen amb claredat com les menys mencionades i abordades per diversos autors. No obstant això, no es pot subestimar la importància d'aquestes competències, ja que són fonamentals per al desenvolupament d'individus capaços d'assumir un aprenentatge aut DIRIGIT, d'adaptar-se amb agilitat als canvis en constant evolució i d'interactuar amb eficàcia en entorns caracteritzats per una diversitat lingüística.

En aquest context de reflexió, és crucial subratllar que, malgrat la influència notòria de les directrius emanades del CoE (2016) en la construcció de les estratègies educatives i els enfocaments pedagògics, hi ha casos puntuals com els de Santisteban i Pagès (2007) i la Xarxa de recerca Demoskole (2016) que evidencien una certa reticència i discrepància

respecte a diverses competències proposades per aquest organisme. Aquesta disparitat d'enfocaments podria arrelar en la percepció que té la CCD actual, que no captiva amb precisió les actituds i les aptituds, deixant pendent una necessària profundització i aclariment d'aquests conceptes. Això posa de manifest la imperiosa necessitat de realitzar una anàlisi en profunditat i una clarificació exhaustiva en aquest àmbit, amb la finalitat d'aconseguir una comprensió més completa i, en última instància, una implementació efectiva de les competències que resulti beneficiosa per a la formació integral dels individus en l'entorn canviant de la societat actual.

Consell d'Europa (2016; 2018)	1	2	3	4	5	6	7
1. Valors	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1.1 – Valorar la dignitat humana i els drets humans	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1.2– Valorar la diversitat cultural	✓	✗	✗	✓	✗	✓	✓
1.3 – Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'estat de dret	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓
2. Actituds							
2.1- Obertura a la diversitat cultural i altres creences, visions del món i pràctiques	✓	✗	✓	✓	✗	✓	✓
2.2- Respecte	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓
2.3- Consciència cívica	✓	✓	✗	✓	✗	✗	✗
2.4- Responsabilitat	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓
2.5- Autoeficàcia	✗	✗	✗	✓	✗	✓	✗
2.6- Tolerància cap a l'ambigüitat	✓	✗	✗	✓	✗	✓	✓
3. Aptituds							
3.1 – Aprenentatge autònom	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓
3.2 – Escolta i observació	✗	✓	✗	✗	✗	✓	✓
3.3 – Capacitat d'anàlisi i de reflexió	✓	✓	✗	✗	✗	✓	✓
3.4 – Empatia	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✓
3.5 – Flexibilitat i adaptabilitat	✓	✗	✓	✗	✗	✓	✗
3.6 – Aptituds lingüístiques, comunicatives i plurilingües	✗	✓	✗	✓	✗	✗	✓
3.7 – Aptituds de cooperació	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✗
3.8 – Resolució de conflictes	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓
4. Coneixements i comprensió crítica							
4.1 – Coneixements i comprensió crítica de si mateix	✗	✓	✗	✓	✗	✓	✓
4.2 – Coneixements i comprensió crítica del llenguatge i de la comunicació	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4.3 – Coneixements i comprensió crítica del món: polític, legislatiu, drets humans, cultura, religions, història, mitjans de comunicació, economia, medi ambient, desenvolupament sostenible	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Taula 6. Relació dels conceptes de la competència de cultura democràtica

Llegenda: 1 – Ministeri d'Educació Nacional de la República de Colòmbia (2011); 2 – Ministeri d'Educació Nacional de França (2013); 3 – Santisteban i Pagès (2007); 4 – Zambrano et al. (2014); 5 – Xarxa de recerca Demoskole (2016); 6 – Eurydice (2017); 7 – Pàll i Garces (2019).

Finalment, després d'una anàlisi en profunditat, així com d'un esforç conciliador per arribar a un consens, es fa palesa la constatació que les definicions i la comprensió de la CCD, tant en les institucions com en l'àmbit educatiu, exhibeixen un notable grau d'amplitud. Aquesta amplitud, tot i ser fruit de l'intent d'abastar totes les dimensions de la democràcia, desemboca

en formulacions que, en molts casos, resulten poc concises i d'una complexitat tal que dificulta la seva avaluació precisa o mesura efectiva.

Per aquest motiu, sorgeix la necessitat d'emprendre una segona fase d'anàlisi amb una perspectiva renovada. En aquesta nova etapa, es decideix prescindir de qualsevol definició específica com a punt de partida. En lloc d'això, es pren com a fonament la revisió exhaustiva de totes les definicions prèviament examinades, amb l'afegit de nous continguts procedents d'altres autors i institucions rellevants al camp de l'estudi de la democràcia. Aquest enfocament més ampli té com a objectiu obtenir una panoràmica encara més completa i representativa de les diverses perspectives sobre la democràcia.

Aquesta segona fase d'anàlisi, caracteritzada per la inclusió d'una gamma més diversificada de definicions i enunciats, busca enriquir el debat existent i superar les limitacions que es faran paleses a la primera etapa. Amb una aproximació més holística i amb una sensibilitat creixent cap a la complexitat inherent de la democràcia, s'espera no només delinear una comprensió més completa d'aquest concepte fonamental, sinó també aconseguir formulacions que, tot i la seva naturalesa multifacètica, puguin ser més precisos i menys susceptibles d'ambigüitats.

7.1.2. Resultat de la segona anàlisi

Mitjançant una exploració exhaustiva i metòdica, s'ha procedit a l'anàlisi detallada de les 14 referències, a saber: Zambrano (2018), Santisteban i Pagès (2007), Hopgood et al. (2019), Páll i Garces (2019), Feu et al. (2016), Mayor (2012), Alventosa-Bleda et al. (2020), Pérez-Jorge et al. (2020), Quintano et al. (2020), així com les institucions i entitats notables com el Consell d'Europa (2016), Eurydice (2017), Ministère de l'Éducation Nationale de la Jeunesse et des Sports (2018), Ministerio de Educación Nacional República de Colombia (2011), i l'Instituto Colombiano para la Evaluación de la Educación (Icfes) (2021).

D'aquest exercici, es desprèn una selecció focalitzada de les 34 paraules més recurrents i rellevants que s'han utilitzat per conceptualitzar la CCD. Aquestes paraules, resumides amb precisió, formen un mosaic representatiu que captura les principals dimensions i valors subjacents a aquesta àmplia noció de competències en l'educació.

“ODS (Agenda 2030), alteritat, dignitat, informar-se de manera rigorosa, socialització, empatia, capacitat d'escolta, identificar i expressar les seves pròpies emocions, cooperació, estat de dret, llibertat, no discriminació, sentit de pertinença (identitat), solidaritat, benestar personal i social, convivència, sostenibilitat, diversitat, coneixement i comprensió crítica del món, deures, justícia, medi ambient, tolerància, cultura política, pau, diàleg, igualtat, participació, reflexió crítica, responsabilitat, resolució de conflictes, respecte, drets humans i interculturalitat”

No obstant això, a mesura que el procés d'anàlisi es desenvolupa, es fa evident la necessitat de refinar encara més aquesta selecció, per tal de centrar-se en les paraules que s'han repetit almenys en 8 de les referències abordades, com a indicador de la seva rellevància i pertinència contínua en aquest context. Així, com a resultat d'aquesta segona interacció, es produeix una depuració de la llista inicial, eliminant les paraules següents:

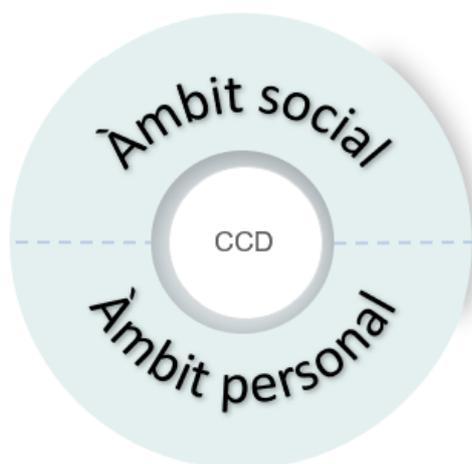
"ODS (Agenda 2030), alteritat, dignitat, informar-se de manera rigorosa i socialització"

Amb aquesta depuració, s'arriba a una selecció més afinada de 29 paraules, les quals es converteixen en els blocs constructius clau per a la definició de la CCD en els passos posteriors de l'anàlisi. Aquesta selecció depurada, que es pot trobar detallada a l'annex 6 serveix com a base fonamentada per explorar amb més profunditat la competència i com a guia per a la

reflexió i el debat en la configuració d'un marc educatiu més robust i contextualment rellevant.

1. Empatia	10. Benestar personal i social	20. Pau
2. Capacitat d'escolta	11. Convivència	21. Diàleg
3. Identificar i expressar les seves pròpies emocions	12. Sostenibilitat	22. Igualtat
4. Cooperació	13. Diversitat	23. Participació
5. Estat de dret	14. Coneixement i comprensió crítica del món	24. Reflexió crítica
6. Llibertat	15. Deures	25. Responsabilitat
7. No discriminació	16. Justícia	26. Resolució de conflictes
8. Sentit de pertinença (identitat)	17. Medi ambient	27. Respecte
9. Solidaritat	18. Tolerància	28. Drets humans
	19. Cultura política	29. Interculturalitat

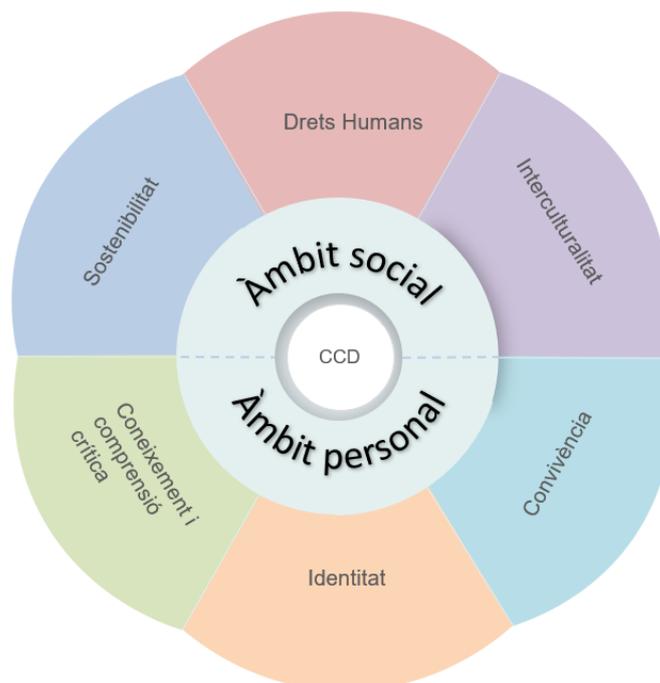
Partint d'aquest conjunt de 29 paraules extretes de l'anàlisi realitzada, es planteja una estructura de definició de la CCD que es divideix en 2 àmbits, 6 àrees i 21 dimensions.

L'àmbit social es conceptualitza com la interacció d'un individu amb diversos grups socials, reflectint la seva capacitat de desenvolupar-se en entorns col·lectius i interactuar amb altres membres de la societat.

En paral·lel, l'àmbit personal se centra en la relació que l'individu manté amb ell mateix, integrant els elements que contribueixen al seu creixement i benestar intern.

En cada un dels 2 àmbits, s'agrupen 3 àrees fonamentals que es converteixen en els pilars essencials de la definició de la CCD.

En l'àmbit social, sorgeix l'àrea de la sostenibilitat, ressaltant la importància d'actuar de manera responsable i respectuosa cap al nostre entorn; els drets humans, subratllant la defensa i el respecte pels drets fonamentals de tots els individus; i la interculturalitat, que posa èmfasi en la comprensió i la cooperació entre diferents cultures i perspectives.

A l'àmbit personal, emergeixen àrees crucials com els coneixements i la comprensió crítica, reconeixent la importància de comprendre de manera profunda i analítica el món que ens envolta; la identitat, que es vincula amb la construcció i exploració de la pròpia identitat individual; i la convivència, que posa l'accent en la capacitat de coexistir harmoniosament amb altres persones dins de diferents contextos.

Finalment, cadascuna de les àrees engloba les seves pròpies dimensions.

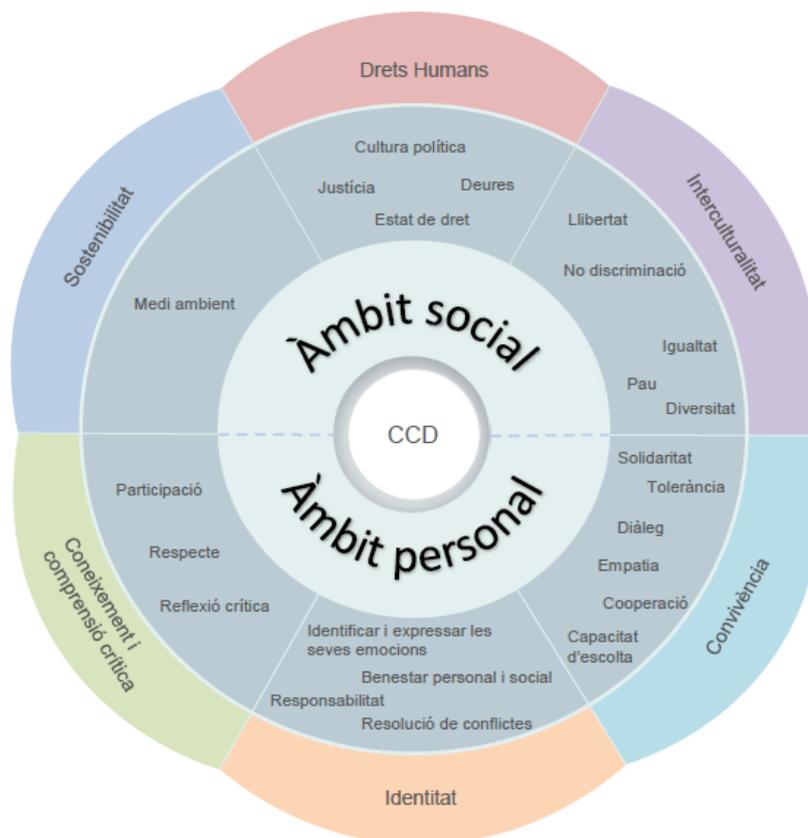

Figura 4. Àmbits, àrees i dimensions clau de la competència de cultura democràtica

Dins l'àmbit social, es requereix un compromís amb:

- La creació d'una societat lliure i pacífica, en la qual cap forma de discriminació tingui cabuda, i on cada ésser humà sigui tractat amb equitat, respectant la diversitat i la interculturalitat.
- La CCD, a més, exigeix un compromís envers la construcció d'una societat sostenible i el respecte pel medi ambient.
- Per a un funcionament efectiu de la societat, és imperatiu tenir un coneixement dels fonaments de l'estat de dret, amb la seva divisió de poders: el poder legislatiu amb el deure de salvaguardar els drets humans i els deures, el poder judicial amb la seva missió de justícia i el poder executiu amb la seva cultura política.

Dins l'àmbit personal, es requereix un compromís amb:

- La participació activa en la societat mitjançant el respecte i la tolerància, desenvolupant una capacitat de reflexió crítica i adquirint un conjunt mínim de coneixements crítics sobre el món.
- La CCD, igualment, requereix la capacitat de conviure a través del diàleg i l'escolta, amb l'afegit de l'empatia, la solidaritat i la cooperació com a pilars de la convivència.
- A fi d'adquirir aquesta competència, és crucial desenvolupar la pròpia identitat a través del benestar personal i social, habilitat per identificar i expressar emocions pròpies, amb l'objectiu d'abordar conflictes des de la responsabilitat individual.

La definició de la CCD és **“la capacitat de contribuir i participar de manera crítica a nivell personal i social en una comunitat, fonamentada en els principis d’igualtat”**.

7.2. Resultat 2: Selecció de dos instruments

En la taula següent es mostra l'anàlisi de les 28 investigacions, i es posa de manifest que quatre d'aquestes investigacions compleixen de manera integral amb els dos àmbits i les sis àrees identificades. Aquestes investigacions que han demostrat una comprensió completa i equilibrada, inclouen les contribucions de Damiani (2020), Morais i Ogden (2010), Hong-Lien et al. (2021) i Luong et al. (2020).

				Àmbit Social			Àmbit Personal			Total	Es descarta	Es té en compte
				Sostenibilitat	Drets humans	Interculturalitat	Coneixement i comprensió crítica	Identitat	Convivència			
Frías-Navarro et al.	2004	Q	EPS					X	X	2/6	X	
Godás et al.	2009	Q	P		X	X	X			3/6	X	
Morais i Ogden	2010	Q	EU	X	X	X	X	X	X	6/6	X	X
Padilla	2011	Q	EU		X	X	X	X	X	5/6	X	
Arbués et al.	2012	Q	EPS	X	X	X	X	X	X	6/6		
Zambrano et al.	2014	Q	EU		X		X	X	X	4/6	X	
Thésée et al.	2015	Q	EU		X	X	X	X		4/6	X	
Gil-Madrona et al.	2016	Q	EU		X	X	X	X	X	5/6	X	
		E			X	X	X	X	5/6			
		GC			X	X	X	X	5/6			
Álvarez et al.	2017	GF	EU/P		X	X	X	X	X	5/6	X	
		E	P		X		X			2/6		
		Q1	EU		X	X	X			3/6		
		Q2			X		X	X	X	4/6		
Márquez et al.	2017	Q	P		X	X	X	X	X	5/6	X	
Zambrano	2018	Q	EU		X	X	X	X	X	5/6	X	
Palacio i Cortés	2019	Q1	EU		X	X	X	X	X	5/6	X	
		Q2						X	1/6			
		Q3					X	X	X	3/6		
Peñalva i Leiva	2019	Q	EU			X	X		X	3/6	X	
Feu i Besalú	2019	Q	P		X	X	X	X	X	5/6	X	
		E		No s'especifica								
Bernate et al.	2020	Q	EU		X	X	X	X	X	5/6	X	
Quintano et al.	2020	DO	P	Observació sobre la formació								
		Q										
		E										
Pérez-Jorge et al.	2020	Q	P				X	X	X	3/6	X	
		E					X	X	X	3/6		
Cardoso et al.	2020	Q	P	X	X	X	X	X		5/6	X	
Afroz i Ilham	2020	Q	EU	X		X			X	3/6	X	

Hadjichambis i Paraskeva-Hadjichambi	2020	Q	EU	X			X			2/6	X	
Luong et al.	2020	Q1	EPS	X	X	X	X	X	X	6/6		X
		Q2	P	X	X	X	X	X	X	6/6		
		E	EPS/P	No s'especifica								
		GF		No s'especifica								
Atta	2020	Q	P/EU		X	X	X	X	X	5/6	X	
Damiani	2020	Q	EU	X	X	X	X	X	X	6/6		X
Roncesvalles i Gaerlan	2021	Q1	P			X	X	X	X	4/6	X	
		Q2			X				1/6			
		Q3				X	X	X	3/6			
Heras-Sevilla et al.	2021	Q	EU			X	X			2/6	X	
Diez et al.	2021	Q	EU			X	X			2/6	X	
Zaki i Mohammad	2021	Q	P	X	X	X				3/6	X	
Hong-Lien et al.	2021	Q	EPS	X	X	X	X	X	X	6/6		X

Taula 7. Selecció dels instruments per administrar

- En l'anàlisi de les diverses investigacions, es destaca el cas de Damiani (2020), la qual s'ha decidit descartar de la consideració actual. Aquest estudi és dirigit exclusivament als estudiants que cursen la formació inicial de mestres de la Universitat de Lumsa, Itàlia, i es detecta que el qüestionari utilitzat no ha estat validat. En conseqüència, es decideix no procedir amb el procés de validació d'aquest instrument en aquest moment. No obstant això, en futures investigacions, podria ser viable considerar la validació d'aquest qüestionari i dur a terme l'anàlisi amb estudiants que cursen formació inicial de mestres a la Universitat d'Andorra.
- Les investigacions de Luong et al. (2020) i Hong-Lien et al. (2021), les quals comparteixen una àrea d'estudi centrada en estudiants de primària i secundària, així com professors i personal administratiu d'escoles. Això esdevé significatiu en la mesura que ofereixen perspectives múltiples sobre el mateix tema. Es pot observar que la investigació de Hong-Lien et al. (2021) és una adaptació d'un instrument utilitzat en la recerca de Luong et al. (2020), indicant una línia de continuïtat i exploració aprofundida dins d'aquest àmbit específic.
- La investigació de Morais i Ogden (2010) es descarta. Aquesta decisió es basa en el fet que els aspectes que aquesta investigació contempla, ja han estat abordats per Luong et al. (2020) en la seva pròpia recerca, aportant així una perspectiva sòlida i cobrint aquest àmbit en profunditat.

S'opta per seleccionar els instruments proposats per Luong et al. (2020) com a punt de partida per aquesta investigació. A continuació, es presenten els dos instruments originals: "Evaluation of global citizenship education" dirigit als estudiants, i "Assessment/ self-assessment of students' skills and perceptions of global issues" orientat al professorat.

Students' awareness of global issues, global citizenship skills.
Likert scale: 1- I know this well and I would be able to explain this well. 2- I know and could explain a little about this. 3- I've heard about this but I would not be able to explain what it is. 4 - I have never heard of this.
1. Issues of environmental pollution.
2. Peace protection in the world.
3. The risk of depletion and the rational use of resources (energy, clean water, etc).
4. Climate change.
5. The cause of poverty.
6. The development and influence of the Internet.
7. Gender equality in different parts of the world.
8. Disease problems.
9. Cultural diversity.
10. The coherent, interactive and interdependent relationships of communities (such as between one country and another, between local, national and ...
11. Unemployment issues in the world.
12. The rapid population growth in some places and the risk of population aging in some parts of the world.
Attitudes and behaviours.
Likert scale: Strongly agree. 2- Agree. 3- Partially agree. 4- Disagree
1. I like to explore by myself.
2. I can express my own opinion on an issue.
3. When commenting or solving a problem, I consider the different aspects of the problem.
4. I regularly update information on international events via the Internet.
About communication
5. I can play with my friends even if we have different features (about hobbies, ...)
6. I can work with my friends despite having different viewpoints.
7. I behave my friends equally, regardless of male, female, ethnic or religious.
8. Before criticizing someone, I imagined how I would feel if I were in their position.
9. I always listen carefully to what others say.
10. If when I say people do not understand, I will find another way (eg, re-explain, write down, give specific examples etc).
11. I can adapt quickly to unfamiliar situations and environments.
About using Internet, foreign languages
12. I can find information to study on the Internet with support tools such as Google, Yahoo etc.
13. I can determine which information on the Internet is appropriate for me.
14. I understand the consequences of sharing non-authenticated information on social networks: Facebook, Instagram.
15. I can interact with my friends via the Internet.
16. I can discuss with foreigners by foreign languages.
Ready (Willing) to act for the community
17. I am willing to introduce the culture and history of my local and country to international friends.
18. I am ready to make friends with foreigners.

19. I want to learn about the history and culture of another country in the world and share with my friends what I have studied.
20. I want to find out a global problem by myself such as environmental pollution, endangered animals, ... and share with my friends what I have found.
21. I am willing to participate in activities to protect the environment or save resources in my schools or my living place. (For example, planting green trees, cleaning, keep public places clean, using water, electricity, etc.)
22. I often use resources economically (for example: turn off the lights when leaving the room, turn off the TV when not watching, always turn off the tap after using, etc.).
23. I am willing to defend my friends when they are bullied.
24. I am willing to donate books and learning equipment for the needy.
25. I am willing to help people in need.

Taula 8. Evaluation of global citizenship education

Teachers opinions on the level of attainment by the students at the level of knowledge and skills of global citizenships.
Likert scale: 1- Good. 2 - Acceptable. 3 - Limited. 4 - Very Limited. 5 - No idea
About knowledge
1. Understanding global issues (such as environmental pollution, risk of depletion of natural resources, etc.).
2. Understanding social issues such as gender equality, equity, democracy, employment, etc.
3. Understanding the coherent, interactive and interdependent relationships of communities at local, national and global levels (eg environmental protection or pollution at a locality in a country that can affect the environment in another locality or country, etc).
4. Understanding cultural diversity of different ethnics or nations.
About the aspect of skills
5. Self-awareness themselves (personality, emotion, desire, life values, etc; the identification of the position/the role in the community (at different levels such as local, national and global levels)).
6. Analyse and criticize global issues (giving opinions based on arguments; recognizing problems from different angles/aspects; willing to give personal opinions in exchange, discussion; ...).
7. Communicating, cooperating in a multicultural environment with international friends.
8. Adapting in a new situation, in a new environment different from their culture and society, etc.
9. Solving practical problems (discover, participate in solving problems, bring benefits to the community at the local, national and global level).
10. Using foreign languages in communication and learning.
11. Using information technology, especially the Internet (in learning, communication, etc).
Teachers evaluate students' attitude.
Likert scale: 1- Good. 2 - Acceptable. 3 - Limited. 4 - Very Limited. 5 - No idea
1. Patriotic, homeland and family love.
2. Concern, sympathize, share, unite with others.
3. Respect the differences between people and cultural diversity.
4. Fair and equal treatment to others.
5. Being interested in studying the culture of the ethnicities and nations in the world.

Taula 9. Assessment/self-assessment of students' skills and perceptions of global issues

Els àmbits, les àrees i les dimensions de la CCD no només són elements essencials, sinó també els fonaments sobre els quals es construeix una autèntica ciutadania global. Això troba ressò

en la “Déclaration de Maastricht de l'éducation globale” del 2002, apuntant que “L'éducation à la citoyenneté mondiale est une éducation qui ouvre les yeux des individus aux réalités du monde et les incite à œuvrer pour davantage de justice, d'équité et de droits humains pour tous dans le monde” (Conseil de l'Europe, 2019, p. 10). Aquesta definició abasta diferents aspectes clau de la CCD, que anteriorment han estat delimitades a la secció **Resultat 1: Definició de la competència de cultura democràtica**. Cabrera (2000), d'altra banda, aborda les característiques intrínseques que un ciutadà global hauria de desenvolupar. En les seves paraules, un ciutadà global és aquell que no només té consciència de l'amplària del món, sinó que també respecta i valora la diversitat que el conforma. Així mateix, aspira a actuar per convertir el món en un lloc més equitatiu i sostenible, mentre assumeix la responsabilitat per les seves pròpies accions (Cabrera, 2000).

Esdevé evident que sense la construcció i l'assimilació dels àmbits, les àrees i les dimensions de la CCD, la noció de ciutadania global no podria transcendir. Aquesta profunda diversitat de valors, coneixements, habilitats i actituds de la CCD representen la base per a una comprensió profunda i informada del món amb justícia, igualtat i drets humans a escala mundial. En última instància, és a través de la culminació d'aquesta competència que es pot aspirar a la formació d'individus que no només es connectin amb el món global, sinó que també contribueixin positivament a la millora i la sostenibilitat de la comunitat mundial en què coexistim.

7.3. Resultat 3: Validació de la traducció dels qüestionaris

En la taula següent es presenten les investigacions que s'han descartat atesos als requisits no complets, acompanyades del nombre de fases que requereix la traducció, els requisits que no es compleixen i les raons específiques de la seva exclusió. A més, es proporciona una explicació detallada del procés de selecció i validació de la traducció de l'instrument utilitzat. Aquesta secció ofereix una visió transparent i rigorosa del procés de selecció i de les decisions que s'han pres per assegurar la integritat i la validesa dels resultats obtinguts.

	Fases	Requisits que no es compleixen	Raó per la qual es descarta
Nenclares i Jiménez-Genchi (2005)	5	En la fase 2 intervé l'autor original de l'instrument per realitzar la traducció.	L'autor original dels instruments seleccionats (Luong et al., 2020) no pot dur a terme la traducció en català.
Muñiz et al. (2013)	20	Les fases de validació de la traducció se centren en una adaptació cultural.	Els instruments originals seleccionats (Luong et al., 2020) no necessiten una adaptació cultural.
Escatllar (2017)	6	A la fase 5 es demana que 2 traductors siguin de la mateixa nacionalitat que l'instrument original.	En aquest cas, els traductors haurien de ser de nacionalitat anglesa i la Universitat d'Andorra no disposa de cap traductor d'aquesta nacionalitat.
Garcimartín (2018)	7	En la fase 2 es demana 4 experts en la matèria i en la fase 4 s'ha d'enviar l'instrument a l'autor original per verificar que tots els ítems mantenen l'equivalència.	Per la fase 2 no disposem de 4 experts en la matèria i per la fase 4 l'autor original dels instruments seleccionats (Luong et al., 2020) no pot verificar que els ítems mantenen l'equivalència en català.

Taula 10. Selecció del procés de validació de traducció de l'instrument

Es conclou que cinc investigacions poden ser incorporades amb tota conformitat a través de les diverses fases establertes pels investigadors: Aguilar-Barojas et al. (2017), Ortiz-Gutiérrez i Cruz-Avelar (2018), Zapata et al. (2018), Parra-González i Segura-Robles (2019) i Wild et al. (2005).

- Cal destacar que les investigacions d'Aguilar-Barojas et al. (2017) i Ortiz-Gutiérrez i Cruz-Avelar (2018), malgrat que satisfan les etapes de validació per la traducció dels instruments, han estat exclosos, ja que es tracta d'adaptacions basades en les fases de validació de traducció desenvolupades per Wild et al. (2005).
- Pel que fa a les investigacions de Zapata et al. (2018) i Parra-González i Segura-Robles (2019), encara que compleixen amb tot el procés descrit, s'han rebutjat a causa de la quantitat inferior de fases i d'agents involucrats en comparació amb l'estudi de Wild et al. (2005). Aquesta comparació ha permès un enfocament més detallat i exhaustiu en l'avaluació proposada per Wild et al. (2005), que s'ajusta més a les nostres necessitats d'investigació.

Les fases de validació de traducció d'un instrument descrites a la investigació de Wild et al. (2005) han estat adaptades per al nostre propòsit de recerca. En aquest apartat, es detalla

l'informe relatiu a les 10 fases emprades per traduir els dos qüestionaris de Luong et al. (2020) de l'anglès al català.

Fase 1: S'ha iniciat comunicació amb l'autor dels qüestionaris originals mitjançant un correu electrònic, a fi d'informar-ne de l'ús i la traducció dels seus qüestionaris (Annex 11).

Fase 2: S'ha dut a terme una traducció literal dels dos qüestionaris amb la participació de tres traductors. Un d'aquests traductors compta amb una expertesa en el camp de la CCD (Annex 12).

- Pel que fa al qüestionari 1, dirigit als estudiants i que inclou 52 elements, s'han identificat 10 elements que han estat traduïts de la mateixa manera pels tres traductors, mentre que 11 elements han estat traduïts de manera idèntica per dos dels traductors. Els 31 elements restants han estat traduïts de manera diferent per cadascun dels tres traductors.
- Pel que fa al qüestionari 2, destinat al professorat i que consta de 27 elements, s'han identificat 4 elements que han estat traduïts de la mateixa manera pels tres traductors, mentre que 6 elements han estat traduïts de la mateixa manera per dos dels traductors. Els 17 elements restants han estat traduïts de manera diferent per cadascun dels tres traductors.

Fase 3: Es procedeix a una revisió i conciliació de les traduccions realitzades a la Fase 2 en col·laboració amb l'especialista en CCD i una traductora independent (Annex 13).

Qüestionari 1:

- Entre els 10 elements que els tres traductors han traduït de manera idèntica, la traductora encarregada de la conciliació decideix mantenir la mateixa redacció per a 8 d'ells, mentre que 2 experimenten una redefinició.
- Pel que fa als 11 elements que dos dels tres traductors han traduït de manera coincident, es manté la mateixa redacció per a 8 d'ells, mentre que 3 experimenten una redefinició.
- Pel que fa als 31 elements restants, la traductora responsable de la conciliació aporta una redacció resultant de les tres traduccions divergents.

- A més, els traductors coincideixen en la necessitat d'eliminar un grau de l'escala de Likert.

Qüestionari 2:

- Pel que fa als 4 elements que els tres traductors han traduït de manera idèntica, la traductora encarregada de la conciliació decideix mantenir la mateixa redacció per a tots quatre.
- Pel que fa als 6 elements que dos dels tres traductors han traduït de manera coincident, es manté la mateixa redacció per a 4 d'ells, mentre que 2 experimenten una redefinició.
- Pel que fa als 17 elements restants, la traductora responsable de la conciliació aporta una redacció resultant de les tres traduccions divergents.
- A més, els traductors coincideixen en la conveniència d'afegir un grau a l'escala de Likert.

Fase 4: S'efectua la retro-traducció dels qüestionaris. Un traductor natiu en la llengua original dels qüestionaris (anglès) tradueix la versió en català (provenint de la Fase 3 - conciliació) a l'anglès (Annex 14).

Qüestionari 1: dels 52 elements, 18 coincideixen amb la versió original.

Qüestionari 2: dels 27 elements, 9 coincideixen amb la versió original.

Fase 5: Es realitza una revisió de la retro-traducció i es concilien qüestions de llenguatge (Annex 15).

Fase 6: Durant la fase 2 de traducció, la fase 3 de reconciliació, la fase 4 de retro-traducció i la fase 5 de revisió de la retro-traducció, no s'han detectat resultats problemàtics en les traduccions. Això ha conduït a la decisió de no dur a terme una revisió ni una conciliació addicional entre els traductors involucrats en les etapes prèvies.

Fase 7: El qüestionari 1 s'ha administrat a un grup de 6 estudiants amb l'objectiu d'avaluar l'adequació, l'equivalència cognitiva i la comprensibilitat de la traducció. En aquesta fase, no

s'ha introduït cap canvi, ja que els estudiants han indicat que consideren que l'equivalència amb la versió original és correcta i que el qüestionari és plenament comprensible ([Annex 16](#)).

Fase 8: La investigadora ha procedit a revisar i conciliar els canvis amb l'assessor expert en CCD.

Fase 9: S'ha dut a terme una revisió final de la traducció en col·laboració amb l'assessor expert en CCD i un traductor independent, amb l'objectiu d'identificar i corregir els petits errors lingüístics que poguessin sorgir.

Fase 10: En aquesta fase, la investigadora presenta un informe exhaustiu que detalla tots els canvis i modificacions realitzats al llarg de les diverses etapes. Els qüestionaris finals adreçats als estudiants i al professorat es poden trobar a [l'annex 17](#) i a [l'annex 18](#), respectivament. Aquesta fase culmina amb l'obtenció de les versions definitives dels qüestionaris, totalment preparades per a la fase següent de la recerca.

7.4. Resultat 4: Validació dels qüestionaris a través d'una prova pilot

7.4.1. Fiabilitat

L'administració del qüestionari 1, dirigit a 32 estudiants, i el qüestionari 2, adreçat a 13 professors, ha permès calcular l'Alfa de Cronbach amb la finalitat d'avaluar la fiabilitat i la consistència dels qüestionaris.

Segons George i Mallery (2003) els resultats d'aquest càlcul s'interpreten de la manera següent: “ $\alpha < 0,5$ Inacceptable; $\alpha > 0,5$ Pobre; $\alpha > 0,6$ Qüestionable; $\alpha > 0,7$ Acceptable; $\alpha > 0,8$ Bona; $\alpha > 0,9$ Excel·lent.” Autors com Morales et al. (2003), assenyalen que perquè el qüestionari sigui acceptable, el coeficient hauria de superar el 0,6 sent recomanable que sigui superior a 0,75. La fórmula emprada per calcular ha estat $\alpha = ((k/(k-1))*(1 - (Vi/Vt)))$, on k , representa al nombre d'ítems; Vi , la variància de cada ítem i Vt , la variància dels resultats de cada individu en el qüestionari (Cronbach, 1951).

El qüestionari 1, adreçat als estudiants, consta de dos apartats: el primer que fa referència a la consciència dels estudiants sobre aspectes globals i competències de ciutadania global que té 12 ítems i el segon que fa referència a les actituds i comportaments que té 25 ítems. S'ha considerat calcular l'Alfa de Cronbach dels dos apartats independentment, per determinar amb més precisió si les dues seccions del qüestionari eren consistents i prou fiables. Els resultats obtinguts són els següents:

	Apartat 1: Consciència dels estudiants sobre aspectes globals i competències de ciutadania global	Apartat 2: Actituds i comportaments
<i>K (nombre d'ítems)</i>	12	25
<i>Vi (variància de cada ítem)</i>	4,48	10,67
<i>Vt (variància total)</i>	15,36	58,18
α	0,77	0,85

Taula 11. Alfa de Cronbach – qüestionari dels estudiants

El resultat obtingut del primer apartat ha estat de **0,77**. Això permet afirmar que la consistència d'aquest apartat és acceptable. Pel que fa al segon apartat del qüestionari, el resultat obtingut ha estat de **0,85**, indicant una consistència que es pot considerar bona.

Referent al qüestionari 2, adreçat al professorat, també es divideix en dos apartats. El primer fa referència a l'opinió del professorat sobre el nivell d'assoliment dels estudiants pel que fa

al coneixement i a les competències en ciutadania global, amb 11 ítems. El segon se centra en l'avaluació de l'actitud dels estudiants, amb 7 ítems. També s'ha procedit a calcular l'Alpha de Cronbach per a cadascun d'aquests dos apartats de manera independent, amb l'objectiu d'obtenir una visió més precisa de la seva coherència i fiabilitat. Els resultats han estat els següents:

	Apartat 1: Opinió sobre el nivell d'assoliment dels estudiants en relació amb el nivell de coneixement i competències en ciutadania global	Apartat 2: Avaluació de l'actitud dels estudiants
<i>K (nombre d'ítems)</i>	11	7
<i>Vi (variància de cada ítem)</i>	10,71	11,03
<i>Vt (variància total)</i>	57,98	26,86
α	0,90	0,69

Taula 12. Alpha de Cronbach – qüestionari del professorat

El resultat obtingut del primer apartat ha estat de **0,90**. Això permet afirmar que la consistència d'aquest apartat és excel·lent. Pel que fa al segon apartat del qüestionari, el resultat obtingut ha estat de **0,69**, indicant una consistència que es pot considerar acceptable.

7.4.2. Anàlisi dels resultats prova pilot

Es calcula la freqüència de percentatges a partir de les respostes obtingudes durant la prova pilot, amb l'objectiu de diagnosticar el nivell de coneixement de la CCD dels estudiants, així com la percepció que té el professorat sobre el coneixement d'aquesta competència per part dels estudiants.

Resultat enquesta estudiants (Prova pilot)

La primera part de l'enquesta, els estudiants han respost a les afirmacions relacionades amb els aspectes globals i les competències de la ciutadania global mitjançant l'ús de l'escala Likert "1- Ho conec molt bé i podria explicar-ho molt bé; 2- Ho conec bé i podria explicar-ho bé; 3- Ho conec i ho podria explicar una mica; 4- N'he sentit a parlar, però no podria explicar què és; 5- No n'he sentit a parlar mai".

La majoria dels estudiants que han respost a l'enquesta opinen que coneixen i sabrien explicar bé aspectes relacionats amb *la desocupació al món (46,88%)*, *les relacions coherents, interactives i interdependents (53,13%)*, *la protecció de la pau al món (75%)*, *els problemes*

relacionats amb malalties (62,50%), el risc d'esgotament i l'ús racional dels recursos (59,38%), la causa de la pobresa (65,63%), la contaminació ambiental (78,13%), la igualtat de gènere (50%), la diversitat cultural (53,13%), el desenvolupament i la influència d'Internet (56,25%) i el canvi climàtic (53,13%). Pel que fa al ràpid creixement de la població i al risc d'envelliment, un 43,75% dels estudiants han respost que ho coneixien i que ho podrien explicar una mica.

Consciència sobre aspectes globals i competències de ciutadania global	1	2	3	4	5
Aspectes relacionats amb la desocupació al món.	3,13%	46,88%	40,63%	0%	0%
El creixement ràpid de la població en alguns llocs i el risc de l'envelliment de la població en alguns llocs del món.	6,25%	40,63%	43,75%	0%	0%
Les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats (com ara entre un país i un altre, entre locals, nacionals, etc.).	0%	53,13%	40,63%	0%	0%
Protecció de la pau al món.	3,13%	75%	21,88%	0%	0%
Problemes relacionats amb malalties.	9,38%	62,50%	28,13%	0%	0%
El risc d'esgotament i l'ús racional dels recursos (energia, aigua potable, etc.).	18,75%	59,38%	21,88%	0%	0%
La causa de la pobresa.	15,63%	65,63%	18,75%	0%	0%
Aspectes relacionats amb la contaminació ambiental.	9,38%	78,13%	12,50%	0%	0%
Igualtat de gènere en diversos llocs del món.	28,13%	50%	21,88%	0%	0%
Diversitat cultural.	31,25%	53,13%	15,63%	0%	0%
El desenvolupament i la influència d'Internet.	37,50%	56,25%	6,25%	0%	0%
Canvi climàtic.	46,88%	53,13%	0%	0%	0%

Taula 13. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre aspectes globals i competències de ciutadania global (Prova pilot)

Els estudiants mostren una variabilitat de nivells en la seva comprensió de qüestions globals i socials. S'observa que tenen un bon enteniment en qüestions com la contaminació ambiental, la protecció de la pau mundial i els problemes relacionats amb malalties. A més, mostren una comprensió raonable en temes com el canvi climàtic, les relacions coherents i interactives i la causa de la pobresa. No obstant això, en qüestions com el ràpid creixement de la població i el risc d'envelliment, la seva comprensió és més limitada. És rellevant notar que cap estudiant es troba en els nivells més baixos de comprensió, suggerint que tots tenen alguna noció bàsica d'aquests temes, tot i que amb variacions en el seu grau de coneixement.

Pel que fa a l'apartat 2 del qüestionari d'actituds i comportaments, els estudiants han respost a les afirmacions relacionades amb l'exploració i la descoberta a través de l'escala Likert "1- Molt d'acord; 2- D'acord; 3- Parcialment d'acord; 4- En desacord".

S'observa com la majoria d'estudiants estan molt d'acord amb els ítems següents: *m'agrada explorar per mi mateix/a* (59,38%) i *puc expressar la meua opinió sobre un tema* (59,38%). En

canvi, a l'ítem relacionat amb *la resolució de problemes*, la majoria han contestat que estan d'acord (56,25%). L'ítem relacionat amb *l'actualització de la informació* la meitat dels enquestats han contestat que estan parcialment d'acord (50%).

Sobre exploració, descoberta	1	2	3	4
Actualitzo de manera regular informació sobre esdeveniments internacionals a través d'Internet.	21,88%	25%	50%	3,13%
A l'hora de comentar o resoldre un problema, tinc en compte els diferents aspectes del problema.	34,38%	56,25%	9,38%	0%
Puc expressar la meua opinió sobre un tema.	59,38%	34,38%	6,25%	0%
M'agrada explorar per mi mateix/a.	59,38%	28,13%	12,50%	0%

Taula 14. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre l'exploració i la descoberta (Prova pilot)

Els resultats de l'enquesta indiquen que els estudiants tenen actituds i habilitats diverses en relació amb diferents aspectes. La majoria d'ells mostren un alt nivell d'acord amb la idea d'explorar i d'expressar les seves opinions. També hi ha una majoria que està d'acord amb la capacitat de resoldre problemes. No obstant això, quan es tracta de l'actualització de la informació, aproximadament la meitat dels enquestats indiquen un nivell d'acord parcial. Això suggereix que els estudiants poden tenir més confiança en les seves habilitats per explorar i expressar-se, mentre que alguns podrien sentir que necessiten millorar en l'actualització de la seva informació.

En el mateix apartat d'actituds i comportaments, els estudiants han respost a les afirmacions sobre aspectes de comunicació.

S'observa com la majoria d'estudiants estan molt d'acord amb les afirmacions següents: *sempre escolto atentament el que diuen els altres* (53,13%), *si veig que la gent no m'entén, busco alternatives* (59,38%), *puc treballar amb els meus amics encara que tinguem punts de vista diferents* (71,88%), *amb els meus amics em comporto de la mateixa manera, independentment del gènere, l'ètnia o la religió* (84,38%) i *puc jugar amb els meus amics encara que tinguem característiques diferents* (84,38%). En canvi, la majoria d'estudiants han contestat que estan simplement d'acord amb l'ítem *m'adapto ràpidament a situacions i entorns desconeguts* (53,13%) i *abans de criticar algú, m'imagino com em sentiria si estigués en el seu lloc* (43,75%). Cal remarcar que el 9,38% dels estudiants enquestats estan en desacord amb l'afirmació *abans de criticar algú, m'imagino com em sentiria si estigués en el seu lloc* i un 3,13% també estan en desacord amb l'afirmació *amb els meus amics em comporto de la mateixa manera, independentment del gènere, l'ètnia o la religió*.

Sobre la comunicació	1	2	3	4
M'adapto ràpidament a situacions i entorns desconeguts.	25%	53,13%	21,88%	0%
Abans de criticar algú, m'imagino com em sentiria si estigués en el seu lloc.	40,63%	43,75%	6,25%	9,38%
Sempre escolto atentament el que diuen els altres.	53,13%	40,63%	6,25%	0%
Si veig que la gent no m'entén, busco alternatives (per exemple, tornar-ho a explicar, escriure-ho, donar exemples específics, etc.).	59,38%	34,38%	6,25%	0%
Puc treballar amb els meus amics encara que tinguem punts de vista diferents.	71,88%	25%	3,13%	0%
Amb els meus amics em comporto de la mateixa manera, independentment del gènere, l'ètnia o la religió.	84,38%	9,38%	3,13%	3,13%
Puc jugar amb els meus amics encara que tinguem característiques diferents (sobre aficions...).	84,38%	15,63%	0%	0%

Taula 15. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre la comunicació (Prova pilot)

En general, la majoria dels estudiants mostren una forta concordança amb afirmacions relacionades amb l'escolta, la cerca d'alternatives i la capacitat de treballar amb amics malgrat les diferències de punts de vista. També indiquen una actitud molt positiva cap a la igualtat, tant en termes de gènere, d'ètnia com de religió. No obstant això, en altres àmbits com l'adaptació a situacions i entorns desconeguts o la pràctica de posar-se en el lloc de l'altre abans de criticar, hi ha una concordança més baixa, indicant que alguns estudiants podrien sentir-se menys segurs o menys disposats a prendre aquestes actituds. És rellevant notar que hi ha una petita proporció d'estudiants que estan en desacord amb algunes de les afirmacions, la qual cosa reflecteix la diversitat d'actituds dins de la mostra d'estudiants enquestats.

Continuant amb el mateix apartat, els estudiants han respost a les afirmacions sobre l'ús d'Internet i les llengües estrangeres.

Els percentatges apunten que la majoria dels estudiants estan molt d'acord en les afirmacions següents: *sé parlar amb estrangers fent ús de llengües estrangeres (46,88%), sé trobar informacions per estudiar a Internet amb eines de suport (65,63%), entenc les conseqüències de compartir informació no contrastada (68,75%) i puc interactuar amb els meus amics a través d'Internet (84,38%)*. Pel que fa a l'ítem *sé identificar quina informació d'Internet és adequada per a mi*, un 59,30% ha contestat que està d'acord.

Sobre l'ús d'Internet, llengües estrangeres	1	2	3	4
Sé identificar quina informació d'Internet és adequada per a mi.	34,38%	59,38%	6,25%	0%
Sé parlar amb estrangers fent ús de llengües estrangeres.	46,88%	40,63%	9,38%	3,13%
Sé trobar informació per estudiar a Internet amb eines de suport com ara Google, Yahoo, etc.	65,63%	28,13%	6,25%	0%
Entenc les conseqüències de compartir informació no contrastada a les xarxes socials: Facebook, Instagram.	68,75%	25%	6,25%	0%

Puc interactuar amb els meus amics a través d'Internet.	84,38%	9,38%	6,25	0%
---	--------	-------	------	----

Taula 16. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre l'ús d'Internet i les llengües estrangeres (Prova pilot)

Els estudiants han expressat un nivell considerable d'acord amb diverses afirmacions relacionades amb les seves habilitats i coneixements. Això inclou la seva capacitat per comunicar-se amb persones mitjançant l'ús de llengües estrangeres, la seva capacitat per trobar i utilitzar informació a Internet, la seva comprensió de les conseqüències de compartir informació sense verificar, i la seva capacitat per utilitzar Internet com a eina d'interacció amb els seus amics. També mostren una actitud positiva en la seva capacitat per identificar quina informació a Internet és adequada per a les seves necessitats. Aquestes dades indiquen que els estudiants tenen una base sòlida en habilitats digitals i una comprensió adequada dels riscos i beneficis associats amb l'ús d'Internet.

Per finalitzar, els estudiants han respost a les afirmacions relacionades amb la disposició d'actuar per a la comunitat.

S'observa com la majoria d'estudiants estan molt d'acord amb les afirmacions següents: *estic disposat/da a defensar els meus amics quan pateixen assetjament (87,50%), estic disposat/da a donar llibres i material d'aprenentatge a la població necessitada (75%), estic disposat/da a ajudar a les persones necessitades (68,75%), sovint faig un ús racional dels recursos (59,38%), estic preparat/da per fer amics estrangers (65,63%), vull aprendre sobre la història i la cultura d'un altre país del món i compartir amb els meus amics el que he après (56,25%) i estic disposat/da a participar en activitats per protegir l'entorn o estalviar recursos a les meves escoles o el meu lloc de residència (56,25%)*. Les afirmacions *vull explorar un problema global per mi mateix (50%) i estic disposat/da a explicar la cultura i la història del meu país a amics internacionals (46,88%)*, han respost que estan d'acord. Es destaquen que en les tres primeres afirmacions, el 3,13% dels estudiants han contestat que estan en desacord.

Disposat/da a actuar per a la comunitat	1	2	3	4
Estic disposat/da a defensar els meus amics quan pateixen assetjament.	87,50%	9,38%	0%	3,13%
Estic disposat/da a donar llibres i material d'aprenentatge a la població necessitada.	75%	18,75%	3,13%	3,13%
Estic disposat/da a ajudar a les persones necessitades.	68,75%	25%	3,13%	3,13%
Sovint faig un ús racional dels recursos (per exemple, apago els llums quan surto d'una habitació, apago el televisor quan no el miro, sempre tanco l'aixeta després de fer-la servir, etc.).	59,38%	37,50%	3,13%	0%
Estic preparat/da per fer amics estrangers.	65,63%	21,88%	12,50%	0%

Vull aprendre sobre la història i la cultura d'un altre país del món i compartir amb els meus amics el que he après.	56,25%	34,38%	9,38%	0%
Estic disposat/da a participar en activitat per protegir l'entorn o estalviar recursos a les meves escoles o el meu lloc de residència (per exemple, plantar arbres, netejar, mantenir nets els espais públics, utilitzar aigua, electricitat, etc.).	56,25%	34,38%	9,38%	0%
Vull explorar un problema global per mi mateix, com ara la contaminació ambiental, els animals en perill d'extinció... I compartir amb els meus amics el que he après.	40,63%	50%	9,38%	0%
Estic disposat/da a explicar la cultura i la història del meu país a amics internacionals.	37,50%	46,88%	15,63%	0%

Taula 17. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre la disposició d'actuar per a la comunitat (Prova pilot)

Els estudiants mostren una forta disposició a implicar-se en diverses accions socials. La majoria d'ells estan disposats a defensar els seus amics en situacions d'assetjament i ajudar a persones en situacions de necessitat. També destaca la seva voluntat de fer un ús racional dels recursos. Molts d'ells expressen interès a aprendre sobre altres cultures i estan disposats a compartir aquest coneixement amb els seus amics. Així mateix, estan disposats a participar en activitats per protegir l'entorn i estalviar recursos. Tot i això, hi ha un petit percentatge d'estudiants que no estan d'acord amb aquestes afirmacions. Aquesta disposició dels estudiants a actuar de manera social i la seva voluntat de fer un món millor és un punt positiu que reflecteix un fort sentit de responsabilitat social i comunitària.

Resultat enquesta professorat (Prova pilot)

Pel que fa a les respostes del professorat. La primera part de l'enquesta, el professorat ha donat la seva opinió sobre el nivell d'assoliment dels estudiants en relació amb el nivell de coneixement a través de l'escala de Likert "1- Molt bé; 2- Bé; 3- Acceptable; 4- Limitat; 5- Molt limitat; 6- Ns/Nc".

S'observa que el professorat que ha respost a l'enquesta pensa que els estudiants entenen bé *les qüestions socials* (53,85%) i *les problemàtiques globals* (30,77%). En canvi, en l'afirmació *els estudiants entenen la diversitat cultural de diferents ètnies o nacions* el mateix percentatge de professors (38,46%) pensen que els estudiants ho entenen bé i acceptable. El 30,77% dels professors també han considerat acceptable el coneixement dels estudiants sobre *les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats i nivell local, nacional i global*. En canvi, un 15,38% del professorat pensa que els coneixements sobre *les relacions*

coherents, interactives i interdependents entre comunitats i nivell local, nacional i global són molt limitats.

Sobre el coneixement	1	2	3	4	5	6
Els estudiants entenen les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats i nivell local, nacional i global (per exemple: la protecció ambiental o la contaminació en una localitat d'un país que afecta l'entorn d'una altra localitat o país, etc.).	15,38%	15,38%	30,77%	23,08%	15,38%	0%
Els estudiants entenen les problemàtiques globals (com ara la contaminació ambiental, el risc d'esgotament dels recursos naturals, etc.).	23,08%	30,77%	12,50%	0%	6,25%	0%
Els estudiants entenen la diversitat cultural de diferents ètnies o nacions.	23,08%	38,46%	38,46%	0%	0%	0%
Els estudiants entenen qüestions socials com ara la igualtat de gènere, l'equitat, la democràcia, l'ocupació, etc.	23,08%	53,85%	23,08%	0%	0%	0%

Taula 18. Freqüència de percentatge de la percepció del professorat sobre el coneixement dels estudiants (Prova pilot)

El professorat ha emès opinions diverses sobre el nivell de comprensió dels estudiants en qüestions socials i problemàtiques globals. Mentre alguns professors consideren que els estudiants tenen una bona comprensió d'aquestes qüestions, altres tenen una visió més crítica i creuen que el seu coneixement podria ser millor. Hi ha una àrea específica, com la comprensió de la diversitat cultural de diferents ètnies, on els professors mostren un grau similar de percepció sobre els estudiants. Això indica que hi ha diversitat d'opinions entre els docents en relació amb la preparació i el coneixement dels estudiants en aquestes àrees de coneixement.

Continuant amb el mateix apartat de coneixements, el professorat ha respost afirmacions sobre aspectes de competències globals de ciutadania.

S'observa com el professorat opina que els estudiants coneixen molt bé *les tecnologies de la informació, especialment Internet (76,93%) i comuniquen, cooperen en un entorn multicultural amb amics internacionals (38,46%)*. El 46,15% del professorat enquestat pensa que els estudiants utilitzen bé *les llengües estrangeres per comunicar-se i aprendre i s'adapten bé a una nova situació en un context diferent (61,54%)*. El mateix percentatge de professors

pensa que el coneixement de les afirmacions següents són correctes i acceptables: *tenen autoconsciència* (30,77%), *analitzen i critiquen qüestions globals* (30,77%) i *resolen problemes pràctics* (38,46%). En canvi, el professorat pensa que els estudiants tenen molt limitada l'*autoconsciència* (15,38%), l'*adaptació a una nova situació* (7,69%) i l'*anàlisi i crítica a qüestions globals* (7,69%).

Sobre l'aspecte de les competències	1	2	3	4	5	6
Els estudiants s'adapten a una nova situació, en un nou context diferent de la pròpia cultura i societat, etc.	0%	61,54%	23,08%	7,69%	7,69%	0%
Els estudiants tenen autoconsciència (personalitat, emoció, desig, valors de vida, etc.), i identifiquen el rol dins de la comunitat (a diferents nivells com ara el local, el nacional o el global).	23,08%	30,77%	30,77%	0%	15,38%	0%
Els estudiants analitzen i critiquen qüestions globals (donant opcions basades en arguments; reconeixent problemes des de diferents aspectes; estant disposats a donar opinions personals a canvi, a debatre, etc.).	23,08%	30,77%	30,77%	7,69%	7,69%	0%
Els estudiants resolen problemes pràctics (descobrir, participar en la resolució de problemes, aportar beneficis de la comunitat a nivell local, nacional i global).	15,38%	38,46%	38,46%	7,69%	0%	0%
Els estudiants comuniquen, cooperen en un entorn multicultural amb amics internacionals.	38,46%	30,77%	23,08%	7,69%	0%	0%
Els estudiants utilitzen llengües estrangeres per comunicar-se i aprendre.	38,46%	46,15%	15,38%	0%	0%	0%
Els estudiants utilitzen les tecnologies de la informació, especialment Internet (per a l'aprenentatge, la comunicació, etc.)	76,93%	23,08%	0%	0%	0%	0%

Taula 19. Freqüència de percentatge de la percepció del professorat sobre l'aspecte de les competències dels estudiants (Prova pilot)

Els resultats mostren una varietat d'opinions entre el professorat sobre les habilitats i coneixements dels estudiants en diferents àrees. Hi ha una percepció majoritària que els estudiants tenen una bona comprensió i ús de les tecnologies de la informació, amb un enfocament destacat en Internet. Això indica que el professorat reconeix les habilitats digitals dels estudiants. També hi ha un grau significatiu d'acord en la capacitat dels estudiants per comunicar-se i cooperar en un entorn multicultural. No obstant això, en altres àrees com l'ús de llengües estrangeres, l'adaptació a noves situacions i l'habilitat per analitzar i criticar

qüestions globals, les opinions del professorat varien més amplament. Algunes percepcions indiquen que hi ha espai per a la millora en aquestes àrees, mentre que altres mostren un alt grau d'acceptació. Aquesta diversitat d'opinions reflecteix la complexitat i la varietat de les habilitats i coneixements dels estudiants en àrees rellevants per a la seva formació.

Pel que fa a l'apartat 2 del qüestionari, el professorat havia d'avaluar l'actitud dels estudiants. S'observa com la major part del professorat considera que *els estudiants són molt responsables (30,77%), es preocupen molt i tenen molta empatia (38,46%)* que respecten molt bé *les diferències entre persones i diversitat cultural (53,85%)* i que tenen un molt bon tracte *just i igualitari envers els altres (46,15%)*. El 46,15% del professorat enquestat pensa que els estudiants paren bé *atenció al medi ambient*. En canvi, hi ha professors que pensen que els estudiants tenen un coneixement molt limitat pel que fa *al patriotisme (38,46%)*.

Actitud dels estudiants	1	2	3	4	5	6
Els estudiants són patriòtics, senten amor per la terra natal i per la família.	23,08%	30,77%	0%	7,69%	38,46%	0%
Els estudiants s'interessen a estudiar la cultura, les ètnies i les nacions del món.	15,38%	15,38%	38,46%	15,38%	15,38%	0%
Els estudiants són responsables, estan disposats a participar en activitats que són útils per a la comunitat.	30,77%	30,77%	15,38%	15,38%	7,69%	0%
Els estudiants paren atenció al medi ambient (ser conscient, protegir i millorar el medi ambient).	23,08%	46,15%	15,38%	0%	15,38%	0%
Els estudiants es preocupen, tenen empatia, intercanvien i tenen una unió amb els altres.	38,46%	30,77%	15,38%	7,69%	7,69%	0%
Els estudiants respecten les diferències entre persones i la diversitat cultural.	53,85%	30,77%	7,69%	0%	7,69%	0%
Els estudiants tenen un tracte just i igualitari envers els altres.	46,15%	30,77%	23,08%	0%	0%	0%

Taula 20. Freqüència de percentatge de la percepció del professorat sobre l'actitud dels estudiants (Prova pilot)

El professorat destaca que la majoria dels estudiants mostren qualitats positives com la responsabilitat, l'empatia, el respecte cap a les diferències culturals i la igualtat. Això reflecteix una percepció generalment positiva de les actituds dels estudiants cap a temes importants com el medi ambient i el respecte mutu. No obstant això, els resultats mostren que el patriotisme és un àmbit on la percepció del professorat és més crítica, ja que una part significativa d'ells considera que els estudiants tenen un coneixement molt limitat en aquesta

àrea. Això indica una àrea potencial d'enriquiment en l'educació sobre valors cívics i identitat nacional.

A partir de la prova pilot es considera que els qüestionaris per administrar als estudiants i al professorat serviran per fer una diagnosi del coneixement dels àmbits, les àrees i les dimensions de la CCD dels estudiants.

7.5. Resultat 5: Anàlisi del coneixement de la competència de cultura democràtica dels estudiants de la Universitat d'Andorra

En aquest apartat s'analitzen els resultats obtinguts en el qüestionari administrat a un total de 591 estudiants obtenint una resposta de 133 estudiants. Aquests resultats han estat presentats en una comunicació al Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació (CIDUI) el juliol del 2023 (Gili et al., 2023). En el qüestionari "Avaluació de l'educació per a la ciutadania global a la Universitat d'Andorra", els estudiants han respost a les afirmacions relacionades amb la consciència sobre aspectes globals i competències de ciutadania global a través de l'escala Likert "1- Ho conec bé i podria explicar-ho molt bé; 2- Ho conec bé i podria explicar-ho bé; 3- Ho conec i podria explicar-ho una mica; 4- N'he sentit a parlar, però no podria explicar què és; 5- No n'he sentit a parlar mai" i les afirmacions relacionades amb les actituds i comportaments a través de l'escala Likert "1- Molt d'acord; 2- D'acord; 3- Parcialment d'acord; 4- En desacord".

Resultat enquesta estudiants

Els resultats revelen el grau de consciència dels estudiants sobre aspectes globals i competències de ciutadania global en relació amb diferents temes. En general, una proporció significativa d'estudiants s'autoqualifiquen com a coneixedors de forma adequada i fins i tot excel·lent en diversos àmbits. Especialment, un 54,55% dels estudiants consideren que coneixen bé i podrien explicar molt bé *la igualtat de gènere en diversos llocs del món*. A més, un 45,45% afirma que coneix bé i podria explicar bé el *canvi climàtic*. En el cas del *desenvolupament i la influència d'Internet*, un 43,18% dels estudiants se senten coneixedors adequats, i un 37,12% coneixen bé i podrien explicar una mica la *diversitat cultural*. Aquests resultats reflecteixen un nivell destacable de consciència i comprensió d'aquests temes clau de ciutadania global.

No obstant això, en altres àmbits com la *contaminació ambiental i el risc d'esgotament dels recursos*, els estudiants mostren un coneixement més limitat. Només un 6,82% s'autoqualifiquen com a coneixedors adequats en aquestes qüestions, mentre que un 56,82% ho coneixen bé i podrien explicar-ho una mica.

Consciència sobre aspectes globals i competències de ciutadania global	1	2	3	4	5
Igualtat de gènere en diversos llocs del món.	9,85%	54,55%	32,58%	3,03%	0%
Canvi climàtic.	12,88%	45,45%	38,64%	3,03%	0%
El desenvolupament i la influència d'Internet.	18,18%	43,18%	32,58%	6,06%	0%
Diversitat cultural.	14,39%	37,12%	35,61%	12,88%	0%
Aspectes relacionats amb la contaminació ambiental.	6,82%	28,03%	56,82%	8,33%	0%
Protecció de la pau al món.	3,03%	20,45%	55,30%	18,94%	2,27%
La causa de la pobresa.	6,06%	26,52%	49,24%	18,18%	0%
El risc d'esgotament i l'ús racional dels recursos (energia, aigua, potable, etc.).	9,09%	31,82%	48,48%	9,85%	0,76%
Problemes relacionats amb malalties.	2,27%	31,06%	46,97%	18,18%	1,52%
Les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats (com ara entre un país i un altre, entre locals, nacionals, etc.).	1,52%	23,48%	40,15%	28,79%	6,06%
El creixement ràpid de la població en alguns llocs i el risc de l'envelliment de la població en alguns llocs del món.	7,58%	25%	38,64%	26,52%	2,27%
Aspectes relacionats amb la desocupació al món.	2,27%	14,39%	37,88%	37,88%	7,58%

Taula 21. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre aspectes globals i competències de ciutadania global

Els estudiants mostren una comprensió notable en alguns aspectes de la ciutadania global, amb una proporció significativa d'ells que s'autoqualifiquen com a coneixedors adequats o fins i tot bons en temes com la igualtat de gènere, el canvi climàtic, el desenvolupament i la influència d'Internet, i la diversitat cultural. Aquestes dades reflecteixen un nivell destacable de consciència i comprensió d'aquests temes rellevants en l'àmbit global. No obstant això, en altres àmbits com la contaminació ambiental i el risc d'esgotament dels recursos, els estudiants mostren un nivell més limitat de coneixement, amb només una petita proporció d'ells que es consideren coneixedors adequats. Aquesta variabilitat en el nivell de comprensió suggereix la importància de continuar educant i conscienciant els estudiants sobre aquestes qüestions crítiques de ciutadania global.

Els resultats següents indiquen les percepcions dels estudiants sobre el seu coneixement de la CCD, basant-se en la escala de valoració següent: "1- Molt d'acord", "2- D'acord", "3- Parcialment d'acord" i "4- En desacord".

En relació amb l'aspecte de l'exploració i la descoberta, un 50,76% dels estudiants estan molt d'acord que els hi *agrada explorar per ell/a mateix/a* i un 43,18% està d'acord amb aquesta afirmació.

Quant a *l'expressió de la seva opinió sobre un tema*, el 53,03% dels estudiants està molt d'acord i un 37,88% està d'acord amb aquesta afirmació. Això demostra que una gran proporció d'estudiants se senten capaços de comunicar les seves opinions de manera efectiva.

En el context de *comentar o resoldre un problema*, un 51,52% dels estudiants està d'acord i un 43,18% molt d'acord amb l'afirmació, *a l'hora de comentar o resoldre un problema, tinc en compte els diferents aspectes del problema*.

En relació amb *l'actualització regular d'informació sobre esdeveniments internacionals a través d'Internet*, es pot observar que el 44,70% dels estudiants està d'acord i un 24,24% molt d'acord amb aquesta afirmació.

Sobre l'exploració i la descoberta	1	2	3	4
M'agrada explorar per mi mateix/a.	50,76%	43,18%	6,06%	0%
Puc expressar la meva opinió sobre un tema.	53,03%	37,88%	9,09%	0%
A l'hora de comentar o resoldre un problema, tinc en compte els diferents aspectes del problema.	43,18%	51,52%	5,30%	0%
Actualitzo de manera regular informació sobre esdeveniments internacionals a través d'Internet.	24,24%	44,70%	24,24%	6,82%

Taula 22. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre l'exploració i la descoberta

Els estudiants mostren una actitud positiva cap a l'exploració i la descoberta, amb una alta proporció d'ells que afirmen que els agrada explorar per ells mateixos. A més, un gran percentatge d'estudiants se senten capaços d'expressar les seves opinions sobre temes i resoldre problemes. Això suggereix que tenen una bona disposició per participar activament en l'exploració de coneixements i la resolució de problemes, així com per comunicar-se de manera efectiva. També mostren un interès significatiu en l'actualització regular d'informació sobre esdeveniments internacionals a través d'Internet, la qual cosa pot ser un indicador de la seva consciència global i interès en temes actuals en l'àmbit mundial.

En la taula següent es reflecteixen els resultats sobre les opinions dels estudiants sobre el seu coneixement de la CCD en relació amb la comunicació.

En el context de *jugar amb els amics malgrat tenir característiques diferents*, un 75% dels estudiants està molt d'acord amb aquesta afirmació, mentre que només un 21,21% està d'acord.

Pel que fa a *treballar amb amics malgrat tenir punts de vista diferents*, el 59,85% dels estudiants està molt d'acord i un 36,36% està d'acord. En relació amb *comportar-se de la mateixa manera amb els amics independentment del gènere, ètnia o religió*, el 76,52% dels estudiants està molt d'acord i un 18,94% està d'acord.

En el cas d'imaginar-se com se sentirien en el lloc d'una altra persona abans de criticar-la, el 46,97% dels estudiants està d'acord i un 35,61% està molt d'acord. Una part important dels estudiants té la capacitat d'empatitzar i considerar els sentiments dels altres abans de formar judicis.

Quant a *escoltar atentament el que diuen els altres*, el 59,09% dels estudiants està d'acord i un 34,09% està molt d'acord. Això destaca la importància que els estudiants tenen una escolta activa i atenent en les seves interaccions amb els altres.

En el cas de *buscar alternatives quan la gent no els entén*, el 62,88% dels estudiants està molt d'acord i un 32,58% està d'acord, mostrant la seva habilitat per adaptar-se i trobar solucions alternatives per comunicar-se eficaçment en situacions de falta d'entesa.

Finalment, un 49,24% dels estudiants està molt d'acord i *s'adapten ràpidament a situacions i entorns desconeguts* i un 29,55% està molt d'acord.

Sobre la comunicació	1	2	3	4
Puc jugar amb els meus amics encara que tinguem característiques diferents (sobre aficions, etc.).	75%	21,21%	3,03%	0,76%
Puc treballar amb els meus amics encara que tinguem punts de vista diferents.	59,85%	36,36%	3,79%	0%
Amb els meus amics em comporto de la mateixa manera, independentment del gènere, l'ètnia o la religió.	76,52%	18,94%	4,55%	0%
Abans de criticar algú, m'imagino com em sentiria si estigués en el seu lloc.	35,61%	46,97%	14,39%	3,03%
Sempre escolto atentament el que diuen els altres.	34,09%	59,09%	6,82%	0%
Si veig que la gent no m'entén, busco alternatives (per exemple, tornar-ho a explicar, escriure-ho, donar exemples específics, etc.).	62,88%	32,58%	4,55%	0%
M'adapto ràpidament a situacions i entorns desconeguts.	29,55%	49,24%	19,70%	1,52%

Taula 23. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre la comunicació

Els estudiants mostren una forta predisposició a interactuar i relacionar-se amb amics que tenen característiques diferents, ja que una alta proporció d'ells està molt d'acord amb aquesta afirmació. Això indica una actitud oberta i inclusiva en les seves relacions socials. També destaca la seva disposició a treballar amb amics, tot i tenir punts de vista diferents, així com la seva actitud positiva cap a la igualtat i la no discriminació, ja que una gran proporció d'estudiants està molt d'acord en comportar-se de la mateixa manera amb els amics independentment del gènere, ètnia o religió. Això suggereix una actitud tolerant i respectuosa en les seves relacions interpersonals. També mostren una habilitat per l'empatia i la consideració dels sentiments d'altres abans de formar judicis, així com la capacitat d'escoltar activament i buscar alternatives quan la gent no els entén. Aquestes característiques indiquen una actitud positiva cap a la comunicació i les relacions humanes. Finalment, molts estudiants mostren la seva disposició a adaptar-se ràpidament a situacions i entorns desconeguts, cosa que pot ser un indicador de la seva flexibilitat i habilitat per afrontar canvis.

Els resultats en relació amb l'ús d'Internet i les llengües estrangeres mostren que els estudiants tenen diferents perspectives sobre el seu coneixement de la CCD. En relació amb la *capacitat de trobar informació per estudiar a Internet amb eines de suport*, el 65,91% dels estudiants estan molt d'acord en la seva capacitat per fer-ho, mentre que el 31,82% està d'acord i només el 2,27% estan parcialment d'acord. La majoria dels estudiants té una confiança significativa en les seves habilitats per buscar informació en línia.

Pel que fa a la *capacitat d'identificar quina informació d'Internet és adequada per a ells*, el 44,70% dels estudiants està molt d'acord i el 46,97% està d'acord. S'observa una distribució relativament equilibrada entre els estudiants que es consideren competents en aquesta habilitat.

Quant a *comprendre les conseqüències de compartir informació no contrastada a les xarxes socials*, el 67,42% dels estudiants està molt d'acord en la seva comprensió d'aquestes conseqüències, mentre que el 31,06% està d'acord, indicant que la majoria dels estudiants són conscients de les repercussions de compartir informació no verificada en aquest context. En relació amb la *capacitat d'interactuar amb amics a través d'Internet*, el 75,76% dels estudiants està molt d'acord i el 21,97% està d'acord.

Finalment, pel que fa a la *capacitat de parlar amb estrangers fent ús de llengües estrangeres*, el 50,76% dels estudiants està molt d'acord i el 35,61% està d'acord. Mentre que el 12,12% està parcialment d'acord. Això indica que una proporció significativa dels estudiants se sent confiada en la seva capacitat per comunicar-se en llengües estrangeres amb persones desconegudes.

Sobre l'ús d'Internet i les llengües estrangeres	1	2	3	4
Sé trobar informació per estudiar a Internet amb eines de suport com ara Google, Yahoo, etc.	65,91%	31,82%	2,27%	0%
Sé identificar quina informació d'Internet és adequada per a mi.	44,70%	46,97%	8,33%	0%
Entenc les conseqüències de compartir informació no contrastada a les xarxes socials: Facebook, Instagram, etc.	67,42%	31,06%	1,52%	0%
Puc interactuar amb els meus amics a través d'Internet.	75,76%	21,97%	2,27%	0%
Sé parlar amb estrangers fent ús de llengües estrangeres.	50,76%	35,61%	12,12%	1,52%

Taula 24. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre l'ús d'Internet i les llengües estrangeres

Els estudiants mostren una varietat d'opinions sobre el seu coneixement i habilitats en relació amb l'ús d'Internet i les llengües estrangeres. En termes de buscar informació a Internet amb eines de suport, una gran proporció d'estudiants se senten molt segurs de les seves capacitats, el que indica que confien en les seves habilitats per trobar informació en línia. En el cas de la identificació de la informació adequada a Internet, els estudiants mostren una distribució relativament equilibrada, ja que alguns es consideren competents en aquesta habilitat. Això indica que hi ha diversitat en la percepció dels estudiants sobre aquesta àrea. Quant a la comprensió de les conseqüències de compartir informació no contrastada a les xarxes socials, la majoria dels estudiants mostren un alt grau de comprensió d'aquestes conseqüències, la qual cosa suggereix una consciència significativa de la responsabilitat en línia. A més, la majoria dels estudiants se senten molt segurs en la seva capacitat d'interactuar amb amics a través d'Internet. Finalment, en el context de parlar amb estrangers, una proporció significativa d'estudiants se senten confiats en les seves capacitats per comunicar-se en llengües estrangeres.

En la taula següent es mostren els resultats de les opinions dels estudiants sobre el seu coneixement de la CCD en relació amb la seva disposició a actuar per a la comunitat.

Pel que fa a *estar disposats a explicar la cultura i la història del seu país a amics internacionals*, el 36,36% dels estudiants està molt d'acord i el 44,70% està d'acord, mostrant que una proporció significativa d'estudiants està disposada a compartir el seu coneixement cultural amb amics de diferents països.

Quant a la disposició a *fer amics estrangers*, el 53,79% dels estudiants està molt d'acord i el 37,12% està d'acord. Aquest resultat indica que una majoria considerable d'estudiants se sent obert a establir relacions d'amistat amb persones d'altres nacionalitats.

En relació amb *voler aprendre sobre la història i la cultura d'un altre país i compartir-ho amb els amics*, el 50,76% dels estudiants està molt d'acord i el 37,88% està d'acord, indicant que una proporció significativa d'estudiants està interessada a conèixer altres cultures i compartir les seves experiències amb els amics.

Pel que fa a *estar disposats a explorar problemes globals com la contaminació ambiental o els animals en perill d'extinció i compartir el que han après amb els amics*, el 31,82% dels estudiants està molt d'acord i el 36,36% està d'acord. Quant a la *disposició a participar en activitats per protegir l'entorn i estalviar recursos*, el 36,36% dels estudiants està molt d'acord i el 46,21% està d'acord.

Pel que fa a *l'ús racional dels recursos, com apagar llums quan no es fan servir o tancar l'aixeta després d'utilitzar-la*, el 60,61% dels estudiants està molt d'acord i el 30,30% està d'acord, mentre que un 8,33% està parcialment d'acord. En relació amb *estar disposats a defensar els amics en cas d'assetjament*, la gran majoria dels estudiants té una actitud ferma en defensa dels seus amics en situacions d'assetjament amb un 84,09% dels estudiants que han respost que estan molt d'acord.

Quant a *estar disposats a donar llibres i material d'aprenentatge a les persones necessitades*, el 68,94% dels estudiants està molt d'acord, indicant una proporció significativa d'estudiants que es mostren disposats a contribuir al benestar dels altres mitjançant la donació de recursos educatius.

Disposat/da a actuar per a la comunitat	1	2	3	4
Estic disposat/da a explicar la cultura i la història del meu país a amics internacionals.	36,36%	44,70%	16,67%	2,27%
Estic preparat/da per fer amics estrangers.	53,79%	37,12%	8,33%	0,76%

Vull aprendre sobre la història i la cultura d'un altre país del món i compartir amb els meus amics el que he après.	50,76%	37,88%	10,61%	0,76%
Vull explorar un problema global per mi mateix, com ara la contaminació ambiental, els animals en perill d'extinció, etc. I compartir amb els meus amics el que he après.	31,82%	36,36%	2,76%	6,06%
Estic disposat/da a participar en activitats per protegir l'entorn o estalviar recursos a les meves escoles o el meu lloc de residència (per exemple, plantar arbres, netejar, mantenir nets els espais públics, utilitzar aigua, electricitat, etc.).	36,36%	46,21%	15,91%	1,25%
Sovint faig un ús racional dels recursos (per exemple, apago els llums quan surto d'una habitació, apago el televisor quan no el miro, sempre tanco l'aixeta després de fer-la servir, etc.).	60,61%	30,30%	8,33%	0,76%
Estic disposat/da a defensar els meus amics quan pateixen assetjament.	84,09%	15,15%	0,76%	0%
Estic disposat/da a donar llibres i material d'aprenentatge a la població necessitada.	68,94%	25,76%	5,30%	0%
Estic disposat/da a ajudar a les persones necessitades.	61,36%	33,33%	5,30%	0%

Taula 25. Freqüència de percentatge del coneixement dels estudiants sobre la disposició d'actuar per a la comunitat

Els resultats revelen una disposició general dels estudiants a actuar de manera positiva per a la comunitat i compartir els seus coneixements i recursos. La majoria dels estudiants es mostren oberts a fer amics estrangers i establir relacions d'amistat amb persones d'altres nacionalitats, així com a aprendre sobre altres cultures i compartir les seves experiències amb els amics. A més, una proporció significativa d'estudiants està disposada a explorar i abordar problemes globals com la contaminació ambiental, la protecció de l'entorn i l'ús racional dels recursos, indicant una preocupació per les qüestions mediambientals i un desig d'actuar de manera sostenible. També mostren una actitud positiva cap a la defensa dels amics en situacions d'assetjament i la voluntat de donar llibres i material d'aprenentatge a les persones necessitades, la qual cosa suggereix una actitud altruista i solidària. Els resultats reflecteixen una disposició positiva dels estudiants a participar activament i contribuir al bé comú i al benestar de la comunitat.

Conclusió

Els resultats de l'estudi revelen que els estudiants participants mostren un sòlid coneixement i interès en diverses àrees relacionades amb la ciutadania global i el desenvolupament personal. En particular, demostren una consciència notable sobre qüestions globals com la igualtat de gènere, el canvi climàtic, la diversitat cultural i el desenvolupament d'Internet. Aquests temes són importants en l'àmbit global i els estudiants mostren una comprensió sòlida d'aquests aspectes. No obstant això, també s'observa una variabilitat en els nivells de coneixement, ja que en qüestions com la contaminació ambiental i el risc d'esgotament dels recursos, només una petita proporció d'estudiants es consideren coneixedors adequats. Aquesta variabilitat indica la importància de continuar l'educació i la conscienciació dels estudiants en àrees on hi ha mancances.

En l'àmbit personal, els estudiants mostren una actitud positiva cap a l'exploració i la resolució de problemes. Tenen una gran disposició per expressar les seves opinions i estan disposats a treballar amb altres malgrat les diferències. Això suggereix que tenen la capacitat d'actuar de manera activa en l'exploració del coneixement i la resolució de problemes, així com la comunicació efectiva. A més, mostren un interès significatiu en mantenir-se actualitzats sobre esdeveniments internacionals a través d'Internet, la qual cosa pot ser un indicador de la seva consciència global i interès en temes actuals a escala mundial. L'habilitat que tenen els estudiants per utilitzar les tecnologies de la informació per estar informats és una eina valuosa.

En les relacions socials, els estudiants demostren una actitud oberta i inclusiva. Estan disposats a treballar amb amics, independentment de les seves característiques personals, i mostren una actitud positiva cap a la igualtat i la no discriminació. Això suggereix una actitud tolerant i respectuosa en les seves relacions socials. També destaquen les seves habilitats d'empatia i comunicació. Mostren la capacitat d'entendre i considerar els sentiments dels altres abans de formar judicis i estan disposats a escoltar activament i buscar alternatives quan la gent no els entén. Aquestes característiques indiquen una actitud positiva cap a la comunicació i les relacions humanes.

Quant a l'ús d'Internet i les llengües estrangeres, molts estudiants mostren confiança en les seves capacitats per trobar informació rellevant en línia i interactuar amb amics a través d'Internet. També mostren una comprensió significativa de les conseqüències de compartir informació no contrastada a les xarxes socials i mostren habilitats per comunicar-se en llengües estrangeres.

7.6. Resultat 6: Anàlisi de la percepció del professorat sobre el coneixement de la competència de cultura democràtica dels estudiants

En aquest apartat s'analitzen els resultats obtinguts en el qüestionari enviat a un total de 196 professors obtenint una resposta de 60 professors.

Els resultats sobre l'apartat del coneixement indiquen que els professors perceben diferents nivells de coneixement de la CCD entre els estudiants. Respecte al *coneixement de problemàtiques globals, com la contaminació ambiental i l'esgotament dels recursos naturals*, el 35% dels professors creuen que els estudiants ho entenen bé, mentre que el 25% els defineixen com a molt bé. El 10% dels professors opinen que els estudiants tenen un coneixement limitat, mentre que el 5% els qualifiquen de molt limitat.

En relació amb les *qüestions socials, com la igualtat de gènere, l'equitat, la democràcia i l'ocupació*, el 40% dels professors troben que els estudiants ho entenen bé, mentre que el 23,33% els consideren molt bé. El 10% dels professors opinen que els estudiants tenen un coneixement limitat, mentre que el 5% els consideren molt limitat.

Pel que fa a les *relacions entre comunitats a nivell local, nacional i global, com la protecció ambiental i la contaminació*, el 33,33% dels professors creuen que els estudiants tenen una comprensió acceptable. El 15% dels professors consideren que els estudiants tenen un coneixement limitat, mentre que l'11,67% els consideren molt limitat.

Pel que fa a la *diversitat cultural de diferents ètnies o nacions*, el 40% dels professors opinen que els estudiants tenen un coneixement acceptable. El 8,33% dels professors creuen que els estudiants tenen un coneixement limitat, mentre que el 5% el consideren molt limitat.

Sobre el coneixement	1	2	3	4	5	6
Els estudiants entenen les problemàtiques globals (com ara la contaminació ambiental, el risc d'esgotament dels recursos naturals, etc.).	25%	35%	18,33%	10%	5%	6,67%
Els estudiants entenen qüestions socials com ara la igualtat de gènere, l'equitat, la democràcia, l'ocupació, etc.	23,33%	40%	16,67%	10%	5%	5%
Els estudiants entenen les relacions coherents, interactives i	10%	33,33%	23,33%	15%	11,67%	6,67%

interdependents entre comunitats i nivell local, nacional i global (per exemple: la protecció ambiental o la contaminació en una localitat d'un país que afecta l'entorn d'una altra localitat o país, etc.).						
Els estudiants entenen la diversitat cultural de diferents ètnies o nacions.	18,33%	40%	26,67%	8,33%	5%	1,67%

Taula 26. Freqüència de percentatge de la percepció del professorat sobre el coneixement dels estudiants

Els resultats mostren que els professors tenen opinions diverses sobre el nivell de coneixement dels estudiants en temes de ciutadania global. En general, alguns professors perceben que els estudiants estan ben informats sobre qüestions socials i problemàtiques globals, com la contaminació ambiental i l'esgotament dels recursos naturals, mentre que altres creuen que el coneixement dels estudiants és limitat. Els professors també tenen perspectives diverses sobre la comprensió dels estudiants en temes de qüestions socials, com la igualtat de gènere, l'equitat, la democràcia i l'ocupació. La percepció sobre les relacions entre comunitats i la diversitat cultural també varia. Això suggereix la necessitat de millorar l'educació en ciutadania global i reforçar la comprensió dels estudiants en aquestes àrees.

Segons la percepció dels professors, quant a *l'autoconsciència dels estudiants i la seva capacitat per identificar el seu rol dins de la comunitat a diferents nivells (local, nacional i global)*, només un 6,67% consideren que els estudiants ho fan molt bé, mentre que un 38,33% els qualifiquen de bé. Pel que fa a *l'anàlisi i crítica de qüestions globals, com donar opcions basades en arguments i reconèixer problemes des de diferents aspectes*, només un 8,33% dels professors opinen que els estudiants ho fan molt bé.

Pel que fa a *la comunicació i la cooperació en un entorn multicultural amb amics internacionals*, un 11,67% dels professors pensen que els estudiants ho fan molt bé, mentre que un 31,67% els defineixen com a bé. Quant a *l'adaptació dels estudiants a noves situacions i contextos diferents de la seva pròpia cultura i societat*, un 23,33% dels professors consideren que els estudiants ho fan bé i un 40% ho descriuen com acceptable. Per *la resolució de problemes pràctics i l'aportació de beneficis a la comunitat a nivell local, nacional i global*, un 13,33% dels professors opinen que els estudiants ho fan molt bé i un 18,33% els qualifiquen de bé.

En relació amb l'ús de llengües estrangeres per comunicar-se i aprendre, així com l'ús de tecnologies de la informació, especialment Internet, un 33,33% dels professors consideren que els estudiants ho fan bé. Destaca que en aquesta àrea, un 38,33% dels professors consideren que els estudiants ho fan molt bé.

Sobre l'aspecte de les competències	1	2	3	4	5	6
Els estudiants tenen autoconsciència (personalitat, emoció, desig, valors de vida, etc.), i identifiquen el rol dins de la comunitat (a diferents nivells com ara el local, el nacional o el global).	6,67%	38,33%	26,67%	16,67%	3,33%	8,33%
Els estudiants analitzen i critiquen qüestions globals (donant opcions basades en arguments, reconeixent problemes des de diferents aspectes, estant disposat a donar opinions personals a canvi, a debatre, etc.).	8,33%	35%	28,33%	16,67%	6,67%	5%
Els estudiants comuniquen, cooperen en un entorn multicultural amb amics internacionals.	11,67%	31,67%	16,67%	11,67%	8,33%	20%
Els estudiants s'adapten a una nova situació, en un nou context diferent de la pròpia cultura i societat, etc.	1,67%	23,33%	40%	11,67%	1,67%	21,67%
Els estudiants resolen problemes pràctics (descobrir, participar en la resolució de problemes, aportar beneficis de la comunitat a nivell local, nacional i global).	13,33%	18,33%	33,33%	20%	5%	10%
Els estudiants utilitzen llengües estrangeres per comunicar-se i aprendre.	8,33%	33,33%	30%	15%	5%	8,33%
Els estudiants utilitzen les tecnologies de la informació, especialment Internet (per a l'aprenentatge, la comunicació, etc.).	38,33%	41,67%	13,33%	5%	0%	1,67%

Taula 27. Freqüència de percentatge de la percepció del professorat sobre l'aspecte de les competències dels estudiants

Els professors perceben que, en general, els estudiants mostren una capacitat raonable en moltes àrees relacionades amb la ciutadania global. No obstant això, hi ha oportunitats per millorar en àrees com l'habilitat d'analitzar i criticar qüestions globals i l'autoconsciència en la comunitat. Això indica que els estudiants podrien beneficiar-se d'un reforç en la seva capacitat de comprendre i abordar temes globals des de múltiples perspectives i de desenvolupar una millor comprensió del seu paper en la comunitat. D'altra banda, els

professors consideren que els estudiants tenen una bona comunicació i cooperació en un entorn multicultural i mostren confiança en l'ús de les tecnologies de la informació i en les llengües estrangeres. A més, els professors opinen que els estudiants mostren una varietat de nivells de coneixement en temes de ciutadania global, i l'educació pot jugar un paper important en el desenvolupament de les seves habilitats en aquest àmbit.

Segons els professors, quant a *l'amor patriòtic, l'amor per la terra natal i la família*, només un 8,33% dels professors consideren que els estudiants mostren aquesta actitud de manera molt bona, mentre que el 25% els descriuen com a bé. Pel que fa a la *preocupació, l'empatia, l'intercanvi i la unió amb els altres*, un 23,33% dels professors opinen que els estudiants ho fan molt bé i el 38,33% els qualifiquen de bé.

En relació amb el *respecte a les diferències entre persones i la diversitat cultural, així com a un tracte just i igualitari envers els altres*, un 11,67% dels professors creuen que els estudiants mostren aquesta actitud de manera molt bona i un 50% els descriuen com a bé. Pel que fa a *l'interès dels estudiants per estudiar la cultura, les ètnies i les nacions del món*, només un 3,33% dels professors perceben que els estudiants mostren aquesta actitud de manera molt bona, mentre que el 20% els defineixen com a bé.

Quant a *l'atenció al medi ambient, com la consciència, la protecció i la millora de l'entorn*, un 5% dels professors consideren que els estudiants mostren aquesta actitud de manera molt bona i el 43,33% els qualifiquen de bé. A més, respecte a la *responsabilitat i la disposició dels estudiants a participar en activitats que siguin útils per a la comunitat*, només un 1,67% dels professors perceben que els estudiants mostren aquesta actitud de manera molt bona, mentre que el 26,67% els qualifiquen de bé.

Sobre l'actitud dels estudiants	1	2	3	4	5	6
Els estudiants són patriòtics, senten amor per la terra natal i per la família.	8,33%	25%	28,33%	11,67%	1,67%	25%
Els estudiants es preocupen, tenen empatia, intercanvien i tenen una unió amb els altres.	23,33%	38,33%	23,33%	10%	0%	5%
Els estudiants respecten les diferències entre persones i la diversitat cultural.	11,67%	50%	25%	3,33%	3,33%	6,67%
Els estudiants tenen un tracte just i igualitari envers els altres.	11,67%	46,67%	31,67%	3,33%	0%	6,67%

Els estudiants s'interessen a estudiar la cultura, les ètnies i les nacions del món.	3,33%	20%	33,33%	6,67%	16,67%	20%
Els estudiants paren atenció al medi ambient (ser conscient, protegir i millorar el medi ambient).	5%	43,33%	26,67%	10%	5%	10%
Els estudiants són responsables, estan disposats a participar en activitats que són útils per a la comunitat.	1,67%	26,67%	33,33%	13,33%	10%	15%

Taula 28. Freqüència de percentatge de la percepció del professorat sobre l'actitud dels estudiants

Segons els professors, els estudiants mostren una diversitat d'actituds i nivells de competència en qüestions com la preocupació pels altres, el respecte a la diversitat cultural i el compromís amb el medi ambient. Encara que les opinions varien, es pot observar que molts estudiants reben qualificacions positives en aquests aspectes, indicant que tenen una base sòlida en valors cívics i socials.

Conclusió

Els resultats ens descriuen un panorama divers en els diferents aspectes estudiats. Pel que fa al coneixement, s'observa que els professors pensen que els estudiants mostren un nivell acceptable en la comprensió de problemàtiques globals com la contaminació ambiental i l'esgotament dels recursos naturals. No obstant això, en relació amb les qüestions socials com: la igualtat de gènere, l'equitat, la democràcia i l'ocupació, els resultats són més positius amb un nombre significatiu de professors que perceben que els estudiants mostren un coneixement adequat. Es destaca la comprensió de les relacions interdependents entre comunitats a diferents nivells, malgrat que una proporció significativa de professors encara perceben que els estudiants podrien tenir un coneixement limitat en aquest aspecte.

Pel que fa a les competències dels estudiants, els professors perceben una bona autoconsciència i una capacitat per identificar el seu rol dins de la comunitat, tant a nivell local com global. A més, es destaca la seva habilitat per analitzar i criticar qüestions globals, oferint opcions argumentades i mostrant predisposició a expressar opinions personals i participar en debats. Tot i això, es reconeix la necessitat de millorar la comunicació i la cooperació en un entorn multicultural, així com l'adaptabilitat a situacions noves i diferents contextos culturals.

En relació amb l'actitud dels estudiants, hi ha indicis positius de patriotisme, empatia i disposició a col·laborar amb els altres. També es valora el respecte per les diferències i la diversitat cultural, així com un tracte just i igualitari envers els altres. Malgrat això, es destaca la necessitat d'un major interès en l'estudi de la cultura, les ètnies i les nacions del món, així com d'una participació més activa en activitats que beneficiïn la comunitat.

7.7. Resultat 7: Llistat d'accions dutes a terme per institucions que promouen la competència de cultura democràtica

Per donar resposta a l'objectiu específic 3 "Catalogar les accions realitzades, des de diferents institucions, per promoure el desenvolupament de la competència de cultura democràtica a l'ensenyament superior" s'analitzen els resultats obtinguts de les entrevistes realitzades a 14 especialistes implicats en la promoció de la CCD i 2 grups focals dirigits a les 6 coordinacions de les diferents titulacions de la Universitat d'Andorra i a 8 estudiants que cursen els seus estudis a la Universitat d'Andorra (Annex 10).

A continuació es presenten els 14 perfils no anònims entrevistats, a més del càrrec i la institució que representen.

Perfils no anònims dels 14 entrevistats (entrevistes semiestructurades)

Sr. Miquel Nicolau	<i>Càrrec</i> - Rector de la Universitat d'Andorra (2015 - actualitat). <i>Institució</i> - Universitat d'Andorra
Sr. Rui Gomes	<i>Càrrec</i> - Cap del Centre Europeu de l'educació i de la formació del Consell d'Europa (2013 – actualitat). <i>Institució</i> - Consell d'Europa
Sr. Francisco Arenas	<i>Càrrec</i> - Professor titular d'Ètica i Filosofia Política de la Universitat de València. Professor al màster i al doctorat interuniversitari en Ètica i Democràcia. Membre del grup de recerca d'investigació en ètiques aplicades i democràcia. <i>Institució</i> - Universitat de València
Sr. Josep Dallerès	<i>Càrrec</i> - Ambaixador i representant permanent del Principat d'Andorra al Consell d'Europa (2011-2015). <i>Institució</i> - Govern d'Andorra
Sr. Eric Jover	<i>Càrrec</i> - Ministre d'Educació i Ensenyament Superior (2015-2019) i Ministre de Finances i Portaveu de Govern (2019-2023). <i>Institució</i> - Govern d'Andorra

---

Sr. Joan Forner	<i>Càrrec</i> - Ambaixador i representant permanent del Principat d'Andorra al Consell d'Europa (2019 - actualitat). <i>Institució</i> - Govern d'Andorra
Sra. Roser Suñé	<i>Càrrec</i> - Ministra d'Educació i Ensenyament Superior (2011-2015) i Síndica general (2015-2023). <i>Institució</i> - Govern d'Andorra
Sra. Ester Vilarrubla	<i>Càrrec</i> - Ministra d'Educació i Ensenyament Superior (2019-2023). <i>Institució</i> - Govern d'Andorra
Sr. Salvador Sala	<i>Càrrec</i> - Responsable del Programa de la divisió de política educativa del Consell d'Europa (2022 - actualitat). Membre del grup d'experts del Consell d'Europa en l'educació per una CD. <i>Institució</i> - Govern d'Andorra i Consell d'Europa
Sra. Tina Mulcahy	<i>Càrrec</i> - Directora del Centre Europeu de l'educació i de la formació del Consell d'Europa (2004-2020). <i>Institució</i> - Consell d'Europa
Sra. Vanessa Aloy	<i>Càrrec</i> - Cap d'estudis de 2a ensenyança a l'escola Andorrana (2019 - 2023); impulsora i creadora del Comité de cultura democràtica de l'escola Andorrana d'Encamp i antiga col·laboradora del Consell d'Europa amb la implementació de la CCD. Directora de l'Escola de segona ansenyança d'Encamp (2023 - actualitat). <i>Institució</i> - Sistema Educatiu d'Andorrà
Sra. Tamar Shuali	<i>Càrrec</i> - Directora de l'Institut Europeu d'Educació per la CD de la Universitat Catòlica de València (2019-actualitat). Membre del grup d'experts del Consell d'Europa en l'educació per una CD. <i>Institució</i> - Universitat Catòlica de València i Consell d'Europa
Sr. Calin Rus	<i>Càrrec</i> - Director de l'Institut Intercultural de Timisoara a Romania. Membre de l'EPAN (Xarxa d'assessors en polítiques educatives del Consell d'Europa). Membre del grup d'experts del Consell d'Europa en l'educació per una CD. <i>Institució</i> - Consell d'Europa
Sra. Milica Popovic	<i>Càrrec</i> - Membre del grup d'experts del CoE en l'educació per una CD. <i>Institució</i> - Consell d'Europa

---

A continuació es presenten els 14 perfils anònims participants als dos grups focals, a més del càrrec i la institució que representen.

Perfils anònims dels 14 entrevistats (2 grups focals)

Grup focal 1.

Coordinacions

Càrrec - Coordinacions dels estudis de la Universitat d'Andorra:

- Coordinació del bàtxelor en Ciències de l'educació
- Coordinació del bàtxelor en Informàtica
- Coordinació del bàtxelor en Infermeria
- Coordinació del bàtxelor en Administració d'Empresa
- Coordinació del màster d'Educació
- Coordinació dels bàtxelors virtuals (Comunicació, Dret, Humanitats i Llengua catalana)

Institució - Universitat d'Andorra

Grup focal 2.

Estudiants

Càrrec - Estudiants de la Universitat d'Andorra:

- 1 estudiant del màster en Educació
- 1 estudiant del bàtxelor en Ciències de l'educació
- 2 estudiants del bàtxelor en Administració d'Empresa
- 2 estudiants del bàtxelor en Informàtica
- 2 estudiants del bàtxelor en Infermeria

Institució - Universitat d'Andorra

Les entrevistes i els grups focals han resultat fonamentals a l'hora d'obtenir informació detallada i des de la perspectiva dels experts de l'àrea relacionada, d'investigadors amb experiència en el camp, de representants d'organitzacions rellevants i altres professionals amb coneixements específics. Aquesta combinació de mirades diverses ha proporcionat una visió holística i enriquidora dels diferents aspectes del tema d'estudi.

A partir dels resultats s'han identificat una sèrie d'elements clau que han emergit de les discussions, proporcionant una comprensió més profunda dels desafiaments, oportunitats i tendències presents en la CCD.

A més, les entrevistes han revelat informació sobre les pràctiques i les solucions adoptades per altres professionals que han enfrontat problemàtiques similars. Això ha permès obtenir coneixements pràctics i exemples concrets que han ajudat a enfortir les conclusions i les recomanacions.

Els resultats d'aquesta investigació han estat sotmesos a una anàlisi mitjançant l'eina *Atlas.ti*, la qual ha possibilitat la codificació dels enregistraments de les entrevistes i, posteriorment, la connexió de les idees i conceptes compartits per tots els entrevistats.

Els resultats s'han estructurat en vuit apartats, que comprenen les següents àrees temàtiques: (1) Figures que intervenen; (2) Currículum; (3) Espais; (4) Avaluació; (5) Dispositius; (6) Comunicació; (7) Activitats i (8) Formacions. Aquesta disposició permet una comprensió sistemàtica i detallada de les dades recopilades i proporciona una base sòlida per a futures investigacions i accions basades en aquests resultats.

7.7.1. Figures que intervenen

Per promoure el desenvolupament amb èxit de la CCD dins d'una institució universitària, és essencial comptar amb la implicació de diverses figures clau. A la figura següent s'aprecia un mapa conceptual que reflecteix les idees expressades pels experts durant les entrevistes, destacant la seva interconnexió. S'ha dut a terme una agrupació d'aquests conceptes en diferents apartats temàtics. Aquest enfocament permet visualitzar de manera clara i organitzada les relacions entre les opinions i els coneixements compartits pels entrevistats, facilitant així informació sobre les figures que han d'intervenir en el programa formatiu per poder promoure el desenvolupament de la CCD.

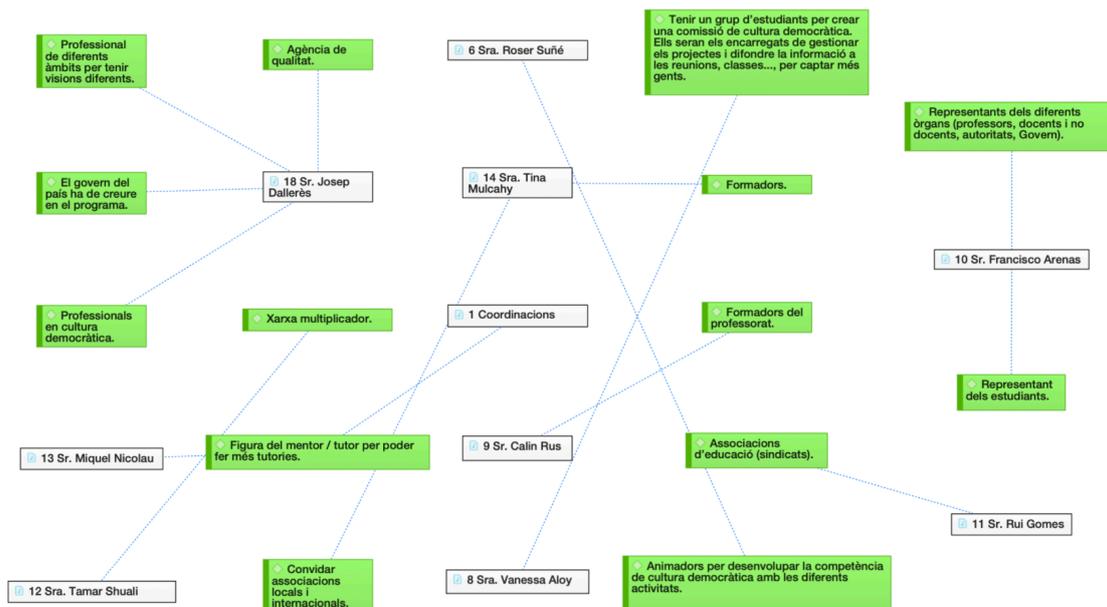

Figura 5. Anàlisi de les entrevistes - Figures que intervenen

Diferents entrevistats han proposat una varietat d'idees i estratègies per aconseguir aquest objectiu com ara: la creació d'un grup d'estudiants que constitueixin una comissió dedicada a la CCD. Aquest grup podria ser l'encarregat de gestionar i coordinar projectes relacionats, així com de difondre informació i sensibilitzar la comunitat universitària sobre aquest tema (Sra. Vanessa Aloy). Paral·lelament, s'ha suggerit la possibilitat d'incorporar animadors o facilitadors especialitzats, els quals organitzarien una àmplia gamma d'activitats que promoguessin el desenvolupament d'aquesta competència als estudiants (Sra. Roser Suñé). En la mateixa línia, s'ha destacat la importància de designar un mentor o tutor especialitzat en CCD, que pogués proporcionar suport personalitzat i orientació als estudiants en el seu aprenentatge (Sr. Miquel Nicolau i Coordinacions). A més, s'ha assenyalat la conveniència d'establir una xarxa de multiplicadors, individus o grups amb un fort compromís amb la CCD, que puguin promoure aquesta perspectiva mitjançant la seva pròpia xarxa de contactes i interaccions (Sra. Tamar Shuali i Sr. Josep Dallerès).

En aquest escenari, també es planteja la importància de la representació. Això inclou la inclusió de diferents membres de la comunitat universitària, com ara professors, autoritats, agència de qualitat i membres del govern (Sr. Francisco Arenas i Sr. Josep Dallerès). Així mateix, s'ha subratllat la necessitat de formar el cos docent en aquest àmbit, proporcionant-los eines i coneixements per integrar la CCD en les propostes educatives (Sr. Calin Rus i Sr. Josep Dallerès).

Finalment, s'ha proposat la incorporació d'un representant estudiantil actiu als processos de presa de decisions i planificació institucional, per assegurar que les veus dels estudiants siguin escoltades i considerades (Sr. Francisco Arenas). A més d'això, s'ha plantejat la possibilitat de col·laborar amb associacions d'educació i sindicats, establint aliances que fomentin la CCD i afavoreixin el diàleg i la cooperació en el si de la comunitat universitària i més enllà (Sr. Rui Gomes).

7.7.2. Currículum

Els experts entrevistats han destacat amb contundència la necessitat de promoure activament la CCD a través de l'estructura del currículum universitari (Sr. Salvador Sala; Sra. Roser Suñé; Sr. Francisco Arenas; Sra. Ester Vilarrubla; Sr. Calin Rus i Sr. Josep Dallerès). Per tal d'assolir aquest objectiu, els entrevistats han avançat una sèrie de propostes. En primer lloc, han subratllat la importància de realitzar un exhaustiu inventari de totes les accions i competències relacionades amb la CD que ja es desenvolupin dins l'àmbit universitari. Aquesta tasca de reconeixement serviria com a base per a una redefinició integral dels plans d'estudi, amb la CCD com a eix transversal (Sra. Ester Vilarrubla). Això, a la pràctica, implica desenvolupar aquesta perspectiva en cada assignatura, establir connexions amb les necessitats professionals actuals i futures, i integrar la CCD en els requisits essencials per al món laboral (Sr. Francisco Arenas; Sr. Calin Rus i Sra. Roser Suñé). De la mateixa manera, s'ha de treballar la integració efectiva de la CCD dins del currículum, assegurant que sigui part integral de l'experiència educativa dels estudiants (Sr. Josep Dallerès).

En aquest sentit, els entrevistats han plantejat la proposta d'implementar en el currículum el desenvolupament de la CCD al llarg de tots els nivells i cursos. A més, s'ha proposat que la formació d'aquesta competència sigui una part essencial, transversal i obligatòria en tots els programes (Sr. Salvador Sala; Sra. Roser Suñé; Sra. Tina Mulcahy; Sra. Ester Vilarrubla; Sr. Francisco Arenas; Sr. Eric Jover; Sra. Milica Popovic; Sr. Josep Dallerès; Coordinacions i Estudiants). No obstant això, els experts han assenyalat que aquest enfocament no s'hauria de manifestar com a càrrega addicional de crèdits o hores d'ensenyament. Més aviat, han advocat per una reformulació de la proposta pedagògica, destacant la importància de les habilitats i competències per sobre dels coneixements (Sr. Eric Jover; Sr. Rui Gomes; Sra. Roser Suñé; Sr. Francisco Arenas; Coordinacions i Estudiants). Aquesta transformació necessita ser

pragmàtica amb un enfocament en aplicacions pràctiques i exemples concrets. Per aconseguir això, és crucial assegurar un finançament adequat per desenvolupar i implementar aquest programa (Sr. Josep Dallerès).

El mapa conceptual següent aporta una representació visual de les idees i relacions discutides pels experts en les entrevistes sobre els aspectes relacionats amb el currículum.

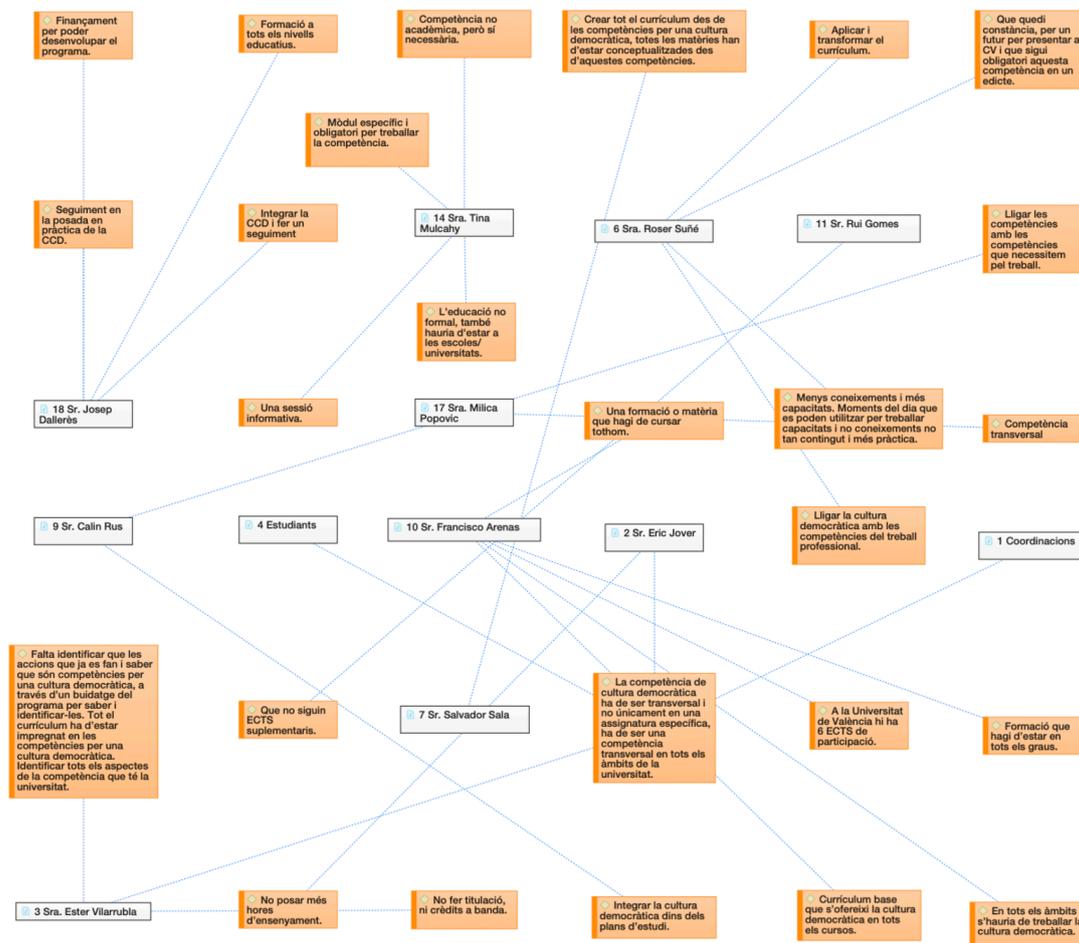

Figura 6. Anàlisi de les entrevistes – Currículum

D'acord amb les opinions dels experts, la CCD no hauria de considerar-se com una assignatura aïllada. Més aviat, hauria d'incorporar-se de manera transversal a tots els àmbits i matèries del currículum de les titulacions que s'imparteixen a la universitat. Això implica un enfocament holístic que reflecteixi l'essència mateixa de la CCD, així com el seu impacte polièdric en diferents àrees del coneixement i de la vida quotidiana. Aquesta perspectiva àmplia i integradora reforça la idea que la CCD ha de ser una competència fonamental al currículum universitari, garantint una formació completa i harmoniosa que prepari els estudiants per a un futur marcat per la comprensió, la col·laboració i la responsabilitat ciutadana.

7.7.3. Espais

Els experts entrevistats han enunciat una sèrie de propostes per a la creació d'entorns que fomentin activament el desenvolupament de la CCD dins l'entorn universitari. El mapa conceptual que segueix proporciona una il·lustració visual de les idees i connexions que s'han tractat durant les entrevistes amb experts, especialment en aspectes relacionats amb els espais que fomentin el desenvolupament de la CCD.

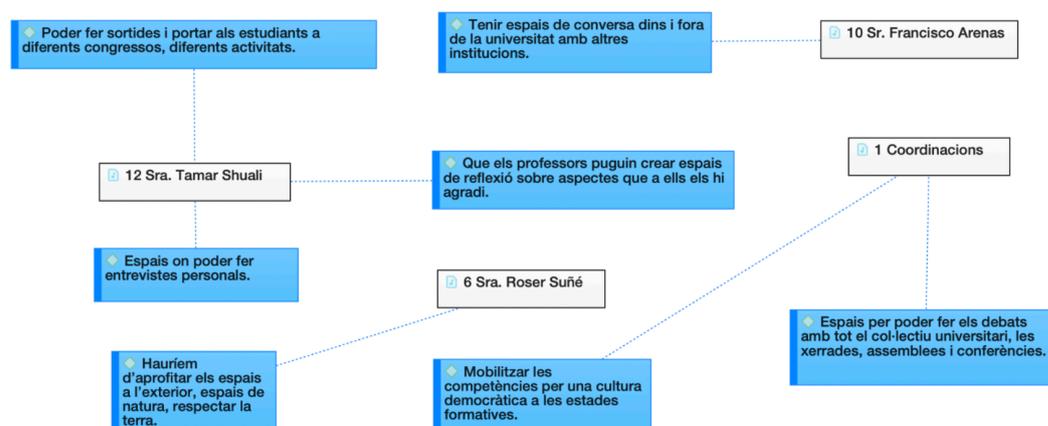

Figura 7. Anàlisi de les entrevistes – Espais

En aquest sentit, una idea que ha emergit és la integració d'aquesta competència a les estades formatives dels estudiants (Coordinacions). A més, han subratllat la importància d'aprofitar els espais naturals i exteriors disponibles a la universitat (Sra. Roser Suñé; Sr. Francisco Arenas i Sra. Tamar Shuali).

També es considera rellevant la idea d'establir àrees destinades a promoure el debat i la discussió, mitjançant la realització de xerrades, assemblees i conferències que impliquin a tota la comunitat universitària (Coordinacions). En aquest sentit, s'ha proposat la creació d'espais que fomentin la interacció entre diferents grups i facilitin la circulació d'idees i perspectives diverses, on els estudiants puguin explorar temes en profunditat i connectar-se amb altres membres de la comunitat universitària (Sr. Francisco Arenas; Sra. Tamar Shuali i Coordinacions).

També s'ha subratllat la importància de la connexió amb altres institucions, incloent-hi sortides a congressos i altres activitats relacionades amb la CD (Sr. Francisco Arenas; Sra. Tamar Shuali i Coordinacions).

Finalment, s'ha fet palès que els professors també podrien jugar un paper clau mitjançant la creació d'espais per a la reflexió i el diàleg sobre qüestions que els inspirin, millorant així un entorn d'aprenentatge enriquidor i profundament connectat amb els valors de la CD.

7.7.4. Avaluació

S'han manifestat perspectives variades en relació amb com hauria de ser avaluada la CCD dins l'entorn universitari. El mapa conceptual següent ofereix una representació gràfica de les opinions i relacions que han sorgit durant les entrevistes en relació amb la temàtica de l'avaluació.

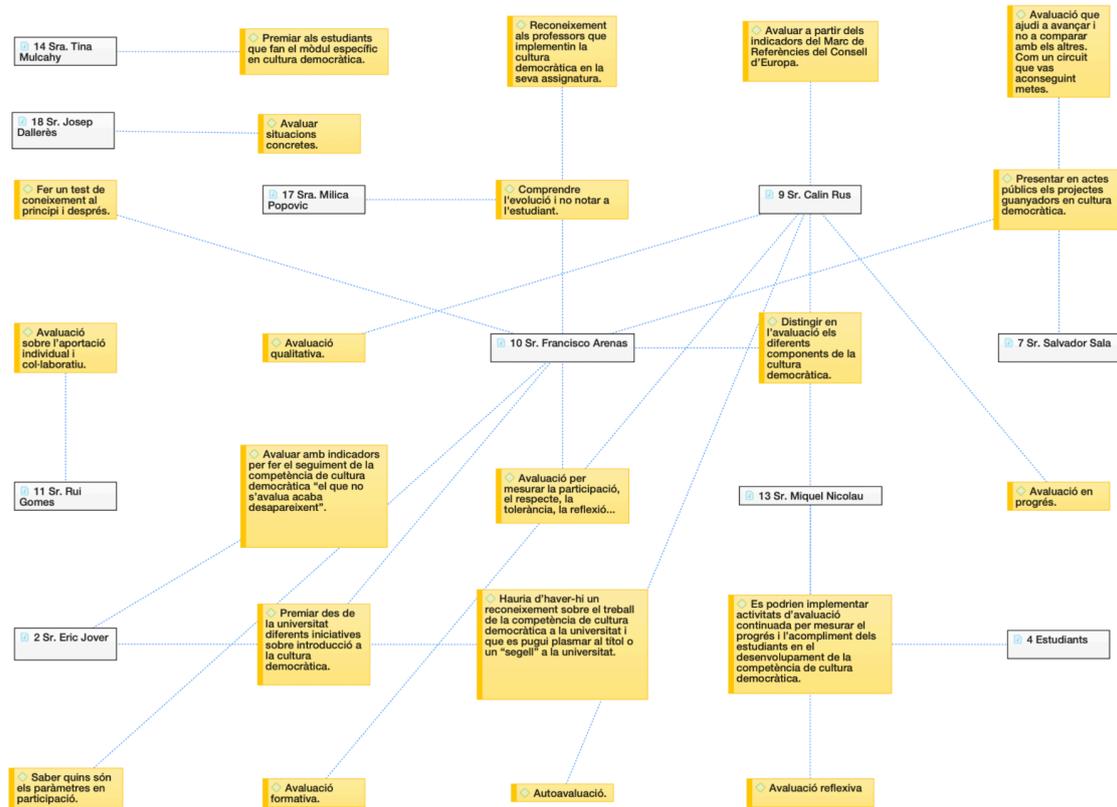

Figura 8. Anàlisi de les entrevistes – Avaluació

Una de les idees compartides ha sigut la idea de la implementació d'activitats d'avaluació continuada, les quals permetrien un seguiment detallat del progrés dels estudiants en aquest

àmbit (Sr. Miquel Nicolau i Estudiants). A més, ha sorgit la idea de reconèixer el treball en CD mitjançant la inclusió d'un distintiu o segell específic al títol dels estudiants (Sr. Eric Jover).

En relació amb la metodologia d'avaluació, s'ha plantejat la proposta d'avaluar situacions concretes (Sr. Josep Dallerès). D'una banda, aquesta avaluació està orientada a fomentar el desenvolupament personal i no tant la comparació amb altres estudiants (Sr. Salvador Sala). D'altra banda, es ressalta la importància d'avaluar tant la contribució individual com la col·laborativa, posant èmfasi en la interacció amb els altres (Sr. Rui Gomes i Sra. Milica Popovic).

Un enfocament més detallat que ha suggerit distingir els diversos components que conformen la CCD al procés d'avaluació. Això implicaria atendre les múltiples dimensions d'aquesta competència, aportant una comprensió més completa dels seus aspectes (Sr. Francisco Arenas). A més, s'ha destacat la importància de reconèixer els professors que integrin amb èxit la CCD dins de les seves assignatures, premiant les iniciatives que promouen la introducció d'aquesta competència, i exposant els projectes destacats en esdeveniments públics (Sr. Francisco Arenas).

Les entrevistes han revelat una gamma diversa de mètodes d'avaluació, des de l'ús d'indicadors específics fins a enfocaments formatius de la CCD.

7.7.5. Dispositius

Entre les diverses propostes, emergeixen iniciatives que busquen revitalitzar la participació i implicació de la comunitat universitària (Sr. Calin Rus). S'ha subratllat la importància de crear models participatius i consells universitaris, concebuts com a espais per promoure i canalitzar les veus i inquietuds dels membres del col·lectiu universitari (Sr. Eric Jover; Sra. Roser Suñé; Sr. Calin Rus i Coordinacions).

Així mateix, s'ha incidit en l'aprenentatge col·lectiu i del treball en equip com a pilars fonamentals per fomentar la CCD. Una proposta concreta es materialitza en la creació de grups de treball interdisciplinaris, establint ponts de col·laboració i cooperació entre la comunitat universitària (Sr. Eric Jover; Sra. Ester Vilarrubla; Sra. Roser Suñé; Sra. Tamar Shuali; Sr. Rui Gomes; Sr. Calin Rus i Coordinacions).

S'ha destacat, també la importància de la formació de formadors específics, amb l'objectiu de dotar-los d'eines i coneixements per integrar la CCD a les seves pràctiques pedagògiques (Sr. Eric Jover i Sr. Calin Rus). A més, s'ha apuntat la idea d'una comunitat dedicada a la CD dins l'entorn universitari, la qual podria funcionar com a fòrum d'intercanvi i enriquiment en aquest àmbit (Sr. Calin Rus). La creació d'una comunitat dins de la universitat es considera una possibilitat per fomentar i enriquir la comprensió i la pràctica de la CCD (Sr. Francisco Arenas i Sr. Calin Rus).

El mapa conceptual que segueix proporciona una representació visual de les idees i connexions que s'han establert durant les entrevistes amb experts en relació amb els dispositius. Les propostes tenen en comú una clara intenció: fomentar la cooperació activa i una participació per a estimular a tots els membres de la comunitat universitària per nodrir i expandir la competència dins l'entorn educatiu.

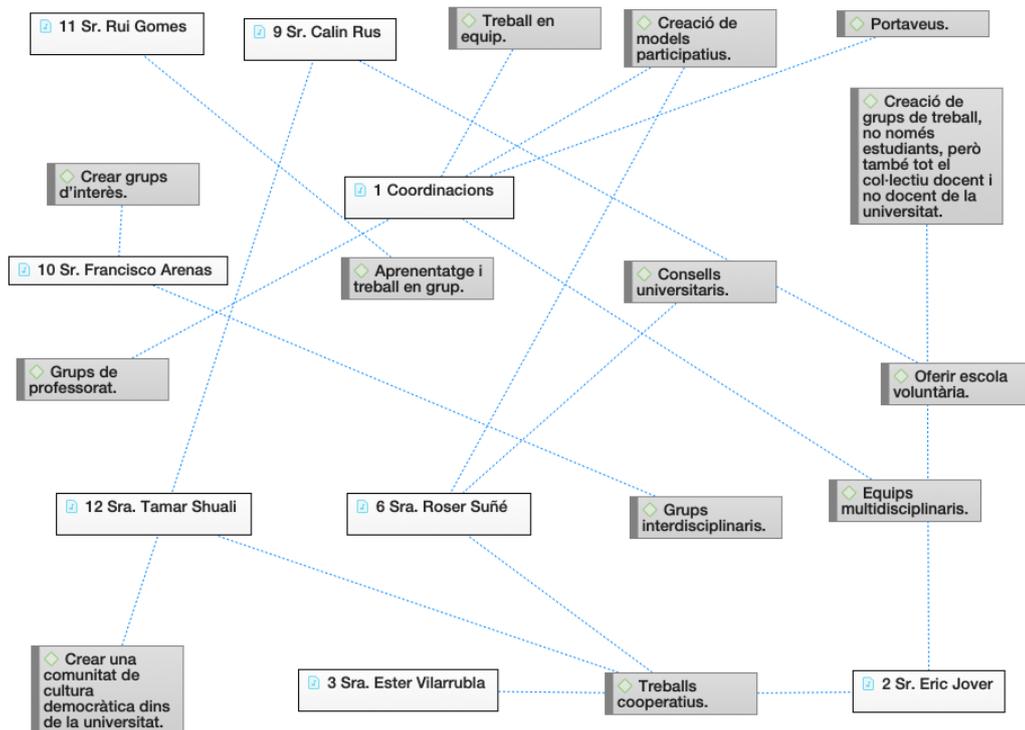

Figura 9. Anàlisi de les entrevistes – Dispositius

7.7.6. Comunicació

Si tenim en compte les reflexions dels diferents experts entrevistats, emergeix un consens destacat sobre la importància fonamental de la comunicació com a eina clau per fomentar el desenvolupament de la CCD a l'àmbit universitari. La Sra. Ester Vilarrubla dona importància al desenvolupament de la CCD per assegurar-ne la visibilitat en diversos àmbits, amb un enfocament particular en àrees com la comunicació i les xarxes socials. En aquesta línia, el Sr. Eric Jover proposa la idea de dissenyar vídeos promocionals per tal d'amplificar-ne la difusió i fer arribar a la societat, en general, una comprensió més profunda i precisa del que implica la CCD. La Sra. Tina Mulcahy i el Sr. Josep Dallerès també destaquen la importància de la comunicació com a efecte multiplicador, subratllant com la difusió eficaç de les iniciatives relacionades amb la CCD poden tenir un impacte ampli i significatiu, arribant a un públic més ampli contribuint a la seva consolidació i acceptació en la comunitat universitària.

També es posa en relleu la necessitat de la implicació directa del rectorat, a través de la seva política estratègica, per a promoure aquesta competència en tots els àmbits de la universitat (Sr. Francisco Arenas). Aquest plantejament reforça la idea que la promoció de la CCD no ha de ser una tasca aïllada o limitada, sinó que s'ha de convertir en una prioritat de gran abast que transcendeixi els diversos nivells i estaments de la institució universitària.

La figura següent ofereix una representació visual de les idees i relacions explorades durant les entrevistes amb experts en el context de la comunicació.

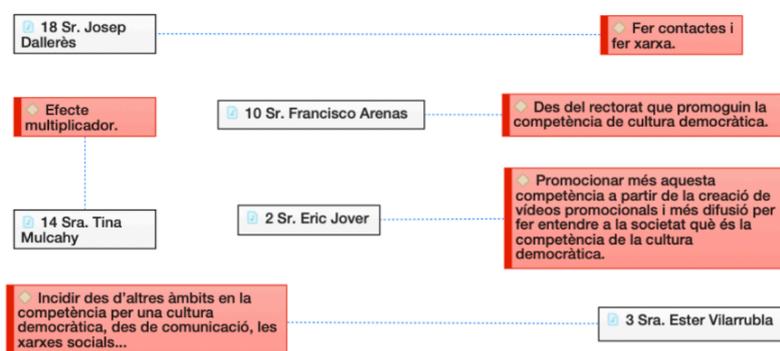

Figura 10. Anàlisi de les entrevistes – Comunicació

Els entrevistats subratllen la comunicació com un canal potent per al foment i la difusió de la CCD als espais universitaris. Les seves propostes apunten cap a una integració més àmplia i profunda d'aquesta competència, amb la finalitat de sensibilitzar, educar i implicar totes les parts interessades dins d'una visió compartida d'un entorn universitari ric en valors democràtics.

7.7.7. Activitats

Les propostes que es fan van des de la creació de clubs de lectura que promoguin la reflexió (Sra. Roser Suñé), fins a la consecució d'activitats universitàries interdisciplinàries que fomentin la integració d'enfocaments diversos al voltant de la discussió de la CCD (Sr. Rui Gomes; Sr. Francisco Arenas; Sra. Roser Suñé; Sra. Tina Mulcahy i Estudiants).

No menys important és la idea de connectar-se amb associacions i altres organitzacions, enllaçant esforços per construir un ecosistema de participació i col·laboració. La creació de projectes, juntament amb l'elaboració d'un recull d'activitats exemplars, emergeix com una estratègia per inspirar i influir positivament altres espais i institucions (Sr. Francisco Arenas; Sr. Joan Forner; Sra. Tina Mulcahy i Estudiants).

L'àrea de l'expressió artística i cultural es perfila també com a camí cap a una participació ciutadana profunda. L'organització de festivals musicals i exposicions artístiques relacionats amb la temàtica pot catalitzar el debat i la consciència social (Sra. Roser Suñé; Sr. Rui Gomes; Sra. Tamar Shuali i Estudiants). Així mateix, el foment d'iniciatives centrades en l'aprenentatge servei i la CCD, es consolida com una manera de vincular la formació amb l'acció concreta (Sr. Francisco Arenas i Coordinacions).

La reflexió i l'anàlisi crítica es promouen a través de debats i discussions sobre temes d'actualitat i rellevància social per poder crear interacció entre perspectives diverses. Tallers especialitzats que explorin la CCD i la interculturalitat podrien afavorir una comprensió més profunda de la diversitat de valors i visions que coexisteixen a la societat actual (Sr. Salvador Sala; Sra. Tamar Shuali; Sra. Roser Suñé; Sr. Eric Jover; Sra. Tina Mulcahy; Coordinacions i Estudiants).

Per endinsar-se en el pla internacional i cultural, es podria promoure la mobilitat estudiantil per tal que els joves experimentin diferents contextos i realitats. Aquesta experiència podria

anar acompanyada de reflexions crítiques basades en situacions reals i històriques, ampliant així les fronteres de la comprensió democràtica (Sr. Miquel Nicolau; Sra. Ester Vilarrubla; Sra. Tina Mulcahy; Sr. Rui gomes i Sr. Calin Rus).

Per arribar a desenvolupar la CCD a les universitats, s'hauria de treballar amb persones expertes en democràcia, política i drets humans. Aquestes converses podrien oferir noves idees, ajudar-nos a entendre millor aquests temes i inspirar-nos a prendre accions positives per millorar la CCD (Sra. Roser Suñé; Sr. Joan Forner; Sra. Tamar Shuali; Sr. Francisco Arenas; Sr. Salvador Sala i Sra. Vanessa Aloy).

El mapa conceptual següent ofereix una representació gràfica de les idees i relacions que han sorgit de les entrevistes, centrant-se en els temes relacionats amb les activitats.

Figura 11. Anàlisi de les entrevistes – Activitats

Suñé i Sr. Josep Dallerès). Aquesta noció es fusiona amb la crida a l'aprenentatge històric com una eina per comprendre les raons dels errors del passat, amb la finalitat de no repetir-los en el futur (Sr. Salvador Sala, Sr. Joan Forner; Sra. Tamar Shuali; Sra. Ester Vilarrubla; Sr. Josep Dallerès i Sra. Vanessa Aloy).

En aquest context, les formacions sobre temes actuals com el canvi climàtic, la sostenibilitat, la igualtat de gènere i altres qüestions socials i ambientals es dibuixen com a pilars per a la formació d'individus conscients i implicats en les problemàtiques globals. També s'ha plantejat la importància d'inculcar habilitats de comunicació, lideratge i resolució de conflictes, perquè aquestes fomentin el diàleg constructiu i la col·laboració eficaç en una societat diversa i interconnectada (Sra. Roser Suñé; Sr. Salvador Sala; Sra. Tina Mulcahy; Sra. Ester Vilarrubla i Sr. Eric Jover).

Un aspecte vital en el procés de promoció de la CCD és la formació en educació cívica i drets humans. Aquesta preparació no només proporciona el desenvolupament de valors fonamentals, sinó que també posa a l'abast eines pràctiques per entendre i protegir els drets individuals i col·lectius en un món canviant i desafiador (Sra. Tamar Shuali; Sr. Salvador Sala; Sra. Ester Vilarrubla; Sr. Calin Rus i Sr. Francisco Arenas).

Les respostes també evidencien la necessitat de formar els docents i professors per ser portadors d'aquesta CCD. Sensibilitzar-los sobre els valors, les pràctiques i els mètodes per transmetre aquesta perspectiva als estudiants. Aquesta es considera una prioritat per assegurar la integració efectiva d'aquest enfocament a la vida universitària (Sr. Miquel Nicolau; Sr. Salvador Sala; Sra. Tamar Shuali; Sr. Francisco Arenas; Sr. Calin Rus; Sr. Eric Jover; Sra. Ester Vilarrubla; Sra. Milica Popovic; Coordinacions i Estudiants).

En la totalitat d'aquestes propostes, cal destacar la importància d'adaptar les formacions a les realitats i necessitats de cada àmbit, així com d'assegurar la vinculació amb les aplicacions pràctiques i tangibles de la CCD. A través d'aquesta multiplicitat de formacions, es pretén formar individus conscients, preparats i compromesos amb una visió més àmplia de la seva responsabilitat ciutadana.

Conclusions

A partir de les entrevistes, s'ha traçat una guia del programa formatiu ric i dinàmic de com desenvolupar la CCD a l'entorn universitari. Les propostes abasten des de la creació d'espais i dispositius que afavoreixin la participació i la cooperació ciutadana, fins a la incorporació de la CCD en el currículum en la formació docent. La importància de la comunicació i la sensibilització s'han destacat com a elements clau per a difondre la comprensió de la CCD i per involucrar a la comunitat universitària en aquesta tasca.

El desenvolupament de la CCD no només es considera com un simple afegit al currículum, sinó més bé com un canvi profund i transformador en la manera en què les universitats preparen els estudiants per a un món complex i interconnectat.

A través de la promoció de la CCD, s'intenta formar individus que no només estiguin ben informats i siguin crítics, sinó també compromesos amb la construcció d'una societat més justa i equitativa.

Les propostes dels experts entrevistats en CCD van des de la creació de clubs i espais participatius, fins a la implementació de formacions específiques, la creació d'espais de debat i la sensibilització a través d'activitats culturals i artístiques. La importància de l'aprenentatge pràctic, la sensibilització mediambiental i la integració de temes transversals sorgeixen com a elements clau.

A través d'aquest conjunt d'enfocaments i propostes, s'ha construït la base per a un canvi profund i significatiu en la manera com les universitats poden contribuir al desenvolupament de ciutadans actius i conscients, que tinguin una comprensió profunda de la democràcia i de la seva capacitat per a transformar el món. Les diferents perspectives i propostes recollides en aquest apartat delimiten el camí cap a una transformació educativa centrada en el foment de la CCD. A través d'aquestes idees, s'ha construït una base perquè les universitats, no només siguin llocs d'aprenentatge acadèmic, sinó també organitzacions on es cultiva una comprensió profunda de la democràcia i es promogui una participació activa i compromesa en la construcció d'un futur millor per a tothom.

8. Resultat 8: Estratègia per implementar el programa formatiu

L'objectiu principal d'aquest apartat és presentar una estratègia per definir un programa formatiu per a la formació en CCD basat en les pràctiques i les descobertes de la recerca per aconseguir el desenvolupament efectiu de la CCD a l'ensenyament superior. Aquest programa sintetitza els resultats de la investigació i proporciona una guia concreta i pràctica per aplicar aquest programa en un entorn educatiu real.

Aquesta proposta marca un inici i un camí a seguir més que una conclusió definitiva. Amb aquest model de programa, es busca proporcionar una eina eficaç i flexible que pugui ser adaptada i aplicada en funció de les necessitats específiques de cada institució educativa. Alhora, es presenta com un recurs de valor per als docents, investigadors i responsables de polítiques educatives que busquen promoure la CCD com a element central en l'ensenyament superior.

Aquest programa no només representa la culminació de la tesi, sinó també l'inici d'una nova etapa en la promoció de valors democràtics fonamentals en l'ensenyament superior. A través d'aquest enfocament educatiu, es busca impartir coneixements i fomentar una comprensió profunda dels principis democràtics entre les generacions futures d'estudiants, assegurant així un compromís continu amb la construcció d'una societat més participativa i inclusiva.

8.1. Model ADDIE i AGILE per desenvolupar el programa

En el marc de l'elaboració d'un programa formatiu flexible i adaptable, s'han seleccionat i analitzat dos models clau en l'àmbit de la formació: el model ADDIE (Analyze, Design, Develop, Implement i Evaluate) (Branch, 2009) i el model AGILE (Align, Get Set, Iterate and Implement, Leverage i Evaluate) (Beck et al., 2001). S'ha decidit seleccionar la combinació d'aquests models, ja que ofereixen una estratègia integral que aborda les demandes fluctuants i els reptes en evolució de la societat actual, permetent una adaptació flexible i una resposta eficaç a les necessitats educatives. A continuació, es detallen les característiques i les fases d'aquests dos models, destacant la seva complementaritat i capacitat per garantir una formació efectiva i dinàmica (taula 29).

Model ADDIE (Analyze, Design, Develop, Implement i Evaluate) es divideix en cinc fases (Branch, 2009):

1. **Anàlisi inicial:** s'identifiquen les necessitats, objectius del programa i recursos necessaris.
2. **Disseny:** es desenvolupen estratègies i continguts educatius.
3. **Desenvolupament:** es validen i es revisen els esborranys, així com la realització d'una prova pilot.
4. **Implementació:** es prepara l'espai d'aprenentatge i la implicació dels participants per posar en pràctica el programa a les universitats.
5. **Avaluació:** s'avaluen els recursos d'aprenentatge i s'identifiquen les àrees que requereixen ajustaments.

És evident que el model ADDIE ofereix una estructura clara i metòdica per al disseny i desenvolupament de programes educatius. Encara que a vegades aquest model és objecte de crítiques a causa de la seva marcada linealitat i manca de flexibilitat, els seus defensors el veuen com una eina universal que es pot ajustar i aplicar segons les necessitats dels dissenyadors o dels experts (Gawlik-Kobylinska, 2018).

D'altra banda, el model AGILE (Align, Get Set, Iterate and Implement, Leverage i Evaluate) (Beck et al., 2001) és un complement dinàmic al model ADDIE. En aquesta metodologia, l'anàlisi i la planificació evolucionen de manera contínua al llarg de l'execució del programa (Gawlik-Kobylinska, 2018). El desenvolupament es basa en cicles àgils i breus, permetent ajustaments immediats per satisfer les necessitats en constant canvi. La implementació es caracteritza per la seva flexibilitat per adaptar-se a canvis en temps real. L'avaluació és una pràctica constant que proporciona una retroalimentació contínua per millorar la implementació del programa.

AGILE consta de les etapes següents (Beck et al., 2001):

1. **Alinear:** l'equip avalua les necessitats d'aprenentatge mitjançant l'ús d'una anàlisi de les necessitats de formació.
2. **Preparar-se:** l'equip du a terme una anàlisi més detallada, incloent-hi altres factors com el públic objectiu. Es realitza una anàlisi de tasques i s'assignen rols i tasques específiques a cada membre de l'equip.

3. **Implementar:** l'equip crea els materials d'aprenentatge, assignant responsabilitats específiques a cada membre.
4. **Aprofitar:** l'equip fa ús dels recursos tecnològics disponibles per distribuir el programa als estudiants.
5. **Avaluar:** l'equip avalua el producte final i decideix si es requereix ajustaments (la fase d'avaluació és paral·lela a ADDIE).

A diferència del model ADDIE, el model AGILE es destaca per la seva adaptabilitat en el procés de disseny i desenvolupament de programes. Aquest model promou un cicle d'aprenentatge actiu i interactiu entre les diferents parts implicades en un projecte, amb una anàlisi dels processos, la creació de contingut informàtic, la col·laboració d'equips i la capacitat de respondre als canvis en lloc de seguir plans detallats. La seva gran adaptabilitat permet intercanviar idees, avaluacions freqüents de prototips i realitzar proves en una quantitat suficient (Gawlik-Kobylnska, 2018).

Aquesta combinació de les fases ADDIE i AGILE assegura que el programa sigui tan eficaç com adaptable, garantint que les universitats puguin oferir una educació de qualitat que s'ajusti a les necessitats canviants de la seva comunitat educativa. Els dos models busquen augmentar l'eficiència de les persones involucrades en el projecte i donar-los la capacitat d'adaptar-se a situacions en què les especificacions poden canviar al llarg del seu desenvolupament (Pernías, 2018). En aquest context, s'ha creat la taula següent que il·lustra com s'integren i es complementen l'enfocament tradicional d'ADDIE i l'enfocament més àgil d'AGILE per a la posada en pràctica del programa i que aquest sigui complet i dinàmic.

Dins de cada fase, es defineixen les tasques específiques, amb els procediments a seguir i es mostren els resultats derivats de l'anàlisi, del disseny, del desenvolupament, de la implementació i de l'avaluació del programa.

FASES	ANÀLISI	DISSENY	DESENVOLUPAMENT	IMPLEMENTACIÓ	AVALUACIÓ
TASQUES	Analitzar el procés que s'ha de seguir per poder implementar el programa formatiu.	Ajustar l'estructura del programa, continguts, metodologia i recursos en funció de l'anàlisi realitzada.	Actualitzar i crear material didàctic i activitats d'aprenentatge segons l'estructura de la universitat. Fer una fase pilot amb un grup reduït d'estudiants.	Expandir la implementació del programa a un públic més ampli dels estudiants universitaris. Capacitar els docents i responsables necessaris en l'enfocament àgil i els procediments.	Continuar recopilant retroalimentació i avaluant el rendiment del programa. Realitzar avaluacions periòdiques de desenvolupament i resultats.
PROCEDIMENTS	Realitzar reunions de planificació per: - definir l'abast del programa - definir les estratègies d'implementació.	Crear un marc de treball àgil que permeti l'adaptació continuada a mesura que es desenvolupa el programa.	Realitzar reunions regulars per: - obtenir retroalimentació immediata del grup pilot - ajustar el programa i els continguts segons la retroalimentació rebuda i les necessitats específiques del grup pilot.	Establir un sistema de retroalimentació contínua a mesura que el programa es desplegui a més usuaris. Monitorar la qualitat i el progrés de la implementació.	Analitzar la retroalimentació i les dades recopilades per identificar àrees de millora. Realitzar ajustaments al programa segons sigui necessari per abordar problemes o àrees de millora.
RESULTATS	Una anàlisi actualitzada del programa formatiu que serveixi com a base per a la planificació de la implementació.	Un document de treball actualitzat i àgil per ser adaptat i modificat a les necessitats identificades.	Retroalimentació recopilada i ajustaments per millorar l'eficàcia del programa. Material didàctic i activitats específiques de la universitat.	Implementació amb èxit en múltiples contextos educatius en l'àmbit universitari. Retroalimentació contínua que permetrà l'adaptació i la millora contínua del programa.	Un programa educatiu en constant evolució i millora, adaptat a les necessitats específiques dels estudiants universitaris. Informació que dona suport a decisions basades en dades per garantir que el programa compleixi els seus objectius a llarg termini en el context universitari.

Taula 29. Models ADDIE i AGILE

8.2. Introducció del programa

En el marc de l'ensenyament superior, és fonamental preparar els estudiants per afrontar els reptes socials i participar de manera activa en la construcció d'una societat democràtica. A través d'aquest programa formatiu, es busca proporcionar als estudiants les eines i habilitats necessàries per comprendre, comprometre's i contribuir al desenvolupament de la CCD. Aquest programa està dissenyat per fomentar una comprensió profunda dels principis democràtics, sense deixar de banda el desenvolupament acadèmic en els seus respectius camps d'estudi. Així, s'espera que els estudiants desenvolupin una visió crítica i una capacitat activa per participar en la vida comunitària, tot respectant els fonaments de la CCD.

Dins del marc del programa formatiu per al desenvolupament de la CCD, el portafoli personal es presenta com una eina fonamental. Aquesta estratègia, que implica la recopilació de treballs, reflexions i altres evidències, no només proporciona una visió única cap al progrés acadèmic de cada estudiant, sinó que també proporciona una panoràmica sobre el creixement personal en relació amb els principis democràtics. El portafoli no es limita a ser un repositori de tasques realitzades, sinó que també representa un relat narratiu de l'evolució i el compromís dels estudiants envers la participació cívica i la internalització dels valors democràtics. A més d'aquesta funció, el portafoli juga un paper fonamental en el seguiment i l'avaluació continuada dels progressos dels estudiants. Actua com una eina que permet als docents i als mateixos estudiants observar de manera detallada i en temps real el desenvolupament de les seves capacitats i la seva comprensió dels conceptes relacionats amb la CCD.

Per facilitar aquest enfocament personalitzat, els estudiants poden triar entre una àmplia gamma d'activitats. Aquestes inclouen tallers de debat, simulacions de casos, assistència a esdeveniments cívics i participació en iniciatives de compromís social. Per exemple, poden optar a assistir a un debat sobre temes polítics actuals, formar part d'un grup de treball per a la resolució de problemes comunitaris o fins i tot desenvolupar un projecte de recerca sobre qüestions relacionades amb la democràcia i els drets civils.

L'ús del portafoli personal no es limita només a la recopilació de treballs o evidències tangibles, sinó que també pot incloure exemples narratius que reflecteixin

l'aprenentatge i el creixement en l'àmbit de la ciutadania democràtica. Un estudiant, per exemple, pot reflexionar sobre com la seva participació en una campanya de sensibilització sobre els drets humans ha modificat la seva perspectiva i ha enfortit el seu compromís amb la justícia social.

A més, el suport tutorial personalitzat és una peça clau dins d'aquest programa. Les sessions tutorials han de portar-se a terme, des de sessions individuals fins a tallers grupals, on els estudiants reben orientació sobre com articular els seus objectius d'aprenentatge en un pla efectiu. Per exemple, un tutor pot ajudar un estudiant a dissenyar un pla d'acció que impliqui l'assistència a conferències temàtiques sobre drets humans i participació ciutadana com a part del seu creixement en la comprensió dels principis democràtics.

Així mateix, les experiències pràctiques són clau per consolidar l'aprenentatge. Això pot incloure la participació en projectes de voluntariat en organitzacions no governamentals, col·laboració en processos electorals com a observadors o fins i tot l'organització d'un fòrum comunitari per debatre qüestions locals de democràcia. Tot això, complementa l'ús del portafoli com a instrument per a l'avaluació i la validació dels progressos en l'assoliment dels criteris establerts en els dos àmbits que configuren la CCD. Amb aquest propòsit, cada estudiant té la llibertat d'establir la seva pròpia ruta d'aprenentatge personal i única, decidint les activitats curriculars, extracurriculars i formacions per a la vida, que millor s'ajustin a les seves preferències i horaris, tot assegurant que compleixen amb tots els requisits establerts.

Cada activitat i formació realitzada ha d'estar acompanyada de reflexions i altres evidències que es recullen de manera sistemàtica en el seu portafoli personal. Aquesta pràctica té com a objectiu principal assegurar que els estudiants no només participin en les activitats, sinó que també reflexionin i demostrin el seu aprenentatge i comprensió. El portafoli personal esdevé un instrument essencial per a l'avaluació i la validació dels seus progressos i l'assoliment dels criteris. Aquesta estratègia fomenta una visió completa i aprofundida en el creixement de la CCD assegurant que els estudiants no només es limitin a la participació, sinó que també integren i apliquin el seu coneixement de manera substancial en el procés formatiu.

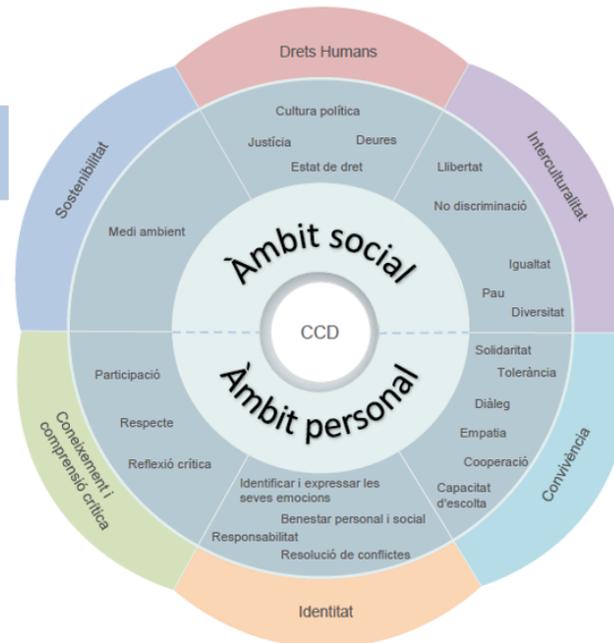
8.3. Objectiu del programa

El programa formatiu està dissenyat amb l'objectiu principal de promoure la CCD entre els estudiants d'ensenyament superior. A través d'aquest programa, s'espera capacitar als estudiants per afrontar les demandes d'una societat complexa mitjançant la promoció dels seus coneixements sobre els principis democràtics i els seus compromisos amb aquests. Aquesta preparació té com a resultat la capacitació dels estudiants per ser actors actius i crítics en l'àmbit personal i social, facilitant la seva participació significativa en la comunitat. Les definicions de cada àrea que constitueix la CCD es detallen en la figura següent.

Per a un funcionament efectiu de la societat, és imperatiu tenir un coneixement dels fonaments de l'estat de dret, amb la seva divisió de poders: el poder legislatiu amb el deure de salvaguardar els drets humans i els deures, el poder judicial amb la seva missió de justícia i el poder executiu amb la seva cultura política.

La CCD, a més, exigeix un compromís envers la construcció d'una societat sostenible i el respecte pel medi ambient.

La participació activa en la societat mitjançant el respecte i la tolerància, desenvolupant una capacitat de reflexió crítica i adquirint un conjunt mínim de coneixements crítics sobre el món.

La creació d'una societat lliure i pacífica, en la qual cap forma de discriminació tingui cabuda, i on cada ésser humà sigui tractat amb equitat, respectant la diversitat i la interculturalitat.

La CCD, igualment, requereix la capacitat de conviure a través del diàleg i l'escolta, amb l'afegit de l'empatia, la solidaritat i la cooperació com a pilars de la convivència.

A fi d'adquirir aquesta competència, és crucial desenvolupar la pròpia identitat a través del benestar personal i social, habilitat per identificar i expressar emocions pròpies, amb l'objectiu d'abordar conflictes des de la responsabilitat individual.

Figura 13. Definició de les 6 àrees que conformen la competència de cultura democràtica

8.4. Persones que intervenen en el desenvolupament de la competència de cultura democràtica de l'estudiant

Per aconseguir el desenvolupament de la CCD dins del programa formatiu, és essencial establir una col·laboració entre el tutor i l'estudiant.

- **El tutor**, com a guia i orientador, ha de concertar una reunió inicial amb l'estudiant per tal d'explicar les diverses rutes que poden ser explorades per evidenciar els avenços i el compromís de l'estudiant amb la CCD. En aquesta trobada, el tutor té l'oportunitat de proporcionar una visió detallada de les àrees clau de la CCD i els seus diversos aspectes pràctics. A més, es pacten les múltiples maneres en què l'estudiant pot identificar, reflexionar i documentar les seves experiències per demostrar el seu compromís amb la CCD.
- **L'estudiant**, a continuació, ha de realitzar una anàlisi detallada del seu pla d'estudis. En primer lloc, ha d'identificar i reflexionar sobre les activitats curriculars directament relacionades amb la CCD. Aquestes poden incloure assignatures específiques, projectes acadèmics, seminaris o treballs que abordin qüestions d'ètica, drets humans o altres temes relacionats amb la democràcia. La finalitat és evidenciar com aquestes activitats han contribuït al seu desenvolupament de la seva CCD.
L'estudiant també ha d'explorar les seves activitats extracurriculars, que comprenen les experiències fora del pla d'estudis acadèmic, com la participació en clubs, organitzacions, activitats de voluntariat o altres esdeveniments relacionats amb la democràcia. Aquesta investigació és clau per identificar com les seves interaccions i participació en aquestes activitats han enfortit i complementat el seu compromís amb la CCD. Finalment, l'estudiant ha de buscar formació per a la vida, incloent-hi tallers, cursos addicionals i altres experiències de desenvolupament personal i professional. Aquestes oportunitats no només ampliaran el seu coneixement, sinó que també proporcionaran les habilitats essencials per a una participació activa i responsable en la societat democràtica.

8.5. Activitats relacionades amb el desenvolupament de la competència de cultura democràtica

Les activitats relacionades amb la CCD es poden desenvolupar a través de múltiples rutes que permeten l'expressió i el reforçament del compromís amb principis com la participació cívica, el respecte a la diversitat, l'ètica política i la justícia social. Per tal d'assegurar un desenvolupament integral, s'han d'abordar tres àmbits clau d'activitats:

- **Activitats Curriculars:** Aquestes activitats es vinculen directament amb el pla d'estudis, abordant temes com ciències polítiques, ètica o drets humans. Els projectes acadèmics, treballs de recerca i seminaris proporcionen fonaments teòrics per a la comprensió i pràctica de la democràcia.
- **Activitats Extracurriculars:** Les activitats fora de l'àmbit acadèmic inclouen la participació en clubs estudiantils, voluntariat en organitzacions relacionades amb drets humans o debats sobre temes socials i polítiques, fomentant l'aprenentatge pràctic i la consciència cívica.
- **Formació per a la Vida:** Aquestes activitats s'enfoquen en el desenvolupament personal i professional, cursos, tallers i sessions sobre lideratge, gestió de conflictes, diversitat cultural i drets humans, essencials per a una participació significativa en la democràcia.

Explorar aquestes activitats permet als estudiants adquirir una comprensió més profunda dels principis democràtics, afavorint la seva preparació per afrontar els reptes d'una societat plural i participativa. Aquest conjunt d'experiències proporciona les eines necessàries per a una contribució activa i responsable en la construcció d'un entorn social just i inclusiu.

8.6. Passos a seguir per l'estudiant

Per a una execució efectiva del programa formatiu, és essencial que el professorat i la institució facilitin als estudiants les directrius clau per a la seva correcta implementació. Aquestes directrius actuen com a guia fonamental per a la participació i l'èxit en el marc d'aquest programa. Amb una comprensió detallada d'aquestes indicacions, els estudiants poden assegurar-se que les seves accions i evidències s'adeqüin als estàndards i criteris establerts. A continuació, es detallen els elements essencials que el professorat i la institució han de proporcionar als estudiants per aconseguir una execució efectiva del programa:

1. **Comprendre el circuit a seguir:** és essencial familiaritzar-se amb el procés de treball, el qual implica executar les accions requerides, incorporar l'evidència pertinent al portafoli i obtenir la validació per part del responsable designat.

- 2. Funcionament del Portafoli:** un pas fonamental és la publicació sistemàtica de les evidències recollides al portafoli personal, assegurant-se que s'adeqüin als criteris i requisits establerts en el marc del programa formatiu.

A continuació, es presenta un exemple il·lustratiu que mostra l'estructura i el contingut esperat en cadascuna de les seccions del portafoli. A més, es pot trobar l'exemple complet del portafoli en aquesta pàgina:

<https://sites.google.com/view/portafoliccdsonia/p%C3%A0gina-dinici>

a. Exemple de portafoli

Secció 1. Pàgina inicial del portafoli

En aquesta secció, es proporciona una visió general del propòsit del portafoli, incloent-hi una breu descripció personal de l'estudiant, els seus interessos i objectius dins del programa.

A la part superior, s'espera l'estructura del portafoli amb els apartats clau següents: "Pàgina d'inici", "Activitats Curriculars", "Activitats Extracurriculars", "Formació per a la vida" i "Seguiment".

Secció 2. Activitats curriculars

En aquest apartat es detallen les activitats directament relacionades amb el pla d'estudis, com ara projectes acadèmics, presentacions o qualsevol treball requerit en els estudis cursats. En aquesta secció s'organitzen i es detallen les activitats i continguts

vinculats al pla d'estudis, donant espai a la seva ubicació específica i la seva relació amb la CCD.

Pàgina d'inici **Activitats curriculars** Activitats extra-curriculars Formació per la vida Següent 🔍

1 - Indicar els continguts treballats en la teva titulació:

Assignatures: .....

Seminari: .....

Competències: .....

Xerrades: .....

Mobilitat: .....

Estada formativa: .....

Formacions específiques de la titulació: .....

- Altres: .....

2 En quina/es àrea/s de la CD estàs enfocant els continguts treballats en la teva titulació?

Sostenibilitat	
Drets humans	
Interculturalitat	
Coneixement i comprensió crítica	
Identitat	
Convivència	

4 Percentatge d'assoliment de les diferents àrees de la CCD

genially Educativa

3 EVIDÈNCIA

*Totes les evidències han d'anar acompanyades d'una reflexió

(1) La disposició d'aquesta secció consta d'un llistat per seleccionar a l'esquerra, cadascuna etiquetada per assignatures, seminaris, competències, xerrades, mobilitat, estada formativa, formacions específiques de la titulació i altres. Aquestes categories serveixen per a indicar i detallar els continguts treballats en la titulació.

(2) A la dreta, es troba una taula destinada a especificar en quina àrea o àrees de la CCD se centra el contingut o els continguts treballats en la titulació. Aquesta taula està dividida en diferents àrees, incloent-hi sostenibilitat, drets humans, interculturalitat, coneixement i comprensió crítica, identitat i convivència. Cada casella corresponent a una activitat o contingut treballat i s'omplirà indicant en quina o quines àrees de la competència se centra.

(3) Totes les evidències presentades en aquesta secció han d'estar acompanyades d'una reflexió, oferint un espai lliure per a expressar els aprenentatges, el desenvolupament personal i les percepcions adquirides durant el procés formatiu. Aquesta reflexió proporciona una comprensió més profunda de com les activitats curriculars contribueixen al desenvolupament de la CCD.

(4) A mesura que es completa la taula i s'afegeixen les reflexions, el tutor registra l'evolució del progrés, reflectint els percentatges d'assoliment de les diverses àrees de la CCD. Aquesta secció de "seguiment" mostra amb detall els canvis en els percentatges, tant en l'àmbit personal i social com en les diferents àrees, proporcionant una visió ampliada del desenvolupament progressiu de la CCD en l'estudiant.

Secció 3. Activitats extracurriculars

En aquesta secció es detallen les experiències i participacions fora del pla d'estudis que contribueixen significativament al creixement personal i al desenvolupament de la CCD.

1 - Indicar els cursos d'extensió universitària:

- Canvi climàtic
- Sostenibilitat
- Objectius de desenvolupament sostenible
- Energia renovable
- Altres: .....

- Indicar la participació:

- Òrgans de governs
- Comissions de la universitat: .....
- Altres: .....

3 **EVIDÈNCIA**

*Totes les evidències han d'anar acompanyades d'una reflexió

2

En quina/es àrea/s de la CCD estàs enfocant els cursos o la participació?	
Sostenibilitat	
Drets humans	
Interculturalitat	
Coneixement i comprensió crítica	
Identitat	
Convivència	

4

Percentatge d'assoliment de les diferents àrees de la CCD

Àrea	Percentatge d'assoliment
Sostenibilitat	~80%
Drets humans	~60%
Interculturalitat	~70%
Coneixement i comprensió crítica	~50%
Identitat	~40%
Convivència	~30%

(1) A l'esquerra, es troba un llistat per seleccionar cursos relacionats amb el canvi climàtic, sostenibilitat, objectius de desenvolupament sostenible, energia renovable i altres. Aquestes categories estan destinades a registrar cursos d'extensió universitària, participacions en òrgans de govern, comissions universitàries o altres activitats no acadèmiques rellevants per a la formació.

(2) A la dreta, es troba una taula que proporciona una estructura per a especificar en quina àrea o àrees de la CCD es focalitzen els continguts treballats. Aquesta taula està segmentada en diferents àrees com sostenibilitat, drets humans, interculturalitat, coneixement i comprensió crítica, identitat i convivència. Cada casella corresponent a

una activitat o participació i s'omplirà indicant en quina o quines àrees de la competència se centren.

(3) Tal com es requereix en altres seccions, totes les evidències han d'anar acompanyades d'una reflexió. Aquest espai proporciona una oportunitat per expressar les impressions, els aprenentatges i les percepcions adquirides durant les activitats fora del context acadèmic, revelant com aquestes han contribuït al desenvolupament de la CCD.

(4) A mesura que es vagi omplint aquesta taula i es vagin afegint les reflexions corresponents, el tutor registra l'evolució del progrés, reflectint els percentatges d'assoliment de les diferents àrees de la CCD. En la secció de "seguiment" es detallen els canvis en els percentatges, mostrant una visió més àmplia del desenvolupament progressiu de la CCD tant en els àmbits personal com social.

Secció 4. Formació per la vida

Aquest apartat recull una àmplia gamma d'activitats orientades al creixement personal i professional, contribuint significativament al desenvolupament de la CCD.

1 Indicar l'activitat realitzada:

- Assistència a fóruns o congressos sobre drets humans
- Contribuir, participar a fóruns o congressos sobre drets humans
- Participar en debats
- Proposar projectes a la universitat sobre els drets humans
- Difondre informació a través les xarxes socials
- Conciènciar de les diferents ONGs
- Sensibilitzar la comunitat universitària
- Reflexionar i debatre sobre la temàtica
- Lectures, pel·lícules, visita a museus...
- Altres (indicar l'acció realitzada): .....

2 En quina/es àrea/s de la CCD estàs enfocant les activitats?

Sostenibilitat	
Drets humans	
Interculturalitat	
Coneixement i comprensió crítica	
Identitat	
Convivència	

3 EVIDÈNCIA
*Totes les evidències han d'anar acompanyades d'una reflexió

4 Percentatge d'assoliment de les diferents àrees de la CCD

Sostenibilitat	100%
Drets humans	100%
Interculturalitat	100%
Coneixement i comprensió crítica	100%
Identitat	100%
Convivència	100%

(1) A l'esquerra es presenten diverses categories, com assistència a fòrums o congressos, participació en debats, proposar projectes universitaris, difusió d'informació a través de les xarxes socials, sensibilització a favor de diverses ONGs, reflexions sobre temes rellevants, lectures, visualització de pel·lícules, visites a museus i altres. Aquestes categories ofereixen una panoràmica diversificada de les activitats en les quals els estudiants poden participar per aprofundir en la CCD.

(2) A la dreta, es troba una taula destinada a especificar en quina àrea o àrees de la CCD està enfocat el contingut o els continguts treballats. Les àrees comprenen sostenibilitat, drets humans, interculturalitat, coneixement i comprensió crítica, identitat i convivència. Cada activitat o contingut s'omplirà indicant en quina o quines àrees de la competència se centren.

(3) Com en altres seccions, totes les evidències han d'estar acompanyades d'una reflexió. Aquest espai lliure permet als estudiants expressar les seves percepcions, aprenentatges i experiències durant aquestes activitats relacionades amb la CCD.

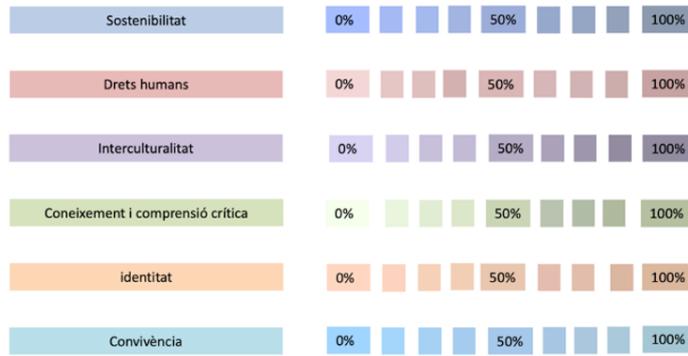
(4) A mesura que es completi aquesta taula i s'afegeixin les reflexions, el tutor registra l'evolució del progrés, reflectint els percentatges d'assoliment de les diferents àrees de la CCD. En la secció de "seguiment" es detallen els canvis en els percentatges, oferint una visió ampliada del desenvolupament progressiu de la CCD en els àmbits personal i social i en les diferents àrees.

Secció 5. Seguiment

Aquesta secció dinàmica ofereix un seguiment continu del progrés de l'estudiant en relació amb el desenvolupament de la CCD. S'espera que aquest espai serveixi com a lloc de registre i anàlisi de les reflexions, actualitzacions i avaluacions que mostren l'evolució i el creixement continu de l'estudiant al llarg del temps.

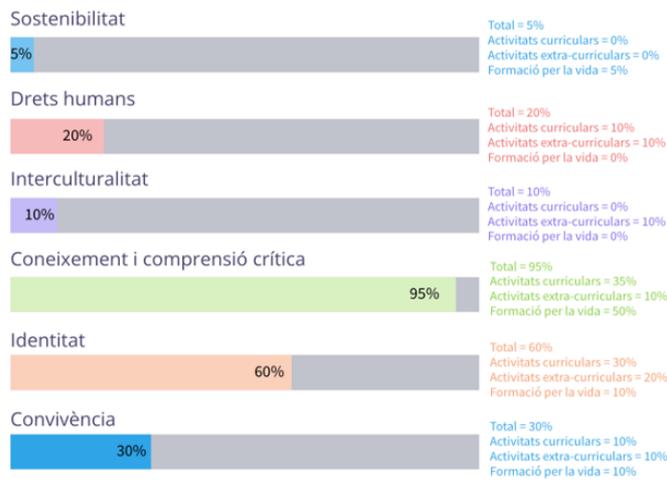
1

Percentatge d'assoliment de les diferents àrees de la CCD

2

Percentatge d'assoliment de les diferents àrees de la CCD a partir de les activitats curriculars, extra-curriculars i formacions per la vida

3

Percentatge d'assoliment dels dos àmbits de la CCD

(1) La dinàmica d'aquesta secció es fonamenta en les activitats, formacions i altres evidències que els estudiants presenten en les seccions anteriors del seu portafoli, com les activitats curriculars, extracurriculars i formacions per a la vida. Un cop el tutor ha validat aquestes evidències relacionades amb el desenvolupament de la CCD, els percentatges d'assoliment en les diferents àrees de la CCD es veuran afectats, reflectint l'evolució i l'impacte acumulatiu de les activitats en el perfil de la CCD de l'estudiant.

(2) A través d'una segona gràfica més específica, es visualitzen els percentatges d'assoliment per àrea, detallant el progrés específic segons les diverses categories d'activitats (curriculars, extracurriculars i formació per a la vida). Aquesta representació gràfica permet als estudiants identificar visualment les àrees on podrien centrar-se més per millorar el seu perfil de la CCD.

(3) El tercer gràfic proporciona una visió general del percentatge d'assoliment en el seu àmbit personal i social de la CCD, acumulat per l'estudiant al llarg del seu procés de desenvolupament. Aquesta representació gràfica resumeix de manera clara i concisa el nivell global de la CCD assolit per l'estudiant.

Aquesta mesura general reflecteix el progrés acumulat en les àrees personals i socials de la CCD. S'obté a partir de l'avaluació i validació de les diverses activitats, participacions i experiències documentades al llarg de les seccions anteriors del portafoli, com les activitats curriculars, extracurriculars i formacions per a la vida.

El propòsit d'aquests gràfics és proporcionar una visió global i resumida del nivell d'assoliment de la CCD de l'estudiant en l'àmbit personal i social i precisament en les àrees de sostenibilitat, drets humans, interculturalitat, coneixement i comprensió crítica, identitat i convivència. Aquesta representació gràfica és fonamental per a l'estudiant, ja que li permet tenir una visió immediata del progrés general aconseguit, motivant-lo a continuar fent aportacions i esforços que contribueixin al desenvolupament continu de la CCD.

3. Conèixer els nivells de validació: és un aspecte clau dins del programa, ja que proporciona una guia clara sobre els diferents graus de compromís i participació en activitats relacionades amb la CCD. A través d'una estructura jerarquizada, s'han definit tres nivells que representen la progressió en la implicació dins d'aquest marc.

Nivell 1. Representa les tasques inicials per a una introducció en la participació activa en la CCD.	Nivell 2. Representa un compromís més avançat en activitats vinculades amb la CCD.	Nivell 3. Representa el nivell més alt de compromís i influència en la CCD.
<ul style="list-style-type: none"> • Difondre informació a través les xarxes socials. • Sensibilitzar la comunitat universitària. • Participar en grups d'estudiants per desenvolupar tasques en relació amb la CCD. • Ser delegat de classe i proposar propostes. • Participar en clubs de lectura. • Participar en festivals, musicals, exposicions artístiques... . • Assistir als debats. 	<ul style="list-style-type: none"> • Crear grups d'estudiants interdisciplinaris per col·laborar i cooperar entre la comunitat universitària. • Gestionar i coordinar projectes. • Ser animador o facilitador especialitzat en CCD. • Creació de vídeos promocionals per poder fer difusió. • Participar en congressos. • Proposar activitats universitàries interdisciplinàries. • Estar en l'organització d'esdeveniments. • Participar en els debats. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tutoritzar/ mentoritzar a companys per proporcionar suport personalitzat i orientació. • Ser representant estudiantil en els òrgans de govern de la universitat – consell universitari. • Promoure i canalitzar les veus i inquietuds dels membres del col·lectiu universitari. • Col·laborar amb associacions estudiantils d'altres universitats. • Crear fòrums d'intercanvi. • Presentar activitats a congressos. • Crear congressos. • Connectar amb associacions i organismes. • Creació de projectes amb l'elaboració d'un recull d'activitats exemplars. • Organitzar festivals, musicals, exposicions artístiques, ... • Crear espais de debat.

Taula 30. Nivells de progressió del desenvolupament de la competència de cultura democràtica

En l'entorn educatiu, és crucial garantir que tots els estudiants puguin participar i desenvolupar-se plenament en les activitats relacionades amb la comunitat universitària. Reconèixer i abordar les necessitats dels estudiants que poden trobar dificultats per assolir el nivell inicial és fonamental per al seu creixement i implicació. En aquest sentit, el tutor o el responsable del programa ha d'identificar aquests estudiants, detectant aquells que necessiten suport addicional per aconseguir els objectius inicials. Un enfocament personalitzat és essencial. Això pot incloure la creació de plans d'acció específics i el disseny de tasques o activitats complementàries per abordar les seves àrees de dificultat. És fonamental oferir suport continuat i recursos adaptats per a aquests estudiants, ja sigui mitjançant sessions de tutoria individualitzades, adaptació de materials educatius o col·laboració amb altres estudiants. Així mateix, cal promoure un entorn d'aprenentatge flexible, on la retroalimentació constructiva jugui un paper clau en el procés d'ensenyament aprenentatge dels estudiants.

8.7. Recursos i col·laboracions

És essencial disposar de professors experimentats i especialitzats en CCD. Aquests docents han de comptar amb una sòlida formació en les àrees rellevants i habilitats pedagògiques per fer arribar els continguts de manera clara i motivadora als estudiants. A més, la col·laboració amb experts en la matèria i representants de la societat civil aporta una perspectiva realista i enriquidora a la formació, apropant als estudiants a la realitat dels reptes democràtics.

La col·laboració amb altres institucions educatives i organitzacions cíviques és altament beneficiosa per al programa. Aquesta interacció permet compartir recursos, experiències i bones pràctiques, enfortint la qualitat dels continguts i establint xarxes d'aprenentatge que enriqueixen la formació dels estudiants.

Aquesta col·laboració es pot produir en diverses dimensions, incloent-hi la col·laboració amb altres institucions educatives, organitzacions de la societat civil, representants governamentals i altres actors rellevants.

En l'àmbit acadèmic, s'han de buscar oportunitats de col·laboració amb altres universitats i institucions d'ensenyament superior per compartir recursos, coneixements i bones pràctiques en l'àmbit de la CCD. A través de les xarxes d'aprenentatge, es pot fomentar un intercanvi constant d'idees, experiències i materials educatius, enfortint la qualitat del programa i ampliant la seva influència més enllà dels límits de la mateixa institució.

La col·laboració amb organitzacions de la societat civil és fonamental per enriquir el programa amb perspectives i experiències de la vida real. A través de convenis de col·laboració, es pot facilitar la participació dels estudiants en projectes comunitaris i activitats cíviues que complementin la formació acadèmica amb una aplicació pràctica dels principis democràtics. Això també permet als estudiants connectar amb la realitat social i política del seu entorn, enfortint el seu compromís amb la construcció d'una societat més inclusiva i justa.

La formació d'aliances amb representants governamentals i representants polítics és clau per connectar els estudiants amb la realitat de les institucions democràtiques i comprendre el funcionament dels processos de presa de decisions. La col·laboració amb diputats/consellers, alcaldes/consols i altres polítics afavoreixen la realització de sessions parlamentàries simulades o activitats de debat amb actors reals de la política, oferint als estudiants una perspectiva més profunda i pràctica del sistema democràtic.

A més, la col·laboració amb institucions internacionals i organitzacions no governamentals permet als estudiants connectar amb experiències i realitats de diferents països, enriuint la seva visió global de la CCD. A través d'intervencions d'experts internacionals i la participació en programes d'intercanvi i conferències internacionals, els estudiants poden adquirir una comprensió més àmplia de les diferents formes de democràcia i les seves especificitats culturals.

8.8. Integració en el currículum dels estudis universitaris

La integració del programa formatiu en el currículum és un pas crucial per assegurar la seva sostenibilitat i impacte a llarg termini. Per aconseguir-ho, s'ha de treballar amb les autoritats educatives i amb els òrgans de govern de les institucions acadèmiques perquè

aquest programa sigui considerat com a part integrant de l'oferta educativa. Això implica que s'han d'identificar els punts de connexió amb les matèries, assignatures, mòduls, reptes, seminaris existents, així com amb les competències transversals de l'ensenyament superior, perquè el programa en CCD es converteixi en un complement enriquidor de la formació dels estudiants.

Un dels reptes clau en aquest punt és aconseguir la col·laboració activa dels diferents departaments acadèmics per integrar els continguts i les metodologies del programa en els seus propis plans docents. Això implica identificar temes relacionats amb la CCD que es puguin tractar de manera transversal i enriquir les matèries existents amb perspectives cíviques i democràtiques. A més, s'ha de fomentar la col·laboració interdisciplinària, aprofitant el coneixement i l'experiència de professors de diverses àrees per proporcionar una visió completa i integrada de la CCD.

Una altra estratègia per aconseguir una integració efectiva és dissenyar un pla d'estudis flexible que permeti als estudiants adaptar el programa formatiu segons els seus interessos i objectius personals. Això significa oferir diversitat de mòduls, assignatures i seminaris optatius relacionats amb la CCD, perquè els estudiants puguin triar aquelles que millor s'adeqüin a les seves àrees d'interès i àmbits professionals futurs.

La sensibilització i el suport dels directors acadèmics i administratius són vitals per a l'èxit de la integració en el currículum. Per això, s'han de dur a terme reunions periòdiques amb els responsables de les institucions educatives per presentar els avenços del programa, els seus beneficis i la seva importància estratègica per al desenvolupament integral dels estudiants.

En última instància, la integració del programa formatiu en CCD en el currículum no només enriqueix l'experiència educativa dels estudiants, sinó que també reforça el compromís de les institucions educatives amb la formació de ciutadans conscients, crítics i compromesos amb els valors democràtics. Aquesta integració garanteix que la CCD sigui una part integral de la formació dels estudiants, preparant-los per a un futur actiu assumint la responsabilitat en la construcció d'una societat democràtica i inclusiva.

8.9. Promoció de la participació

Mitjançant una àmplia gamma d'iniciatives, s'impulsa una cultura participativa que fomentarà el compromís dels estudiants en la presa de decisions, tant en l'àmbit acadèmic com en l'àmbit comunitari i polític. Es poden organitzar fòrums oberts, sessions de debat, consultes estudiantils i altres espais de diàleg perquè els estudiants puguin expressar les seves opinions, proposar idees i debatre qüestions d'interès comú. Aquestes activitats fomenten una cultura de diàleg i respecte, en què les diferents veus i perspectives seran valorades i considerades en la construcció de solucions compartides.

A més de la participació en espais de debat i diàleg, es poden promoure oportunitats de participació en projectes comunitaris, accions cíviques i programes d'aprenentatge-servei. Els estudiants s'animaran a involucrar-se activament en la seva comunitat, col·laborant amb organitzacions de la societat civil o iniciatives locals que promouran valors democràtics i milloraran la qualitat de vida de les persones. Aquesta participació en projectes socialment rellevants permet als estudiants connectar amb la realitat de les necessitats de la societat i posarà en pràctica els principis democràtics que hauran après.

L'ús de les Tecnologies Digitals (TD) és una altra eina crucial per desenvolupar la participació activa dels estudiants. Es poden desenvolupar plataformes digitals i xarxes socials educatives que permeten als estudiants interactuar amb els continguts del programa, intercanviar idees i col·laborar en projectes a distància. Aquesta dimensió virtual de la participació amplia les oportunitats de col·laboració i interacció entre els estudiants, afavorint una comunitat en línia activa i compromesa amb els valors democràtics.

Per tal d'incentivar la participació, també es poden establir reconeixements i incentius per a aquells estudiants que es destaquen per la seva implicació i aportacions a la CCD. La creació de premis, beques o matrícules d'honor per als estudiants més actius i compromesos en el programa reforça l'apreciació i el reconeixement públic del seu esforç i compromís amb els valors democràtics.

La promoció de la participació és clau perquè els estudiants es converteixin en ciutadans actius i compromesos amb la CCD. A través de la creació d'espais de diàleg, projectes

comunitaris, la utilització de les TD i incentius, es busca fomentar una cultura participativa que forgi ciutadans conscients i compromesos amb el bé comú, preparats per contribuir activament en la construcció d'una societat més justa, inclusiva i democràtica.

8.10. Seguiment i continuïtat

Per assegurar un seguiment efectiu, s'han de recopilar i analitzar de manera sistemàtica i periòdica les dades i les avaluacions dels estudiants i del programa en general. Aquestes avaluacions són fonamentals per avaluar l'assoliment dels objectius del programa, identificar àrees d'èxit i àrees d'oportunitat, i realitzar ajustos i millores segons les necessitats detectades. Un component clau del seguiment és la retroalimentació dels estudiants i dels docents sobre el desenvolupament del programa. S'han de valorar les seves opinions, suggeriments i experiències per tal de comprendre millor els seus punts de vista i les seves necessitats. Això permetrà ajustar el programa en funció del retorn rebut i crearà un entorn de formació més adequat i enriquidor.

Un altre aspecte important és la creació de xarxes d'anticipació i seguiment amb els graduats del programa. Aquestes xarxes serviran per a la recopilació de dades sobre els èxits i reptes que hauran tingut els exalumnes en la seva vida professional i social després de completar el programa. Aquesta informació serà essencial per avaluar l'efectivitat del programa en termes de l'aplicació pràctica dels coneixements adquirits i l'impacte dels estudiants com a ciutadans compromesos. Per assegurar la continuïtat del programa en el temps, s'haurien d'implementar mesures per garantir el finançament i el suport continu per part de les autoritats educatives i d'altres socis interessats. Això inclou la formulació de propostes de finançament, la creació de convenis a llarg termini amb organitzacions de la societat civil i la promoció d'aliances amb altres institucions educatives per compartir recursos i col·laborar en la implementació del programa. La designació d'un equip encarregat de la coordinació i la supervisió del programa serà clau per garantir la seva continuïtat. Aquest equip s'haurà d'encarregar de monitorar el desenvolupament del programa, coordinar les diferents activitats, gestionar els recursos

i prendre decisions estratègiques per millorar el programa i assegurar la seva sostenibilitat.

8.10.1. Àmbits a considerar i indicadors de compliment

Amb l'objectiu d'avaluar i garantir l'efectivitat del programa després d'almenys un any de ser posat en pràctica, s'han definit àmbits a considerar i indicadors de compliment que les universitats han de complir (taula 31). Aquests àmbits i indicadors ofereixen informació precisa sobre el progrés i l'impacte que el programa ha tingut dins de l'entorn universitari, facilitant una supervisió exhaustiva i possibilitant la presa de decisions basades en evidències concretes.

La taula que es presenta a continuació conté la llista de verificació composta per àmbits a considerar i indicadors de compliment claus dissenyats específicament per avaluar diferents aspectes del programa i la seva alineació amb els objectius proposats. Aquests estan destinats a mesurar i valorar l'efectivitat del programa en relació amb les seves metes establertes, permetent així una avaluació integral de l'exercici i la correspondència amb els objectius plantejats inicialment.

Verificació		Àmbits a considerar i indicadors de compliment	Responsables
✓	✗	Comentaris	
		1) Coneixement de la CCD de la comunitat universitària	<ul style="list-style-type: none"> • Persona o persones encarregada del projecte • Coordinacions de les titulacions de la universitat • Direccions de cada centre
		- Enquestes: Recollir almenys el 50% de les respostes dels estudiants i del professorat per assegurar una representativitat adequada.	
		- Entrevistes: Obtenir una mostra representativa que reflecteixi diversitat d'opinions i experiències, incloent-hi representants d'estudiants de totes les titulacions i representants del professorat.	
		- Reunions: Convocar com a mínim 1 reunió per semestre amb totes les direccions rellevants de la institució universitària.	
✓	✗	Comentaris	
		2) Inventari de la presència de la CCD a la universitat	
		- Percentatge dels plans d'estudi de les diferents titulacions revisats per identificar mòduls, assignatures o cursos que aborden la CCD.	
		- Nombre de treballs de recerca, articles, llibres o altres publicacions realitzades per personal docent i estudiants en relació amb la CCD.	
		- Quantitat d'informació recopilada sobre activitats extracurriculars organitzades per la universitat.	
		- Nombre de dades recollides sobre la participació de la universitat en projectes externs relacionats amb la CCD.	
✓	✗	Comentaris	<ul style="list-style-type: none"> • Direccions de cada centre • Coordinacions de les diferents titulacions
		3) La CCD a les competències transversals i específiques⁵	
		- Percentatge de plans d'estudi de cada titulació verificats per a la inclusió de la CCD com a competència transversal i específica.	
		- Nombre d'objectius d'aprenentatge específics redactats i relacionats directament amb la CCD.	
		- Quantitat de nous mòduls, seminaris o assignatures desenvolupats específicament per abordar la CCD.	

⁵ En aquest context, les competències transversals es refereixen als coneixements, habilitats i actituds essencials que es consideren imprescindibles per a tots els estudiants, independentment de la seva especialització o titulació. Així mateix, les competències específiques representen els coneixements i capacitats singulars i pròpies d'una determinada àrea d'estudi o programa formatiu, contribuint a la identitat i singularitat de cada titulació en la universitat.

			- Freqüència de les revisions periòdiques establertes per avaluar la presència de la CCD en les pràctiques docents.	
✓	✗	Comentaris	4) Implementar la CCD a les aules	<ul style="list-style-type: none"> • Coordinacions de les diferents titulacions • Equip docent de les diferents titulacions • Experts externs
			- Nombre de mètodes d'ensenyament i eines definits específicament per a l'ensenyament de la CCD.	
			- Nombre de plans d'estudi actualitzats amb l'addició específica de la CCD a cada titulació.	
			- Quantitat d'activitats planificades per promoure la CCD dins les aules.	
			- Percentatge de contingut que incorpora elements específics de la CCD.	
			- Nivell d'implementació de metodologies actives per a l'ensenyament de la CCD.	
			- Nombre d'estudiants avaluats en relació amb la CCD mitjançant exàmens, treballs o altres formes d'avaluació específica.	
✓	✗	Comentaris	5) Formació al personal	<ul style="list-style-type: none"> • Centre que s'encarregui de crear els cursos a la universitat • Coordinacions de les diferents titulacions • Equip docent de les diferents titulacions
			- Nombre de formacions específiques ofertes als docents per al desenvolupament de la CCD.	
			- Nombre de sessions de formació realitzades per al professorat per facilitar la integració de la CCD a les seves pràctiques pedagògiques.	
			- Nombre de membres del professorat que han rebut la formació específica en CCD.	
			- Nombre de reunions o grups de treball amb els professors per revisar la implementació de la CCD a les aules i identificar àrees de millora.	
			- Freqüència d'informes elaborats que avaluï el progrés en la implementació de la CCD a les aules, incloent-hi les mesures preses i recomanacions per a millores continuades.	
✓	✗	Comentaris	6) Assegurar el finançament, l'aprovació i el suport	<ul style="list-style-type: none"> • Departament de rectorat • Direccions de cada centre • Gerència
			- Percentatge del pressupost total de la universitat assignat específicament per a la implementació de la CCD, incloent-hi despeses per a la formació del professorat, desenvolupament de materials, i execució d'activitats, en relació amb el pressupost total.	
			- Percentatge del pressupost total de la institució universitària destinat a iniciatives relacionades amb la CCD, assegurant que sigui equivalent a altres iniciatives similars.	
			- Nombre de sol·licituds presentades per a l'obtenció de finançament extern (subvencions, beques, fons governamentals, etc.), per a projectes específics de la CCD.	
✓	✗	Comentaris	7) Suport institucional i aprovació	

			- Nombre de polítiques o directrius institucionals desenvolupades i implementades expressament per donar suport i promoure la CCD com a part integral de la missió educativa.	<ul style="list-style-type: none"> • Departament de rectorat • Direccions de cada centre • Gerència
			- Mesurar el suport i la participació dels òrgans de govern, comitès acadèmics i altres instàncies en l'aprovació i suport a les iniciatives de CCD.	
			- Nombre de sessions, reunions o decisions preses pels òrgans de govern de la universitat que aborden específicament la CCD i demostren un suport actiu.	
			- Nombre de polítiques o declaracions oficials de la universitat que reconeguin la importància de la CCD i estiguin destinades a impulsar la seva implementació.	
			- Nivell de suport i participació del personal directiu en la promoció i implementació de la CCD.	
			- Nombre d'esdeveniments, campanyes o programes interns per promoure i educar sobre la importància de la CCD entre la comunitat universitària.	
			- Quantitat de sol·licituds de retroalimentació del personal i estudiants sobre la seva percepció del suport institucional i la seva satisfacció amb el nivell de compromís i ajuda proporcionada.	
			- Freqüència d'informes elaborats que avaluin el suport institucional actual, identificant àrees fortes i àrees que necessiten millorar pel que fa a la implementació de la CCD.	
✓	✗	Comentaris	8) Assegurar el seguiment i continuació del programa	<ul style="list-style-type: none"> • Persona o persones encarregada del projecte • Direccions de cada centre • Coordinacions de les diferents titulacions • Equip docent de les diferents titulacions
			- Quantitat d'objectius i metes específiques establerts per a cada titulació pel programa de CCD, amb indicadors de progrés clarament definits.	
			- Nombre d'enquestes o recopilacions de dades realitzades per avaluar el suport percebut i la satisfacció del personal i estudiants respecte als recursos i suport proporcionats per a la CCD.	
			- Freqüència de reunions o sessions de seguiment realitzades per revisar l'evolució del programa de CCD i avaluar els reptes identificats i els progressos aconseguits.	
			- Nombre d'avaluacions periòdiques realitzades per mesurar i registrar el progrés aconseguit en l'assoliment dels objectius establerts per al programa de CCD.	
			- Nombre d'indicadors clau recollits (com ara resultat d'aprenentatge, participació dels estudiants, retroalimentació del professorat, etc.) per avaluar l'impacte del programa.	

			- Nombre de canvis o ajustos implementats en el programa basats en avaluacions periòdiques i el feedback rebut.	
			- Freqüència de comunicacions dels resultats i progressos del programa a tots els implicats, incloent-hi el personal, estudiants i altres membres rellevants de la comunitat universitària.	
			- Freqüència d'informes elaborats, que resumeixin els resultats de les avaluacions periòdiques, les accions preses i les recomanacions per a la continuïtat i millora del programa.	
✓	✗	Comentaris	9) Aliances i col·laboracions amb altres institucions educatives, organitzacions de la societat civil, representants governamentals i altres actors rellevants.	<ul style="list-style-type: none"> • Departament de rectorat • Gerència • Departament d'internacional • Direccions de cada centre • Coordinacions de les diferents titulacions • Equip docent de les diferents titulacions • Persona o persones encarregada del projecte
			- Nombre d'acords o aliances signades i formalitzades amb altres institucions educatives, organitzacions de la societat civil, representants governamentals i altres actors rellevants.	
			- Nombre de programes, projectes o iniciatives col·laboratives implementades.	
			- Nombre i tipus d'esdeveniments, seminaris, conferències o altres activitats organitzades en col·laboració amb altres institucions o actors rellevants centrats en la CCD.	
			- Quantitat de recursos financers obtinguts a través d'aliances o col·laboracions amb altres institucions per donar suport al programa.	
			- Nombre de recursos, coneixements o experiències intercanviades amb altres entitats, això pot incloure personal, materials didàctics, metodologies d'ensenyament, entre altres.	
			- Nombre de xarxes o plataformes en les quals la institució participa activament, a nivell nacional i internacional que tractin temàtiques relacionades amb la CCD.	
			- Quantitat d'avaluacions de l'impacte o dels beneficis obtinguts mitjançant les col·laboracions en termes d'accés a recursos addicionals, abast d'audiències més àmplies, etc.	
			- Freqüència d'informes elaborats i presentats amb resultats, aprenentatges, èxits, desafiaments i recomanacions per a millores futures derivades de les aliances i col·laboracions.	
✓	✗	Comentaris	10) Impulsar una cultura participativa	
			- Percentatge d'estudiants que participen activament en activitats, com debats, fòrums, grups de discussió o projectes relacionats amb la CCD.	<ul style="list-style-type: none"> • Departament de rectorat • Gerència • Departament d'internacional • Direccions de cada centre
			- Nombre d'iniciatives autogestionades pels estudiants com debats, assemblees estudiantils, etc., que promouen aspectes de la democràcia.	

			- Percentatge d'estudiants involucrats en processos participatius i de presa de decisions a la universitat, com eleccions estudiantils, consells de participació, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Coordinacions de les diferents titulacions • Equip docent de les diferents titulacions • Persona o persones encarregada del projecte
			- Nombre d'enquestes o avaluacions realitzades per mesurar el nivell de percepció dels estudiants sobre la seva capacitat per participar en processos i decisions universitàries.	
			- Percentatge de personal docent que participa en la promoció de la cultura participativa mitjançant la integració de metodologies actives a l'aula, fomentant el debat i la participació.	
			- Nombre d'enquestes o avaluacions realitzades que mesurin el nivell de percepció del professorat sobre la seva capacitat per participar en processos i decisions universitàries.	
			- Freqüència d'informes elaborats que reflecteixi els resultats, els èxits i les àrees de millora identificades en relació amb el foment d'una cultura participativa a la universitat.	

Taula 31. Àmbits a considerar i indicadors de compliment per mesurar i valorar l'efectivitat del programa

Després de revisar detalladament els indicadors de la taula anterior per avaluar el programa de la CCD, és essencial establir una estructura clara d'objectius i metes específiques. Aquest enfocament sistemàtic permet seguir un pla d'acció concret basat en les dades recollides i promoure una millora contínua del programa. Així mateix, involucrar tota la comunitat universitària en aquest procés no només enforteix la validesa del programa, sinó que també afavoreix la seva acceptació i participació activa en la seva implementació. A partir d'aquesta base, es despleguen els següents punts clau:

- **Establir metes i objectius concrets:** Definir metes clares i objectius mesurables basats en els indicadors de la taula. Aquesta estructuració ajuda a seguir un pla d'acció específic.
- **Involucrar tota la comunitat universitària:** Implicar estudiants, personal docent, administratiu i altres membres en el procés de recopilació de dades, avaluació i presa de decisions. La participació ampla i diversa en el programa reforça la seva eficàcia i acceptació.
- **Crear un pla d'acció basat en els resultats:** Utilitzar els resultats obtinguts dels indicadors per identificar àrees d'èxit i de millora. A partir d'això, dissenyar un pla d'acció amb objectius específics per aconseguir millores continuades.
- **Promoure la transparència i la comunicació:** Mantenir una comunicació oberta i transparent amb la comunitat universitària sobre els resultats, les accions preses i els canvis implementats. Això fomenta la confiança i l'acceptació del programa.
- **Mantenir flexibilitat i adaptabilitat:** La taula d'indicadors és una eina guia, però és important mantenir-se flexible. Es poden ajustar els indicadors o freqüències en funció dels canvis en la dinàmica universitària o altres factors rellevants.
- **Realitzar avaluació periòdica del programa:** Establir un calendari per avaluacions periòdiques del programa de CCD. Això permet ajustar les estratègies, identificar reptes emergents i adaptar-se a les necessitats canviants.
- **Fomentar la cultura de millora contínua:** Promoure una mentalitat de millora constant. Utilitzar els resultats de les avaluacions i els informes per alimentar un cicle de millora continuada i adaptació del programa.

- **Assegurar el seguiment i continuïtat del programa:** Un cop implementat el programa de CCD, és crucial fer un seguiment continu per assegurar-ne l'eficàcia i el manteniment a llarg termini.
- **Establir aliances i col·laboracions externes per al programa:** Aconseguir suport extern i col·laboració amb altres institucions educatives, organitzacions de la societat civil, entitats governamentals i altres actors rellevants enriqueix el programa.
- **Fomentar una cultura participativa:** A part de la implementació de la CCD, és crucial fomentar una cultura participativa a la universitat. Això implica involucrar els estudiants i el personal docent en processos participatius i de presa de decisions.

La implementació efectiva del programa de la CCD dins d'una institució universitària implica un seguiment exhaustiu i l'avaluació periòdica de diversos àmbits. Per aconseguir aquest objectiu, es requereix una avaluació detallada de diversos indicadors mesurables que han de ser adaptats i ajustats segons les dimensions específiques de cada universitat, com ara la quantitat d'estudiants, personal docent, pressupost i altres aspectes particulars de cada institució.

Els indicadors proposats per a la validació i seguiment del programa de CCD en una universitat són detallats en aquesta taula. És crucial destacar que aquests indicadors estan dissenyats per a recollir dades tangibles, que poden ser mesurades quantitativament, facilitant així la seva avaluació i seguiment. Les freqüències, percentatges, nombres i altres mètriques específiques s'han de definir i adaptar tenint en compte les característiques i mides de la comunitat universitària, assegurant una avaluació representativa i significativa del programa.

9. Conclusions

En aquest apartat es presenta una síntesi de les conclusions extretes de la investigació i es destaca la contribució final i els punts forts.

Aquesta tesi suposa una contribució significativa per a la integració de la Competència de Cultura Democràtica (CCD) en les institucions d'ensenyament superior. Amb la intenció de facilitar aquest procés d'incorporació, es proposa una definició de la CCD, la qual es presenta com a punt de partida fonamental per a totes les institucions d'ensenyament superior interessades a desenvolupar de manera coherent i efectiva la CCD.

A partir d'aquest marc conceptual, se seleccionen, es tradueixen i s'administren qüestionaris als estudiants i al professorat de la Universitat d'Andorra. Aquesta acció ha proporcionat una visió clara sobre el nivell de coneixement de la CCD, així com la percepció que té el professorat del coneixement dels estudiants. A més, es duen a terme diverses entrevistes amb experts directament vinculats en la promoció i el desenvolupament de la CCD amb l'objectiu d'obtenir una comprensió detallada i pràctica dels reptes, les possibilitats i les necessitats específiques que sorgeixen de la CCD en l'ensenyament superior.

Partint de l'anàlisi de les respostes obtingudes en els qüestionaris i les entrevistes realitzades, s'estableix un programa formatiu que pretén proporcionar a les institucions d'ensenyament superior una guia clara i pràctica. Aquest programa té com a objectiu permetre a les institucions integrar de manera sistemàtica la CCD en el seu marc educatiu.

La investigació centrada en la definició de la CCD a l'ensenyament superior ha aportat una perspectiva enriquidora i complexa sobre aquesta competència fonamental. A través de dues anàlisis complementàries, s'ha buscat establir una visió comprensiva i contextualitzada de la CCD, que serveixi de base per al desenvolupament de la recerca en aquest àmbit.

En aquest context, la recerca ha contribuït significativament a l'avaluació i comprensió crítica de les discrepàncies presents en les perspectives existents. Tot i la notable influència de les directrius emanades del CoE (2016) en la construcció de les estratègies

educatives, s'han identificat divergències entre les visions, com les de Santisteban i Pagès (2007), la Xarxa de recerca Demoskole (2016), Páll i Garces (2019), entre altres, sobre els conceptes proposats per aquest organisme. Aquesta disparitat d'enfocaments posa de manifest la necessitat d'aclarir i analitzar els conceptes de la CCD, que actualment no capturen amb precisió les àrees clau, deixant una via oberta per a una comprensió completa i una implementació efectiva de la competència en les institucions d'ensenyament superior.

Com a resultat d'aquestes anàlisis s'ha elaborat una definició de la CCD, que posa en relleu els aspectes següents:

- La CCD és la capacitat de contribuir i participar de manera crítica en l'àmbit personal i social en una comunitat, basada en principis d'igualtat.
- Aquesta definició es fonamenta en dos àmbits i sis àrees: (1) En l'àmbit social, sorgeixen àrees com la *sostenibilitat*, que destaca la responsabilitat envers el medi ambient; *els drets humans*, que emfatitzen la defensa i el respecte dels drets fonamentals; i *la interculturalitat*, que subratlla la importància de la comprensió i cooperació entre cultures. Pel que fa a (2) l'àmbit personal, es destaquen àrees com els *coneixements* i *la comprensió crítica*, reconeixent la importància de comprendre de manera profunda el món que ens envolta; *la identitat*, que es vincula amb la construcció i exploració de la pròpia identitat individual; i *la convivència*, que posa l'accent en la capacitat de coexistir harmoniosament amb altres persones en diversos contextos.

Aquesta definició ha proporcionat un marc clar i orientatiu per a la selecció dels qüestionaris més adequats que s'ajusten amb aquesta definició. En aquest sentit, com a contribució significativa a la recerca, s'ha dut a terme una anàlisi i selecció de dos qüestionaris existents (Luong et al., 2020) que compleixen amb les àrees de la CCD definides en aquest estudi. Aquests qüestionaris estan dissenyats per avaluar el nivell de comprensió de la CCD dels estudiants i per recollir la percepció del professorat sobre el coneixement dels estudiants. A més, és rellevant assenyalar que aquests qüestionaris han passat per un rigorós procés de validació de traducció (Wild et al., 2005), una

pràctica poc habitual en el camp de la recerca, ja que sovint es limita a la validació de les pròpies eines, sense tenir en compte la seva traducció (Epstein et al., 2014).

- Aquest procés de selecció, adaptació i validació de la traducció dels qüestionaris triats s'ha dut a terme per assegurar que reflecteixin amb precisió les àrees i dimensions de la CCD identificades en aquest estudi.
- La selecció i traducció dels qüestionaris ofereix una perspectiva enriquidora i precisa per conèixer el nivell de comprensió i percepció de la CCD entre els estudiants i el professorat en l'àmbit universitari.
- A més, contribueix a consolidar una alineació precisa amb la definició proposada, garantint així la seva coherència i pertinència en la recopilació de dades per a futurs estudis centrats en la CCD en l'ensenyament superior.

Les conclusions derivades de l'anàlisi dels resultats obtinguts en els qüestionaris dels estudiants i del professorat revelen una combinació de punts forts i àrees de millora per al desenvolupament d'una CCD efectiva en l'ensenyament superior.

Hi ha diversos punts clau que es poden destacar sobre el coneixement de la CCD dels estudiants.

(1) **Coneixement i comprensió:** Els estudiants mostren una bona comprensió sobre temes com la igualtat de gènere, el canvi climàtic i la diversitat cultural.

(2) **Àrees de limitacions:** Malgrat això, hi ha temes on els estudiants mostren un coneixement més limitat, com la contaminació ambiental i l'esgotament dels recursos.

(3) **Habilitats de comunicació i empatia:** Els estudiants mostren habilitats positives en la comunicació i l'empatia i se senten capaços de comunicar les seves opinions de manera efectiva.

(4) **Competències digitals i interacció en línia:** Els estudiants mostren confiança en les seves habilitats digitals i se senten competents en la cerca d'informació en línia, però hi ha àrees com la validació de la informació i la comprensió de les conseqüències de compartir informació no contrastada on encara podrien millorar.

(5) **Obertura a la diversitat i compromís social:** Estan disposats a interactuar amb persones d'altres cultures, a aprendre i compartir sobre altres països i a comprometre's amb qüestions globals com la protecció de l'entorn i l'ajuda als altres.

(6) **Consciència cívica i responsabilitat social:** Els resultats també revelen una clara actitud proactiva envers la defensa dels drets i el benestar dels altres. Els estudiants mostren una voluntat de defensar els amics en casos d'assetjament i de contribuir al benestar dels altres mitjançant la donació de recursos educatius.

Els punts clau que es poden destacar sobre les percepcions que tenen els professors respecte al coneixement de la CCD dels estudiants, són els següents.

(1) **Nivells de coneixement variables:** Els professors perceben una gran diversitat de nivells de coneixement entre els estudiants en qüestions de CCD. Entre aquestes qüestions, destaquen l'enteniment de problemàtiques globals, com ara la contaminació ambiental, i qüestions socials rellevants, com és el cas de la igualtat de gènere. En altres àrees, com la consciència sobre diversitat cultural o la resolució de problemes pràctics a nivell local, els professors consideren que els estudiants tenen un nivell més moderat de coneixement.

(2) **Comunicació intercultural i adaptació:** Els professors pensen que els estudiants tenen habilitats per comunicar-se i cooperar en un entorn multicultural. Això inclou adaptar-se a noves situacions i contextos, utilitzant llengües estrangeres i les tecnologies de la informació, com Internet.

(3) **Responsabilitat social i participació comunitària:** Pel que fa a la responsabilitat social, els professors destaquen la necessitat d'un major interès en la participació més activa en activitats útils per a la comunitat.

- Els qüestionaris seleccionats han servit per determinar les fortaleces i les mancances en el coneixement dels estudiants en CCD, permetent identificar punts clau de millora i àrees on enfocar els esforços pedagògics futurs.
- Els resultats obtinguts són valuosos per tenir una diagnosi del punt de partida en el procés d'incorporació de la CCD, oferint una base clara per al disseny de

programes educatius i estratègies d'ensenyament adients a les necessitats identificades dels estudiants.

- El contrast de resultats obtinguts pels estudiants i el professorat permet una comprensió més àmplia de les percepcions, en què es destaquen les àrees d'acord i desacord. Això suggereix la importància d'un diàleg continu entre els implicats per millorar l'ensenyament-aprenentatge en qüestions de CCD.
- És doncs necessari realitzar una avaluació diagnòstica del coneixement de la CCD dels estudiants en començar els estudis universitaris, per tal d'adequar el programa al punt de partida i establir estratègies més eficaces per fomentar una comprensió més profunda i una participació activa en temes de CD.
- L'opinió del professorat sobre el nivell de coneixement dels estudiants de la CCD és una aportació crucial per a la implementació d'accions dirigides a millorar l'ensenyament en aquest àmbit. Aquesta retroalimentació proporciona una perspectiva global per al disseny del programa formatiu que abordi les necessitats específiques dels estudiants en matèria de CCD.

Les entrevistes i els grups focals han esdevingut crucials per a la recopilació d'informació i la comprensió aprofundida del tema d'estudi, aportant una perspectiva completa des de diverses àrees d'expertesa. La combinació d'experts de l'àrea, investigadors amb experiència, representants d'organitzacions rellevants i altres professionals especialitzats ha ofert una visió global i enriquidora dels aspectes analitzats. A través dels resultats d'aquestes converses, s'han identificat elements clau que han emergit com a eixos centrals de les discussions. Aquesta comprensió més profunda ha permès visualitzar amb detall els desafiaments, les oportunitats i les tendències presents en el context de la ciutadania democràtica. De totes les entrevistes realitzades, es poden destacar les idees següents:

- Hi ha una clara orientació i una base sòlida per al desenvolupament d'un programa formatiu enfocat a la CCD dins de l'entorn universitari.
- Es proposen diferents accions que van des de la creació d'espais fomentadors de la participació i cooperació ciutadana fins a la integració efectiva de la CCD en el currículum docent.

- S'evidencia la importància de la comunicació i la sensibilització per difondre la CCD i comprometre la comunitat universitària amb aquest propòsit.
- Es reafirma la necessitat d'una educació universitària que transcendeixi la mera transmissió de coneixements, optant per promoure valors, habilitats cíviques i una participació activa per millorar la comunitat i el món en general.
- S'estableix clarament una demanda de canvi substancial i significatiu en la funció de les universitats per contribuir al desenvolupament de ciutadans conscients i actius.

Cal destacar que, a partir de l'anàlisi realitzada, no s'ha identificat un programa formatiu existent que respongui amb les característiques i requisits identificats a través de la recerca sobre el desenvolupament de la CCD a l'ensenyament superior. Davant d'aquest buit identificat, s'ha desenvolupat un programa formatiu integrat i adaptat que respongui directament als requisits de la CCD. Aquest nou model s'ha creat a partir dels resultats dels qüestionaris i de la definició extreta de la recerca, així com de les aportacions i coneixements recollits de les entrevistes i els grups focals amb experts i professionals en aquest àmbit.

Aquest programa formatiu es basa en un enfocament personalitzat amb l'ús del portafoli com a eina central, té la finalitat d'aportar als estudiants les eines, coneixements i habilitats necessàries per a la comprensió i participació activa en una societat democràtica. A través d'aquest programa, s'introdueix una metodologia flexible que permet als estudiants seleccionar diverses activitats, des de tallers de debat fins a experiències pràctiques com el voluntariat en organitzacions cíviques. Aquest enfocament pretén evidenciar el compromís dels estudiants i fomentar el seu aprenentatge en la CCD. La implementació del programa requereix una estreta coordinació entre tutors i estudiants. El tutor juga un paper fonamental en guiar i avaluar de manera reflexiva la participació dels estudiants, mentre que els estudiants han de recollir evidències i reflexions per documentar el seu creixement i comprensió en la CCD, integrant així els seus coneixements de manera significativa en el procés formatiu. A més, l'ús del portafoli no es limita a una simple col·lecció de treballs, sinó

que es converteix en una narrativa del desenvolupament personal i acadèmic dels estudiants.

A partir de l'anàlisi del programa formatiu, es poden extreure diverses conclusions rellevants:

- El programa presenta un abordatge integral i multidisciplinari que fomenta el creixement personal, acadèmic i cívic dels estudiants d'ensenyament superior.
- L'ús del portafoli com a eina d'avaluació permet no només recollir evidències, sinó també reflexionar i demostrar l'aprenentatge, garantint una comprensió més profunda dels principis democràtics.
- El paper del tutor com a guia i orientador és crucial per a un compromís efectiu dels estudiants.
- El personal docent i no docent de les universitats ha d'estar format en CCD per poder garantir el bon desenvolupament del programa.
- Les activitats curriculars, extracurriculars i de formació per a la vida són clau per al desenvolupament dels estudiants en aquest àmbit. A través d'aquestes activitats, es promou una comprensió més profunda sobre la CCD establint connexions amb la vida real.
- La integració d'aquest programa en el currículum requereix una col·laboració entre els diferents departaments acadèmics, garantint una perspectiva transversal i integral de la CCD.
- La promoció de la participació mitjançant fòrums oberts, projectes comunitaris i l'ús de les TD impulsa una cultura participativa que fomenta el compromís dels estudiants en la presa de decisions, tant en l'àmbit acadèmic com comunitari i polític.
- El seguiment continu mitjançant avaluacions periòdiques i la col·laboració amb exalumnes, és fonamental per a l'evolució i la millora constant d'aquest programa, assegurant la seva sostenibilitat i impacte a llarg termini.

9.1. Contribució final i punts forts

En definitiva, el resultat final de la tesi doctoral és el disseny del programa formatiu que representa la contribució central d'aquesta investigació, ja que busca abordar una mancança existent en l'àmbit de l'ensenyament superior, establint una metodologia innovadora per al desenvolupament de la CCD. Aquest programa ofereix una estratègia integral i multidisciplinària destinada a dotar als estudiants d'eines, coneixements i habilitats necessàries per comprendre, comprometre's i contribuir al creixement d'una societat democràtica.

Els punts forts d'aquesta investigació rauen principalment en les entrevistes realitzades a figures clau del país que han estat actius essencials en el desenvolupament d'aquesta competència. Les aportacions de tres ministres d'educació en la legislatura que va dur a terme aquesta estratègia de promoció de la CCD amb un abast nacional, la síndica general, el rector de la Universitat d'Andorra i especialistes en CCD del CoE, entre altres, han proporcionat una visió rica i detallada sobre els fonaments, les necessitats i les estratègies necessàries per impulsar aquest programa.

A través de les contribucions dels entrevistats, s'ha establert una clara orientació i una base sòlida per al desenvolupament d'un programa formatiu que no només incorpora la CCD al pla d'estudis, sinó que representa un canvi profund en la preparació dels estudiants per afrontar un món complex i interconnectat. Aquestes entrevistes han subratllat la importància crítica de la comunicació, la sensibilització i la integració efectiva de la CCD en els plans educatius, essent fonamentals per a la formació de ciutadans conscients, crítics i compromesos amb els valors democràtics en les diverses àrees de la vida social, personal, acadèmica i comunitària.

10. Limitacions i línies futures

La investigació realitzada ha aprofundit en la comprensió de la CCD a l'ensenyament superior. Tanmateix, és important reconèixer les limitacions que han emergit en aquesta investigació per tal de considerar-les en futures línies de recerca.

En primer lloc, cal destacar la limitació derivada de la manca d'una base bibliogràfica homogènia sobre la CCD en aquest àmbit acadèmic específic. Malgrat els esforços per sintetitzar una definició concreta, s'ha identificat una notòria manca de consens en els termes i conceptes utilitzats per conceptualitzar aquesta competència.

En segon lloc, la tesi s'enfronta a restriccions en la diversitat de mostres per al diagnòstic del nivell de coneixement de la CCD dels estudiants d'ensenyament superior. Malgrat els qüestionaris administrats tant als estudiants com al professorat de la Universitat d'Andorra, la representativitat completa de la diversitat estudiantil podria ser limitada, afectant la generalització dels resultats obtinguts.

Finalment, en relació amb les fases requerides per al desenvolupament d'un programa formatiu per a la formació en CCD, s'ha dissenyat una proposta integral i estructurada. Tanmateix, la implementació pràctica d'aquest programa podria enfrontar desafiaments i necessitar ajustaments específics en funció del context institucional i les dinàmiques dels estudiants.

A continuació, s'exposen les possibles línies de recerca que es podrien explorar per iniciar treballs futurs en relació amb la CCD, oferint nous camins d'anàlisi i aprofundiment.

- Un dels eixos fonamentals serà la consolidació de la definició de la CCD específicament aplicada a l'ensenyament superior. Aquesta investigació proporcionarà una descripció més precisa dels aspectes clau de la CCD a la universitat, incloent-hi la seva relació amb els valors democràtics, els processos educatius i la seva integració als plans d'estudi.
- La formació del professorat en CCD serà un dels aspectes fonamentals per assegurar una implementació efectiva de la competència a l'entorn educatiu.

- Un altre aspecte essencial consistirà a ampliar el coneixement de la CCD dels estudiants de l'ensenyament superior d'altres universitats. Aquesta ampliació servirà per incorporar i perfilar el programa educatiu, segons la universitat.
- Finalment, la implementació del programa formatiu en CCD serà un altre aspecte clau de les futures investigacions de camp. Aquest programa està enfocat a proporcionar eines, coneixements i habilitats als estudiants per promoure la comprensió i l'aplicació pràctica dels principis democràtics. L'objectiu serà posar en pràctica l'estructura detallada del programa per poder cobrir mancances, afegir elements o modificar aspectes relacionats amb el disseny.

És necessari incloure aquesta competència, ja que la seva absència en el perfil dels titulats i en els plans d'estudis universitaris limita significativament la preparació dels estudiants en aquest àmbit. És essencial abordar aquesta mancança per assegurar una formació més completa i coherent amb les exigències actuals i futures del camp de la CCD.

11. Publicacions

- Gili, S., Carrera, B. i Larraz, V. (2021). L'aprenentatge basat en reptes al bàtxelor en ciències de l'educació – Universitat d'Andorra. *Fòrum Internacional d'Educació i Tecnologia, FIET 2021*. https://www.youtube.com/watch?v=ofP73CYFp3k&list=PLShHZAGPU0TI_YGIQsdixnodNNNoZqjbFi&index=11
- Gili, S., Carrera, B. i Larraz, V. (2022). L'aprenentatge basat en reptes al bàtxelor en Ciències de l'educació – Universitat d'Andorra. *Revista De Ciències De l'Educació*, 1(1), 50–68. <https://revistes.urv.cat/index.php/ute/article/view/3206>
- Gili, S., Larraz, V. i Gisbert, M. (2023). La formació per al desenvolupament de la competència de cultura democràtica en els estudiants d'educació superior. *Revista del Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació (CIDUI)*, 2023, Núm. 6, <https://raco.cat/index.php/RevistaCIDUI/article/view/416848>
- Yáñez, C., Gómez-Trigueros, M.I. i Gili, S. (2023). El valor del patrimonio cultural Yáñez natural como eje instrumental en la consolidación de los valores de la cultura democrática en la formación inicial de futuros docentes. *XXXIII Simposio Internacional de Didáctica de las Ciencias Sociales*.

12. Referències bibliogràfiques

- Académie Française. (s.d.). Démocratie. A *l'Académie Française*. Recuperat el 12 de març del 2020, de <https://academie.atilf.fr/9/consulter/D%C3%89MOCRATIE?options=motExact>
- Afroz, N. i Ilham, Z. (2020). Assessment of knowledge, attitude and practice of University Students towards Sustainable Development Goals (SDGs). *The Journal of Indonesia Sustainable Development Planning*, 1(1), 31-44. <https://doi.org/10.46456/jisdep.v1i1.12>
- Aguilar-Barojas, S., Jiménez-Sastré, A. i Castillo-Orueta, M. (2017). Validación de la traducción al idioma español del Dundee Ready Education Environment Measure. *Investigación en educación médica*, 7(26), 13-23. <https://doi.org/10.1016/j.riem.2017.03.001>
- Álvarez, A. A., Sandoval, O. D. J., Saker, J.D.C. i Moreno, G. C. (2017). *Competencias ciudadanas para la formación integral en educación superior*. Universidad de la Costa. <https://repositorio.cuc.edu.co/bitstream/handle/11323/1169/Competencias%20ciudadanas.ACCD2E935DD7952970A5A?sequence=1>
- Alventosa-Bleda, E., Senent, J. M. i Viana-Orta, M. I. (2020). Análisis comparado de la formación de maestros y maestras en España respecto al desarrollo de las metas de la agenda 2030. Dins E.J. Díez i J.R. Rodríguez (Eds.), *Educación para el Bien Común: hacia una práctica crítica, inclusiva y comprometida socialmente* (p. 317-325). Octaedro. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7272095>
- American Heritage. (s.d.). Democracy. A *The American Heritage*. Recuperat el 04 de març del 2020, de <https://www.ahdictionary.com/word/search.html?q=democracy>
- Apple, M. i Beane, J. (1997). *Escuelas democráticas*. Morata.
- Apple, M. (2001). *Política cultural y educación*. (P. Manzano, Trad.). (Obra original publicada l'any 1996). Morata.
- Arbués, E., Reparaz, C. i Naval, C. (2012). Los alumnos y la educación para la ciudadanía. Primeros resultados. *Revista española de pedagogía*, 1(253), 417-439. <https://revistadepedagogia.org/lxx/no-253/los-alumnos-y-la-educacion-para-la-ciudadania-primeros-resultados/101400010252/>
- Atta, I. (2020). Perceptions on Citizenship Education in Social Studies in Senior High Schools in Ghana. *International Journal of Research and Innovation in Social Science (IJRISS)*, 4(11), 320-237. <https://10.47772/IJRISS.2020.41105>

- ATLAS.ti Scientific Software Development GmbH. (2023). *ATLAS.ti* (versió 23.2.1) [programari]. <https://atlasti.com/>
- Bernate, J., Fonseca, I., Berancourt, M. i Romero, E. (2020). Análisis de las competencias ciudadanas en estudiantes de Licenciatura en Educación Física. *Revista de Ciencia y Tecnología en la Cultura Física*, 15(2), 202-220.
- Beck, K., Beedle, M., Bennekum, A.V., Cockburn, A., Cunningham, W., Fowler, M., Grenning, J., Highsmith, J., Hunt, A., Jeffries, R., Kern, J., Marick, B., Martin, R.C., Mellor, S., Schwaber, K., Sutherland, J. I Thomas, D. (2001). *Manifiesto por el Desarrollo Àgil de Software*. <https://agilemanifesto.org/iso/es/manifesto.html>
- Bisquerra, R. (2004). *Metodología de la investigación educativa*. Muralla.
- Bolívar, A. (2016). Educar democráticamente para una ciudadanía activa. *Revista Internacional de Educación para la Justicia Social*, 05(1), 69-87. <https://doi.org/10.15366/riejs2016.5.1>
- Branch, R. M. (2009). *Instructional design: The ADDIE approach* (Vol. 722). Springer.
- Braslavsky, C., Borges, C., Souto, M. i Truong, N. (2008). La competencia histórica como clave para promover la democracia. Dins A. Benevot i C. Braslavsky (Eds.), *El conocimiento escolar en una perspectiva històrica y comparativa*, (p. 151-174). Granica.
- Bryman, A. (2004). *Social research methods* (2a ed.). Oxford University Press.
- Bulletin Officiel de l'éducation nationale. (2013). *Orientation et programmation pour la refondation de l'École de la République*. (Art. 2013-595/2013). Ministère de l'Éducation Nationale de la Jeunesse et des Sports. <https://www.education.gouv.fr/loi-ndeg2013-595-du-8-juillet-2013-d-orientation-et-de-programmation-pour-la-refondation-de-l-ecole-5618>
- Bulletin Officiel de l'éducation nationale. (2018). *Programme d'enseignement moral et civique de l'école et du collège (cycles 2, 3 et 4)*. (N° 30 du 26-7-2018). Ministère de l'Éducation Nationale de la Jeunesse et des Sports. https://www.education.gouv.fr/pid285/bulletin_officiel.html?pid_bo=38047
- Bureau International des Expositions (BIE). (s.d.). *Qui sommes nous*. Recuperat el 21 de març del 2020, de <https://www.bie-paris.org/site/fr/qui-nous-sommes>
- Bulletí Oficial del Principat d'Andorra [BOPA]. (1993). *Constitució del Principat d'Andorra*. Núm. 24. (Principat d'Andorra). <https://www.bopa.ad/bopa/005024/Pagines/7586.aspx>

- Butlletí Oficial del Principat d'Andorra [BOPA]. (2021). *Marc andorrà de qualificacions*. (Llei 20/2021. Núm. 87) (Principat d'Andorra). https://www.bopa.ad/bopa/033087/Pagines/CGL20210729_10_26_31.aspx
- Cabrera, F. (2000). Hacia una nueva concepción de la ciudadanía en una sociedad multicultural. Dins M. Bartolomé (Coord). *Identidad y ciudadanía* (p. 68-92). Narcea.
- Cambridge English Dictionary. (s.d.). Democracy. Al *Cambridge English Dictionary*. Recuperat l'11 de març del 2020, de <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/democracy>
- Carabantes, E. i Contreras-Salinas, S. (2019). Educación humanizada para una democracia humanamente democrática. *Revista Educación*, 44(1), 584-597. <https://doi.org/10.15517/revedu.v44i1.37637>
- Cardoso, A. P., Costa, A. S., Rocha, J., Ferreira, M. i Campos, S. (2020). Citizenship Education and teacher training: Implications for teaching practice. Dins J. Willis i J. Donaldson (Eds.), *Turkish Online Journal of Educational Technology*, (p. 78-85). https://repositorio.ipv.pt/bitstream/10400.19/6497/1/2020_11-p%3a1ginas-1-3%2c90-96.pdf
- Cea, M. (2001). *Metodología cuantitativa: estrategias y técnicas de investigación social*. Síntesis sociología.
- Centre international d'études pour la conservation et la restauration des biens culturels (ICCROM). (s.d.). *Qu'est-ce-que c'est l'ICCROM?* Recuperat el 24 de febrer del 2020, de <https://www.iccrom.org/fr/%C3%A0-propos/quest-ce-que-cest-l%E2%80%99iccrom>
- Centro Latinoamericano de Administración para el Desarrollo (CLAD). (s.d.). *Misión*. Recuperat el 3 de juliol del 2023, de <https://clad.org/acerca-de/clad/#>
- Comitè d'Ètica de la Recerca. (2020). *Recomendaciones en la redacción de la "Hoja de información a los participantes" y del "Documento de consentimiento informado" para investigaciones que impliquen intervenciones en seres humanos o con datos humanos*. Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya. https://www.uvic.cat/sites/default/files/documento_ayuda_investigador_def_es_2020_10_19.pdf
- Comité International de la Croix-Rouge (CICR). (s.d.). *Notre mandat et notre mission*. Recuperat el 21 de març del 2020, de <https://www.icrc.org/fr/notre-mandat-et-notre-mission>
- Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty Organization (CTBTO). (s.d.). *Our Mission*. Recuperat el 21 de març del 2020, de <https://www.ctbto.org/meta/c-2012-ctbto-preparatory-commission/>

- Comunidade dos Países de Língua Portuguesa. (s.d.). *Objetivos*. Recuperat el 3 de juliol del 2023, de <https://www.cplp.org/id-2763.aspx>
- Conférence de la Haye de droit International privé (HCCH). (s.d.). *Vision et mission*. Recuperat el 24 de febrer del 2020, de <https://www.hcch.net/fr/about/vision-and-mission>
- Conferencia de Ministros de Justicia de los países Iberoamericanos (COMJIB). (s.d.). *Qué es*. Recuperat el 3 de juliol del 2023, de <https://comjib.org/comjib/>
- Conseil Constitutionnel. (1789). *Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen*. <https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/declaration-des-droits-de-l-homme-et-du-citoyen-de-1789>
- Consell d'Europa (CoE). (2010a). *Conveni Europeu dels Drets Humans*. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CAT.pdf
- Consell d'Europa (CoE). (2010b). *La Carta sobre l'Educació per a la Ciutadania Democràtica i l'Educació en Drets Humans*. https://www.educacio.ad/images/stories/ministeri/20150202_RecomanacioCM_Carta_ECD_EDH.pdf
- Conseil de l'Europe (CoE). (2016). *Compétences pour une culture de la démocratie – Vivre ensemble sur un pied d'égalité dans des sociétés démocratiques et culturellement diverses*. <https://rm.coe.int/16806ccc08>
- Conseil de l'Europe (CoE). (2019). *Guide pratique sur l'éducation à la citoyenneté mondiale*. <https://rm.coe.int/global-education-guidelines-version-francaise-/168099098e>
- Consell d'Europa (CoE). (2021). *Drets humans, Democràcia, Estat de Dret*. <https://www.coe.int/ca/web/about-us/values>
- Council of Europe (CoE). (2018a). *Reference framework of competences for democratic culture- Volume 1: Context, concepts and model*. <https://rm.coe.int/prems-008318-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-1-8573-co/16807bc66c>
- Council of Europe (CoE). (2018b). *Reference framework of competences for democratic culture- Volume 2: Descriptors of competences for democratic culture*. <https://rm.coe.int/prems-008418-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-2-8573-co/16807bc66d>
- Council of Europe (CoE). (2018c). *Reference framework of competences for democratic culture- Volume 3: Guidance for implementation*. <https://rm.coe.int/prems-008518-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-3-8575-co/16807bc66e>

- Council of the European Union. (2009). *Democracy Support in the EU's External Relations- Towards Increased Coherence and Effectiveness*. <https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?!=EN&f=ST%2016081%202009%20INIT>
- Cour Pénale Internationale (CPI). (s.d.). *La cour*. Recuperat el 21 de març del 2020, de <https://www.icc-cpi.int/about?ln=fr>
- Creswell, J. (2013). *Investigación cualitativa: diseño, implementación y evaluación de la investigación basada en el enfoque interpretativo*. Pearson.
- Creswell, J. (2014). *Research Design. Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches Fourth Edition*. Sage.
- Cronbach, L. J. (1951). *Coefficient alpha and the internal structure of tests*, 16(3), 297–334. <https://doi.org/10.1007/bf02310555>
- Damiani, V. (2020). Educating Pre-Service Teachers on Global Citizenship: Research Perspectives from a Preliminary Study in the Italian context. *Journal of Social Science Education*, 19(4), 23-44. <https://10.4119/jsse-3468>
- Decroly, O. i Boon, G. (1965). *Iniciación general al método Decroly*. Losada.
- Decroly, O. i Monchamp, E. (1986). *El juego educativo. Iniciación a la actividad intelectual motriz*. Morata.
- De Condorcet, N. (1792). *Cinq mémoires sur l'instruction publique*. Garnier-Flammarion.
- De Condorcet, N. (1822). *Esquisse d'un tableau historiques des progrès de l'esprit humain*. Maason et fils, Libraires.
- Delgado, C. J. (2019). Reinventar la educación desde el pensamiento complejo. *Revista Científica Orbis Cognita*, 3(2), 20-40.
- Delors, J. (1996). La educación encierra un tesoro. *Informe a la UNESCO de la Comisión internacional sobre la educación para el siglo XXI*. UNESCO. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000109590_spa
- Denzin, N. K. (1978). *Triangulation: A Case for Methodological Evaluation and Combination*, 339-357. *Sociological Methods*.
- Denzin, N. K. i Lincoln, Y. S. (2005). Introduction: The discipline and practice of qualitative research. Dins N. K. Denzin i Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research* (p. 1-32). Sage.
- Dewey, J. (1892). Cristianity and democracy. *Early works of John Dewey*, (4), 3-10. Southern Illinois University Press.
- Dewey, J. (1920). *Democracia y educación. Una introducción a la filosofía de la educación*. (L. Luziaraga, Trad.). (Obra original publicada l'any 1916). Morata.

- Dewey, J. (1965). *Teoría de la vida moral*. (R. Castillo, Trad.). (Obra original publicada l'any 1960). Herrero Hermanos.
- Diccionario del Español de México. (s.d.). Democracia. Al *Diccionario del Español de México*. Recuperat el 19 de març del 2020, de <https://dem.colmex.mx/Ver/democracia>
- Dictionnaire français Larousse. (s.d.). Démocratie. Al *Dictionnaire français Larousse*. Recuperat el 24 de febrer del 2020, de <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/d%C3%A9mocratie/23429>
- Diez, R., Dominguez, A., Ponsoda, S. i Ortuño, B. (2021). Social Science Pedagogy as a Way of Integrating Sustainable Education and Global Citizenship into the Initial Training of Pre-Primary Teachers. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 11(3), 975-989. <https://doi.org/10.3390/ejihpe11030072>
- Dizionario italiano. (s.d.). Democrazia. Al *Dizionario Italiano*. Recuperat el 12 de març del 2020, de https://dizionari.corriere.it/dizionario_italiano/D/democrazia.shtml
- Duhem, M. (2006). La importancia de definir un concepto de calidad de la democracia. *El cotidiano*, 21(140), 58-66. <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=32514006>
- Enciclopèdia Catalana. (s.d.). Democràcia. A l'*Enciclopèdia Catalana*. Recuperat el 04 de febrer del 2020, de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gdlc-e00040371.xml>
- Enciclopedia Treccani. (s.d.). Democrazia. A l'*Enciclopedia Treccani*. Recuperat el 24 de febrer del 2020, de http://www.treccani.it/enciclopedia/democrazia_%28Enciclopedia-Italiana%29/
- Enciclopèdia Universalis. (s.d.). Démocratie. A l'*Encyclopaedia Universalis*. Recuperat el 12 de març del 2020, de <https://www.universalis.fr/encyclopedie/democratie/1-les-criteres-de-la-democratie/>
- Encyclopaedia Britannica. (s.d.). Democracy. A l'*Encyclopaedia Britannica*. Recuperat el 24 de febrer del 2020, de <https://www.britannica.com/topic/democracy>
- Epstein, J., Miyuki, R. i Guillemin, F. (2014). A review of guidelines for cross-cultural adaptation of questionnaires could not bring out a consensus. *Journal of Clinical Epidemiology*, 68(4), 435-441. <https://doi.org/10.1016/j.jclinepi.2014.11.021>
- Escatllar, M. (2017). *Adaptación y validación de un cuestionario para medir la satisfacción del tratamiento de fisioterapia en atención primaria* [Tesi doctoral, Universitat Rovira i Virgili]. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/tesis?codigo=156680>

- European Telecommunications Satellite Organization (EUTELSAT). (s.d.). À propos d'EUTELSAT. Recuperat el 21 de març del 2020, de <https://www.eutelsat.com/fr/groupe/a-propos-de-eutelsat.html>
- European University Association. (2021). Universities without walls. A vision for 2030. <https://www.eua.eu/downloads/publications/universities%20without%20walls%20%20a%20vision%20for%202030.pdf>
- Eurydice. (2017). La educación para la ciudadanía en el contexto escolar europeo 2017. *Informe de Eurydice*. Oficina de Publicaciones de la Unión Europea. <http://doi.org/10.2797/90329>
- Feinberg, W. i Torres, C. A. (2014). Democracia y educación: John Dewey y Paulo Freire. *Cuestiones Pedagógicas*, (23), 29-42.
- Ferrer, F. (1908). *La escuela moderna*. Cortes.
- Feu, J. i Besalú, X. (2019). *Els mestres i la cultura democràtica i participativa: Com fomentar les actituds i les practiques democràtiques i participatives*. Octaedro.
- Feu, J. i Simó, N. (2015). Presentació: Democràcia i educació al segle XX. *Educació i Història: Revista d'Història de l'Educació*, (25), 9-20. <http://doi.org/10.2436/20.3009.01.140>
- Feu, J., Simó, N., Serra, C. i Canimas, J. (2016). Dimensiones, características e indicadores para una escuela democrática. *Estudios pedagógicos*, 3(42), 449-465. <http://doi.org/10.4067/S0718-07052016000400024>
- Flick, U. (2009). *An Introduction to Qualitative Research* (4a ed.). Sage.
- Flores, M. (2004). Implicaciones de los paradigmas de investigación en la práctica educativa. *Revista Digital Universitaria*, 5(1), 2-9.
- Fons Monetari Internacional (FMI). (s.d.). *Sobre el FMI*. Recuperat el 3 de juliol del 2023, de <https://www.imf.org/en/About>
- Freinet, C. (1964). *Les techniques Freinet de l'école moderne*. Bourrelier Armand Colin.
- Freire, P. (1982). *La educación como práctica de la libertad*. Siglo XXI.
- Freire, P. (1985). *Pedagogía del Oprimido*. Siglo XXI.
- Freire, P. (1996). *Pedagogía de la Autonomía. Saberes necesarios para la práctica educativa*. Siglo XXI.
- Frías-Navarro, D., Samper, P. i Mestre, V. (2004). La medida de la empatía: análisis del Interpersonal Reactivity Index. *Psicothema*, 16(2), 255-260. https://www.researchgate.net/publication/28091820_La_medida_de_la_empatia_Analisis_del_Interpersonal_Reactivity_Index

- Garcimartín, P. (2018). *Adaptación cultural y validación al español del cuestionario "Patient empowerment in long-term conditions"* [Tesi doctoral, Universitat de Barcelona]. <https://www.tesisenred.net/handle/10803/664423#page=1>
- Gasca, E. i Olvera, J.C. (2011). Construir ciudadanía desde las universidades, responsabilidad social universitaria y desafíos ante el siglo XXI. *Revista de ciencias sociales*, 56(2), 37-58. [10.14409/extension.v2i2.Ene-Dic](https://doi.org/10.14409/extension.v2i2.Ene-Dic)
- Gawlik-Kobylnska, M. (2018). Reconciling ADDIE and AGILE instructional design models- case study. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*, 5(3), 14-21. <https://doi.org/10.18844/prosoc.v5i3>
- George, D. i Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference.11.0 update*. Allyn & Bacon.
- Gili, S., Larraz, V. i Gisbert, M. (2023). *La formació per al desenvolupament de la competència de cultura democràtica en els estudiants d'educació superior*. Congrés CIDUI.
- Gil-Madrona, P., Gómez-Barreto, I. i González-Víllora, S. (2016). Percepción de los estudiantes de maestro de educación infantil sobre su formación intercultural. *Revista Internacional de Investigación en Educación*, 9(18), 111-128. <http://dx.doi.org/10.11144/Javeriana.m9-18.pmei>
- Girona, G., Guàrdia, L. i Mas, X. (2018). La docencia universitaria más allá del 2020: tendencias, retos y nuevos escenarios. Dins S. Carrasco i I. Corral (Eds.), *Docencia universitaria e innovación. Evolución y retos a través de los CIDUI* (p. 195-221). Octaedro.
- Giroux, H. (1990). *Los profesores como intelectuales: hacia una pedagogía crítica del aprendizaje*. Paidós.
- Giroux, H. (1993). *La escuela y la lucha por la ciudadanía*. Siglo XXI.
- Giroux, H. (2013). La Pedagogía crítica en tiempos oscuros. *Praxis Educativa*, (2), 13-26. <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=153129924002>
- Giroux, H. (2018). Por qué importan los docentes en tiempos oscuros. *Revista de educación*, (13), 13-19. https://fh.mdp.edu.ar/revistas/index.php/r_educ/issue/view/149
- Gliem, J. i Gliem, R. (2003). Calculating, interpreting, and reporting Cronbach's alpha reliability coefficient for Likert-type scales. *Midwest Research-to-Practice Conference in Adult, Continuing, and Community Education*. The Ohio State University.
- Godás, A., Santos, M. A. i Lorenzo, M. (2009). ¿Qué es lo que importa en educación para la ciudadanía? Evaluación de un cuestionario para profesores. *Teoría de la*

educación, 21(2), 95-129. https://minerva.usc.es/xmlui/bitstream/handle/10347/18375/quees_godas.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Gómez, M. (2016). Propuesta formativa del docente para la construcción de sociedades democráticas. A Carrillo, I. (Ed.), *Democracia y Educación en la formación docente*, 312-316. Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5789095>
- González-Monteagudo, J. (2001). John Dewey y la pedagogía progresista. Dins J. Trillo (Ed.), *El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI* (p. 15-39). Graò. <https://idus.us.es/handle/11441/70705>
- Govern d'Andorra. (s.d.). Andorra i els organismes internacionals. *Ministeri d'Afers Exteriors*. Recuperat el 4 de febrer del 2020, de <https://www.exteriors.ad/ca/afers-multilaterals-i-cooperacio/andorra-i-els-organismes-internacionals>
- Guba, E. i Lincoln, Y. (2002). Paradigmas en competencia en la investigación cualitativa. Dins C. Denman (Ed.), *Por los rincones. Antología de métodos cualitativos en la investigación social* (p. 113-145).
- Hadjichambis, A. i Paraskeva-Hadjichambi, D. (2020). Environmental Citizenship Questionnaire (ECQ): The development and validation of an evaluation instrument for secondary school students. *Sustainability*, 12(3), 821. <https://doi.org/10.3390/su12030821>
- Heras-Sevilla, D., Ortega-Sánchez, D. i Rubia-Avi, M. (2021). Coeducation and Citizenship: A Study on Initial Teacher Training in Sexual Equality and Diversity. *Sustainability*, 13(9), 5233. <https://doi.org/10.3390/su13095233>
- Hernández, R., Fernández, C. i Baptista, M.P. (2014). *Metodología de la Investigación*. (6a ed). McGraw Hill Education.
- Hong-Lien, N., Viet-Hung, D., Phuong-Hanh, H., Viet-Thai, L. i Anh-Vinh, L. (2021). School students' perception, attitudes and skills regarding global citizenship-dataset from Vietnam. *Data in Brief*, (37)107162. <https://doi.org/10.1016/j.dib.2021.107162>
- Hopgood, S., Van Leeuwen, F., Baker, J., Tibbitts, F. i Evers, J. (2019). Sobre la educación y la democracia. 25 lecciones de la profesión docente. *Educació Internacional*. <https://www.ei-ie.org/es/item/25274:sobre-la-educacion-y-la-democracia-25-lecciones-de-la-profesion-docente>
- Hurtado, O. (2004). Cultura y democracia, una relación olvidada. Dins F. Esteves, (Ed.), *La democracia en América Latina. Hacia una democracia de ciudadanas y ciudadanos* (p. 289 – 305). Programa de las Naciones Unidas Para el Desarrollo. <https://unpabimodal.unpa.edu.ar/bibliografia/00-A0157/00A0157.pdf#page=28>

- Innerarity, D. (2020). *Una teoría de la democracia compleja. Gobernar en el siglo XXI*. Galaxia Gutenberg.
- Institut d'Estudis Catalans. (s.d.). Democràcia. A *l'Institut d'Estudis Catalans*. Recuperat l'11 de març del 2020, de <https://shortest.link/2nEI>
- Institut de la Francophonie pour l'éducation et la formation (IFEFF). (s.d.). *Éducation et formation*. Recuperat el 12 de febrer del 2020, de <https://www.francophonie.org/node/11>
- Instituto Colombiano para la Evaluación de la Educación (Icfes). (2021). *Prueba Sociales y Ciudadanas. Cuadernillo de preguntas Saber 11º*. Ministerio de Educación Nacional de Colombia. <https://www.icfes.gov.co/documents/20143/1713188/Cuadernillo+de+preguntas+Sociales+y+Ciudadanas+Saber+11-2021.pdf>
- Kindelán, M. P. (2013). Una perspectiva sobre el binomio enseñanza-investigación en la universidad del s. XXI. *Revista Complutense de Educación*, 24(1), 27–45. [10.5209/rev_RCED.2013.v24.n1.41190](https://doi.org/10.5209/rev_RCED.2013.v24.n1.41190)
- Krueger, R. (2006). Analyzing focus group interviews. *Spotlight On Research*, 33(5), 478-481. www.jwocnonline.com/pt/re/jwocn/fulltext.00152192-20060700000003.htm
- Lee, G. (2004). *The Montessori method: the origins of an educational innovation: including an abridged and annotated edition of Maria Montessori's The Montessori method*. Rowman & Littlefield.
- López, I. (2016). John Dewey, filòsof de la democràcia. *Astrolabio: revista internacional de filosofia*, (18) 32-41. <https://raco.cat/index.php/Astrolabio/article/view/311770/401848>
- Luong, T., Nguyen, L., Bui, Q., Hoang, H., Nguyen, L., Fes, T. i Le Anh, V. (2020). Evaluation of global citizenship education in the Vietnamese school context. *Vietnam Journal of Educational Sciences*, 16(34). http://vjes.vnies.edu.vn/sites/default/files/bai_so_1_-_so_1_english_0.pdf
- Luzi, N. (2020). Democracia, derechos humanos y la Agenda 2030. *Propuestas para una Educación en Derechos Humanos, Ciudadanía y Democracia*, 39-48. Foro Iberoamericano. <https://oei.int/oficinas/argentina/publicaciones/publicacion-del-foro-iberoamericano-propuestas-para-una-educacion-en-derechos-humanos-ciudadania-y-democracia>
- Malhotra, N. (2004). *Marketing Research: An Applied Orientation*. Pearson Education.
- Márquez, Y., González, A. I., Rodríguez, M. C. i Gutiérrez-Barroso, J. (2017). Validación de un instrumento para la evaluación de la formación, cualificación y expectativas

del profesorado hacia la educación emocional y para la ciudadanía. *European Journal of Education Studies*, 3(10). <https://shortest.link/2wd3>

Massip, M. i Santisteban, A. (2020). La educación para la ciudadanía democrática en Europa. *Revista Espaço do Currículo*, 13(2), 184-201. <https://doi.org/10.22478/ufpb.1983-1579.2020v13n2.51513>

Mayor, F. (2012). Educación en Derechos Humanos y Democracia. *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 26(2), 177-185. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=27426890010>

McLaren, P. (2005a). *La vida en las escuelas: una introducción a la pedagogía crítica en los fundamentos de la educación*. Siglo XXI.

McLaren, P. (2005b). *Capitalists and conquerors: a critical pedagogy against empire*. Rowman & Littlefield Publishers.

Meca, J. S. (2010). Cómo realizar una revisión sistemática y un meta-análisis. *Revista Aula abierta*, 38(2), 53-64. <https://www.um.es/metaanalysis/pdf/5030.pdf>

Meirieu, P. (2000). *L'école et les parents*. Plon.

Meirieu, P. (2020). *Ce que l'école peut encore pour la démocratie*. Autrement.

Méndez, I. i Ryszard, M. (2005). *El desarrollo de las relaciones interpersonales en las experiencias transculturales: una aportación del enfoque centrado en la persona*. [Tesi doctoral, Universidad Iberoamericana]. <http://www.bib.uia.mx/tesis/pdf/014600/014600.pdf>

Merriam-Webster. (s.d.). Democracy. Al *Merriam-Webster*. Recuperat el 21 de febrer del 2020, de <https://www.merriam-webster.com/dictionary/democracy>

Ministère de l'Éducation Nationale de la Jeunesse et des Sports. (2013). *Orientation et programmation pour la refondation de l'École de la République*. (Art. 2013-595/2013). <https://www.education.gouv.fr/loi-ndeg2013-595-du-8-juillet-2013-d-orientation-et-de-programmation-pour-la-refondation-de-l-ecole-5618>

Ministère de l'Éducation Nationale de la Jeunesse et des Sports. (2018). *Programme d'enseignement moral et civique de l'école et du collège (cycles 2, 3 et 4)*. (N° 30 du 26-7-2018). https://www.education.gouv.fr/pid285/bulletin_officiel.html?pid_bo=38047

Ministerio de Educación Nacional de Colombia. (2011). *Estándares básicos de competencias en Lenguaje, Matemáticas, Ciencias y Ciudadanía*. Recuperat el 27 d'abril del 2020, de https://www.mineducacion.gov.co/1759/articles-235147_archivo_pdf_cartilla2.pdf

- Mondéjar, E. (2017). *Democràcia a l'escola. Discursos, pràctiques i elements que afavoreixen la democràcia*. [Tesi doctoral, Universitat de Girona]. <https://www.tdx.cat/handle/10803/461794#page=2>
- Montessori, M. (1982). *El niño*. Araluca.
- Morais, D. B. i Ogden, A. C. (2010). Initial Development and Validation of the Global Citizenship Scale. *Journal of Studies in International Education*, 15(5), 445–466. <https://doi.org/10.1177/1028315310375308>
- Morales, P., Urosa, B. i Blanco, A. (2003). *Construcción de escalas de actitudes tipo Likert*. La Muralla.
- Morín, E. i Pakman, M. (1994). *Introducción al pensamiento complejo*. Gedisa.
- Morín, E. (1999). *Los siete saberes necesarios para la educación del futuro*. UNESCO.
- Morín, E. (2006). *El método VI. Ética*. Sulina.
- Muñiz, J., Elosua, P. i Hambleton, R. K. (2013). Directrices para la traducción y adaptación de los tests: segunda edición. *Revista Psicothema*, 25(2), 151-157. <https://digibuo.uniovi.es/dspace/handle/10651/18562>
- Nenclares, A. i Jiménez-Genchi, A. (2005). Estudio de validación de la traducción al español de la Escala Atenas de Insomnio. *Revista Salud mental*, 28(5), 34-39. <https://www.medigraphic.com/pdfs/salmen/sam-2005/sam055e.pdf>
- Nohlen, D. (2007). Instituciones y cultura política. *Revista de la Facultad de Derecho de México*, 57(247), 267-288. <https://doi.org/10.22201/fder.24488933e.2007.247.61314>
- Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR). (s.d.). *Who we are*. Recuperat el 8 d'abril del 2020, de <https://www.osce.org/odihr>
- Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons (OPAQ). (s.d.). *Mission*. Recuperat el 21 de març del 2020, de <https://www.opcw.org/about-us/mission>
- Organisation Internationale de la Francophonie (OIF). (s.d.). *La Francophonie en bref*. Recuperat el 21 de març del 2020, de <https://www.francophonie.org/la-francophonie-en-bref-754>
- Organisation Mondiale du Tourisme (OMT). (s.d.). *À propos de l'OMT*. Recuperat el 21 de març del 2020, de <https://www.unwto.org/fr/a-propos-de-l-omt>
- Organismo especializado de las Naciones Unidas – La aviación unida (OACI). (s.d.). *Sobre la OACI*. Recuperat el 21 de març del 2020, de <https://www.icao.int/about-icao/Pages/default.aspx>
- Organització de les Naciones Unides (ONU). (1948). *Declaració Universal dels drets humans*. https://www.ohchr.org/en/udhr/documents/udhr_translations/cln.pdf
- Organización de las Naciones Unidas (ONU). (1945). *Carta de las Naciones Unidas*. <https://www.un.org/es/about-us/un-charter/full-text>
- Organización de las Naciones Unidas (ONU). (2017). *Objetivos de Desarrollo sostenible*. Recuperat el 12 de gener del 2020, de <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/>

- Organización de las Naciones Unidas (ONU). (2021). *Democracia*. Recuperat el 20 de juny del 2021, de <https://www.un.org/es/global-issues/democracy>
- Organización de las Naciones Unidas (ONU). (s.d.). *ONU en el mundo*. Recuperat el 20 de juny del 2021, de <https://onu.org.gt/onu-en-el-mundo/>
- Organización de las Naciones Unidas para la Alimentación y la Agricultura (FAO). (s.d.). *Acerca de la FAO*. Recuperat el 21 de març del 2020, de <http://www.fao.org/home/es/>
- Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura (UNESCO). (1993). John Dewey. *Revista trimestral de educación comparada*, 23(1-2), 289-305. <http://www.ibe.unesco.org/sites/default/files/deweye.PDF>
- Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura (UNESCO). (s.d.). *Sobre la UNESCO*. Recuperat el 14 de març del 2021, de <https://es.unesco.org/about-us/introducing-unesco>
- Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura (UNESCO). (2017). *Oficina de la UNESCO en México*. Recuperat el 21 de març del 2020, de <http://www.unesco.org/new/es/Mexico/work-areas/culture>
- Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura (UNESCO). (2015). *Agenda 2030. Educación para los Objetivos de Desarrollo Sostenible: Objetivos de aprendizaje*. Recuperat el 12 de gener del 2020, de <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000252423>
- Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura (UNESCO). (2021). *Educación superior y Objectivos de Desarrollo Sostenible*. Recuperat el 14 de març del 2021, de <https://es.unesco.org/themes/educacion-superior/ods>
- Organización de los Estados Iberoamericanos para la Educación, la Ciencia y la Cultura (OEI). (s.d.). Recuperat el 21 de març del 2020, de <https://www.oei.es/>
- Organización Internacional de Policía Criminal (INTERPOL). (s.d.). *¿Qué es INTERPOL?* Recuperat el 21 de març del 2020, de <https://www.interpol.int/es/Quienes-somos/Que-es-INTERPOL>
- Organización Meteorológica Mundial (OMM). (s.d.). *Qué hacemos*. Recuperat el 21 de març del 2020, de <https://public.wmo.int/es/nuestro-mandato/qu%C3%A9-hacemos>
- Organización Mundial de la Salud (OMS). (s.d.). *Mejorar la salud para todos, en todas partes*. Recuperat el 21 de març del 2020, de <https://www.who.int/es/about>
- Organización Mundial de Sanidad Animal (OIE). (s.d.). *Quiénes somos*. Recuperat el 21 de març del 2020, de <https://www.oie.int/es/quienes-somos/>
- Organización Mundial del Comercio (OMC). (s.d.). *Quiénes somos*. Recuperat el 21 de març del 2020, de https://www.wto.org/spanish/thewto_s/whatis_s/who_we_are_s.htm
- Organización para la Seguridad y la Cooperación en Europa (OSCE). (s.d.). *Quiénes somos*. Recuperat el 8 d'abril del 2020, de <https://www.osce.org/es/who-we-are>

- Ortiz-Gutiérrez, S. i Cruz-Avelar, A. (2018). Translation and Cross-Cultural Adaptation of Health Assessment Tools. Proceso de traducción y adaptación cultural de instrumentos de medición en salud. *Revista Actas dermo-sifiliograficas*, 109(3), 202–206. <https://doi.org/10.1016/j.ad.2017.09.012>
- Oxford Advanced American. (s.d.). Democracy. A *Oxford Advanced American*. Recuperat el 04 de març del 2020, de https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/democracy
- Padilla, L. (2011). Competencias ciudadanas en los estudiantes universitarios. *Revista de Investigaciones UNAD*, 10(1), 197-217.
- Palacio, A. i Cortés, A. (2019). *Formación en competencias ciudadanas en educación Superior*. Instituto Colombiano para la Evaluación de la Educación Icfes. <https://www.icfes.gov.co/documents/39286/17181873/Policy+Brief.pdf/42e714b3-1c1c-36fa-33e0-854a0ba86f9e?t=1665164846103>
- Páll, Ó. i Garces, A. (2019). Educating democracy: Competences for a democratic culture. *Education, Citizenship and Social Justice*, 16(1), 62-77. <https://doi.org/10.1177/1746197919886873>
- Parra-González, M. i Segura-Robles, A. (2019). Traducción y validación de la escala de evaluación de experiencias gamificadas (GAMEX). *Revista de pedagogía*, 71(4), 87-99. <https://recyt.fecyt.es/index.php/BORDON/article/view/70783/47585>
- Pernías, P. (2018). *Diseño, desarrollo y validación de un método LEAN de creación de MOOC* [Tesi doctoral, Universitat de Lleida]. <https://www.tdx.cat/handle/10803/669245#page=1>
- Patton, M. Q. (1997). Utilization-focused evaluation. Sage.
- Peñalva, A. i Leiva, J. (2019). La interculturalidad en el contexto universitario: necesidades en la formación inicial de los futuros profesionales de la educación. *Revista Educar*, 55(1), 141-158. <https://doi.org/10.5565/rev/educar.989>
- Pérez-Jorge, D., Márquez, Y., Fariña, L., Barragán, F. i Mena, R. (2020). Experiencia y formación del profesorado de educación primaria y secundaria acerca de la asignatura educación para la ciudadanía. Dins E. J. Díez i J.R. Rodríguez (Eds.), *Educación para el Bien Común: hacia una práctica crítica, inclusiva y comprometida socialmente* (p. 335-348). Octaedro.
- Perrenoud, P. (2001). *Construire un référentiel de compétences pour guider une formation professionnelle*. https://www.unige.ch/fapse/SSE/teachers/perrenoud/php_main/php_2001/2001_33.html
- Perrenoud, P. (2004). *Diez nuevas competencias para enseñar*. <https://www.uv.mx/dgdaie/files/2013/09/Philippe-Perrenoud-Diez-nuevas-competencias-para-ensenar.pdf>
- Pestalozzi, J. H. (1827). *Cartas sobre educación infantil* (3a ed.). Tecnos.
- Quintano, J., Ruiz, E. i Bakieva, M. (2020). El enfoque de derechos humanos en la educación ciudadana a lo largo de la vida. Dins E. J. Díez i J.R. Rodríguez (Eds.),

Educación para el Bien Común: hacia una práctica crítica, inclusiva y comprometida socialmente (p. 942-954). Octaedro.

Real Academia Española. (s.d.). Democracia. A la *Real Academia Española*. Recuperat el 21 de febrer del 2020, de <https://dle.rae.es/?w=democracia>

Roncesvalles, M. i Gaerlan, A. (2021). The Role of Authentic Leadership and Teachers' Organizational Commitment on Organizational Citizenship Behavior in Higher Education. *International Journal of Educational Leadership and Management*, 9(2), 92-121. <http://dx.doi.org/10.17583/ijelm.2021.7194>

Rosanvallon, P. (2017). La democracia del siglo XXI. *Nueva Sociedad*, (269), 148-162. <https://biblat.unam.mx/hevila/Nuevasociedad/2017/no269/16.pdf>

Rousseau, J. (1762a). *Du contrat social, ou, Principes du droit politique*. Unión Générale.

Rousseau, J. (1762b). *Émile ou De l'éducation*. La République des Lettres.

Sala, S., Pagès, J. i Santisteban, A. (2021). Una investigación sobre el desarrollo del currículo de educación para una ciudadanía democrática en la escuela andorrana. *Revista Departamento de Ciencia Política*, (20), 158-178. <https://doi.org/10.15446/frdcp.n20.85490>

Sánchez, E. (2004). Comunicación y democracia. *Cuadernos de divulgación de la cultura democrática*. Instituto Nacional Electoral. <https://www.ine.mx/wp-content/uploads/2021/02/CDCD-24.pdf>

Santisteban, A. i Pagès, J. (2007). La educación democrática de la ciudadanía: una propuesta conceptual. Dins R.M. Ávila, R. López i E. Fernández (Eds.), *Las competencias profesionales para la enseñanza-aprendizaje de las Ciencias Sociales ante el reto europeo y la globalización* (p. 353-367). Asociación Universitaria del Profesorado de Didáctica de las Ciencias Sociales.

Secretaría General Iberoamericana (SEGIB). (s.d.). *Quiénes somos*. Recuperat el 3 de juliol del 2023, de <https://www.segib.org/quienes-somos/>

Senabre, E. (2011). La democràcia, sense educació democràtica, no existeix: Entrevista a Enric Senabre. *Futura*. <http://roderic.uv.es/bitstream/handle/10550/36319/3910579.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sensat, R. (1928). *Diaris de Rosa Sensat (1914-1928)*. Associació de Mestres Rosa Sensat.

Sensat, R. (1933). Reflexions sobre el moment actual de la nostra escola pública. *Revista de Psicologia i Pedagogia*, (4) 406-415.

Sensat, R. (1996). *Vers l'escola nova*. Eumo.

Soëtard, M. (1994). Johan Heirich Pestalozzi (1746-1827). *Perspectivas, Revista trimestral de educación comparada*, 14(1-2), 299-313. UNESCO.

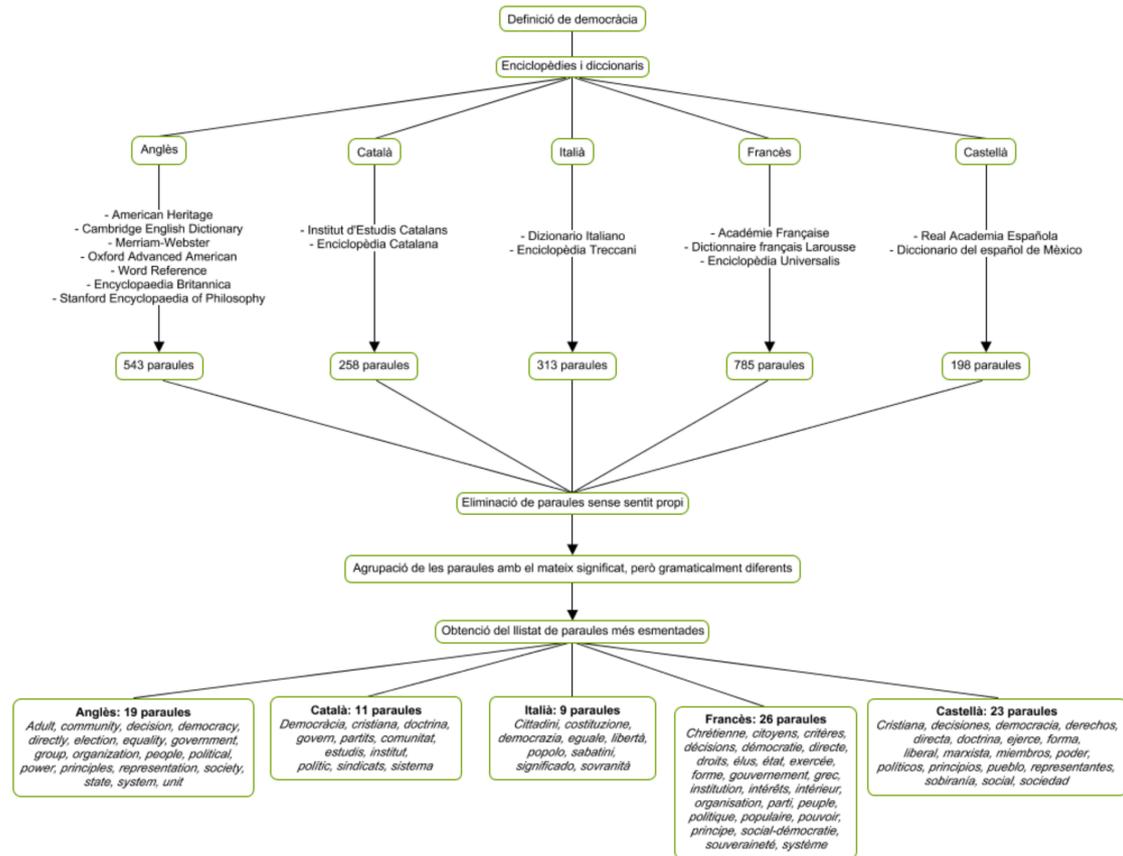
Stake, R. E. (2006). *Multiple case study analysis*. Guilford Press.

Stanford Encyclopedia of Philosophy. (s.d.). Democracy. Al *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Recuperat el 04 de març del 2020, de <https://plato.stanford.edu/archives/fall2018/entries/democracy/>

- Tarozzi, M. i Mallon, B. (2019). Educating teachers towards global citizenship: A comparative study in four European countries. *London Review of Education*, 17(2), 112–125. <https://doi.org/10.18546/LRE.17.2.02>
- Thésée, G., Carr, P. i Potwora, F. (2015). Le rôle des enseignants dans l'éducation et la démocratie: Impacts d'un projet de recherche sur la perception de futurs enseignants. *Revue des sciences de l'éducation de McGill*, 50(2-3), 363-387.
- Thoilliez, B. (2021). Presentación: Explorando lo común y lo público en las prácticas de enseñanza. *Revista de Educación*, (395), 11-12.
- Unión Internationale des Télécommunications (UIT). (s.d.). À propos de l'Union internationale des télécommunications. Recuperat el 21 de març del 2020, de <https://www.itu.int/fr/about/Pages/default.aspx>
- Wild, D., Grove, A., Martin, M., Eremenco, S., McElroy, S., Verjee-Lorenz, A. i Erikson, P. (2005). Principles of good practice for the translation and cultural adaptation process for patient-reported outcomes (PRO) measures: report of the ISPOR task force for translation and cultural adaptation. *Value in health*, 8(2), 94-104. <https://doi.org/10.1111/j.1524-4733.2005.04054.x>
- WordReference. (s.d.). Democracy. Al *WordReference*. Recuperat el 05 de març del 2020, de <https://www.wordreference.com/definicion/democracy>
- World Customs Organization (WCO). (s.d.). *Discover the WCO*. Recuperat el 21 de març del 2020, de <http://www.wcoomd.org/en/about-us/what-is-the-wco/discover-the-wco.aspx>
- World Intellectual Property Organization (WIPO). (s.d.). *Inside WIPO*. Recuperat el 21 de maig del 2020, de <https://www.wipo.int/about-wipo/en/>
- Xarxa de recerca Demoskole. (2016). Recuperat el 15 de maig del 2020, de https://demoskoledotorg.wordpress.com/xarxa_demoskole/
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications*. Sage.
- Zaki, M. i Mohammad, A. (2021). Geography Teachers' Knowledge of Sustainable Development Goals (SDGs). *Journal of Contemporary Social Science and Education Studies*, 1(2), 129-139.
- Zambrano, E. (2018). Prácticas pedagógicas para el desarrollo de competencias ciudadanas. *Revista Electrónica de Investigación Educativa*, 20(1), 69-82. <https://doi.org/10.24320/redie.2018.20.1.1409>
- Zambrano, E., Fernández, F., Rivera, A. i Zapata, E. (2014). Construcción y validación de un instrumento para medir las competencias ciudadanas en estudiantes universitarios. *Zona Próxima*, (21), 78-97. <http://dx.doi.org/10.14482/zp.21.6369>
- Zapata, G., Leihy, P. i Theurillat, D. (2018). Compromiso estudiantil en educación superior: adaptación y validación de un cuestionario de evaluación en universidades chilenas. *Calidad en la educación* (48), 204-250. <http://dx.doi.org/10.31619/caledu.n48.482>

13. Annexos

Annex 1. Passos seguits per cercar diferents definicions del concepte de democràcia en diferents enciclopèdies i diccionaris

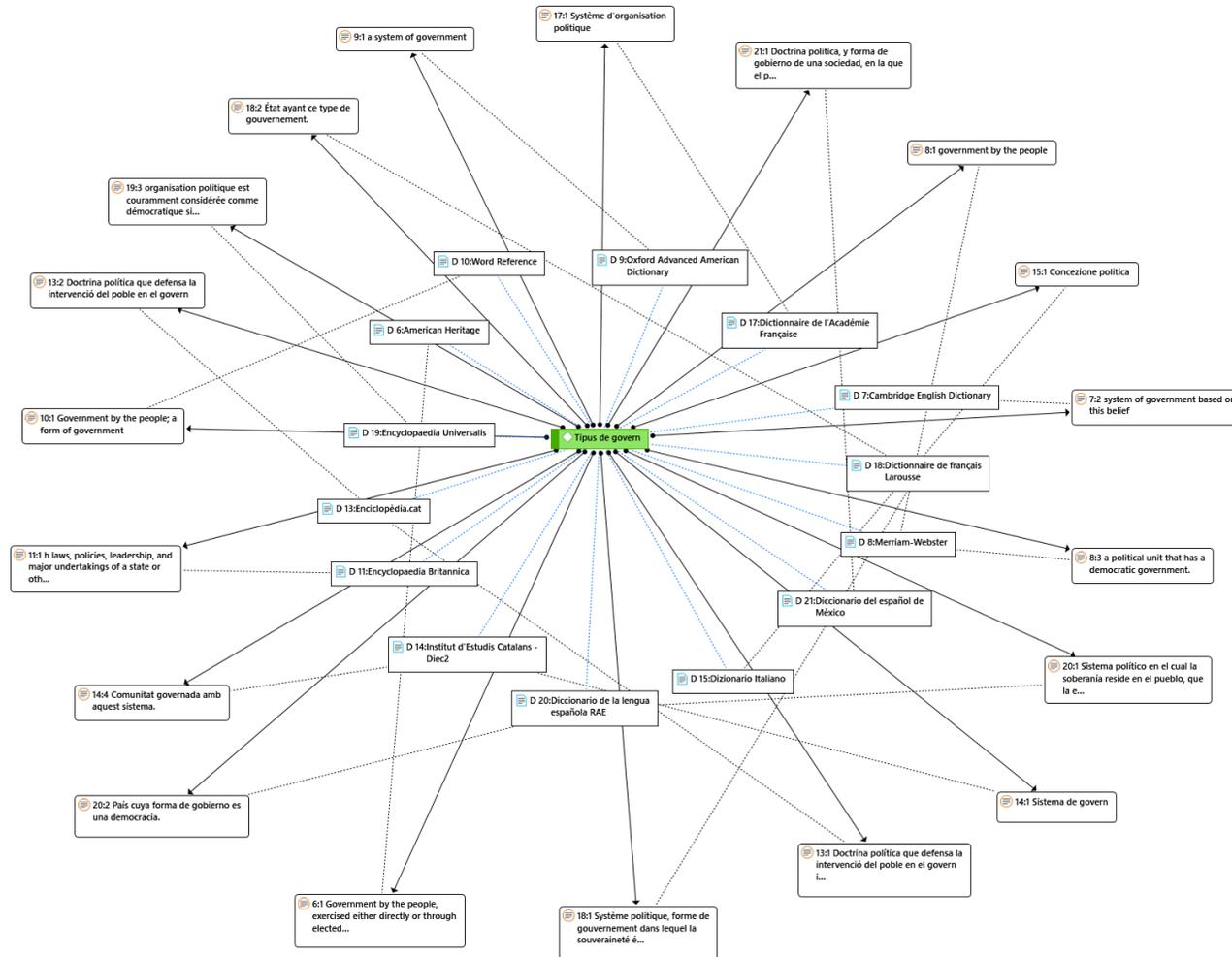
Annex 2. Quatre categories relacionades amb les definicions del concepte de democràcia

	Categories			
Diccionaris i enciclopèdies	● Govern - Organització	● Relació amb els ciutadans	● Tipus de democràcia	● Valors
American Heritage	- Government by the people, exercised either directly or through elected representatives	- The common people , considered as the primary source of political power .		- The principles of social equality and respect for the individual within a community .
Cambridge English Dictionary	- Freedom and equality between people, or a system of government based on this belief	- Power is either held by elected representatives or directly by the people themselves.		- Freedom and equality between people .
Merriam-Webster	- Government by the people . - A political unit that has a democratic government.	- The supreme power is vested in the people and exercised by them directly or indirectly through a system of representation usually involving periodically held free elections . - The absence of hereditary or arbitrary class distinctions or privileges.		
Oxford Advanced American Dictionary	- A system of government.	- The people of a country can vote to elect their representatives. - Their right to take part in making decisions .	- Representative democracy / the principles of democracy.	- Fair and equal treatment of everyone. - Their right. - The fight for justice and democracy.
WordReference	- Government by the people ; a form of government.	- The supreme power is vested in the people and exercised directly by them or by their elected agents under a free electoral system .		- Formal equality of rights and privileges. - Political or social equality ; democratic spirit.
Encyclopaedia Britannica	- Laws, policies , leadership, and major undertakings of a state or other polity.	- Laws, policies , leadership, and major undertakings of a state or other polity are directly or indirectly decided by the " people ".		
Stanford Encyclopedia of Philosophy		- Method of group decision making. - Essential stage of the collective decision making. - Collective decision making.		- Equality among the participant.
Enciclopèdia Catalana	- Doctrina política que defensa la intervenció del poble en el govern i en l'elecció dels governants .		- Doctrina política que defensa la intervenció del poble en el govern i en l'elecció dels governants . - Democràcia popular Règim polític establert al final de la Segona Guerra Mundial en diversos estats de l'est i el sud-est d'Europa sota la direcció dels partits comunistes com a forma estatal del període de transició del capitalisme cap al socialisme i com a modalitat de la dictadura del proletariat.	
Institut d'Estudis Catalans	- Sistema de govern . - Comunitat governada amb aquest sistema.	- Participació igualitària de tots els membres de la comunitat en la presa de decisions d'interès col·lectiu.	- Democràcia cristiana Moviment polític i social que promou la conciliació dels principis democràtics amb la doctrina cristiana , mitjançant l'organització de partits , sindicats i altres associacions.	- Participació igualitària.

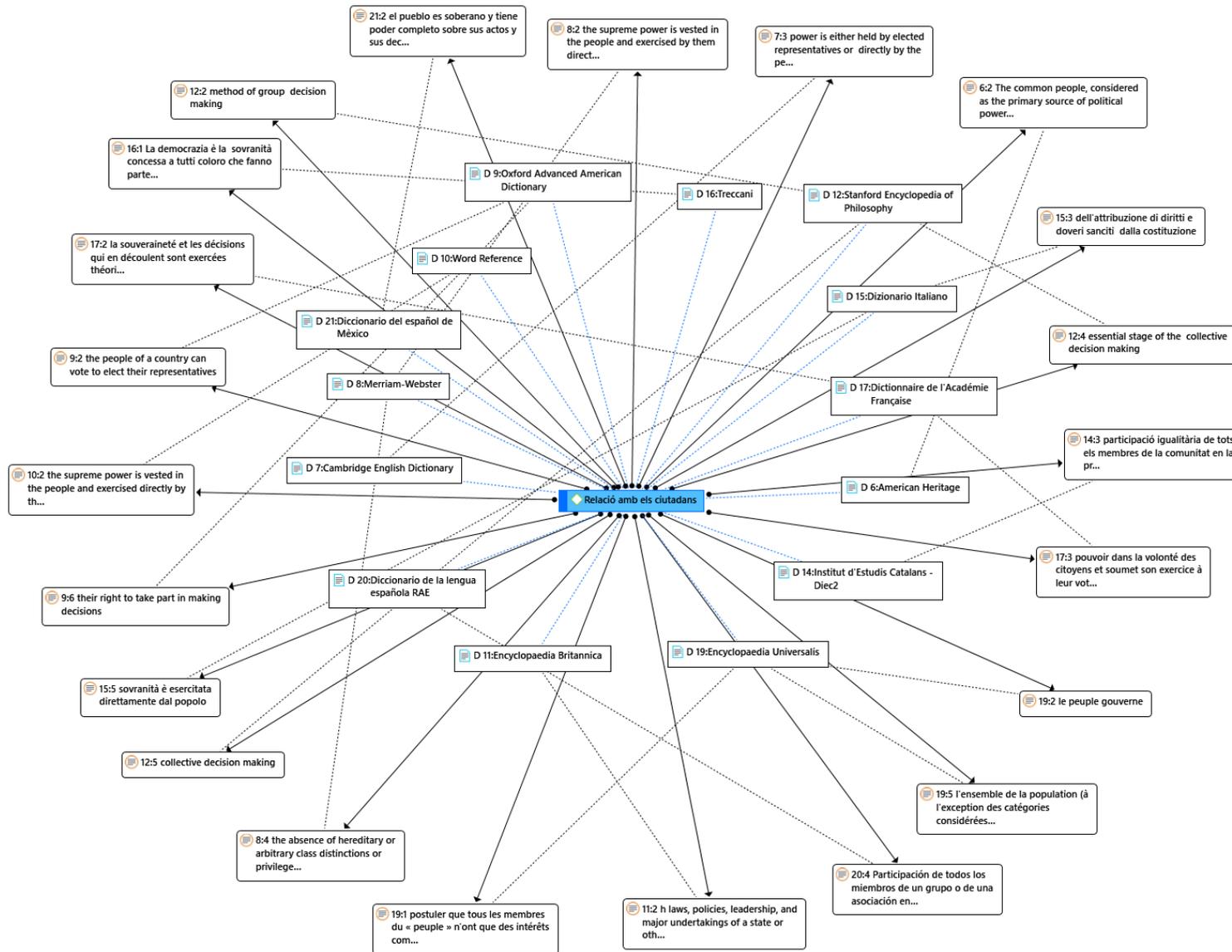
Dizionario Italiano	- Concezione politica.	- Dell'attribuzione di diritti e doveri sanciti dalla costituzione . - Sovranità è esercitata direttamente dal popolo .	- Diretta, in cui la sovranità è esercitata direttamente dal popolo . - Cristiana, (con iniziale maiusc.) denominazione di partito formatosi su tale ideologia.	- Sovranità popolare, dell'uguaglianza giuridica dei cittadini , dell'attribuzione di diritti e doveri sanciti dalla costituzione , della separazione e indipendenza dei poteri.
Treccani		- La democrazia è la sovranità concessa a tutti coloro che fanno parte del δῆμος (nazione).		- L'isonomia, la libertà , l'isocrazia e l'isegoria. Per l'isonomia la legge è eguale per tutti; la libertà è condizione necessaria e scopo della democrazia; l'isocrazia e l'isegoria, ("egualianza di potere" e "libertà di parola") variamente intese nei tempi, sono i mezzi per la realizzazione del governo democratico.
Dictionnaire de l'Académie Française	- Système d'organisation politique .	- La soveraineté et les décisions qui en découlent sont exercées théoriquement ou réellement, directement ou indirectement, par le peuple , c'est-à-dire par l'ensemble des citoyens . - Pouvoir dans la volonté des citoyens et soumet son exercice à leur vote majoritaire.	- Démocratie directe , où la soveraineté est exercée par l'assemblée des citoyens . - Démocratie parlementaire, où la soveraineté est exercée par délégation à une ou deux assemblées. - Démocratie populaire , État où un parti unique se réclamant du marxisme-léninisme exerce le pouvoir .	- Principe de l'égalité des citoyens . - Des règles démocratiques d'expression et de représentation. - Respect de la diversité des opinions et des droits .
Dictionnaire de français Larousse	- Système politique , forme de gouvernement dans lequel la soveraineté émane du peuple . - État ayant ce type de gouvernement .			
Encyclopaedia Universalis	- Organisation politique est couramment considérée comme démocratique si ses dirigeants sont élus et si ces élus disposent du pouvoir effectif.	- Postuler que tous les membres du « peuple » n'ont que des intérêts communs et que les décisions gouvernementales vont toujours dans le sens de ces intérêts - Ensemble de la population (à l'exception des catégories considérées comme « incapables », par exemple du fait de l'âge ou d'une condamnation pénale) jouisse des droits politiques , notamment du droit de voter et de se présenter aux élections . - Le peuple gouverne .		- Principe d'égalité qui est une valeur essentielle de l'organisation normative des systèmes démocratiques. - Culture égalitaire, les différences de statut, de richesse, d'éducation, d'influence ou de pouvoir .
Diccionario de la lengua española	- Sistema político en el cual la soberanía reside en el pueblo, que la ejerce directamente o por medio de representantes . - País cuya forma de gobierno es una democracia.	- Participación de todos los miembros de un grupo o de una asociación en la toma de decisiones . En esta comunidad de vecinos hay democracia.	- democracia burguesa: 1. f. En la terminología marxista , democracia liberal. - democracia censitaria: 1. f. democracia que restringe el derecho de voto al censo de contribuyentes de un cierto nivel patrimonial. - democracia crisiana : 1. f. Movimiento político que aúna los principios democráticos con algunos postulados de la doctrina y el pensamiento social crisianos . - democracia directa : 1. f. democracia que se ejerce por el pueblo sin la mediación de representantes , a través de asambleas vecinales, referéndums o iniciativas ciudadanas. - democracia liberal : 1. f. democracia que, basada en el reconocimiento de los derechos individuales, se ejerce a través de los representantes políticos de los ciudadanos.	- Forma de sociedad que reconoce y respeta como valores esenciales la libertad y la igualdad de todos los ciudadanos ante la ley.

			<ul style="list-style-type: none"> - democracia orgànica: 1. f. Forma de organizaci3n política del r3gimen franquista y otros r3gimenes autoritarios, basada oficialmente en la familia, el municipio y el sindicato. - democracia popular: 1. f. Sistema de gobierno de las dictaduras comunistas. - democracia representativa: 1. f. democracia que se ejerce a trav3s de representantes elegidos libremente por los ciudadanos de forma peri3dica. 	
Diccionario del español de México	- Doctrina política , y forma de gobierno de una sociedad, en la que el pueblo es soberano y tiene poder completo sobre sus actos y sus decisiones .	- El pueblo es soberano y tiene poder completo sobre sus actos y sus decisiones .	<ul style="list-style-type: none"> - Democracia directa Aquella en la que el pueblo ejerce su soberanía directamente, tomando sus decisiones en forma conjunta e inmediata. - Democracia representativa Aquella en la que el pueblo elige por mayoría de entre sus individuos, libremente y por un periodo determinado, los que prefiere para que gobiernen y elaboren las leyes durante ese tiempo. - Democracia crisiana Corriente política cuyo programa se basa en los principios de la doctrina social de la Iglesia Cat3lica. 	

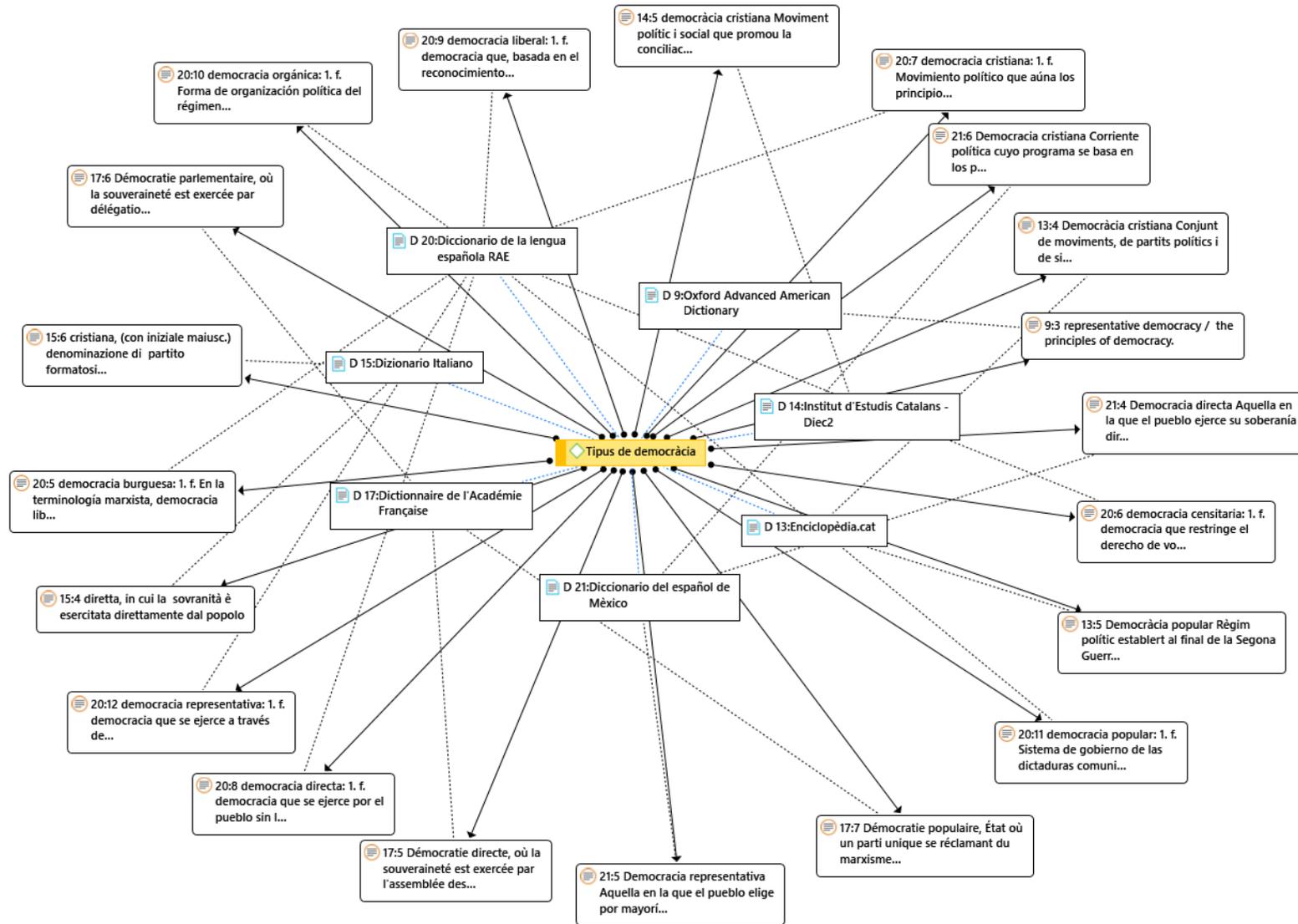
Annex 3. Relació de les definicions de democràcia dels diferents diccionaris i enciclopèdies amb les 4 categories

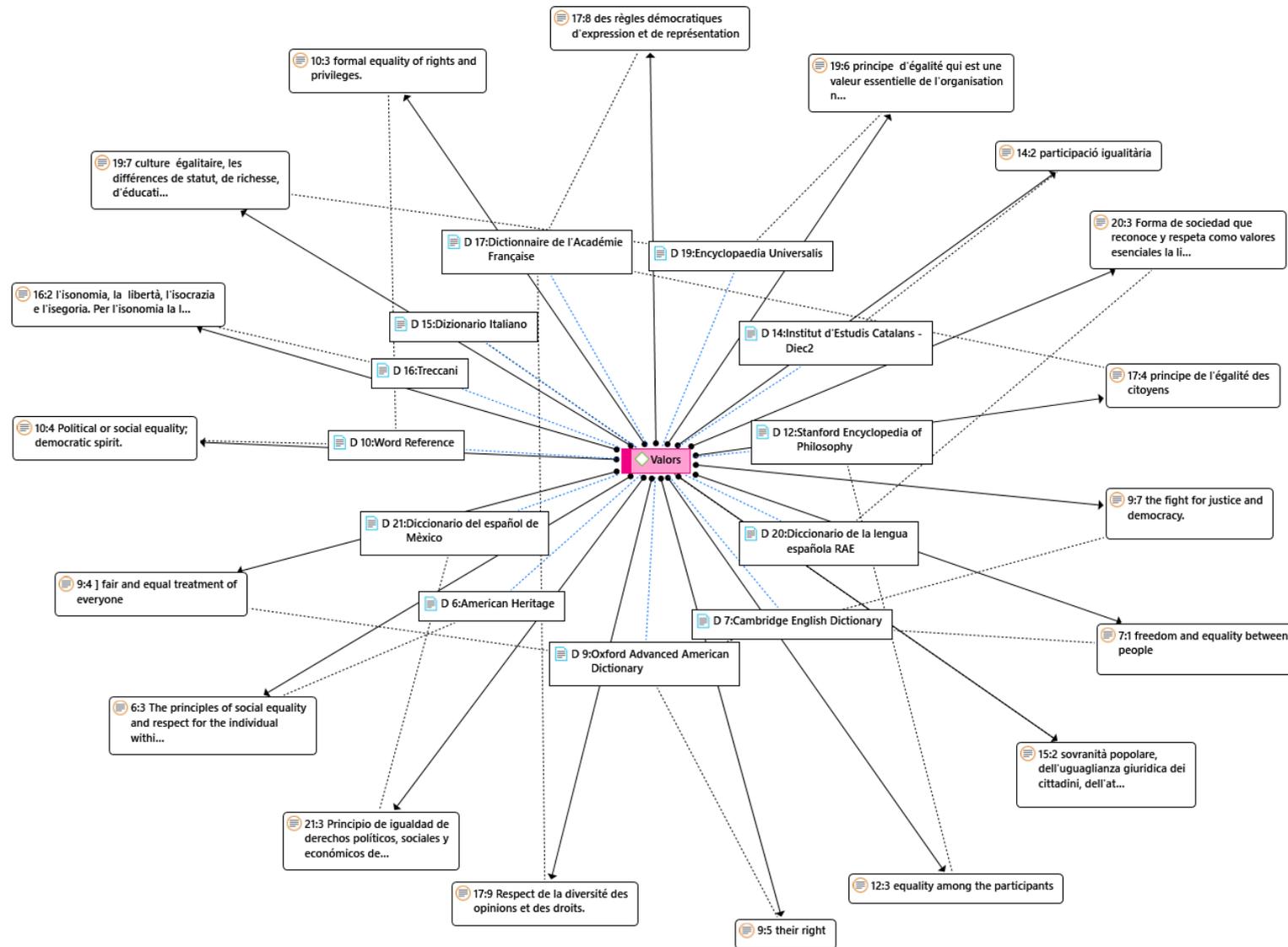
(a) tipus de govern

(b) relació amb els ciutadans

(c) tipus de democràcia

(d) valors

Annex 4. Organitzacions internacionals que el Principat d'Andorra s'ha adherit

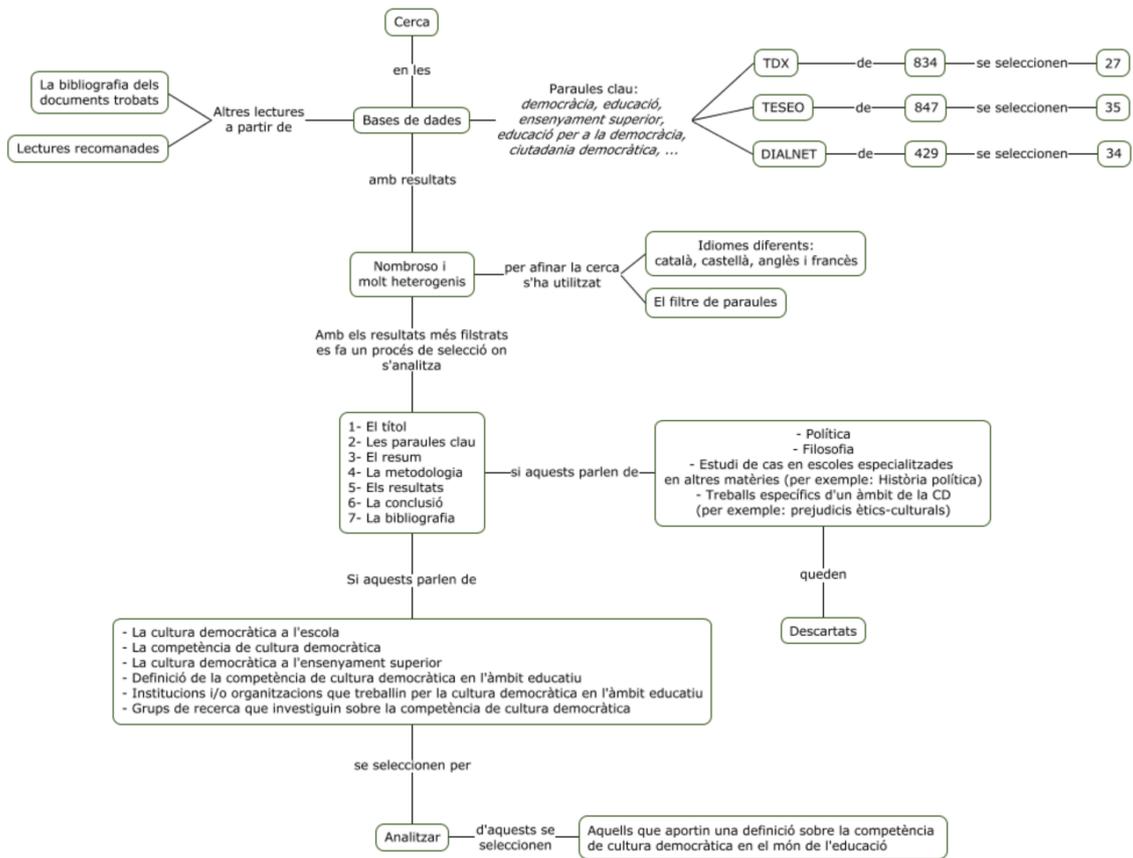
	Organitzacions	Descripció	Any d'adhesió	CD	E
1	Organización de la Naciones (ONU)	<i>Las Naciones Unidas pueden tomar medidas sobre los problemas que enfrenta la humanidad en el siglo 21, como la paz y la seguridad, el cambio climático, el desarrollo sostenible, los derechos humanos, el desarme, el terrorismo, las emergencias humanitarias y de salud, la igualdad de género, la gobernanza, la producción de alimentos y mucho más (ONU, s.d.).</i>	1993	X	X
2	Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura (UNESCO)	<i>La UNESCO es la Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura. La UNESCO trata de establecer la paz mediante la cooperación internacional en materia de educación, ciencia y cultura. Los programas de la UNESCO contribuyen al logro de los objetivos de desarrollo sostenible definidos en el Programa 2030, aprobado por la Asamblea General de las Naciones Unidas en 2015 (UNESCO, s.d.).</i>	1993	X	X
3	Consell d'Europa (CoE)	<i>El Consell d'Europa defensa la llibertat d'expressió i dels mitjans de comunicació, la llibertat de reunió, la igualtat i la protecció de les minories. El Consell d'Europa ajuda els estats membres a lluitar contra la corrupció i el terrorisme, i a dur a terme les reformes judicials necessàries. El Consell d'Europa promou els drets humans per mitjà de convenis internacionals, com ara el Conveni per prevenir i combatre la violència contra les dones i la violència domèstica, el Conveni sobre la cibercriminalitat (Consell d'Europa, 2021).</i>	1994	X	X
4	European Telecommunications Satellite Organization (EUTELSAT)	<i>Nos satellites sont utilisés pour diffuser des programmes audiovisuels, transmettre des reportages d'actualités par satellite, fournir des services d'accès à Internet à haut débit, interconnecter des réseaux de transmission de données, assurer des services de connectivité en vol ou sur des navires, ou encore satisfaire les besoins en télécommunications des ONG et des gouvernements en situation de catastrophe. Tous nos efforts tendent à offrir la plus haute qualité de service fondée sur trois mots-clés : performances technologiques, excellente connaissance du marché et innovation (EUTELSAT, s.d.).</i>	1994		
5	World Intellectual Property Organization (WIPO)	<i>WIPO is the global forum for intellectual property (IP) services, policy, information and cooperation. Our mission is to lead the development of a balanced and effective international IP system that enables innovation and creativity for the benefit of all (WIPO, s.d.).</i>	1994		
6	Comité International de la Croix-Rouge (CICR)	<i>Organisation impartiale, neutre et indépendante, le Comité international de la Croix-Rouge (CICR) a la mission exclusivement humanitaire de protéger la vie et la dignité des victimes de conflits armés et d'autres situations de violence, et de leur porter assistance. Le CICR s'efforce également de prévenir la souffrance par la promotion et le renforcement du droit et des principes humanitaires universels (CICR, s.d.).</i>	1994	X	X
7	Organisation Mondiale du Tourisme (OMT)	<i>L'Organisation mondiale du tourisme (OMT) est l'institution des Nations Unies chargée de promouvoir un tourisme responsable, durable et universellement accessible (OMT, s.d.).</i>	1995		
8	Organización para la Seguridad y la Cooperación en Europa (OSCE)	<i>Con sus 57 Estados participantes, en América del Norte, Europa y Asia, la Organización para la Seguridad y la Cooperación en Europa (OSCE) es la organización de seguridad regional más grande del mundo. La OSCE trabaja en pro de la estabilidad, la paz y la democracia de más de mil millones de personas, a través del diálogo político sobre valores compartidos y de una labor práctica que se espera decisiva y duradera (OSCE, s.d.).</i>	1996	X	X
9	Organización Mundial de la Salud (OMS)	<i>Nuestro objetivo es construir un futuro mejor y más saludable para las personas de todo el mundo (OMS, s.d.).</i>	1997	X	
10	Organización Internacional de	<i>Nuestro nombre completo es Organización Internacional de Policía Criminal y somos una organización intergubernamental que cuenta con</i>	1997		

	Policía Criminal (Interpol)	<i>194 países miembros. Ayudamos a la policía de estos países a colaborar entre sí para hacer del mundo un lugar más seguro. Para ello, les facilitamos el intercambio y acceso a información sobre delitos y delincuentes. También les ofrecemos apoyo técnico y operativo de diversa índole (Interpol, s.d.).</i>		
11	Organización Mundial de Sanidad Animal (OIE)	<i>La necesidad de combatir contra las enfermedades de los animales a nivel mundial constituyó el motivo por el cual se creó la Oficina Internacional de Epizootias gracias al Acuerdo internacional firmado el 25 de enero de 1924. La OIE es la organización intergubernamental encargada de mejorar la sanidad animal en el mundo (OIE, s.d.).</i>	1997	
12	Organización Mundial del Comercio (OMC)	<i>La Organización Mundial del Comercio puede verse desde distintas perspectivas. Es una Organización para la apertura del comercio. Es un foro para que los gobiernos negocien acuerdos comerciales. Es un lugar en el que pueden resolver sus diferencias comerciales. Aplica un sistema de normas comerciales. En lo fundamental, la OMC es un lugar al que los gobiernos Miembros acuden para tratar de resolver los problemas comerciales que tienen unos con otros (OMC, s.d.).</i>	1997	
13	World Customs Organization (WCO)	<i>The World Customs Organization (WCO), established in 1952 as the Customs Co-operation Council (CCC) is an independent intergovernmental body whose mission is to enhance the effectiveness and efficiency of Customs administrations (WCO, s.d.).</i>	1998	
14	Centre international d'études pour la conservation et la restauration des biens culturels (ICCROM)	<i>L'ICCROM est une organisation intergouvernementale au service de ses États membres qui promeut la conservation du patrimoine culturel sous toutes ses formes et dans le monde entier. Son mandat s'inscrit dans l'esprit de la déclaration universelle de l'UNESCO de 2001 relative à la diversité culturelle, laquelle stipule que « le respect de la diversité des cultures, la tolérance, le dialogue et la coopération, dans un climat de confiance et de compréhension mutuelle sont un des meilleurs gages de la paix et de la sécurité internationales » (ICCROM, s.d.).</i>	1998	
15	Unión Internacional de Telecomunicaciones (UIT)	<i>L'UIT est l'institution spécialisée des Nations Unies pour les technologies de l'information et de la communication (TIC). Fondée en 1865 en vue de faciliter la connectivité internationale des réseaux de communication, l'UIT attribue dans le monde entier des fréquences radioélectriques et des orbites de satellite, élabore les normes techniques qui assurent l'interconnexion harmonieuse des réseaux et des technologies et s'efforce d'améliorer l'accès aux TIC pour les communautés mal desservies partout dans le monde (UIT, s.d.).</i>	1999	
16	Organismo especializado de las Naciones Unidas – La aviación unida (OACI)	<i>La Organización de Aviación Civil Internacional (OACI) es un organismo especializado de la ONU, creado por los Estados en 1944 para ejercer la administración y velar por la aplicación del Convenio sobre Aviación Civil Internacional (Convenio de Chicago) (OACI, s.d.).</i>	2001	
17	Cour Pénale Internationale (CPI)	<i>La Cour participe à une lutte mondiale visant à mettre un terme à l'impunité et s'emploie, au moyen de la justice internationale, à amener les auteurs des crimes à répondre de leurs actes et à contribuer à empêcher que ces crimes ne soient à nouveau perpétrés (CPI, s.d.).</i>	2002	X
18	Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons (OPAQ)	<i>The ultimate aim of the OPCW is to achieve a world permanently free of chemical weapons and to contribute to international security and stability, general and complete disarmament, and global economic development (OPAQ, s.d.).</i>	2003	
19	Bureau International des Expositions (BIE)	<i>The BIE is the Intergovernmental Organisation in charge of overseeing and regulating all international exhibitions that last more than three weeks and are of non-commercial nature ("Expos"). Our mission is to guarantee the quality and the success of these world events, protect the rights of their organisers and participants and preserve their core values of Education, Innovation and Cooperation Le BIE est l'Organisation Intergouvernementale chargée de superviser et réglementer toutes les Expositions internationales de nature non commerciale et qui durent plus de 3 semaines. C'est ce que nous appelons les "Expos". Notre mission est de garantir le succès de ces événements mondiaux, de protéger les droits de leurs organisateurs et participants et de préserver leurs valeurs fondamentales que sont l'Education, l'Innovation et la Coopération (BIE, s.d.).</i>	2004	

20	Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty Organization (CTBTO)	<i>The Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty (CTBT) bans nuclear explosions by everyone, everywhere: on the Earth's surface, in the atmosphere, underwater and underground (CTBTO, s.d.).</i>	2006		
21	Organisation Internationale de la Francophonie (OIF)	<i>La Francophonie a pour missions de : Promouvoir la langue française et la diversité culturelle et linguistique. Promouvoir la paix, la démocratie et les droits de l'Homme. Appuyer l'éducation, la formation, l'enseignement supérieur et la recherche. Développer la coopération économique au service du développement durable (OIF, s.d.).</i>	2006	X	X
22	Organización de las Naciones Unidas para la Alimentación y la Agricultura (FAO)	<i>La FAO es la agencia de las Naciones Unidas que lidera el esfuerzo internacional para poner fin al hambre. Nuestro objetivo es lograr la seguridad alimentaria para todos, y al mismo tiempo garantizar el acceso regular a alimentos suficientes y de buena calidad para llevar una vida activa y sana (FAO, s.d.).</i>	2007		
23	Secretaría General Iberoamericana (SEGIB)	<i>El organismo internacional de apoyo a los 22 países que conforman la comunidad iberoamericana: los 19 de América Latina de lengua castellana y portuguesa, y los de la Península Ibérica España, Portugal y Andorra. Apoyamos la organización de las Cumbres Iberoamericanas de Jefes de Estado y de Gobierno, damos cumplimiento a sus mandatos, e impulsamos la Cooperación Iberoamericana en los ámbitos de la educación, la cohesión social y la cultura. Somos el único espacio oficial de convergencia, trabajo, seguimiento, y acuerdos de la región iberoamericana que reúne países a ambos lados del Atlántico (SEGIB, s.d.).</i>	2007	X	X
24	Conférence de la Haye de droit International privé (HCCH)	<i>Travailler en faveur d'un monde dans lequel les particuliers, familles comme entreprises ou autres entités dont les vies et activités transcendent les frontières de différents systèmes juridiques, bénéficient d'une grande sécurité juridique. Promouvoir le traitement méthodique et efficace des différends, la bonne gouvernance et la primauté du droit, tout en respectant la diversité des traditions juridiques (HCCH, s.d.).</i>	2015		
25	Organización de los Estados Iberoamericanos para la Educación, la Ciencia y la Cultura (OEI)	<i>La Organización de Estados Iberoamericanos para la Educación, la Ciencia y la Cultura es un organismo internacional de carácter gubernamental para la cooperación entre los países iberoamericanos en el campo de la educación, la ciencia, la tecnología y la cultura en el contexto del desarrollo integral, la democracia y la integración regional. Los Estados Miembros de pleno derecho y observadores son todos los países iberoamericanos que conforman la comunidad de naciones integrada por Andorra, Argentina, Bolivia, Brasil, Colombia, Costa Rica, Cuba, Chile, República Dominicana, Ecuador, El Salvador, España, Guatemala, Guinea Ecuatorial, Honduras, México, Nicaragua, Panamá, Paraguay, Perú, Portugal, Uruguay y Venezuela. La sede central de su Secretaría General está en Madrid, España, y cuenta con Oficinas Regionales en Argentina, Bolivia, Brasil, Chile, Colombia, Costa Rica, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Honduras, México, Nicaragua, Panamá, Paraguay, Perú, Portugal, República Dominicana y Uruguay. La financiación de la OEI y de sus programas está cubierto mediante las cuotas obligatorias y las aportaciones voluntarias que efectúan los Gobiernos de los Estados Miembros y por las contribuciones que para determinados proyectos puedan aportar instituciones, fundaciones y otros organismos interesados en el mejoramiento de la calidad educativa y en el desarrollo científico-tecnológico y cultural (OEI, s.d.).</i>	2016	X	X
26	Organización Meteorológica Mundial (OMM)	<i>Los Servicios Meteorológicos e Hidrológicos Nacionales (SMHN) de los Miembros de la OMM trabajan sin cesar para suministrar al mundo entero información meteorológica y climática esencial (OMM, s.d.).</i>	2018		
27	Conferencia de Ministros de Justicia de los Países Iberoamericanos (COMJIB)	<i>La Conferencia de Ministros de Justicia de los Países Iberoamericanos es una organización internacional de carácter intergubernamental creada en 1992 por el "Tratado de Madrid", que agrupa a los Ministerios de Justicia e instituciones homólogas de los 22 países de la Comunidad Iberoamericana. Su objeto es el estudio y promoción de formas de cooperación jurídica entre los Estados miembros (COMJIB, s.d.).</i>	2018		

28	Comunidade dos Países de Língua Portuguesa (CPLP)	<i>A concertação político-diplomática entre seus estados membros, nomeadamente para o reforço da sua presença no cenário internacional; A cooperação em todos os domínios, inclusive os da educação, saúde, ciência e tecnologia, defesa, agricultura, administração pública, comunicações, justiça, segurança pública, cultura, desporto e comunicação social; A materialização de projectos de promoção e difusão da língua portuguesa (CPLP, s.d.)</i>	2018
29	Centro Lationamericano de Administración para el Desarrollo (CLAD)	<i>Su misión es promover el análisis y el intercambio de experiencias y conocimientos en torno a la reforma del Estado y la modernización de la Administración Pública, mediante la organización de reuniones internacionales especializadas, la publicación de obras, la prestación de servicios de documentación e información, la realización de estudios e investigaciones y la ejecución de actividades de cooperación técnica entre sus países miembros y proveniente de otras regiones (CLAD, s.d.).</i>	2019
30	Fons Monetari Internacional (FMI)	<i>L'FMI supervisa el sistema monetari internacional i l'evolució econòmica mundial per identificar riscos i recomanar polítiques de creixement i estabilitat financera. El Fons també realitza un control de salut periòdic de les polítiques econòmiques i financeres dels seus 190 països membres. A més, l'FMI identifica possibles riscos per a l'estabilitat econòmica dels seus països membres i assessora els seus governs sobre possibles ajustos polítics (FMI, s.d.).</i>	2020

Annex 5. Passos seguits en la cerca bibliogràfica

Annex 6. Components de la competència de cultura democràtica

Components de la CCD que queden descartats per poca presència en els documents. Se selecciona si el component està present en mínim en 8 documents.

	Zambrano (2018)	Santisteban i Pagès (2007)	Hopgood et al. (2019)	Páll, i Garces (2019)	Feu et al. (2016)	Mayor (2012)	Consell d'Europa (2018)	Eurydice (2017)	Ministère de l'Éducation Nationale et des Sports (2018)	Ministerio de Educación Nacional República de Colombia (2011)	Instituto Colombiano para la Evaluación de la Educación (2021)	Alventosa-Bleda et al. (2020)	Pérez-Jorge et al. (2020)	Quintano et al. (2020)	Total: 15 articles (14 referències)
ODS (Agenda 2030)			1									1		1	3
Alteritat		1		1	1										3
Dignitat				1		1	1		1					1	5
Informar-se de manera rigorosa			1					1	1	1	1				5
Socialització	1	1		1	1	1							1		6
Empatia	1	1		1			1	1	1	1					7
Capacitat d'escolta	1			1	1	1	1	1	1	1					8
Identificar i expressar les seves pròpies emocions	1			1	1	1		1	1	1				1	8
Cooperació		1	1	1			1	1	1	1				1	9
Estat de dret	1	1	1	1			1		1	1	1				8
Llibertat		1	1		1	1			1	1			1	1	8
No discriminació		1			1	1		1	1	1		1		1	8
Sentit de pertinença (identitat)		1	1	1	1		1	1	1	1					8
Solidaritat		1			1	1		1	1	1			1	1	8
Benestar personal i social	1	1	1		1	1			1	1			1	1	9

Convivència	1	1		1	1	1				1		1	1	1	9
Sostenibilitat		1	1		1	1	1	1	1			1		1	9
Diversitat		1		1	1	1	1		1	1		1	1	1	10
Coneixement i comprensió crítica del món		1	1	1	1		1	1		1	1		1	1	10
Deures	1	1	1		1	1			1	1	1	1	1		10
Justícia		1	1	1	1	1	1	1	1	1				1	10
Medi ambient		1	1	1	1			1	1	1		1	1	1	10
Tolerància	1	1	1	1	1		1		1	1			1	1	10
Cultura política		1	1	1	1		1	1	1	1	1		1	1	11
Pau	1	1	1	1	1	1			1	1		1	1	1	11
Diàleg	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			1	1	12
Igualtat	1	1	1	1	1	1	1		1	1		1	1	1	12
Participació	1	1	1	1	1			1	1	1	1	1	1	1	12
Reflexió crítica	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1		1	1	12
Responsabilitat	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			1	1	12
Resolució de conflictes	1	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	13
Respecte	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	1	1	13
Drets Humans	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14
Interculturalitat	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14
Total: 34 components de la CCD	19	29	24	26	28	20	20	21	28	29	11	14	21	26	

Annex 7. Anàlisi de 28 instruments

1- Frías-Navarro et al. (2004)

Objectiu: Avaluar l'empatia des d'una perspectiva multidimensional que inclou dos factors cognitius i dos emocionals.

A qui va adreçat?	Estudiants de secundària
Mostra	1285 estudiants entre 13 i 18 anys de diferents centres educatius de la Comunitat Valenciana.
Metodologia	Quantitativa
Instruments	Qüestionari
Components	<p>Qüestionari - Interpersonal Reactivity Index (IRI)</p> <p>28 ítems distribuïts en 4 subescales que mesuren 4 dimensions del concepte global d'empatia.</p> <p>4 dimensions:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1- Presa de perspectiva (PT) – 7 ítems Subescala: Habilitat per comprendre el punt de vista de l'altra persona. 2- Fantasia (FS) – 7 ítems Subescala: Capacitat imaginativa per posar-se en situacions fictícies. 3- Preocupació empàtica (EC) – 7 ítems Subescala: Sentiments vers l'altra persona. 4- Malestar personal (PD) – 7 ítems Subescala: Sentiments interns. <p><u>Format de resposta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert

2- Godás et al. (2009)

Objectiu: Validar enquesta sobre les actituds i percepcions del professorat de primària i secundària amb l'assignatura "educació per la ciutadania i els drets humans".

A qui va adreçat?	Professors de primera ensenyança
Mostra	796 professors de primera ensenyança (primària i secundària) de centres educatius de la Comunitat Autònoma de Galícia.
Metodologia	Quantitativa
Instruments	Qüestionari
Components	<p>34 ítems dividit en 3 apartats:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1- Informació sociodemogràfica: personal, professional i centre d'ensenyament – (9 ítems)

	<p>2- Informació d'opinió: sentit humà de la ciutadania, les institucions que millor poden desenvolupar-les i la informació que tenen els professors de la matèria – (18 ítems)</p> <p>3- Informació d'avaluació: valoració sobre quins aprenentatges bàsics han de tenir per ser un bon ciutadà, si estan d'acord amb aspectes relacionats amb l'ensenyament de cada matèria a l'escola, amb el format en què el professor necessitaria per garantir una docència de qualitat i en els objectius que haurien d'establir per ser efectiva – (7 ítems)</p> <p><u>Format de resposta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert - Obertes
--	--

3- Padilla (2011)

Objectiu: Analitzar les actituds, coneixement i comportament dels estudiants universitaris en relació amb la democràcia participativa, la responsabilitat social, el concepte de persona i el reconeixement dels drets humans.

A qui va adreçat?	Estudiants universitaris
Mostra	252 estudiants entre 19 i 35 anys de la <i>Universidad Militar Nueva Granada</i> i la <i>Universidad Colegio Mayor de Cundinamarca</i> , Bogotà, Colòmbia.
Metodologia	Quantitativa
Instruments	Qüestionari
Components p. 202	<p>4 categories:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Democràcia participativa (3 preguntes) - Responsabilitat social (11 preguntes) - Reconeixement dels Drets humans (6 preguntes) - Concepte de persona (4 preguntes) <p><u>Format de resposta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert

4- Arbués et al. (2012)

Objectiu: Analitzar de manera comparativa l'eficàcia de l'assignatura "educació ciutadana". En quina situació es troben els estudiants abans del desenvolupament de l'assignatura i després d'haver-la cursat.

A qui va adreçat?	Estudiants de segona ensenyança
Mostra	1557 estudiants de tercer de segona ensenyança de 27 centres educatius de les escoles de Saragossa.

Metodologia	Qualitativa Quantitativa
Instruments	Qüestionari
Components	<p>25 ítems distribuïts en 5 factors:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- Coneixements teòrics: Qüestions previstes de legislació, coneixements cívics (ítems 1 al 5) 2- Valors personals: qualitats a cultivar en els estudiants en l'àmbit personal (ítems del 6 al 10) 3- Valors socials: Qualitats a desenvolupar pels estudiants en l'àmbit social o en relació amb els altres (ítems 11 al 15) 4- Actituds democràtiques i participatives: Disposicions a fomentar en els estudiants, considerades per conèixer en una societat democràtica (ítems 16 al 20) 5- Actituds de compromís social: Disposicions a fomentar en els estudiants el bé comú i les necessitats del seu entorn (ítems 21 al 25) <p><u>Format de resposta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert - Obertes

5- Zambrano et al. (2014)

Objectiu: Validar un instrument per mesurar les competències ciutadanes en estudiants universitaris.

A qui va adreçat?	Estudiants universitaris.
Mostra	134 estudiants entre 17 i 25 anys matriculats en: Formació ciutadana i constitució política i Formació humanística i ciutadana de diferents semestres de la <i>Universidad del Magdalena</i> , Santa Marta.
Metodologia	Quantitativa
Instruments	Qüestionari
Components	<p>75 preguntes dividides en 5 components distribuïts en:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Coneixements (15 preguntes) - Competències cognitives: pensament crític i consideració de conseqüències (10 preguntes) - Competències integradores: accions i actituds (20 preguntes) - Competències emocionals: emocions i empatia (20 preguntes) - Competències comunicatives: ambients democràtics (10 preguntes) <p><u>Format de resposta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert

6- Morais i Ogden (2010)

Objectiu: Mesurar el coneixement, les habilitats, les actituds i les experiències necessàries per arribar a ser globalment competent.

A qui va adreçat?	Estudiants universitaris
Mostra	348 estudiants de 5 campus de Penn State.
Metodologia	Qualitativa
Instruments	Qüestionari
Components	<p>43 preguntes dividides en 9 apartats:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Responsabilitat social: Justícia global i disparitats (6 ítems) - Responsabilitat social: Altruisme i empatia (3 ítems) - Responsabilitat social: Interconnexió global i responsabilitat personal (4 ítems) - Competència global: Autoconsciència (4 ítems) - Competència global: Comunicació intercultural (6 ítems) - Competència global: Coneixement global (3 ítems) - Compromís cívic global: Participació en organitzacions cíviques (8 ítems) - Compromís cívic global: veu política (6 ítems) - Compromís cívic global: activisme cívic global (3 ítems) <p><u>Format de resposta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert

7- Thésée et al. (2015)

Objectiu: Estudiar les reflexions que tenen els estudiants universitaris entre l'educació i la democràcia.

A qui va adreçat?	Estudiants universitaris
Mostra	157 estudiants de formació inicial de mestres de secundària a la Facultat de ciències de l'educació de la Universitat de Quebec a Mont-real
Metodologia	Qualitativa
Instruments	<p>Qüestionaris:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- Qüestionari inicial 2- Qüestionari de seguiment
Components	<p>1- <u>Qüestionari inicial:</u></p> <p>45 preguntes repartides en 4 seccions</p> <ul style="list-style-type: none"> - Identificació de l'enquestat (11 preguntes) - Democràcia (19 preguntes) - Ciutadania (12 preguntes) - Comentaris finals (3 preguntes) <p><u>Format de resposta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert

	<ul style="list-style-type: none"> - Obertes 2- <u>Qüestionari de seguiment:</u> 5 preguntes <ul style="list-style-type: none"> - Reflexions sobre les preguntes de l'enquesta inicial <u>Format de resposta:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Oberta
--	--

8- Gil-Madrona et al. (2016)

Objectiu: Conèixer les creences dels estudiants de mestres d'educació infantil sobre la multiculturalitat i comprendre com es desenvolupa la competència intercultural en el procés de la formació inicial a la Facultat d'Educació d'Albacete de la Universidad de Castilla-La-Mancha (UCLM).

A qui va adreçat?	Estudiants universitaris
Mostra	172 estudiants dels tres anys de la formació inicial de mestres de la Facultat d'Educació d'Albacete de la <i>Universidad de Castilla-La-Mancha</i>
Metodologia	Qualitativa Quantitativa
Instruments	<ul style="list-style-type: none"> 1- Qüestionari 2- Entrevistes 3- Grup de discussió
Components	<ul style="list-style-type: none"> 1- Qüestionari de 25 preguntes <u>Format de resposta:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert 2- Entrevistes: 26 estudiants 3- Grups de discussió: 15 estudiants repartits en 3 grups de persones <p>En les entrevistes i en els grups de discussió les preguntes són les mateixes que les del qüestionari.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dimensió 1: La formació de la competència intercultural en el pla d'estudis de la titulació de mestres en educació infantil (4 preguntes) - Dimensió 2: Perjudicis i estereotips (6 preguntes) - Dimensió 3: La competència intercultural cognitiva (6 preguntes) - Dimensió 4: La competència intercultural emotiva (3 preguntes) - Dimensió 5: La competència intercultural pedagògica (6 preguntes)

9- Álvarez et al. (2017)

Objectiu: Proposar estratègies pedagògiques orientades al desenvolupament de les competències ciutadanes des de la perspectiva de la formació integral de l'estudiant universitari.

A qui va adreçat?	Estudiants universitaris
Mostra	<ul style="list-style-type: none"> - 72 estudiants de la <i>Universidad de la Costa de Barranquilla</i> – Colòmbia inscrits a la Facultat de Dret - 8 professors universitaris de la Facultat de Dret
Metodologia	Qualitativa Quantitativa
Instruments	<ol style="list-style-type: none"> 1- Grups focals 2- Entrevistes semiestructurades 3- Qüestionaris
Components	<ol style="list-style-type: none"> 1- Grups focals (7 preguntes) 2- Entrevistes semiestructurades (11 preguntes) 3- Qüestionari de coneixements (20 preguntes) <p><u>Format de resposta:</u> Múltiple</p> <p>Qüestionari d'actituds (20 preguntes)</p> <p><u>Format de resposta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert

10- Márquez et al. (2017)

Objectiu: Analitzar l'opinió, la formació, la qualificació i les expectatives del professorat de l'educació emocional i l'educació per a la ciutadania.

A qui va adreçat?	Professors de primera i segona ensenyança
Mostra	180 professors de primària i secundària dels centres educatius de Tenerife.
Metodologia	Quantitativa
Instruments	Qüestionari
Components	<ul style="list-style-type: none"> - Dades demogràfiques (7 ítems) - Experiència i formació (12 ítems) - Competències bàsiques (12 ítems) - Aspectes pedagògics (3 ítems) - Paper dels agents educatius/socials (12 ítems) - Interessos dels recursos per l'EpC (8 ítems) - Interessos dels recursos per a l'educació emocional (8 ítems) - Accions per impulsar l'EpC i l'educació emocional (9 ítems) - Enfocaments i continguts EMOCREA* (8 ítems) - Enfocaments i continguts EpC* (8 ítems) <p><u>Format de resposta:</u></p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert <p>* EMOCREA (Educación Emocional y para la Creatividad) * EpC (Educación para la Ciudadanía)</p>
--	---

11- Zambrano (2018)

Objectiu: Comparar quines pràctiques pedagògiques són més adients en l'educació per a la ciutadania: pràctiques lúdiques (jocs) i constructives (estudi de casos) o pràctiques expositives (classes magistrals).

A qui va adreçat?	Estudiants universitaris
Mostra	150 estudiants de la Universitat de la Magdalena (Colòmbia): Formació Humanística i ciutadania. <ul style="list-style-type: none"> - 1 grup control: pràctiques pedagògiques expositives (classe magistral). - 1 grup experimental: pràctiques pedagògiques lúdiques (7 jocs) i pràctiques constructives (7 casos).
Metodologia	Quantitativa, disseny quasi experimental amb aplicació pre-prova i post-prova.
Instruments	Qüestionari
Components	<p>Qüestionari (29 ítems)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Habilitats integradores (accions) – 3 ítems - Comunicatives (ambients democràtics) - 9 ítems - Emocionals (emocions) - 7 ítems - Emocionals (empatia) – 7 ítems - Cognitives (pensament crític) - 3 ítems <p><u>Format de resposta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert

12- Palacio i Cortés (2019)

Objectiu: Reflexionar sobre el significat, la mediació i la promoció de les competències ciutadanes, així com la revisió de programes de formació, l'estructuració i el pilotatge d'una proposta per a la formació de competències ciutadanes en l'ensenyament superior.

- 1) Establir correlació entre els instruments d'avaluació d'empatia (IRI) i d'Actituds i estratègies cognitives socials (AECS), amb les competències socials (ICFES) a través dels resultats de les proves socials i ciutadanes (Saber 11).
- 2) Dissenyar programa d'intervenció basat en 4 jocs de negociació per desenvolupar habilitats, valoració d'arguments i promoció de conductes prosocials.

- 3) Avaluar l'efectivitat dels jocs de negociació com a estratègia per formació de competències ciutadanes.

A qui va adreçat?	Estudiants universitaris
Mostra	1366 estudiants de primer semestre de la <i>Universidad Industrial de Santander</i> – Colòmbia
Metodologia	Quantitativa Qualitativa
Instruments	Qüestionaris: 1- Qüestionari: Saber 11 2- Qüestionari: Índice de Reactividad Interpersonal (IRI) 3- Qüestionari: Actituds i estratègies cognitives socials (AECS)
Components	1- Saber 11 (exemples de casos concrets) 2- IRI– mesura utilitzada per avaluar l'empatia. 3- AECS – mesura de variables que estan directament implicades en el procés de socialització i que faciliten o dificulten l'adaptació al medi social. <u>Format de resposta:</u> - Escala Likert - Obertes

13- Peñalva i Leiva (2019)

Objectiu: Analitzar les actituds dels estudiants sobre la immigració en el context educatiu i les seves percepcions sobre la interculturalitat com a proposta pedagògica.

A qui va adreçat?	Estudiants universitaris
Mostra	189 estudiants dels graus de Magisteri en educació infantil, educació primària i pedagogia de la <i>Universidad de Málaga</i> i de la <i>Universidad Pública de Navarra</i> .
Metodologia	Qualitativa - Investigació descriptiva
Instruments	Qüestionari
Components	5 dimensions (56 ítems): 1- El fenomen de la immigració en el context educatiu (4 ítems) 2- La diversitat cultural i la seva vehiculació amb la convivència escolar (ítems no especificats) 3- La interculturalitat com a proposta pedagògica (5 ítems) 4- Recursos pedagògics en matèria d'atenció a la diversitat (ítems no especificats) 5- El desenvolupament pràctic de la interculturalitat (ítems no especificats) <u>Format de resposta:</u>

	- Escala Likert
--	-----------------

14- Feu i Besalú (2019)

Objectiu: Detectar una mostra d'escoles democràtiques i caracteritzar les seves pràctiques educatives i organitzatives específiques en relació amb la democràcia escolar i educativa.

A qui va adreçat?	Escoles de primera ensenyança
Mostra	- 13 escoles de primera ensenyança de Catalunya - 11 Col·lectiu docent, administratiu i familiars
Metodologia	Quantitativa Qualitativa
Instruments	1- Qüestionari en línia 2- Entrevistes en profunditat a les escoles
Components	1- Qüestionari inicial en línia (3 dimensions i 21 ítems) - Dimensió 1: Qüestions inicials - Dimensió 2: Òrgans i espais de participació - Dimensió 3: Activitat educativa i benestar de la comunitat <u>Format de resposta:</u> - Escala Likert - Respostes obertes 2- Entrevistes (no s'especifica)

15- Bernate et al. (2020)

Objectiu: Analitzar les competències ciutadanes dels estudiants universitaris de la *Sede principal Uniminuto*, de la llicenciatura en *Educación Física, Recreación y Deporte*.

A qui va adreçat?	Estudiants universitaris
Mostra	264 estudiants de l'últim semestre de la <i>Sede principal Uniminuto</i> , de la llicenciatura en <i>Educación Física, Recreación y Deporte</i> , Bogotà, Colòmbia
Metodologia	Quantitativa
Instruments	Qüestionari
Components	Qüestionari "Pràctica pedagògica pel desenvolupament de competències ciutadanes" de Zambrano (2018) - 29 ítems - Habilitats integradores (accions) – 3 ítems - Comunicatives (ambients democràtics) - 9 ítems - Emocionals (emocions) - 7 ítems - Emocionals (empatia) – 7 ítems - Cognitives (pensament crític) - 3 ítems <u>Format de resposta:</u>

	- Escala Likert
--	-----------------

16- Quintano et al. (2020)

Objectiu: Estudiar els principals elements que defineixen la construcció de ciutadania i conformació de subjectivitats polítiques en els projectes desenvolupats a l'àrea d'educació de la Universidad Popular de Palencia.

A qui va adreçat?	Professors universitaris
Mostra	84 professors de l'itinerari d'educació social de persones adultes de l'Àrea d'Educació de la <i>Universidad Popular de Palencia</i> 3 casos d'estudi: C1= 39 persones (formació continua, centrat en la cultura bàsica) C2= 19 persones (emmarcat en l'itinerari del coneixement, en el que es treballa temes propis de l'actualitat a través dels mitjans de comunicació) C3= 26 persones (educació específica, en el que es treballa la lectura i comentari col·lectiu d'obres, així com la creació literària)
Metodologia	Qualitativa
Instruments	1- Diari d'observacions 2- Qüestionari 3- Entrevistes obertes
Components	1- Diari d'observacions: identificar els esdeveniments que han succeït en cada sessió per oferir una descripció objectiva del desenvolupament de les accions educatives amb alguns matisos interpretatius en forma de nota de camp. 2- Qüestionari: elaborats per conèixer la pràctica docent i el seu sentit. <u>Format de resposta:</u> - Obertes 3- Entrevistes obertes i negociades amb els docents i participants: anàlisi de les posicions discursives; perspectiva d'anàlisi comprensiva.

17- Pérez-Jorge et al. (2020)

Objectiu: Conèixer l'experiència i la formació del professorat davant l'educació per a la ciutadania. Conèixer si el professor a l'hora de treballar amb l'alumnat afavoreix el domini de les competències bàsiques i el desenvolupament de les actituds crítiques. Conèixer la predisposició del professorat per treballar els aspectes pedagògics de l'educació per a la ciutadania de manera global i integrada en el currículum o com a transversal.

A qui va adreçat?	Professors de primera i segona ensenyança
Mostra	180 professors (128 - primària i 52- secundària) entre 24 i 64 anys, d'escoles de la <i>Comunitat Autònoma de les Illes Canàries</i> .

Metodologia	Qualitativa - Avaluació d'opinions, actituds, expectatives, competències i formació sobre l'educació per a la ciutadania (EpC)
Instruments	1- Qüestionari 2- Entrevistes detallades
Components	1- Qüestionari 6 variables independents: <ul style="list-style-type: none"> - Edat - Sexe - Formació - Curs que imparteix docència - Tipus de centre - Tipus de formació 7 variables dependents: <ul style="list-style-type: none"> - Experiència i formació - 12 ítems - Competències bàsiques - 12 ítems - Aspectes pedagògics de l'assignatura - 3 ítems - Paper dels agents socials/educatius - 12 ítems - Interessos dels recursos per l'educació per a la ciutadania - 8 ítems - Accions que impulsen l'EPC - 9 ítems - Enfocaments i continguts de l'EPC - 8 ítems <u>Format de resposta:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert 2- Entrevistes a 13 professors de Santa Cruz de Tenerife Contingut no detallat.

18- Cardoso et al. (2020)

Objectiu: Sensibilitzar la comunitat científica sobre la importància de la formació contínua en millores i innovacions en l'ensenyament en termes d'educació per a la ciutadania.

A qui va adreçat?	Professors de primària
Mostra	91 professors de primària entre 35 i 64 anys dels centres escolars del municipi de Viseu, Portugal
Metodologia	Qualitativa Quantitativa
Instruments	Qüestionari
Components	Qüestionari: <ol style="list-style-type: none"> 1) Dades sociodemogràfiques 2) Formació inicial i formació continuada 3) Visió del professor sobre l'educació per a la ciutadania <u>Format de resposta:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert - Obertes

19- Afroz i Ilham (2020)

Objectiu: Determinar el nivell de consciència dels estudiants de la Universitat de Malaya cap als objectius de desenvolupament sostenible (ODS).

A qui va adreçat?	Estudiants universitaris
Mostra	382 estudiants de la Universitat de Malàisia
Metodologia	Quantitativa
Instruments	Qüestionari
Components	5 seccions del qüestionari de Coneixement, actitud i pràctica (KAP) Secció A: Antecedents demogràfics Secció B: Coneixement (10 preguntes) Secció C: Actitud (14 preguntes) Secció D: pràctica cap als ODS (14 preguntes) Secció E: Opinions <u>Format de resposta:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert - Oberta

20- Hadjichambis i Paraskeva- Hadjichambi (2020)

Objectiu: Investigar les formes en què els joves estan preparats per assumir el seu paper de ciutadans en diversos països del segle XXI.

A qui va adreçat?	Estudiants d'universitat
Mostra	520 estudiants de grau, Xipre
Metodologia	Quantitativa
Instruments	Qüestionari "Environmental Citizenship Questionnaire (ECQ)"
Components	Qüestionari: 76 ítems <ul style="list-style-type: none"> - Accions passades i presents (6 ítems) - Competències de ciutadans ambientals <ul style="list-style-type: none"> • Coneixements sobre ciutadania ambiental (11 ítems) • Concepcions per a la ciutadania ambiental (12 ítems) • Habilitats de ciutadà ambiental (6 ítems) • Actituds de ciutadà ambiental (8 ítems) • Valors de ciutadà ambiental (15 ítems) - Accions futures com a ciutadà ambiental <ul style="list-style-type: none"> • Dins l'escola (4 ítems) • Fora de l'escola (11 ítems) • Com agent de canvi (3 ítems) <u>Format de resposta:</u>

	- Escala Likert
--	-----------------

21- Luong et al. (2020)

Objectiu: Analitzar la percepció de les actituds i habilitats dels estudiants de l'escola respecte a la ciutadania global.

A qui va adreçat?	Estudiants de primària i secundària i professors
Mostra	1966 estudiants de primària i secundària de 9 escoles de Vietnam. 232 professors de primària i secundària 105 personal administratiu dels centres educatius
Metodologia	Quantitativa Qualitativa
Instruments	1- Qüestionaris - 2 qüestionaris pels estudiants - 2 qüestionaris pels professors i personal administratiu 2- Entrevista (No s'especifica) 3- Focus grup (No s'especifica)
Components	<p><u>Estudiants:</u> 2 grups de variables:</p> <p>1- Consciència dels estudiants sobre problemes globals (12 ítems) - Valors universals com la conservació de la natura, el canvi climàtic, l'ús de recursos i recursos renovables, l'epidemiologia, la pobresa, l'economia, les competències digitals, la igualtat de gènere, la protecció de la pau, les relacions interdependents de comunitats i la diversitat cultural.</p> <p>2- Habilitats i actituds (25 ítems) - Exploració i descobriment (4 ítems) - Comunicació (7 ítems) - Ús d'Internet i idiomes estrangers (5 ítems) - Disposat a actuar per a la comunitat (9 ítems)</p> <p><u>Professors i personal administratiu:</u> 2 grups de variables: (18 ítems) 1- Percepció dels estudiants sobre qüestions i habilitats globals de ciutadania (11 ítems) 2- Avaluació de l'actitud dels estudiants (7 ítems)</p> <p><u>Format de resposta:</u> - Escala Likert</p> <p>Entrevista Focus grup</p>

22- Atta (2020)

Objectiu: Analitzar l'educació per a la ciutadania en estudis socials tal com ho perceben els professors i els estudiants.

A qui va adreçat?	Professors i estudiants d'estudis socials
Mostra	49 professors i 300 estudiants d'escoles secundàries de Ghana.
Metodologia	Quantitativa
Instruments	Qüestionari
Components	<p>4 categories</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- El significat de l'educació per a la ciutadania (5 ítems) 2- Educació per a la ciutadania (5 ítems) 3- Educació per a la ciutadania ajuda a ... (7 ítems) 4- Problemes (7 ítems) <p><u>Format de resposta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert

23- Damiani (2020)

Objectiu: Analitzar l'interès dels futurs professors per l'educació a la ciutadania global (GCE) i la inclusió de qüestions relacionades amb el GCE en un programa d'ensenyament a Itàlia.

A qui va adreçat?	Estudiants universitaris
Mostra	78 Estudiants de Ciències de l'Educació infantil i primària de la Universitat LUMSA (Itàlia)
Metodologia	Quantitativa
Instruments	Qüestionari
Components	<p>12 preguntes</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informació general (gènere, curs, experiència docent prèvia, etc) (2 preguntes) - Interès per qüestions polítiques i socials a nivell nacional i internacional, ús de mitjans per trobar informació i temes d'interès relacionats amb el GCE* (2 preguntes) - Autopreparació dels futurs professors en qüestions i estratègies d'ensenyament relacionades amb l'ECG (4 preguntes) - Preparació dels futurs professors per ensenyar una àmplia gamma de temes inclou temes relacionats específicament amb el GCE (4 preguntes) <p><u>Format de resposta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert <p>*Educació a la ciutadania mundial (GCE)</p>

24- Roncesvalles i Gaerlan (2021)

Objectiu: Avaluar la influència del lideratge autèntic i el compromís organitzatiu en el comportament de ciutadania organitzativa en institucions d'ensenyament superior.

A qui va adreçat?	Professors universitaris
Mostra	150 professors universitaris de 4 universitats de Filipines
Metodologia	Quantitativa
Instruments	<p>Qüestionaris:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1- Qüestionari de lideratge autèntic (ALQ) 2- Qüestionari sobre el compromís organitzatiu (OCQ) 3- Qüestionari sobre el comportament de la ciutadania organitzativa (OCBQ)
Components	<ul style="list-style-type: none"> 1- Qüestionari de lideratge autèntic (ALQ) – 4 dimensions i 16 elements <ul style="list-style-type: none"> - Transparència relacional - Autoconeixement - Processament equilibrat - Perspectiva moral interioritzada <p><u>Format de resposta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert 2- Qüestionari sobre el compromís organitzatiu (OCQ)- 3 dimensions <ul style="list-style-type: none"> - Compromís afectiu - Compromís normatiu - Compromís de continuïtat <p><u>Format de resposta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert 3- Qüestionari sobre el comportament de la ciutadania organitzativa (OCBQ) – 5 dimensions <ul style="list-style-type: none"> - Altruisme - Cortesia - Esportivitat - Consciència - Virtut cívica <p><u>Format de resposta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert

25- Heras-Sevilla et al. (2021)

Objectiu: Avaluar la formació en igualtat i coeducació de gènere que estan rebent els estudiants amb titulacions relacionades amb la docència.

A qui va adreçat?	Estudiants universitaris amb estudis relacionats amb la funció docent.
--------------------------	--

Mostra	452 estudiants del grau en Educació Primària i del Màster Universitari en Formació del Professorat per a l'Educació Secundària Obligatoria, Secundària Superior Educació, formació professional i ensenyament d'idiomes (MUPES). 3 universitats d'Espanya <i>Universidad de Burgos, Universidad de Murcia i Universidad de Valladolid</i>
Metodologia	Quantitativa
Instruments	Qüestionari
Components	3 seccions 1- Aspectes sociodemogràfics, culturals i educatius, inclosos el sexe, l'edat, l'orientació sexual, l'adhesió a les creences religioses, els estudis universitaris actuals i la formació rebuda sobre igualtat de gènere i coeducació. 2- Avalua el nivell de sexisme dels participants, diferenciant els seus components principals 3- Referències femenines <u>Format de resposta:</u> - Escala Likert - Obertes

26- Diez et al. (2021)

Objectiu: Demostrar la integració d'estratègies nacionals i internacionals en educació per al desenvolupament sostenible i la ciutadania global en la formació inicial del professorat.

A qui va adreçat?	Estudiants universitaris
Mostra	283 estudiants del Grau en Educació Infantil de la Universitat d'Alacant
Metodologia	Quantitativa Qualitativa
Instruments	Qüestionari
Components	Qüestionari <i>aplicat després de l'activitat: "Les dones del meu arbre: posar arrels per al futur" que consistia a crear un arbre genealògic de format lliure que abastés almenys tres o quatre generacions.</i> - Dades sociodemogràfiques - Preguntes reflexives sobre l'activitat (8 preguntes) - Opinió sobre els aspectes positius i negatius de l'activitat educativa i sobre l'aprenentatge que sentien que havien adquirit a través l'estratègia docent. (3 preguntes) <u>Format de resposta:</u> - Escala Likert - Resposta oberta

27- Zaki i Mohammad (2021)

Objectiu: Mesurar el nivell de coneixements entre els professors de geografia de Penang i examinar les diferències entre professors d'opció i no opcionals en funció dels seus coneixements sobre ODS.

A qui va adreçat?	Professors de secundària de les escoles de Penang, Malàisia
Mostra	252 professors de geografia
Metodologia	Quantitativa
Instruments	Qüestionari
Components	<ul style="list-style-type: none"> - Coneixements generals dels ODS (4 preguntes) - Coneixements dels ODS (17 preguntes) dividit en 3 parts: <ul style="list-style-type: none"> • Econòmic • Social • Medi ambient <p><u>Format de resposta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Escala Likert

28- Hong-Lien et al. (2021)

Objectiu: Analitzar la percepció de les actituds i habilitats dels estudiants de l'escola respecte a la ciutadania global.

A qui va adreçat?	Estudiants de primària i secundària
Mostra	2069 estudiants de primària i secundària de Vietnam.
Metodologia	Quantitativa Qualitativa
Instruments	Qüestionari
Components	<p><u>Estudiants:</u></p> <p>2 grups de variables:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- Consciència dels estudiants sobre problemes globals (12 ítems) 2- Habilitats i actituds (11 ítems) <ul style="list-style-type: none"> - Exploració i descobriment (2 ítems) - Comunicació (8 ítems) - Ús d'Internet i idiomes estrangers (3 ítems) 3- Actituds dels estudiants com a ciutadans globals (9 ítems) <p><u>Format de resposta:</u></p> <p>Escala Likert</p>

Annex 8. Anàlisi de 9 investigacions per validar la traducció d'un instrument

Anàlisi 1 : Nenclares i Jiménez-Genchi (2005)

Fases	Agents que intervenen	Accions
1- Comprovar factibilitat de traducció	3 traductors bilingües	Els 3 traductors revisen l'estructura conceptual i aproven la factibilitat de traduir l'instrument.
2- Traducció de l'anglès al castellà	Responsable de l'estudi	L'autor de l'instrument original realitza la primera traducció al castellà.
3- Revisió de la traducció	1 grup bilingüe i 1 grup monolingüe (3 experts)	Revisió de la traducció (Fase 2).
4- Retro-traducció	1 grup bilingüe	Retro-traducció a la versió original, del castellà a l'anglès.
5- Revisió de la retro-traducció	1 grup bilingüe	Revisió de la retro-traducció de la Fase 4.

Anàlisi 2: Wild et al. (2005)

Fases	Agents que intervenen	Accions
1- Preparació	Autor de l'enquesta original	Autorització de l'autor per l'ús i la traducció de l'enquesta.
2- Traducció	2 o més traductors	Traducció literal de l'instrument per traductors independents. És preferible que una de les traduccions estigui feta per una persona especialitzada en la matèria.
3- Reconciliació	Persona clau del país, especialista en la matèria i un traductor independent diferent dels de la Fase 2.	Revisió i conciliació de la traducció de la Fase 2.
4- Retro-traducció	1 o més traductors nadius de la llengua original de l'instrument.	Retro-traducció
5- Revisió de la retro-traducció	Responsables de l'estudi i la persona especialitzada en la matèria (fase 2).	Revisió de la retro-traducció (Fase 4).
6- Harmonització	Tots els traductors que han intervingut en les fases anteriors.	Dues maneres possibles: 1) Reunió amb tots els traductors que han intervingut en les traduccions i conciliació de l'instrument. 2) El responsable de l'estudi identifica aquells resultats problemàtics i comparteix les possibles traduccions amb els traductors.
7- Avaluació cognitiva	Grup focal entre 5 i 8 estudiants	Administració de l'enquesta a un grup d'estudiants (de 5 a 8) nadius del país on s'administra l'instrument. El grup a d'avaluar la comprensibilitat i l'equivalència cognitiva de la traducció.

8- Revisió dels resultats i finalització de l'avaluació cognitiva	Responsables de l'estudi	El responsable de l'estudi revisa els resultats obtinguts de l'avaluació cognitiva de la fase 7. Revisar i conciliació dels canvis amb el responsable de l'estudi i la persona especialitzada en la matèria.
9- Revisió	La persona especialitzada en la matèria i un corrector.	- Revisió final de la traducció.
10- Informe final	Responsables de l'estudi	El responsable de l'estudi redacta un informe final. Aquest ha d'incloure una descripció completa sobre la metodologia utilitzada i totes les fases detallades.

Anàlisi 3: Muñoz et al. (2013)

Fases	Accions
1- Directrius prèvies	1- Demanar permís a l'autor de l'instrument original. 2- Complir amb les lleis i pràctiques professionals amb l'ús dels instruments. 3- Seleccionar el disseny d'adaptació més adequat. 4- Avaluar la rellevància de l'aplicació de l'instrument a la població d'interès. 5- Avaluar la influència de qualsevol diferència cultural o lingüística de la població d'estudi.
2- Directrius sobre el desenvolupament de l'instrument	6- Assegurar-se a partir de la selecció d'experts qualificats, que el procés d'adaptació té en compte les diferències lingüístiques, psicològiques i culturals de la població d'estudi. 7- Utilitzar dissenys i procediments racionals apropiats per assegurar l'adequació de l'instrument a la població d'estudi. 8- Oferir informació de l'instrument original per evidenciar que el contingut és similar. 9- Oferir informació i evidències que garanteixin que el format dels ítems, les escales de resposta, les regles de correcció, les convencions utilitzades, les formes d'aplicació i altres aspectes són adequats per la població d'estudi. 10- Recollir les dades a partir d'un estudi pilot sobre l'instrument adaptat i efectuar l'anàlisi dels ítems i estudis de fiabilitat i validació que serveixin de base per portar a terme revisions necessàries i adoptar les decisions sobre la validesa de l'instrument adaptat.
3- Directrius de confirmació	11- Definir les característiques de la mostra que siguin pertinents per l'ús de l'instrument, i seleccionar una mostra suficient que sigui adequada per les exigències de les anàlisis empíriques. 12- Oferir informació empírica pertinent sobre l'equivalència del constructe, equivalència del mètode i equivalència entre els ítems entre les poblacions d'estudi. 13- Recollir informació i evidències sobre la fiabilitat i a validesa de la versió adaptada de l'instrument en les poblacions d'estudi.

	14- Establir el nivell de comparabilitat entre les puntuacions de diferents poblacions per mitjà d'anàlisis de dades o dissenys d'equiparació adequades.
4- Directrius sobre l'aplicació	15- Preparar els materials i les instruccions per l'aplicació per minimitzar qualsevol diferència cultural i lingüística que pugui afectar a les poblacions d'estudi. 16- Especificar les condicions d'aplicació del test que han de dirigir-se a totes les poblacions d'estudi.
5- Directrius sobre puntuació i interpretació	17- Interpretar les diferències de les puntuacions entre els grups tenint en compte la informació demogràfica pertinent. 18- Comparar les puntuacions entre poblacions estudiades.
6- Directrius sobre la documentació	19- Proporcionar documentació tècnica que reculli qualsevol canvi en el test adaptat, incloent-hi la informació i les evidències sobre l'equivalència entre les versions adaptades. 20- Proporcionar documentació als usuaris amb la finalitat de garantir un ús correcte de l'instrument adaptat a la població d'estudi.

Anàlisi 4: Escatllar (2017)

Fases	Agents que intervenen	Accions
1- Demanar permís als autors.	Autors de l'instrument.	Enviar correu als autors de l'instrument per obtenir el permís de traducció.
2- Traducció independent del francès al castellà. 1a versió consensuada	2 traductors bilingües amb el castellà com a llengua materna.	Traducció directa de l'instrument original al castellà per 2 traductors independents i revisió dels 2 traductors per obtenir una primera versió consensuada.
3- 2a versió consensuada.	Entrevistes individuals semiestructurades amb individus de la població de l'estudi.	Cada individu expressa amb les seves pròpies paraules el significat percebut i la redacció de cada un dels ítems per verificar que la comprensió és la correcta.
4- 3a versió consensuada.	Grup d'experts.	Un grup d'experts realitza una revisió de l'instrument, posant un èmfasi en la valoració feta pels participants de les entrevistes en la Fase 3.
5- Obtenció de l'instrument final.	2 traductors de nacionalitat francesa (la mateixa que l'instrument).	2 traduccions independents que tradueixen la tercera versió de l'instrument (Fase 4) a la llengua original de l'enquesta, el francès. Es comparen les dues traduccions amb l'instrument original i s'assegura l'equivalència semàntica i cultural de la tercera versió.
6- Prova pilot.	Estudiants	Administració de l'instrument.

Anàlisi 5: Garcimartín (2018)

Fases	Agents que intervenen	Acció
1- Traducció independent de l'anglès al castellà.	3 traductors bilingües amb el castellà com a llengua materna i que coneguin els continguts i el propòsit de l'instrument.	Traducció directa de l'instrument original al castellà per 3 traductors independents. Traducció equivalent a nivell conceptual i no traduccions literals.
2- Conciliació i síntesis de les traduccions.	4 experts de la matèria (diferents dels de la fase 1).	Discussió amb un grup d'experts en la matèria per consensuar i sintetitzar les diferents traduccions fetes a la fase 1 i arribar a una única versió.
3- Traducció inversa a l'anglès.	1 traductor bilingüe amb l'anglès com a llengua materna (diferent dels de la fase 1 i 2).	Traducció de la versió unificada (fase 2) a l'idioma original de l'enquesta.
4- Concets de la versió traduïda inversa amb l'autor de la versió original.	Autor de l'instrument original.	Aquesta última versió s'envia a l'autor original de l'instrument per verificar que tots els ítems mantenen l'equivalència conceptual.
5- Assaig d'administració a una mostra.	S'administra l'instrument a 10 perfils seguint les mateixes característiques que els perfils de la mostra final.	Les 10 persones han d'explicar que entenen en els enunciats i identificar els ítems que generen més dificultat de comprensió. Les persones proposen un text alternatiu en el cas de no entendre un ítem.
6- Avaluació de la comprensió i aplicació i elaboració de la versió definitiva.	Dos experts participants en la fase 2.	Els dos experts revisen els ítems no entesos per les 10 persones.
7- Administrar l'instrument	Estudiants	Administrar l'instrument a tota la mostra.

Anàlisi 6: Aguilar-Barojas et al. (2017)

Fases	Agents que intervenen	Accions
1- Preparació	Responsable de l'estudi.	Enviar correu als autors de l'instrument per obtenir el permís de traducció.
2- Traducció de l'anglès al castellà mexicà.	1 traductor amb més de 10 anys de docència en la matèria, experiència en investigació per mètodes d'enquesta i al nivell d'anglès o haver realitzat una estança acadèmica en universitats de països de parla anglesa i dissertar en anglès en congressos internacionals específics de la matèria.	Traducció literal de l'instrument per un traductor.

3- Revisió de la traducció de la Fase 2.	5 traductors amb més de 10 anys de docència en la matèria, experiència en investigació per mètodes d'enquesta i al nivell d'anglès o haver realitzat una estança acadèmica en universitats de països de parla anglesa i dissertar en anglès en congressos internacionals específics de la matèria.	Revisió independent de la traducció a partir de tres columnes. 1) pregunta en anglès/traducció literal; 2) acord/desacord; 3) en cas de desacord, proposar una traducció.
4- Reconciliació	Responsables de l'estudi	Revisió i consens de la traducció a la revisió feta pels 5 traductors a la Fase 3.
5- Interrogatori cognitiu.	3 grups focals de 12 estudiants	Prova de traducció a 12 estudiants inscrits a la formació especialitzada de l'instrument.
6- Revisió	Responsables de l'estudi	Revisió de la traducció a partir dels resultats dels estudiants (Fase 5).
7- Harmonització	Responsables de l'estudi	Revisió de conceptes a partir del Diccionari RAE per adequar els conceptes sense alterar el camp semàntic.
8- Retro-traducció del castellà mexicà a l'anglès.	2 traductors amb més de 10 anys de docència en la matèria, experiència en investigació per mètodes d'enquesta i al nivell d'anglès o haver realitzat una estança acadèmica en universitats de països de parla anglesa i dissertar en anglès en congressos internacionals específics de la matèria.	2 retro-traduccions independents, no participants en cap de les fases prèvies. Traducció a partir de tres columnes. 1) pregunta en anglès/traducció literal; 2) acord/desacord; 3) en cas de desacord, proposar una traducció.
9- Revisió dels resultats	Responsables de l'estudi	Comparació de les dues retro-traduccions (Fase 8) i harmonització.
10- Lectura de prova	Responsables de l'estudi	Revisió individual pels investigadors.
11- Report final	Revisió dels resultats	Documentació del procés

Anàlisi 7: Ortiz-Gutiérrez i Cruz-Avelar (2018)

Fases	Agents que intervenen	Accions
1- Preparació	Responsable de l'estudi	Demandar permís a l'autor de l'instrument original per traduir i utilitzar l'instrument.
2- Traducció	2 traductors natiu de l'idioma demanat per traduir i ampli domini de	Dues versions independents de l'instrument.

	l'idioma original de l'instrument.	
3-Integració	Comitè avaluador	Comparar les dues traduccions de la Fase 2 i corregir aspectes conceptuals i lingüístics.
4- Retro-traducció	1 traductor diferent dels de les fases anteriors amb ampli domini de l'idioma i que la llengua nativa sigui la de la versió original de l'instrument.	Versió retro-traduïda de la versió original.
5- Revisió de la retro-traducció	Responsable de l'estudi	Comparar l'instrument original amb la versió de la Fase 4.
6- Revisió de la redacció	Responsable de l'estudi	Si sorgeixen discrepàncies en la Fase 5 es discuteix la necessitat de fer els canvis. En cas contrari es revisa la redacció de la Fase 3.
7- Harmonització	Autor de l'instrument original.	Consultar a l'autor de l'instrument per obtenir la seva aprovació.
8- Prova pilot	De 5 a 8 participants de característiques similars als de la població d'estudi.	Avaluar peculiaritats de la versió (Fase 7), context de l'aplicació, detectar debilitats o factors que interfereixin al desenvolupament de l'instrument.
9- Finalització	Responsable de l'estudi	Detectar errors durant la prova pilot de la Fase 8.
10- Report final	Responsable de l'estudi	Redactar un document explicitant el procés de cada una de les fases anteriors.

Anàlisi 8: Zapata et al. (2018)

Fases	Agents que intervenen	Acció
1- Traducció	1 especialista en llengua anglesa (primera llengua) especialista en llengua castellana expert en el camp d'ensenyament superior i en processos de gestió acadèmica. 1 especialista en llengua castellana (primera llengua) i amb un anglès avançat i especialista en ensenyament superior.	Dues traduccions independents.
2- Traducció	Comitè d'experts, compost per especialistes en gestió de processos acadèmica de les 3 universitats participants.	Traducció i ajustos en usos conceptuals i en terminologia de l'instrument original.
3- Revisió	Responsable de l'estudi	Ajustos de conceptes.

4- Prova pilot qualitativa	Entrevistes a 32 estudiants (mostra de la població d'estudi)	Entrevista a partir de l'instrument traduït a 32 estudiants. L'objectiu era identificar possibles errors en la formulació de les preguntes i proposar alternatives. Primera part: entrevista individual Segona part: entrevista grupal (6 grups)
5- Revisió i harmonització	Responsable de l'estudi	Revisió dels resultats de la Fase 4 i harmonització amb les aportacions del grup d'estudiants.

Anàlisi 9: Parra-González i Segura-Robles (2019)

Fases	Agents que intervenen	Accions
1- Comprovar factibilitat de traducció	2 traductors experts bilingües	Els 2 experts revisen l'estructura original de l'enquesta i analitzen la factibilitat de la traducció.
2- Traducció	Responsable de l'estudi	Traducció de l'instrument de l'anglès al castellà.
3- Revisió de la traducció	Els 2 experts de la fase 1 i 2 investigadors monolingües	Revisió de la traducció a la fase 2 i proposta de modificacions.
4- Traducció de l'escala	2 traductors bilingües	Traducció de l'escala de l'instrument i concordança amb les traduccions anteriors.

Annex 9. Consentiment informat per les entrevistes i els grups focals

Full informatiu per participar en la recerca sobre la competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior.

Descripció

Soc la Sònia Gili doctoranda al programa de Doctorat de la Universitat d'Andorra i membre del Grup de Recerca Interdisciplinari en educació (GRIE). La recerca que estic desenvolupant a la Tesi es titula *La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior* i cerca dissenyar un model formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica des de les institucions d'ensenyament superior.

La participació en aquest focus grup consisteix a respondre a preguntes obertes i intercanviar coneixements i expectatives diferents o semblants amb els altres companys.

- El participant té dret a retirar-se en qualsevol moment d'una part o de la totalitat de l'estudi, sense expressió de causa o motiu i sense conseqüències.
- El participant té dret a clarificar dubtes abans d'acceptar la participació i el dret a conèixer els resultats.
- El participant es compromet a no revelar informació declarada per les altres persones del focus grup.
- La participació serà voluntària i anònima. En cap moment es desvelarà el nom o detalls que puguin identificar al participant en cap de les publicacions vinculades a la recerca d'aquesta tesi.
- Les dades seran emmagatzemades a la base de dades de la Universitat d'Andorra.
- El participant no obté cap compensació econòmica.

Consentiment informat Escrit per participar en la recerca sobre la competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior.

Jo _____ declaro,

- Haver llegit i entès el Full d'informació per participar en la recerca sobre *La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior* de la doctoranda Sònia Gili.
- Haver tingut l'oportunitat d'aclarir dubtes o realitzar preguntes a la investigadora en qüestió.
- Haver estat informat de la lliure voluntarietat de participar en l'estudi i poder desvincular-me en qualsevol moment que ho consideri adient.
- Haver estat informat de la confidencialitat de les meves dades personals.
- Haver estat informat que les meves declaracions durant el focus grup seran utilitzades exclusivament en l'àmbit acadèmic.
- Estar d'acord en participar en el focus grup sense cap recompensa econòmica i de lliure voluntat.

Participant

Investigadora

Sònia Gili Moneo

Full informatiu per participar en la recerca sobre la competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior.

Descripció

Soc la Sònia Gili doctoranda al programa de Doctorat de la Universitat d'Andorra i membre del Grup de Recerca Interdisciplinari en educació (GRIE). La recerca que estic desenvolupant a la Tesi es titula *La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior* i cerca dissenyar un model formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica des de les institucions d'ensenyament superior.

La participació en aquesta entrevista consisteix a respondre preguntes obertes i aportar punts de vista, coneixements i expectatives de la competència de cultura democràtica al Principat d'Andorra.

- El participant té dret a retirar-se en qualsevol moment d'una part o de la totalitat de l'estudi, sense expressió de causa o motiu i sense conseqüències.
- El participant té dret a clarificar dubtes abans d'acceptar la participació i el dret a conèixer els resultats.
- La participació serà voluntària.
- Les dades seran emmagatzemades a la base de dades de la Universitat d'Andorra.
- El participant no obté cap compensació econòmica.

Consentiment informat Escrit per participar en la recerca sobre la competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior.

Jo _____ declaro,

- Haver llegit i entès el *Full d'informació* per participar en la recerca sobre *La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior* de la doctoranda Sònia Gili.
- Haver tingut l'oportunitat d'aclarir dubtes o realitzar preguntes a la investigadora en qüestió.
- Haver estat informat de la lliure voluntarietat de participar en l'estudi i poder desvincular-me en qualsevol moment que ho consideri adient.
- Haver estat informat que les meves declaracions durant l'entrevista seran utilitzades exclusivament en l'àmbit acadèmic.
- Estar d'acord en participar a l'entrevista sense cap recompensa econòmica i de lliure voluntat.]

Participant:

Nom Cognom

Data

Signatura

Investigadora:

Sònia Gili Moneo

xx/xx/xx

Annex 10. Guió semiestructurat de les 14 entrevistes i dels 2 grups focals

Guió entrevista semiestructurada al Sr. Miquel Nicolau

Sr. Miquel Nicolau	<i>Càrrec</i> - Rector de la Universitat d'Andorra (2015 - actualitat)
	<i>Institució</i> - Universitat d'Andorra
	<i>Dia entrevista</i> - 05/04/22

1. Agraïments

2. Descripció de l'estudi per contextualitzar l'entrevista

Per posar-vos en context us explicaré breument en què consisteix i què busca aquesta recerca. La futura tesi doctoral es titula La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior i cerca dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior. La participació en aquesta entrevista consisteix a respondre preguntes obertes per saber el posicionament i cap a on vol anar la institució pel que es refereix a la CCD.

3. Introducció personalitzada i preguntes introductòries (PI)

PI1. *Quina educació requereix una societat democràtica?*

PI2. *Creus que la democràcia està en perill?*

4. Temàtiques i preguntes específiques segons el perfil entrevistat

Context Universitat d'Andorra

En el model educatiu de l'Uda s'especifica que en les competències transversals que adquireix l'estudiant hi ha els idiomes, les CCD i els valors que emanen dels ODS. A partir del model s'han d'elaborar els diferents plans d'estudi.

a. Plans d'estudi (PPE)

PPE1. *Creus que queda reflectida aquesta competència als plans d'estudi?*

PPE1.1. *En totes les formacions de l'Uda per igual?*

PPE1.2. *S'haurien d'afegir elements per promoure la CCD?*

PPE2. *Com creus que s'hauria de promoure la CD des dels plans d'estudi?*

Tenim tendència a centrar-nos en el concepte però no en la realització:

PPE3. *Creus que a banda dels agents que intervenen en la redacció dels plans d'estudi, hauria d'haver-hi algun agent més? (estudiants? Professor extern? Expert en CD?)*

PPE3.1. *De quina manera podrien participar? Com?*

PPE4. *Creus que s'està promovent suficient aquesta competència en tota l'oferta formativa de l'Uda?*

PPE5. *Des dels plans d'estudi s'hauria de donar més visibilitat?*

PPE5.1. *Com?*

PPE5.2. *Per què?*

PPE5.3. *Hauria de ser més transversal?*

b. Professorat (PP)

Moltes investigacions parlen de la importància de formar a ciutadans democràtics, però ens oblidem de la formació dels professors. De la importància que té el paper del professorat per promoure i transmetre aquesta competència.

PP1. *Quin professor vol l'UdA?*

PP2. *Creus que el professorat de l'UdA està format en CD?*

PP2.1. *S'hauria de formar al professorat de l'UdA en CD?*

PP3. *Com a institució que hauríem de fer perquè els professors actuïn de manera democràtica?*

PP4. *L'UdA té algun criteri de la CD per seleccionar el professorat?*

PP5. *El professorat de l'UdA compleix amb els elements clau de la CCD? (àmbits, àrees i dimensions?)*

c. Estudiants (PE)

Després dels elements (àmbits, àrees i dimensions) clau de la CCD:

PE1. *Com hauria de sortir el ciutadà que passi per l'UdA?*

PE2. *Què s'hauria d'emportar dels seus anys a l'UdA?*

PE3. *Quina diferència pot haver-hi entre un ciutadà que no ha passat per l'UdA i un ciutadà que sí?*

PE4. *Què podria fer l'UdA per validar la CCD dels estudiants? (segell, certificat)*

d. La promoció de la CCD des de la institució (PIN)

Abans hem mencionat els conflictes en el que el món es troba actualment, a més a més l'UdA es va posicionar i va emetre un comunicat condemnant els atacs i a favor de la pau, també s'han fet diferents accions per poder ajudar a totes les víctimes. Això em porta a preguntar si:

PIN1. *L'UdA s'hauria d'adaptar als canvis del món actual?*

PIN1.1. *De quina manera?*

PIN1.2. *Com?*

PIN2. *Com l'UdA hauria de treballar els conflictes mundials?*

PIN3. *Com està abordant l'UdA la crisi democràtica (sostenibilitat, drets humans, interculturalitat, convivència, identitat i coneixement i comprensió crítica)?*

PIN4. *Com poden les universitats treballar o actuar a escala local, nacional i global per respondre de manera cooperativa als atacs dels sistemes electorals, als mitjans de comunicació, a la veritat, al respecte i compliment de la democràcia?*

PIN5. *Com contribueix la universitat en el compromís de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides i els ODS relacionats amb la missió democràtica de la universitat?*

PIN5.1. *A l'ensenyament?*

PIN5.2. *A la recerca?*

PIN5.3. *A les associacions a la comunitat i a la societat en general?*

PIN6. *De què parlem quan parlem de democràcia universitària?*

PIN7. *Quines pràctiques institucionals ajuden a mantenir i a comprometre als estudiants a ser ciutadans democràtics? (Espais com ara els representants dels estudiants, per exemple.)*

PIN8. *Fora de l'oferta formativa de l'UdA, com a institució, com pot promoure la CD l'UdA?*

e. Altres (PA)

PA1. *Voldries afegir alguna cosa més?*

PA2. *Creus que s'ha fet el punt sobre la CCD a l'UdA?*

Guió entrevista semiestructurada al Sr. Rui Gomes

Sr. Rui Gomes	<i>Càrrec</i> - Cap del Centre Europeu de l'educació i de la formació del Consell d'Europa (2013 – actualitat).
	<i>Institució</i> - Consell d'Europa
	<i>Dia entrevista</i> - 02/11/22

1. Remerciements
2. Description de l'étude pour contextualiser l'entretien

Pour vous mettre en contexte, je vais vous expliquer brièvement en quoi consiste cette recherche et ce qu'elle vise. La future thèse de doctorat s'intitule La compétence de la culture démocratique dans l'enseignement supérieur et vise à concevoir un programme de formation pour promouvoir les dimensions clé de la compétence de la culture démocratique des étudiants de l'enseignement supérieur. La participation à cet entretien consiste à répondre à des questions ouvertes pour connaître le positionnement et vers où les institutions veulent aller par rapport aux CCD.

3. Introduction personnalisée et questions d'introduction (PI)

PI1. *De quelle éducation une société démocratique a-t-elle besoin ?*

PI2. *Pensez-vous que la démocratie est en danger ?*

4. Thèmes et questions spécifiques selon le profil interviewé

a. Les CCD du CoE (PCoE)

PCoE1. *Depuis la mise en place du programme des 20 CCD en 2018 du CoE, comment avez-vous travaillé les CCD à partir de l'éducation et de la formation dans le Service de la jeunesse ?*

PCoE2. *Les experts qui dirigent ce programme ont-ils une formation sur les CCD ?*

PCoE2.1. *Doivent-ils avoir une formation spécifique ?*

PCoE2.2. *Comment ? Théorique ? Pratique ?*

PCoE3. *Quelles actions faites-vous pour promouvoir les CCD ?*

PCoE4. *Connaissez-vous des établissements d'enseignement supérieur qui travaillent sur les CCD ?*

Maintenant, on va nous centrer sur la conception du programme formatif qui puisse valoriser les dimensions clé de la compétence de la culture démocratique des étudiants de l'enseignement supérieur.

b. Programme Formatif (PPF)

Dans un programme formatif, c'est évident que les étudiants, la formation des professeurs et la méthodologie jouent un rôle essentiel.

Étudiants (PPFE)

PPFE1. *Comment voyez-vous la création d'un programme pour travailler les CCD dans l'enseignement supérieur ?*

PPFE1.1. *Comment pensez-vous que le programme de formation devrait être abordé auprès des étudiants de l'enseignement supérieur ?*

PPFE2. *Si dans le centre de jeunesse vous devriez créer un programme pour travailler les CCD quelle structure aurait ?*

PPFE2.1. *Croyez-vous que la CCD devrait être travaillée de manière spécifique ?*

PPFE2.2. *À partir d'une seule discipline ? ou transversalement ?*

PPFE2.3. *Pendant toutes les études de l'enseignement supérieur ?*

PPFE2.4. *Ce programme devrait-il être fusionné avec le programme d'études de la licence ou le master ?*

PPFE2.4.1. *Ou, devrait-il s'agir d'un programme de formation en dehors de ces cursus ?*

PPFE2.4.2. *Quand faut-il initier les étudiants à cette formation ? (1re année, 2e, 3e) ?*

PPFE2.4.3. *Ou, tout au long de la vie universitaire ?*

PPFE2.4.4. *Combien de temps ?*

Formation (PPFF)

PPFF1. *Comment imaginez-vous les formations de ce programme ?*

PPFF1.1. *Doit-il y avoir une formation théorique ?*

PPFF1.2. *Il faut approfondir des aspects plus formels comme « qu'est-ce que la démocratie ? La culture ? Droits humains ? »...*

PPFF1.3. *Pratique ?*

PPFF1.4. *Quelle méthodologie ?*

PPFF1.5. *Les actions au sein de l'université devraient-elles figurer dans ce programme ? Par exemple : faire partie de la commission égalité ou solidarité... Et les actions qui se déroulent en dehors de l'université ? Par exemple : faire partie de la Croix-Rouge, de l'UNICEF, d'une ONG...*

PPFF1.6. *Ces actions pourraient-elles être validées ?*

Professeurs (PPPF)

Ce programme de formation serait les propres professeurs de l'université qui le porteraient à terme :

PPPF1. *Les professeurs d'université sont-ils formés pour travailler sur la CCD avec les étudiants ?*

PPPF2. *Faut-il former ces professeurs ?*

PPPF2.1. *De quelle formation les professeurs d'universités ont-ils besoin pour se former en CCD ?*

PPPF2.2. *Comment ? Où ? Combien de temps ?*

PPPF2.3. *Existe-t-il une formation pour former/accréditer des professeurs d'université capables d'enseigner la CCD ?*

PPPF2.3.1. *Lesquelles ? Pour quel profil ?*

Accréditation (PPFA)

Dans les services de jeunesse du CoE il y a une accréditation, un label de qualité que le CoE accorde aux centres jeunesse qui travaille avec les valeurs qui émanent du CoE.

PPFA1. *Pensez-vous que les universités devraient également être reconnues par un label pour travailler les CCD ?*

PPFA1.1. *Comment ?*

PPFA1.2. *Ou bien un label pour les étudiants ?*

PPFA1.3. *Comment pourrions-nous créditer l'étudiant ?*

PPFA1.4. *Et le diplôme des étudiants qui ont suivi cette formation ?*

PPFA1.4.1. *Et les enseignants qui ont été formés ?*

Guió entrevista semiestructurada al Sr. Francisco Arenas

Sr. Francisco Arenas

Càrrec - Professor titular d'Ètica i Filosofia Política de la Universitat de València. Professor al màster i al doctorat interuniversitari en Ètica i Democràcia. Membre del grup de recerca d'investigació en ètiques aplicades i democràcia.

Institució - Universitat de València

Dia entrevista - 25/11/22

1. Agraïments
2. Descripció de l'estudi per contextualitzar l'entrevista

Per posar-vos en context us explicaré breument en què consisteix i què busca aquesta recerca. La futura tesi doctoral es titula La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior i cerca dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior. La participació en aquesta entrevista consisteix a respondre preguntes obertes per saber el posicionament i cap a on vol anar la institució pel que es refereix a la CCD.

3. Introducció personalitzada i preguntes introductòries (PI)

PI1. *Quina educació requereix una societat democràtica?*

PI2. *Creus que la democràcia està en perill?*

4. Temàtiques i preguntes específiques segons el perfil entrevistat

a. Experiències sobre les CCD (PEX)

Ja fa anys que es parla de la Competència de cultura democràtica/ ciutadania/ participació ciutadana en l'àmbit educatiu.

PEX1. *Com a professor imparteixes matèria a l'ensenyament superior sobre la CCD?*

PEX1.1. *SÍ? De quina manera?*

PEX1.1.1. *Assignatura específica? Transversal? Classes teòriques? Pràctiques?*

PEX2. *Com avalues?*

PEX2.1. *Com fas el seguiment?*

PEX2.1. *Quines són les evidències que tens dels estudiants?*

b. Programa formatiu (PF)

Recordar que ... l'objectiu de la meua recerca dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior.

Estudiants (PFE)

Per poder crear el programa formatiu, partirem d'un perfil competencial de l'estudiant. Per aquest motiu et pregunto:

PFE1. *Quina diferència creus que ha d'haver-hi entre un estudiant d'ensenyament superior que ha estat format en CD i un altre que no?*

PFE2. *Com creus que s'hauria d'enfocar el programa formatiu que promogué la CCD amb els estudiants d'ensenyament superior?*

PFE2.1. *S'hauria de treballar de manera específica? A partir d'una sola assignatura? Transversal? Durant tots els seus estudis a l'ensenyament superior?*

PFE3. *Aquest programa hauria d'estar fusionat dins del currículum de la carrera o màster? O hauria de ser un programa formatiu a banda del currículum?*

PFE4. *Quan s'hauria d'introduir als estudiants aquesta formació? (1r, 2n o 3r curs? O durant tota la seva estança a la universitat?)*

PFE4.1. *Quina durada?*

Formació (PFF)

PFF1. *Com veuries les formacions en aquest programa?*

PFF1.1. *Hauria d'haver-hi formació teòrica?*

PFF2. *Cal aprofundir en aspectes més formals com ara "què és la democràcia? La cultura? Drets humans?"...*

PFF2.1. *Pràctica? Quina metodologia?*

PFF3. *Les accions de dins de la universitat haurien d'estar en aquest programa? Per exemple: formar part de la comissió d'igualtat o solidaritat...*

PFF3.1. *I les accions que es fan fora de la universitat? Per exemple: formar part de la creu roja, UNICEF, ONG...*

PFF3.1.1. *Es podrien validar aquestes accions?*

Avaluació (PFA)

PFA1. *Com s'ha d'avaluar aquest programa? S'hauria d'avaluar?*

PFA1.1. *Competencialment amb indicadors?*

PFA2. *S'haurien d'avaluar totes les dimensions?*

PFA2.1. *Seguint l'exemple del CoE? (descriptors generals? O més específics en cada una de les titulacions?)*

PFA2.1.1. *Quantitatiu? Qualitatiu?*

PFA2.2. *Com avaluar la pràctica? Per exemple que forma part d'una ONG?*

PFA2.2.1. *Caldria fer una graella amb ho fa o no ho fa?*

Professors (PFP)

Aquest programa formatiu el portaria a terme els professors de les universitats:

PFP1. *Els professors de la universitat estan capacitats per treballar la CCD amb els estudiants?*

PFP2. *Caldria que aquests professors es formessin?*

PFP2.1. *Quina formació necessiten els professors universitaris per poder formar en CD?*

PFP2.1.1. *Com? On? Quant de temps?*

PFP3. *Hi ha formació per capacitar/acreditar als professors universitaris per poder impartir la CCD?*

PFP3.1. *Quines? Per quin perfil?*

Acreditació (PFAC)

PFAC1. *Quan els estudiants han demostrat que tenen aquesta competència treballada s'hauria de donar un reconeixement...?*

PFAC1.1. *Com podríem acreditar a l'estudiant?*

PFAC1.1.1. *I les universitats que treballin aquesta competència?*

PFAC2. *Creus que les universitats haurien d'estar reconegudes amb un label?*

PFAC2.1. *Com?*

PFAC3. *I al títol dels estudiants que han seguit aquesta formació?*

PFAC4. *I al professorat que s'ha format?*

Guió entrevista semiestructurada al Sr. Josep Dalleres

Sr. Josep Dalleres	<i>Càrrec</i> - Ambaixador i representant permanent del Principat d'Andorra al Consell d'Europa (2011-2015)
	<i>Institució</i> - Govern d'Andorra
	<i>Dia entrevista</i> - 13/12/22

1. Agraïments

2. Descripció de l'estudi per contextualitzar l'entrevista

Per posar-vos en context us explicaré breument en què consisteix i què busca aquesta recerca. La futura tesi doctoral es titula La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior i cerca dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior. La participació en aquesta entrevista consisteix a respondre preguntes obertes per saber el posicionament i cap a on vol anar la institució pel que es refereix a la CCD.

3. Introducció personalitzada i preguntes introductòries (PI)

PI1. *Quina educació requereix una societat democràtica?*

PI2. *Creus que la democràcia està en perill?*

4. Temàtiques i preguntes específiques segons el perfil entrevistat

a. **Presidència Andorrana de Ministres del CoE (PAM)**

En primer lloc, m'agradaria parlar sobre la presidència Andorrana del Comitè de Ministres al CoE, on una de les prioritats d'Andorra van ser l'Educació a la ciutadania democràtica i als drets humans. Fent que el CoE comences a treballar i publicar el marc de referències sobre les competències per a una cultura democràtica.

En aquell moment com a ambaixador d'Andorra prop del Consell d'Europa, vau fer molt èmfasi en el fet que calia definir aquestes competències i no solament definir-les sinó portar-les a les aules i a la formació dels professionals de l'ensenyament.

PAM1. *Per què creieu que era indispensable treballar (a escala europea, a escala nacional) sobre les CCD?*

PAM2. *D'on va sorgir la idea d'elaborar un programa de les CCD i portar-les al CoE?*

PAM2.1. *Per què era important?*

PAM2.2. *Es van crear des del CoE indicadors per poder fer el seguiment o avaluació d'aquestes CCD a les escoles?*

PAM2.3. *Es van crear indicadors des de l'àmbit polític (des de dins, des de ministeri) per fer el seguiment i l'avaluació?*

PAM2.3.1. *Quins? Com es va fer?*

PAM2.3.1.1. *No? – Penseu que s'hauria d'haver fet el seguiment?*

Com que l'objectiu de la recerca és dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior, pensem que és primordial analitzar des de diferents punts de vista les institucions.

b. Estructura de la institució (EI)

Perquè una institució demani aquestes competències als seus ciutadans, la institució hauria de poder ser un exemple, per aquest motiu us pregunto:

EI1. *Per on creieu que hauria de començar una institució per poder treballar i respectar tots els elements de la CCD?*

EI2. *Creieu que des del Govern d'Andorra s'està treballant en aquestes CCD? En l'àmbit polític, social i en l'àmbit educatiu?*

c. Educació SEA (ES)

El PERMSEA es posa en pràctica des del curs 2012-2013 i, el cert, és que amb aquest canvi estructural que es va fer en educació va facilitar la feina de poder treballar i encabir aquestes CCD.

ES1. *Sense aquest canvi del PERMSEA com hauria estat la visualització de les CCD del CoE?*

Com des del Govern, en el seu moment quan es van implementar les CCD a nivell educatiu van gestionar-ho amb:

ES2. *La formació dels mestres i professor?*

ES3. *Els diferents plans d'estudi (posar les ccd, com treballar-les i com avaluar-les)?*

ES4. *Com van conviure i com es van gestionar?*

ES5. *Quina rebuda va tenir la comunitat educativa?...professors, agents educatius,...*

d. Educació UdA (EU)

Tornant a les prioritats en el Marc de la Presidència Andorrana al CoE. Aquestes van tenir resultats, amb la publicació del Marc de Referències, però també amb la modificació del

diploma d'estat del BCE, incloent-hi les CCD. A més, de la creació del Màster en Educació on es treballa un Itinerari específic sobre aquestes competències.

EU1. *Això em porta a preguntar-vos si creieu que és necessari que es treballin aquestes competències en tot l'ensenyament superior, passant per les diferents titulacions?*

EU1.1. *És evident que quan parlem d'educació és molt fàcil encabir i treballar les CCD, però què passa amb les altres titulacions com ara infermeria, administració d'empresa, informàtica, entre altres?*

EU2. *Com creieu que s'haurien de treballar aquestes competències a nivell d'ensenyament superior?*

EU3. *Quan al principi de l'entrevista he dit que l'objectiu de la meua recerca és dissenyar un programa formatiu per promoure aquestes CCD a l'ensenyament superior, us heu imaginat o us ha vingut al cap l'estructura d'aquest programa?*

EU3.1. *El què i el com?*

EU4. *Quina estructura hauria de seguir la institució per poder donar resposta als estudiants i al professorat?*

Guió entrevista semiestructurada al Sr. Eric Jover

Sr. Eric Jover	<i>Càrrec</i> - Ministre d'Educació i Ensenyament Superior (2015-2019) Ministre de Finances i Portaveu de Govern (2019-2023)
	<i>Institució</i> - Govern d'Andorra
	<i>Dia entrevista</i> - 13/12/22

---

1. Agraïments
2. Descripció de l'estudi per contextualitzar l'entrevista

Per posar-vos en context us explicaré breument en què consisteix i què busca aquesta recerca. La futura tesi doctoral es titula La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior i cerca dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior. La participació en aquesta entrevista consisteix a respondre preguntes obertes per saber el posicionament i cap a on vol anar la institució pel que es refereix a la CCD.

3. Introducció personalitzada i preguntes introductòries (PI)
  - PI1. Quina educació requereix una societat democràtica?
  - PI2. Creus que la democràcia està en perill?
4. Temàtiques i preguntes específiques segons el perfil entrevistat

a. Presidència Andorrana de Ministres del CoE (PAM)

En primer lloc, m'agradaria parlar sobre la presidència Andorrana del Comitè de Ministres al CoE, on una de les prioritats d'Andorra van ser l'Educació a la ciutadania democràtica i als drets humans. Fent que el CoE comences a treballar i publicar el marc de referències sobre les competències per a una cultura democràtica.

En aquell moment com a Ministre d'Educació i ensenyament superior, vas fer molt èmfasi en el fet que calia definir aquestes competències i no solament definir-les sinó portar-les a les aules i a la formació dels professionals de l'ensenyament.

PAM1. *Per què creïeu que era indispensable treballar (a escala europea, a escala nacional) sobre les CCD?*

PAM2. *D'on va sorgir la idea d'elaborar un programa de les CCD i portar-les al CoE? Per què era important?*

PAM3. *Es van crear indicadors des de l'àmbit polític (des de dins, des de ministeri) per fer el seguiment i l'avaluació?*

PAM3.1. *Quins? Com es va fer?*

PAM3.1.1. *No? – Penseu que s'hauria d'haver fet el seguiment?*

b. Estructura de la institució (EI)

Perquè una institució demani aquestes competències als seus ciutadans, la institució hauria de poder ser un exemple, per aquest motiu us pregunto:

EI1. *Per on creieu que hauria de començar una institució per poder treballar i respectar tots els elements de la CCD?*

EI2. *Creieu que des del Govern d'Andorra s'està treballant en aquestes CCD?*

EI2.1. *En l'àmbit polític, social i en l'àmbit educatiu?*

c. Educació (E)

Si profunditzem en l'àmbit educatiu:

Sistema Educatiu Andorrà (EA)

El PERMSEA es posa en pràctica des del curs 2012-2013 i, el cert, és que amb aquest canvi estructural que es va fer en educació va facilitar la feina de poder treballar i encabir aquestes CCD.

EA1. *Sense aquest canvi del PERMSEA com hauria estat la visualització de les CCD del CoE?*

EA2. *Com des del Govern (ministeri d'educació), en el seu moment quan es van implementar les CCD a nivell educatiu van gestionar-ho amb:*

EA2.1. *La formació dels mestres i professor?*

EA2.2. *Els diferents plans d'estudi (posar les ccd, com treballar-les i com avaluar-les)?*

EA2.3. *Com van conviure i com es van gestionar?*

EA2.4. *Quina rebuda va tenir la comunitat educativa?...professors, agents educatius,...*

Universitat d'Andorra (EUdA)

Tornant a les prioritats en el marc de la presidència Andorrana al CoE. Aquestes van tenir resultats, amb la publicació del Marc de Referències, però també amb la modificació del

diploma d'estat del BCE, incloent-hi les CCD. A més, de la creació del Màster en Educació on es treballa un Itinerari específic sobre aquestes competències.

EUdA1. *Això em porta a preguntar-vos si creieu que és necessari que es treballin aquestes competències en tot l'ensenyament superior, passant per les diferents titulacions?*

EUdA2. *És evident que quan parlem d'educació és molt fàcil encabir i treballar les CCD, però què passa amb les altres titulacions com ara infermeria, administració d'empresa, informàtica, entre altres?*

EUdA3. *Com creieu que s'haurien de treballar aquestes competències a nivell d'ensenyament superior?*

Guió entrevista semiestructurada al Sr. Joan Forner

Sr. Joan Forner *Càrrec* - Ambaixador i representant permanent del Principat d'Andorra al Consell d'Europa (2019-actualitat)

Institució - Govern d'Andorra

Dia entrevista - 19/12/22

---

1. Agraïments
2. Descripció de l'estudi per contextualitzar l'entrevista

Per posar-vos en context us explicaré breument en què consisteix i què busca aquesta recerca. La futura tesi doctoral es titula La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior i cerca dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior. La participació en aquesta entrevista consisteix a respondre preguntes obertes per saber el posicionament i cap a on vol anar la institució pel que es refereix a la CCD.

3. Introducció personalitzada i preguntes introductòries (PI)

PI1. *Quina educació requereix una societat democràtica?*

PI2. *Creus que la democràcia està en perill?*

4. Temàtiques i preguntes específiques segons el perfil entrevistat (PE)

M'agradaria parlar sobre la feina que realitza com a ambaixador permanent al CoE.

PE1. *Em podria explicar com d'important és que el Principat d'Andorra tingui representació davant aquesta organització de defensa dels drets humans del continent europeu?*

PE1.1. *I què implica estar com a ambaixador i representar a Andorra?*

PE1.1.1. *Què aporta al país?*

PE1.1.2. *Què representa?*

El Consell d'Europa vetlla pel respecte dels drets humans, de la democràcia i de l'estat de dret. Una de les missions de la Representació Permanent també consisteix a defensar la posició d'Andorra al Comitè de Ministres i representar un enllaç perquè Andorra pugui gaudir de les activitats desenvolupades al Consell d'Europa.

PE2. *Això em porta a preguntar-vos quin seguiment fa el CoE quan un país ratifica algun conveni, per exemple?*

PE3. *Com el CoE vetlla perquè cada país compleixi amb aquests convenis o recomanacions que fan?*

PE4. *Un altre de les preguntes que també m'agradaria fer-vos és com es procedeix, com es comunica a la ciutadania aquestes ratificacions, aquests convenis que es fan al CoE?*

PE4.1. *Com arriba a la ciutadania? I de quina manera?*

Com a professora de la Universitat d'Andorra, soc conscient que vostè també ha impartit classes al màster en educació i més específicament al mòdul de fonaments de la democràcia a l'itinerari de cultura democràtica.

PE5. *I això em porta a preguntar-vos si creieu que és necessària una formació de cultura democràtica a la universitat, amb tot els temes que implica (drets humans, política, sostenibilitat, democràcia)?*

PE5.1. *Únicament en les carreres d'educació? O també creieu que seria convenient fer aquestes formacions en altres carreres?*

Estic pensant doncs que en aquestes formacions es poguessin presentar organismes que realment treballen de valent sobre aquests aspectes com ara el CoE i Nacions unides, entre altres organitzacions on Andorra té una representació.

PE6. *Creieu que seria important presentar i transmetre aquests organismes als estudiants universitaris?*

Guió entrevista semiestructurada a la Sra. Roser Suñé

Sra. Roser Suñé *Càrrec* - Ministra d'Educació i Ensenyament Superior (2011-2015) i Síndica general (2015-2023)

Institució - Govern d'Andorra

Dia entrevista - 27/12/22

---

1. Agraïments
2. Descripció de l'estudi per contextualitzar l'entrevista

Per posar-vos en context us explicaré breument en què consisteix i què busca aquesta recerca. La futura tesi doctoral es titula La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior i cerca dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior. La participació en aquesta entrevista consisteix a respondre preguntes obertes per saber el posicionament i cap a on vol anar la institució pel que es refereix a la CCD.

3. Introducció personalitzada i preguntes introductòries (PI)

PI1. *Quina educació requereix una societat democràtica?*

PI2. *Creus que la democràcia està en perill?*

a. Presidència Andorrana de Ministres del CoE (PAM)

En primer lloc, m'agradaria parlar sobre la presidència Andorrana del Comitè de Ministres al CoE, on una de les prioritats d'Andorra van ser l'Educació a la ciutadania democràtica i als drets humans. Fent que el CoE comences a treballar i publicar el marc de referències sobre les competències per a una cultura democràtica.

En aquell moment com a Ministre d'Educació i ensenyament superior, vas fer molt èmfasi en el fet que calia definir aquestes competències i no solament definir-les sinó portar-les a les aules i a la formació dels professionals de l'ensenyament.

PAM1. *Per què creïeu que era indispensable treballar (a escala europea, a escala nacional) sobre les CCD?*

PAM2. *D'on va sorgir la idea d'elaborar un programa de les CCD i portar-les al CoE? Per què era important?*

PAM3. *Es van crear indicadors des de l'àmbit polític (des de dins, des de ministeri) per fer el seguiment i l'avaluació?*

PAM3.1. *Quins? Com es va fer?*

PAM3.1.1. *No? – Penseu que s'hauria d'haver fet el seguiment?*

b. Estructura de la institució (EI)

Perquè una institució demani aquestes competències als seus ciutadans, la institució hauria de poder ser un exemple, per aquest motiu us pregunto:

EI1. *Per on creieu que hauria de començar una institució per poder treballar i respectar tots els elements de la CCD?*

EI2. *Creieu que des del Govern d'Andorra s'està treballant en aquestes CCD?*

EI2.1. *En l'àmbit polític, social i en l'àmbit educatiu?*

c. Educació (E)

Si profunditzem en l'àmbit educatiu d'Andorra per ordre tenim el SEA, el Centre de Formació d'Adults i la Universitat.

Sistema Educatiu Andorrà (PSEA)

El PERMSEA es posa en pràctica des del curs 2012-2013 i, el cert, és que amb aquest canvi estructural que es va fer en educació va facilitar la feina de poder treballar i encabir les CCD.

Al CENTRE DE FORMACIÓ D'ADULTS la metodologia òbviament és diferent, ja que el públic i les finalitats són diferents.

El centre de formació d'adults té com a finalitat proporcionar la formació al llarg de la vida oferint un ampli ventall de cursos adaptats a les diferents necessitats.

PSEA1. *Penseu que en aquest centre s'haurien d'oferir cursos o formacions per treballar les CCD?*

Per finalitzar, m'agradaria parlar també de l'UdA, o si més no, de l'ensenyament superior.

Universitat d'Andorra (PUdA)

Tornant a les prioritats en el marc de la presidència Andorrana al CoE. Aquestes van tenir resultats, amb la publicació del Marc de Referències, però també amb la modificació del diploma d'estat del BCE, incloent-hi les CCD. A més, de la creació del Màster en Educació on es treballa un Itinerari específic sobre aquestes competències.

PUdA1. Això em porta a preguntar-vos si creieu que és necessari que es treballin aquestes competències en tot l'ensenyament superior, passant per les diferents titulacions?

PUdA2. És evident que quan parlem d'educació és molt fàcil encabir i treballar les CCD, però què passa amb les altres titulacions com ara infermeria, administració d'empresa, informàtica, entre altres?

PUdA3. Com creieu que s'haurien de treballar aquestes competències a nivell d'ensenyament superior?

Guió entrevista semiestructurada a la Sra. Ester Vilarrubla

Sra. Ester Vilarrubla

Càrrec - Ministra d'Educació i Ensenyament Superior (2019-2023)

Institució - Govern d'Andorra

Dia entrevista - 30/12/22

1. Agraïments
2. Descripció de l'estudi per contextualitzar l'entrevista

Per posar-vos en context us explicaré breument en què consisteix i què busca aquesta recerca. La futura tesi doctoral es titula La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior i cerca dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior. La participació en aquesta entrevista consisteix a respondre preguntes obertes per saber el posicionament i cap a on vol anar la institució pel que es refereix a la CCD.

3. Introducció personalitzada i preguntes introductòries (PI)

PI1. Quina educació requereix una societat democràtica?

PI2. Creus que la democràcia està en perill?

a. Transició del canvi del model del SEA i com van treballar les CCD des del PERMSEA (PT)

En primer lloc, m'agradaria parlar sobre la presidència Andorrana del Comitè de Ministres al CoE (2012-2013), on una de les prioritats d'Andorra van ser l'Educació a la ciutadania democràtica i als drets humans. Fent que el CoE comences a treballar i publicar el marc de referències sobre les competències per a una cultura democràtica (2016 - 2018).

El PERMSEA es posa en pràctica des del curs 2012-2013 i, el cert, és que amb aquest canvi estructural que es va fer en educació va facilitar la feina de poder treballar i encabir aquestes CCD.

PT1. Com des de ministeri d'educació i en aquest cas, vostè com a directora que estava a escola andorrana com es van implementar les CCD a nivell educatiu van gestionar-ho amb:

PT1.1. La formació dels mestres i professor?

PT1.2. Els diferents plans d'estudi (posar les ccd, com treballar-les i com avaluar-les)?

PT1.3. Com van conviure i com es van gestionar?

PT2. Quina rebuda va tenir la comunitat educativa?...professors, agents educatius,...

PT2.1. Com a experta en el món de l'educació, quan vau veure per primera vegada el marc de referències de les CCD, què us va venir al cap?

PT2.2. Vau pensar en algun moment com seria aquesta implementació?

Universitat d'Andorra (PUdA)

Tornant a les prioritats en el marc de la presidència Andorrana al CoE. Aquestes van tenir resultats, amb la publicació del Marc de Referències, però també amb la modificació del diploma d'estat del BCE, incloent-hi les CCD. A més, de la creació del Màster en Educació on es treballa un Itinerari específic sobre aquestes competències.

PUdA1. Això em porta a preguntar-vos si creieu que és necessari que es treballin aquestes competències en tot l'ensenyament superior, passant per les diferents titulacions?

PUdA2. És evident que quan parlem d'educació és molt fàcil encabir i treballar les CCD, però què passa amb les altres titulacions com ara infermeria, administració d'empresa, informàtica, entre altres?

PUdA3. Quan us he presentat l'objectiu de la meua recerca, dissenyar un programa formatiu que promogui les CCD a l'ensenyament superior, com us l'heu imaginat?

PUdA3.1. Quina estructura penseu que hauria de tenir?

PUdA3.2. Com creieu que s'haurien de treballar aquestes competències a nivell d'ensenyament superior?

PUdA4. Creieu que s'haurien de fer èmfasis en aquestes competències en el diploma?

PUdA4.1. Com avaluar?

PUdA4.2. Com fer el seguiment?

Institució (PI)

Perquè una institució demani aquestes competències als seus ciutadans, la institució hauria de poder ser un exemple, per aquest motiu us pregunto:

PI1. Per on creieu que hauria de començar una institució per poder treballar i respectar tots els elements de la CCD?

PI2. Quina estructura hauria de seguir la institució per poder donar resposta als estudiants i al professorat?

Passat uns 6 anys de la publicació i implementació del Marc de Referències del CoE i sent ara Ministra d'educació...

PI3. *Sabeu si s'han creat indicadors des de l'àmbit polític o educatiu per fer el seguiment i l'avaluació les CCD?*

PI3.1. *Quins? Com es va fer?*

PI3.1.1. *No? – Penseu que s'hauria d'haver fet el seguiment?*

Guió entrevista semiestructurada al Sr. Salvador Sala

Sr. Salvador Sala

Càrrec - Responsable de Programa de la divisió de política educativa del Consell d'Europa (2022-actualitat). Membre del grup d'experts del Consell d'Europa en l'educació per una cultura democràtica.

Institució - Govern d'Andorra i Consell d'Europa

Dia entrevista - 04/01/23

1. Agraïments

2. Descripció de l'estudi per contextualitzar l'entrevista

Per posar-vos en context us explicaré breument en què consisteix i què busca aquesta recerca. La futura tesi doctoral es titula La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior i cerca dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior. La participació en aquesta entrevista consisteix a respondre preguntes obertes per saber el posicionament i cap a on vol anar la institució pel que es refereix a la CCD.

3. Introducció personalitzada i preguntes introductòries (PI)

PI1. *Quina educació requereix una societat democràtica?*

PI2. *Creus que la democràcia està en perill?*

4. Temàtiques i preguntes específiques segons el perfil entrevistat (PE)

a. **Transició del canvi del model del SEA i com van treballar les CCD des del PERMSEA**

(PT)

En primer lloc, m'agradaria parlar sobre la presidència Andorrana del Comitè de Ministres al CoE (2012-2013), on una de les prioritats d'Andorra van ser l'Educació a la ciutadania democràtica i als drets humans. Fent que el CoE comences a treballar i publicar el marc de referències sobre les competències per a una cultura democràtica (2016 - 2018).

El PERMSEA es posa en pràctica des del curs 2012-2013 i, el cert, és que amb aquest canvi estructural que es va fer en educació va facilitar la feina de poder treballar i encabir aquestes CCD.

PT1. *Com des de ministeri d'educació i en aquest cas, vostè com a directora que estava a escola andorrana com es van implementar les CCD a nivell educatiu van gestionar-ho amb:*

PT1.1. *La formació dels mestres i professor?*

PT1.2. *Els diferents plans d'estudi (posar les ccd, com treballar-les i com avaluar-les)?*

PT1.3. *Com van conèixer i com es van gestionar?*

PT2. *Quina rebuda va tenir la comunitat educativa?...professors, agents educatius,...*

PT2.1. *Com a experta en el món de l'educació, quan va veure per primera vegada el marc de referències de les CCD, què us va venir al cap?*

PT2.2. *Vau pensar en algun moment com seria aquesta implementació?*

Universitat d'Andorra (PUdA)

Tornant a les prioritats en el marc de la presidència Andorrana al CoE. Aquestes van tenir resultats, amb la publicació del Marc de Referències, però també amb la modificació del diploma d'estat del BCE, incloent-hi les CCD. A més, de la creació del Màster en Educació on es treballa un Itinerari específic sobre aquestes competències.

PUdA1. *Això em porta a preguntar-vos si creieu que és necessari que es treballin aquestes competències en tot l'ensenyament superior, passant per les diferents titulacions?*

PUdA2. *És evident que quan parlem d'educació és molt fàcil encabir i treballar les CCD, però què passa amb les altres titulacions com ara infermeria, administració d'empresa, informàtica, entre altres?*

PUdA3. *Quan us he presentat l'objectiu de la meua recerca, dissenyar un programa formatiu que promogui les CCD a l'ensenyament superior, com us l'heu imaginat?*

PUdA3.1. *Quina estructura penseu que hauria de tenir?*

PUdA3.2. *Com creieu que s'haurien de treballar aquestes competències a nivell d'ensenyament superior?*

PUdA4. *Creieu que s'haurien de fer èmfasis en aquestes competències en el diploma?*

PUdA4.1. *Com avaluar?*

PUdA4.2. *Com fer el seguiment?*

Avaluació (PA)

PA1. *Com s'ha d'avaluar aquest programa? S'hauria d'avaluar?*

PA1.1. *Competencialment amb indicadors?*

PA1.2. *S'haurien d'avaluar totes les dimensions?*

PA2. Seguint l'exemple del CoE? (descriptors generals? O més específics en cada una de les titulacions?)

PA2.1. Quantitatiu? Qualitatiu?

PA2.2. Com avaluar la pràctica? Per exemple que forma part d'una ONG?

PA2.3. Caldria fer una graella amb ho fa o no ho fa?

Acreditació (PAC)

PAC1. Quan els estudiants han demostrat que tenen aquesta competència treballada s'hauria de donar un reconeixement...?

PAC2. Com podríem acreditar a l'estudiant?

PAC2.1. Com?

PAC3. I les universitats que treballin aquesta competència?

PAC3.1. Creus que les universitats haurien d'estar reconegudes amb un label?

PAC3.1.1. Com?

PAC4. I al títol dels estudiants que han seguit aquesta formació?

PAC4.1. I al professorat que s'ha format?

Institució (PI)

Perquè una institució demani aquestes competències als seus ciutadans, la institució hauria de poder ser un exemple, per aquest motiu us pregunto:

PI1. Per on creieu que hauria de començar una institució per poder treballar i respectar tots els elements de la CCD?

PI2. Quina estructura hauria de seguir la institució per poder donar resposta als estudiants i al professorat?

Passat uns 6 anys de la publicació i implementació del Marc de Referències del CoE i sent ara Ministra d'educació...

PI3. Sabeu si s'han creat indicadors des de l'àmbit polític o educatiu per fer el seguiment i l'avaluació les CCD?

PI3.1. Quins? Com es va fer?

PI3.1.1. No? – Penseu que s'hauria d'haver fet el seguiment?

Guió entrevista semiestructurada a la Sra. Tina Mulcahy

Sra. Tina Mulcahy

Càrrec - Directora del Centre Europeu de l'educació i de la formació del Consell d'Europa (2004-2020).

Institució - Consell d'Europa

Dia entrevista - 10/01/23

1. Remerciements

2. Description de l'étude pour contextualiser l'entretien

Pour vous mettre en contexte, je vais vous expliquer brièvement en quoi consiste cette recherche et ce qu'elle vise. La future thèse de doctorat s'intitule La compétence de la culture démocratique dans l'enseignement supérieur et vise à concevoir un programme de formation pour promouvoir les dimensions clé de la compétence de la culture démocratique des étudiants de l'enseignement supérieur. La participation à cet entretien consiste à répondre à des questions ouvertes pour connaître le positionnement et vers où les institutions veulent aller par rapport aux CCD.

3. Introduction personnalisée et questions d'introduction (PI)

PI1. *De quelle éducation une société démocratique a-t-elle besoin ?*

PI2. *Pensez-vous que la démocratie est en danger ?*

4. Thèmes et questions spécifiques selon le profil interviewé

a. Expérience des CCD du CoE (PEX)

PEX1. *Depuis la mise en œuvre du programme des 20 CCD, le CoE a-t-il eu des retours sur la manière dont ce programme a été mis en œuvre dans des établissements d'enseignement supérieur ?*

PEX1.1. *Quels établissements ? Quel retour ? Qualitatif ? Quantitatif ?*

PEX1.2. *Le CoE demande un retour ?*

PEX2. *Les enseignants qui dirigent ce programme ont-ils une formation ?*

PEX2.1. *Doivent-ils avoir une formation spécifique ?*

Le but de ma recherche est de concevoir un programme de formation qui valorise les sphères, les domaines et les dimensions clé de la compétence de la culture démocratique des étudiants de l'enseignement supérieur.

b. Programme formatif (PF)

Étudiants (PFE)

Afin de créer le programme de formation, nous partirons d'un profil de compétences de l'étudiant. C'est pourquoi je vous demande :

PFE1. Selon vous, quelle différence devrait-il y avoir entre un étudiant d'enseignement supérieur qui a été formé en CD et un autre qui ne l'a pas fait ?

PFE2. Comment pensez-vous que le programme de formation devrait être abordé auprès des étudiants de l'enseignement supérieur ?

PFE2.1. Croyez-vous que la CCD devrait être travaillé de manière spécifique ?

PFE2.2. À partir d'une seule discipline ? ou transversalement ?

PFE2.3. Pendant toutes les études de l'enseignement supérieur ?

PFE2.4. Ce programme devrait-il être fusionné avec le programme d'études de la licence ou le master ?

PFE2.4.1. Ou, devrait-il s'agir d'un programme de formation en dehors de ces cursus ?

PFE2.4.2. Quand faut-il initier les étudiants à cette formation ? (1re année, 2e, 3e) ?

PFE2.4.3. Ou, tout au long de la vie universitaire ?

PFE2.4.4. Combien de temps ?

Formation (PFF)

PPFF1. Comment imaginez-vous les formations de ce programme ?

PPFF1.1. Doit-il y avoir une formation théorique ?

PPFF1.2. Il faut approfondir des aspects plus formels comme « qu'est-ce que la démocratie ? La culture ? Droits humains ?"...

PPFF1.3. Pratique ?

PPFF1.4. Quelle méthodologie ?

PPFF1.5. Les actions au sein de l'université devraient-elles figurer dans ce programme ? Par exemple : faire partie de la commission égalité ou solidarité... Et les actions qui se déroulent en dehors de l'université ? Par exemple : faire partie de la Croix-Rouge, de l'UNICEF, d'une ONG...

PPFF1.6. Ces actions pourraient-elles être validées ?

Évaluation (PFE)

PFE1. Comment évaluer ce programme ? Faut-il l'évaluer ?

PFE1.2. À partir d'indicateurs ?

PFE1.2.1. Numérique ? avec une note ? ou avec des retours qualitatifs ? ou les deux ?

PFE2. Dans ce programme on devrait suivre l'exemple des descripteurs généraux du CoE ou on devrait être peut-être plus spécifique ?

PFE2.1. Peut-être dans chaque licence, des descripteurs différents ?

PFE3. Comment évaluer la pratique ? Per exemple, s'il fait partie d'une ONG.

PFE3.1. Devrait-on faire une grille avec ce qui font et ce qui ne font pas ?

Professeurs (PFP)

Ce programme de formation serait les propres professeurs de l'université qui le porteraient à terme :

PFP1. Les professeurs d'université sont-ils formés pour travailler sur la CCD avec les étudiants ?

PFP2. Faut-il former ces professeurs ?

PFP2.1. De quelle formation les professeurs d'universités ont-ils besoin pour se former en CCD ?

PFP2.2. Comment ? Où ? Combien de temps ?

PFP2.3. Existe-t-il une formation pour former/accréditer des professeurs d'université capables d'enseigner la CCD ?

PFP2.3.1. Lesquelles ? Pour quel profil ?

Accréditation (PFA)

Dans les services de jeunesse du CoE il y a une accréditation, un label de qualité que le CoE accorde aux centres jeunesse qui travaille avec les valeurs qui émanent du CoE.

PFA1. Pensez-vous que les universités devraient également être reconnues par un label pour travailler les CCD ?

PFA1.1. Comment ?

PFA1.2. Ou bien un label pour les étudiants ?

PFA1.3. Comment pourrions-nous créditer l'étudiant ?

PFA1.4. Et le diplôme des étudiants qui ont suivi cette formation ?

PFA1.4.1. Et les enseignants qui ont été formés ?

Guió entrevista semiestructurada a la Sra. Vanessa Aloy

Sra. Vanessa Aloy	<i>Càrrec</i> - Cap d'estudis de 2a ensenyança a l'escola Andorrana; impulsora i creadora del Comitè de cultura democràtica de l'escola Andorra d'Encamp i antiga col·laboradora del Consell d'Europa amb la implementació de la competència de cultura democràtica.
	<i>Institució</i> - Sistema Educatiu Andorrà
	<i>Dia entrevista</i> - 13/01/23

---

1. Agraïments

2. Descripció de l'estudi per contextualitzar l'entrevista

Per posar-vos en context us explicaré breument en què consisteix i què busca aquesta recerca. La futura tesi doctoral es titula La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior i cerca dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior. La participació en aquesta entrevista consisteix a respondre preguntes obertes per saber el posicionament i cap a on vol anar la institució pel que es refereix a la CCD.

3. Introducció personalitzada i preguntes introductòries (PI)

PI1. *Quina educació requereix una societat democràtica?*

PI2. *Creus que la democràcia està en perill?*

4. Temàtiques i preguntes específiques segons el perfil entrevistat (PE)

Experiències personals sobre la CCD (PPE)

Ja fa anys que es parla de la Competència de cultura democràtica/ ciutadania/ participació ciutadana en l'àmbit educatiu.

PPE1. *Com a professora treballes amb els estudiants de 2a ensenyança les CCD? Sí?*

PPE1.1. *De quina manera?*

PPE1.2. *Assignatura específica? Transversal?*

PPE1.3. *Classes teòriques? Pràctiques?*

PPE2. *Com avalues?*

PPE2.1. *Com fas el seguiment?*

PPE2.2. *Quines són les evidències que tens dels estudiants?*

PPE3. *Creus que s'hauria d'impartir als estudiants d'ensenyament superior? Sí?*

PPE3.1. *Per què?*

PPE3.1.1. *De quina manera?*

PPE3.1.2. Assignatura específica? Transversal?

PPE3.1.3. Classes teòriques? Pràctiques?

Estudiants (PE)

Per poder crear el programa formatiu, partirem d'un perfil competencial de l'estudiant. Per aquest motiu et pregunto:

PE1. Quina diferència creus que ha d'haver-hi entre un estudiant d'ensenyament superior que ha estat format en CD i un altre que no?

PE2. Com creus que s'hauria d'enfocar el programa formatiu que promogué la CCD amb els estudiants d'ensenyament superior?

PE2.1. S'hauria de treballar de manera específica?

PE2.2. A partir d'una sola assignatura? Transversal?

PE2.3. Durant tots els seus estudis a l'ensenyament superior?

PE3. Aquest programa hauria d'estar fusionat dins del currículum de la carrera o màster?

PE3.1. O hauria de ser un programa formatiu a banda del currículum?

PE4. Quan s'hauria d'introduir als estudiants aquesta formació? (1r, 2n o 3r curs? O durant tota la seva estança a la universitat?)

PE4.1. Quina durada?

Formació (PF)

PF1. Com veuries les formacions en aquest programa?

PF1.1. Hauria d'haver-hi formació teòrica?

PF2. Cal aprofundir en aspectes més formals com ara "què és la democràcia? La cultura? Drets humans?"...

PF2.1. Pràctica?

PF2.2. Quina metodologia?

PF3. Les accions de dins de la universitat haurien d'estar en aquest programa?

Per exemple: formar part de la comissió d'igualtat o solidaritat...

PF3.1. I les accions que es fan fora de la universitat? Per exemple: formar part de la creu roja, UNICEF, ONG...

PF3.1.1. Es podrien validar aquestes accions?

Avaluació (PA)

PA1. Com s'ha d'avaluar aquest programa? S'hauria d'avaluar?

PA1.1. *Competencialment amb indicadors?*

PA2. *S'haurien d'avaluar totes les dimensions?*

PA2.1. *Seguint l'exemple del CoE? (descriptors generals? O més específics en cada una de les titulacions?)*

PA2.1.1. *Quantitatiu? Qualitatiu?*

PA3. *Com avaluar la pràctica? Per exemple que forma part d'una ONG?*

PA3.1. *Caldria fer una graella amb ho fa o no ho fa?*

Professors (PP)

Aquest programa formatiu el portaria a terme els professors de les universitats:

PP1. *Els professors de la universitat estan capacitats per treballar la CCD amb els estudiants?*

PP1.1. *Caldria que aquests professors es formessin?*

PP1.2. *Quina formació necessiten els professors universitaris per poder formar en CD?*

PP1.2.1. *Com? On?*

PP1.2.2. *Quant de temps?*

PP2. *Hi ha formació per capacitar/acreditar als professors universitaris per poder impartir la CCD?*

PP2.1. *Quines?*

PP2.2. *Per quin perfil?*

Acreditació (PAC)

PAC1. *Quan els estudiants han demostrat que tenen aquesta competència treballada s'hauria de donar un reconeixement...?*

PAC1.2. *Com podríem acreditar a l'estudiant?*

PAC1.2.1. *Com?*

PAC1.2.2. *I les universitats que treballin aquesta competència?*

PAC2. *Creus que les universitats haurien d'estar reconegudes amb un label?*

PAC2.1. *Com?*

PAC2.2. *I al títol dels estudiants que han seguit aquesta formació?*

PAC2.3. *I al professorat que s'ha format?*

Guió entrevista semiestructurada a la Sra. Tamar Shuali

Sra. Tamar Shuali

Càrrec - Directora de l'Institut Europeu d'Educació per la Cultura Democràtica de la Universidad Católica de Valencia (2019-actualitat). Membre del grup d'experts del Consell d'Europa en l'educació per una cultura democràtica.

Institució - Universitat Catòlica de València i Consell d'Europa

Dia entrevista - 13/01/23

1. Agraïments

2. Descripció de l'estudi per contextualitzar l'entrevista

Per posar-vos en context us explicaré breument en què consisteix i què busca aquesta recerca. La futura tesi doctoral es titula La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior i cerca dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior. La participació en aquesta entrevista consisteix a respondre preguntes obertes per saber el posicionament i cap a on vol anar la institució pel que es refereix a la CCD.

3. Introducció personalitzada i preguntes introductòries (PI)

PI1. *Quina educació requereix una societat democràtica?*

PI2. *Creus que la democràcia està en perill?*

4. Temàtiques i preguntes específiques segons el perfil entrevistat

a. Experiències sobre les CCD (PEX)

Ja fa anys que es parla de la Competència de cultura democràtica/ ciutadania/ participació ciutadana en l'àmbit educatiu.

PEX1. *Com a professor imparteixes matèria a l'ensenyament superior sobre la CCD?*

PEX1.1. *Sí? De quina manera?*

PEX1.1.1. *Assignatura específica? Transversal? Classes teòriques? Pràctiques?*

PEX2. *Com avalues?*

PEX2.1. *Com fas el seguiment?*

PEX2.1. *Quines són les evidències que tens dels estudiants?*

b. Programa formatiu (PF)

Recordar que ... l'objectiu de la meua recerca dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior.

Estudiants (PFE)

Per poder crear el programa formatiu, partirem d'un perfil competencial de l'estudiant. Per aquest motiu et pregunto:

PFE1. Quina diferència creus que ha d'haver-hi entre un estudiant d'ensenyament superior que ha estat format en CD i un altre que no?

PFE2. Com creus que s'hauria d'enfocar el programa formatiu que promoguéis la CCD amb els estudiants d'ensenyament superior?

PFE2.1. S'hauria de treballar de manera específica? A partir d'una sola assignatura? Transversal? Durant tots els seus estudis a l'ensenyament superior?

PFE3. Aquest programa hauria d'estar fusionat dins del currículum de la carrera o màster? O hauria de ser un programa formatiu a banda del currículum?

PFE4. Quan s'hauria d'introduir als estudiants aquesta formació? (1r, 2n o 3r curs? O durant tota la seva estança a la universitat?)

PFE4.1. Quina durada?

Formació (PFF)

PFF1. Com veuries les formacions en aquest programa?

PFF1.1. Hauria d'haver-hi formació teòrica?

PFF2. Cal aprofundir en aspectes més formals com ara "què és la democràcia? La cultura? Drets humans?"...

PFF2.1. Pràctica? Quina metodologia?

PFF3. Les accions de dins de la universitat haurien d'estar en aquest programa? Per exemple: formar part de la comissió d'igualtat o solidaritat...

PFF3.1. I les accions que es fan fora de la universitat? Per exemple: formar part de la creu roja, UNICEF, ONG...

PFF3.1.1. Es podrien validar aquestes accions?

Avaluació (PFA)

PFA1. Com s'ha d'avaluar aquest programa? S'hauria d'avaluar?

PFA1.1. Competencialment amb indicadors?

PFA2. *S'haurien d'avaluar totes les dimensions?*

PFA2.1. *Seguint l'exemple del CoE? (descriptors generals? O més específics en cada una de les titulacions?)*

PFA2.1.1. *Quantitatiu? Qualitatiu?*

PFA2.2. *Com avaluar la pràctica? Per exemple que forma part d'una ONG?*

PFA2.2.1. *Caldria fer una graella amb ho fa o no ho fa?*

Professors (PFP)

Aquest programa formatiu el portaria a terme els professors de les universitats:

PFP1. *Els professors de la universitat estan capacitats per treballar la CCD amb els estudiants?*

PFP2. *Caldria que aquests professors es formessin?*

PFP2.1. *Quina formació necessiten els professors universitaris per poder formar en CD?*

PFP2.1.1. *Com? On? Quant de temps?*

PFP3. *Hi ha formació per capacitar/acreditar als professors universitaris per poder impartir la CCD?*

PFP3.1. *Quines? Per quin perfil?*

Acreditació (PFAC)

PFAC1. *Quan els estudiants han demostrat que tenen aquesta competència treballada s'hauria de donar un reconeixement...?*

PFAC1.1. *Com podríem acreditar a l'estudiant?*

PFAC1.1.1. *I les universitats que treballin aquesta competència?*

PFAC2. *Creus que les universitats haurien d'estar reconegudes amb un label?*

PFAC2.1. *Com?*

PFAC3. *I al títol dels estudiants que han seguit aquesta formació?*

PFAC4. *I al professorat que s'ha format?*

Guió entrevista semiestructurada al Sr. Calin Rus

Sr. Calin Rus

Càrrec - Director de l'Institut Intercultural de Timisoara a Romania. Membre de l'EPAN (Xarxa d'assessors en polítiques educatives del Consell d'Europa). Membre del grup d'experts del Consell d'Europa en l'educació per una cultura democràtica.

Institució - Consell d'Europa

Dia entrevista - 15/12/22

1. Remerciements
2. Description de l'étude pour contextualiser l'entretien

Pour vous mettre en contexte, je vais vous expliquer brièvement en quoi consiste cette recherche et ce qu'elle vise. La future thèse de doctorat s'intitule La compétence de la culture démocratique dans l'enseignement supérieur et vise à concevoir un programme de formation pour promouvoir les dimensions clé de la compétence de la culture démocratique des étudiants de l'enseignement supérieur. La participation à cet entretien consiste à répondre à des questions ouvertes pour connaître le positionnement et vers où les institutions veulent aller par rapport aux CCD.

3. Introduction personnalisée et questions d'introduction (PI)

PI1. *De quelle éducation une société démocratique a-t-elle besoin ?*

PI2. *Pensez-vous que la démocratie est en danger ?*

4. Thèmes et questions spécifiques selon le profil interviewé

Expériences des CCD du CoE (PEC)

PEC1. *Depuis la mise en œuvre du programme des 20 CCD, le CoE a-t-il eu des retours sur la manière dont ce programme a été mis en œuvre dans des établissements d'enseignement supérieur ?*

PEC1.1. *Quels établissements ?*

PEC1.2. *Quel retour ?*

PEC1.2.1. *Qualitatif ? Quantitatif ?*

PEC1.3. *Le CoE demande un retour ?*

PEC2. *Les enseignants qui dirigent ce programme ont-ils une formation ? Doivent-ils avoir une formation spécifique ?*

Le but de ma recherche est de concevoir un programme de formation qui valorise les sphères, les domaines et les dimensions clés de la compétence de la culture démocratique des étudiants de l'enseignement supérieur.

Programme formatif (PF)

a. Formation (PPF)

Afin de créer le programme de formation, nous partirons d'un profil de compétences de l'étudiant. C'est pourquoi je vous demande :

PPF1. Comment pensez-vous que le programme de formation devrait être abordé auprès des étudiants de l'enseignement supérieur ?

PPF2. Croyez-vous que la CCD devrait être travaillé de manière spécifique ?

PPF2.1. À partir d'une seule discipline ? ou transversalement ?

PPF2.2. Doit-il y avoir une formation théorique ?

PPF3. Il faut approfondir des aspects plus formels comme « qu'est-ce que la démocratie ? La culture ? Droits humains ?"...

PPF3.1. Pratique ?

PPF3.2. Quelle méthodologie ?

PPF3.3. Pendant toutes les études de l'enseignement supérieur ?

PPF4. Ce programme devrait-il être fusionné avec le programme d'études de la licence ou le master ?

PPF4.1. Ou, devrait-il s'agir d'un programme de formation en dehors de ces cursus ?

PPF4.2. Quand faut-il initier les étudiants à cette formation ? (1re année, 2e, 3e) ?

PPF4.2.1. Ou, tout au long de la vie universitaire ?

PPF4.2.2. Combien de temps ?

b. Évaluation (PPE)

PPE1. Comment évaluer ce programme ? Faut-il l'évaluer ?

PPE1.1. À partir d'indicateurs ?

PPE1.2. Numérique ? avec une note ? ou avec des retours qualitatifs ? ou les deux ?

PPE2. Dans ce programme on devrait suivre l'exemple des descripteurs généraux du CoE ou on devrait être peut-être plus spécifique ?

PPE2.1. Peut-être dans chaque licence, des descripteurs différents ?

PPE2.2. Comment évaluer la pratique ? Par exemple, s'il fait partie d'une ONG.

PPE2.3. Devrait-on faire une grille avec ce qui font et ce qui ne font pas ?

c. Professeurs (PPP)

Ce programme de formation serait les propres professeurs de l'université qui le porteraient à terme :

PPP1. Les professeurs d'université sont-ils formés pour travailler sur la CCD avec les étudiants ?

PPP1.1. Faut-il former ces professeurs ?

PPP1.2. De quelle formation les professeurs d'universités ont-ils besoin pour se former en CCD ?

PPP1.2.1. Comment ?

PPP1.2.1.1. Où ? formation du CoE ou de l'université ?

PPP1.2.1.2. Combien de temps ?

PPP2. Existe-t-il une formation pour former/accréditer des professeurs d'université capables d'enseigner la CCD ?

PPP2.1. Lesquelles ? Pour quel profil ?

d. Accréditation (PPA)

Lorsque les étudiants ont démontré qu'ils ont travaillé sur cette compétence, il convient de reconnaître :

PPA1. Comment pourrions-nous créditer l'étudiant ?

PPA1.1. Et les universités qui travaillent sur cette compétence, sur la base, par exemple, des indicateurs du CoE ?

PPA2. Faut-il par exemple que ces universités soient accréditées par un label ?

PPA3. Pensez-vous que les universités devraient être reconnues par un label ?

PPA3.1. Comment ?

PPA3.2. Et le diplôme des étudiants qui ont suivi cette formation ?

PPA3.3. Et les enseignants qui ont été formés ?

Guió entrevista semiestructurada a la Sra. Milica Popovic

Sra. Milica Popovic

Càrrec - Membre del grup d'experts del CoE en l'educació per una cultura democràtica.

Institució - Consell d'Europa

Dia entrevista - 13/02/23

1. Remerciements

2. Description de l'étude pour contextualiser l'entretien

Pour vous mettre en contexte, je vais vous expliquer brièvement en quoi consiste cette recherche et ce qu'elle vise. La future thèse de doctorat s'intitule La compétence de la culture démocratique dans l'enseignement supérieur et vise à concevoir un programme de formation pour promouvoir les dimensions clé de la compétence de la culture démocratique des étudiants de l'enseignement supérieur. La participation à cet entretien consiste à répondre à des questions ouvertes pour connaître le positionnement et vers où les institutions veulent aller par rapport aux CCD.

3. Introduction personnalisée et questions d'introduction (PI)

PI1. *De quelle éducation une société démocratique a-t-elle besoin ?*

PI2. *Pensez-vous que la démocratie est en danger ?*

4. Thèmes et questions spécifiques selon le profil interviewé

Expériences des CCD du CoE (PEC)

PEC1. *Depuis la mise en œuvre du programme des 20 CCD, le CoE a-t-il eu des retours sur la manière dont ce programme a été mis en œuvre dans des établissements d'enseignement supérieur ?*

PEC1.1. *Quels établissements ?*

PEC1.2. *Quel retour ?*

PEC1.2.1. *Qualitatif ? Quantitatif ?*

PEC1.3. *Le CoE demande un retour ?*

PEC2. *Les enseignants qui dirigent ce programme ont-ils une formation ? Doivent-ils avoir une formation spécifique ?*

Le but de ma recherche est de concevoir un programme de formation qui valorise les sphères, les domaines et les dimensions clés de la compétence de la culture démocratique des étudiants de l'enseignement supérieur.

Programme formatif (PF)

a. Formation (PPF)

Afin de créer le programme de formation, nous partirons d'un profil de compétences de l'étudiant. C'est pourquoi je vous demande :

PPF1. *Comment pensez-vous que le programme de formation devrait être abordé auprès des étudiants de l'enseignement supérieur ?*

PPF2. *Croyez-vous que la CCD devrait être travaillé de manière spécifique ?*

PPF2.1. *À partir d'une seule discipline ? ou transversalement ?*

PPF2.2. *Doit-il y avoir une formation théorique ?*

PPF3. *Il faut approfondir des aspects plus formels comme « qu'est-ce que la démocratie ? La culture ? Droits humains ?"...*

PPF3.1. *Pratique ?*

PPF3.2. *Quelle méthodologie ?*

PPF3.3. *Pendant toutes les études de l'enseignement supérieur ?*

PPF4. *Ce programme devrait-il être fusionné avec le programme d'études de la licence ou le master ?*

PPF4.1. *Ou, devrait-il s'agir d'un programme de formation en dehors de ces cursus ?*

PPF4.2. *Quand faut-il initier les étudiants à cette formation ? (1re année, 2e, 3e) ?*

PPF4.2.1. *Ou, tout au long de la vie universitaire ?*

PPF4.2.2. *Combien de temps ?*

b. Évaluation (PPE)

PPE1. *Comment évaluer ce programme ? Faut-il l'évaluer ?*

PPE1.1. *À partir d'indicateurs ?*

PPE1.2. *Numérique ? avec une note ? ou avec des retours qualitatifs ? ou les deux ?*

PPE2. *Dans ce programme on devrait suivre l'exemple des descripteurs généraux du CoE ou on devrait être peut-être plus spécifique ?*

PPE2.1. *Peut-être dans chaque licence, des descripteurs différents ?*

PPE2.2. *Comment évaluer la pratique ? Per exemple, s'il fait partie d'une ONG.*

PPE2.3. *Devrait-on faire une grille avec ce qui font et ce qui ne font pas ?*

c. Professeurs (PPP)

Ce programme de formation serait les propres professeurs de l'université qui le porteraient à terme :

PPP1. *Les professeurs d'université sont-ils formés pour travailler sur la CCD avec les étudiants ?*

PPP1.1. *Faut-il former ces professeurs ?*

PPP1.2. *De quelle formation les professeurs d'universités ont-ils besoin pour se former en CCD ?*

PPP1.2.1. *Comment ?*

PPP1.2.1.1. *Où ? formation du CoE ou de l'université ?*

PPP1.2.1.2. *Combien de temps ?*

PPP2. *Existe-t-il une formation pour former/accréditer des professeurs d'université capables d'enseigner la CCD ?*

PPP2.1. *Lesquelles ? Pour quel profil ?*

d. Accréditation (PPA)

Lorsque les étudiants ont démontré qu'ils ont travaillé sur cette compétence, il convient de reconnaître :

PPA1. *Comment pourrions-nous créditer l'étudiant ?*

PPA1.1. *Et les universités qui travaillent sur cette compétence, sur la base, par exemple, des indicateurs du CoE ?*

PPA2. *Faut-il par exemple que ces universités soient accrédité par un label ?*

PPA3. *Pensez-vous que les universités devraient être reconnues par un label ?*

PPA3.1. *Comment ?*

PPA3.2. *Et le diplôme des étudiants qui ont suivi cette formation ?*

PPA3.3. *Et les enseignants qui ont été formés ?*

Guió grup focal a les 6 coordinacions de les titulacions de la Universitat d'Andorra

**6 Coordinacions
(Anònims)**

Càrrec - Coordinacions dels estudis de la Universitat d'Andorra (Coordinació del màster en Ciències de l'Educació; coordinació del màster en Informàtica; coordinació del màster en Infermeria; coordinació del màster en Administració d'Empresa; coordinació del màster d'Educació i coordinació dels màsters virtuals: Comunicació, Dret, Humanitats i Llengua catalana).

Institució - Universitat d'Andorra

Dia entrevista - 09/06/22

1. Agraïments
2. Descripció de l'estudi per contextualitzar l'entrevista

Per posar-vos en context us explicaré breument en què consisteix i què busca aquesta recerca. La futura tesi doctoral es titula La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior i cerca dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior. La participació en aquesta entrevista consisteix a respondre preguntes obertes per saber el posicionament i cap a on vol anar la institució pel que es refereix a la CCD.

3. Introducció personalitzada i preguntes introductòries (PI)
  - PI1. Quina educació requereix una societat democràtica?
  - PI2. Creieu que la democràcia està en perill?
4. Temàtiques i preguntes específiques segons el perfil entrevistat

Context Universitat d'Andorra

En el model educatiu de l'UdA s'especifica que en les competències transversals que adquireix l'estudiant hi ha els idiomes, les CCD i els valors que emanen dels ODS. A partir del model s'han d'elaborar els diferents plans d'estudi.

a. Preguntes generals de l'UdA (PG)

- PG1. Creieu que queda reflectida aquesta competència als plans d'estudi?
- PG1.1. En totes les formacions de l'UdA per igual? S'haurien d'afegir elements per promoure la CCD?
  - PG1.2. Com creieu que s'hauria de promoure la CD des dels plans d'estudi?
- PG2. Creieu que s'està promovent suficient aquesta competència en tota l'oferta formativa de l'UdA?
- PG3. Hauria de ser més transversal? Per què?

b. Professorat (PPR)

Moltes investigacions parlen de la importància de formar a ciutadans democràtics, però ens oblidem de la formació dels professors. De la importància que té el paper del professorat per promoure i transmetre aquesta competència.

PPR1. *Com creieu que hauria de ser el professor de l'UdA?*

PPR2. *Creieu que el professorat de l'UdA està format en la CCD?*

PPR2.1. *S'hauria de formar al professorat de l'UdA en CD?*

PPR3. *Què hauria de fer la institució perquè els professors actuïn de manera democràtica?*

c. Estudiants (PE)

A partir dels elements (àmbits, àrees i dimensions) clau de la CCD:

PE1. *Quines són les tres àrees/dimensions més importants per vosaltres que hauria de tenir l'estudiant que passa per l'UdA? I les tres menys importants? (deixar 5 minuts)*

PE1.1. *Quina diferència creieu que pot haver-hi entre un ciutadà que no ha passat per l'UdA i un ciutadà que sí?*

PE2. *Quin aspecte de la CCD creieu que tenen més desenvolupat els estudiants?*

PE2.1. *I l'aspecte menys desenvolupat?*

PE2.2. *I el professorat? Més i menys desenvolupada?*

d. La promoció de la CCD des de la institució (PPIN)

Abans hem mencionat els conflictes en el que el món es troba actualment, a més a més l'UdA es va posicionar i va emetre un comunicat condemnant els atacs i a favor de la pau, també s'han fet diferents accions per poder ajudar a totes les víctimes. Això em porta a preguntar si:

PPIN1. *Com a coordinadores de les diferents formacions de l'UdA creieu que l'UdA hauria de ser més sensible a la realitat del món actual?*

PPIN1.1. *Hauria d'implicar-se més a nivell del pla d'estudis professional? (convidar experts, conferències, videoconferències amb altres països, com per exemple ara amb alguna escola de Kiev?)*

PPIN1.2. *De quina manera? Com?*

PPIN2. *Com creieu que poden les universitats treballar o actuar a escala local, nacional i global per respondre de manera compartida als atacs dels sistemes electorals, als mitjans de comunicació, a la veritat, al respecte i compliment de la democràcia?*

PPIN2.1. *Quina estratègia utilitzaríeu? (per exemple: 1r preparar un pla estratègic com a Universitat i després compartir amb altres universitats? O directament dissenyar plans estratègics conjunts?...)*

e. Altres (PA)

PA1. *Voldríeu afegir algun aspecte que cregueu important i no s'hagi mencionat durant l'entrevista? O incidir en algun dels aspectes parlats?*

Guió grup focal a 8 estudiants de diferents titulacions de la Universitat d'Andorra

**8 Estudiants
(Anònims)**

Càrrec - Estudiants de la Universitat d'Andorra (1 estudiant del màster en Educació; 1 estudiant del bàtxelor en Ciències de l'educació; 2 estudiants del bàtxelor en Administració d'Empresa; 2 estudiants del bàtxelor en Informàtica i 2 estudiants del bàtxelor en Infermeria).

Institució - Universitat d'Andorra

Dia entrevista - 25/11/22

1. Agraïments
2. Descripció de l'estudi per contextualitzar l'entrevista

Per posar-vos en context us explicaré breument en què consisteix i què busca aquesta recerca. La futura tesi doctoral es titula La competència de cultura democràtica en l'ensenyament superior i cerca dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior. La participació en aquesta entrevista consisteix a respondre preguntes obertes per saber el posicionament i cap a on vol anar la institució pel que es refereix a la CCD.

3. Introducció personalitzada i preguntes introductòries (PI)
  - PI1. Quina educació requereix una societat democràtica?
  - PI2. Creieu que la democràcia està en perill?
4. Temàtiques i preguntes específiques segons el perfil entrevistat

a. Plans d'estudis (PPE)

A partir dels àmbits, les àrees i les dimensions clau que acabem de veure:

PPE1. *Creieu que aquests elements de la CCD estan reflectits en els plans d'estudi?*

PPE1.1. *Sí? No? Quins? i Com?*

PPE2. *Tenim tendència a definir i centrar-nos en el concepte en si, però no en l'aplicació. Com sabreu a la redacció del pla d'estudis intervenen el professorat. Creieu que a banda d'aquests agents que intervenen en la redacció dels plans d'estudi, hauria d'haver-hi algun agent més? (estudiants? Professor extern? Expert en CD?)*

PPE2.1. *De quina manera podrieu participar com a estudiants? Com?*

PPE3. *La universitat us sol·licita l'aportació sobre l'estructura i el contingut del pla d'estudis?*

PPE3.1. *Fins a quin punt els estudiants afecten o provoquen canvis en els plans d'estudi?*

b. Formació (PF)

PF1. *Què s'està fent per educar sobre cultura democràtica a la universitat?*

PF1.1. *Formacions, seminaris...?*

PF2. *Creieu que s'està promovent aquesta competència a l'UdA?*

PF2.1. *Sí/no? Per què? Què en penseu?*

PF2.2. *Com creieu que s'hauria de treballar a la universitat la CCD?*

L'objectiu de la meua recerca dissenyar un programa formatiu que promogui els àmbits, les àrees i les dimensions clau de la competència de cultura democràtica dels estudiants d'ensenyament superior.

PF3. *Com creieu que s'hauria d'enfocar el programa formatiu que promogué la CCD amb els estudiants d'ensenyament superior?*

PF3.1. *S'hauria de treballar de manera específica? Transversal?*

PF3.2. *A partir d'una sola assignatura?*

PF3.3. *Durant tots els seus estudis a l'ensenyament superior?*

PF4. *Aquest programa hauria d'estar fusionat dins del currículum de la carrera o màster? O hauria de ser un programa formatiu a banda del currículum?*

PF4.1. *Quan s'hauria d'introduir als estudiants aquesta formació? 1r, 2n o 3r curs? O durant tota la seva estança a la universitat?*

PF4.1.1. *Quina durada? Els anys que duri els estudis?*

c. Avaluació (PA)

PA1. *Com s'ha d'avaluar aquest programa?*

PA1.1. *S'hauria d'avaluar?*

PA1.2. *Competencialment amb indicadors?*

PA1.3. *Descriptors generals? O més específics en cada una de les titulacions?*

PA1.4. *Quantitatiu? Qualitatiu?*

PA1.5. *Com avaluar la pràctica? Per exemple que forma part d'una ONG?*

PA1.5.1. *Caldria fer una graella amb ho fa o no ho fa?*

d. Professorat (PP)

Moltes investigacions parlen de la importància de formar a ciutadans democràtics, però ens oblidem de la formació dels professors. De la importància que té el paper del professorat per promoure i transmetre aquesta competència.

PP1. *Els professors de la universitat estan capacitats per treballar la CCD amb els estudiants?*

PP2. *Caldria que aquests professors es formessin?*

PP2.1. *Quina formació necessiten els professors universitaris per poder formar en CD?*

PP2.1.1 *Com? Quina formació?*

e. Estudiants (PE)

Com a estudiants universitaris:

PE1. *Creieu que esteu formats en la CCD?*

PE1.1. *Quines formacions feu?*

PE1.2. *Quines formacions demanaríeu?*

PE1.2.1. *Com us imagineu aquestes formacions?*

PE1.2.2. *Integrada en cada una de les titulacions? (que tingués crèdits?)*

Completament separada dels estudis? En horari fora del calendari escolar que teniu?

Annex 11. Fase 1 de la traducció

University of Andorra

 Remitent Sònia Gili Moneo <sgili@uda.ad>
Destinatari <lvthai2000@yahoo.com>
Data 17-01-2022 08:31

Dear Luong,

My name is Sonia Gili, I am a professor at the School of Education of the University of Andorra. I am contacting you because I am doing a PhD on 'Competence for a democratic culture in higher education'. My thesis is directed by Mercè Gisbert from Rovira i Virgili University and Virginia Larraz from the University of Andorra.

Currently, one of my goals is to develop a survey to explore the level and interest of this competency among students. While working on the literature review, I read the following article of yours that I found especially relevant to my research:

Luong, T., Nguyen, L., Bui, Q., Hoang, H., Nguyen, L.T., Fes, T. and Le Anh, V. (2020). Assessment of global education in the Vietnamese school context. http://vjes.vnies.edu.vn/sites/default/files/bai_so_1_-_so_1_english_0.pdf

I would like to be able to translate the two questionnaires into Catalan following the steps of Wild, et al. (2005) and administered at the University of Andorra. I would need your permission to translate your questionnaires. I'll use it exclusively for academic and research purposes.

I believe that sharing research experiences can help improve education.

Thank you in advance for your valuable help.

Yours faithfully,

-

--
Sònia Gili Moneo
sgili@uda.ad

University of Andorra

 Remitent Sònia Gili Moneo <sgili@uda.ad>
Destinatari <lvthai2000@yahoo.com>

Dear Luong,

My name is Sonia Gili, I am a professor at the School of Education of the University of Andorra. I am contacting you because I am doing a PhD on 'Competence for a democratic culture in higher education'. My thesis is directed by Mercè Gisbert from Rovira i Virgili University and Virginia Larraz from the University of Andorra.

Currently, one of my goals is to develop a survey to explore the level and interest of this competency among students. While working on the literature review, I read the following article of yours that I found especially relevant to my research:

Luong, T., Nguyen, L., Bui, Q., Hoang, H., Nguyen, L.T., Fes, T. and Le Anh, V. (2020). Assessment of global education in the Vietnamese school context. http://vjes.vnies.edu.vn/sites/default/files/bai_so_1_-_so_1_english_0.pdf

I would like to be able to translate the two questionnaires into Catalan following the steps of Wild, et al. (2005) and administered at the University of Andorra. I would need your permission to translate your questionnaires. I'll use it exclusively for academic and research purposes.

I believe that sharing research experiences can help improve education.

Thank you in advance for your valuable help.

Yours faithfully,

-

--
Sònia Gili Moneo
sgili@uda.ad

Resposta de una de les autores de la investigació (Nguyen Hong) (Fase 1)

Re: University of Andorra

Remitent Lien Nguyen Hong <liennh@gesd.edu.vn>
Destinatari Sònia Gili Moneo <sgili@uda.ad>
Data 22-10-2021 11:15

Dear Sònia,

Thank you for your email. I am not the leader of this project, I will ask Dr. Thai for the teacher questionnaire.

However, you can refer the student questionnaire from this article:

School students' perception, attitudes and skills regarding global citizenship–Dataset from Vietnam
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352340921004467>

I hope it helps you.

Best regards,
Hong Lien

Nguyen Hong Lien (Ms.)

National Center for Sustainable Development of General Education Quality (GESD)

The Vietnam Institute of Educational Sciences (VNIES)

Mobile: (+84) 979010128

Email: liennh@vnies.edu.vn; liennh@gesd.edu.vn

Private email: honglien2601@gmail.com

Carta de presentació

Carta de presentació

Assumpte: Traducció de dos qüestionaris, per criteri d'especialistes i experts.

Benvolgut/da: (carta personalitzada)

Soc la Sònia Gili estudiant del programa de doctorat i membre del Grup de Recerca en Educació (GRIE) de la Universitat d'Andorra (UdA). Estic realitzant la tesi doctoral *La CCD a l'ensenyament superior*, codirigida per la Dra. Mercè Gisbert de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona i per la Dra. Virginia Larraz de la Universitat d'Andorra.

En el desenvolupament necessitem passar dos qüestionaris:

- El primer qüestionari adreçat als estudiants de 1r, 2n i 3r dels quatre bàtxelors de l'UdA amb l'objectiu de saber el coneixement de la CCD (CCD).
- El segon qüestionari adreçat als professors dels estudiants de 1r, 2n i 3r dels quatre bàtxelors de l'UdA per conèixer la percepció que tenen de la CCD dels estudiants.

L'autor dels qüestionaris és Luong et al. (2020)⁶, que ens ha autoritzat a traduir i administrar els dos instruments. Aquests qüestionaris estan en anglès i necessitem validar la traducció al català per part d'experts.

El procés de validació del procés de traducció que seguim és de Wild et al. (2005)⁷ que consisteix en 10 fases:

- Fase 1: autorització de l'autor per l'ús i la traducció de l'enquesta.
- Fase 2: traducció literal de l'instrument per traductors independents. És preferible que una de les traduccions estigui feta per una persona especialitzada en la matèria.
- Fase 3: revisió i conciliació de la traducció de la Fase 2.
- Fase 4: retro-traducció
- Fase 5: revisió de la retro-traducció (Fase 4).
- Fase 6: el responsable de l'estudi identifica aquells resultats problemàtics i comparteix les possibles traduccions amb els traductors.
- Fase 7: administració de l'enquesta a un grup d'estudiants nadius del país on s'administra l'instrument. El grup a d'avaluar la comprensibilitat i l'equivalència cognitiva de la traducció.
- Fase 8: el responsable de l'estudi revisa els resultats obtinguts de l'avaluació cognitiva de la fase 7. Revisa i concilia els canvis amb el responsable de l'estudi i la persona especialitzada en la matèria.
- Fase 9: revisió final de la traducció.
- Fase 10: el responsable de l'estudi redacta un informe final. Aquest ha d'incloure una descripció completa sobre la metodologia utilitzada i totes les fases detallades.

Agrairíem comptar amb la seva expertesa a la fase 2 responent a l'enquesta següent <https://surveys.uda.ad/index.php/969432?lang=ca> per fer-ne la traducció literal.

Per qualsevol dubte o aclariment restem a la vostra disposició.

Gràcies per la seva col·laboració.

Cordialment,

Sònia Gili Moneo

A/e: sgili@uda.ad

⁶ http://vjes.vnies.edu.vn/sites/default/files/bai_so_1_-_so_1_english_0.pdf

⁷ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1098301510602525>

Annex 12. Fase 2 de la traducció

Qüestionari adreçat als estudiants				
	Original English	Traducció 1	Traducció 2	Traducció 3
Títol de la primera part.	Students' awareness of global issues, global citizenship skills.	La consciència dels estudiants sobre qüestions/problemàtiques mundials i competències de ciutadania global.	Consciència dels estudiants vers aspectes globals, competències globals ciutadanes.	Conscienciació dels estudiants sobre diferents problemes a nivell mundial i qüestions socials.
Escala Likert, 4 nivells	1- I know this well and I would be able to explain this well.	Ho sé bé i podria explicar-ho bé	Conec molt bé aquest tema i podria explicar-lo molt bé.	1.Els conec i seria capaç d'explicar-los correctament.
	2- I know and could explain a little about this.	Ho sé i podria explicar una mica el que és.	Conec aquest tema i podria explicar-lo una mica.	2. Els conec i sabria donar una breu explicació.
	3- I've heard about this but I would not be able to explain what it is.	N'he sentit a parlar, però no podria explicar què és	He sentit sobre el tema, però no seria capaç d'explicar què és.	3 N'he sentit parlar però no sabria explicar quins són.
	4- I have never heard of this.	No n'he sentit mai a parlar.	No ho he sentit mai.	4 Mai n'he sentit parlar.
Afirmacions	Issues of environmental pollution.	Problemes de contaminació mediambiental	Aspectes relacionades amb la contaminació de l'entorn.	Problemes sobre la pol·lució del medi ambient.
	Peace protection in the world.	Protecció de la pau en el món	Protecció de la pau al món.	Preservació de la pau al món.
	The risk of depletion and the rational use of resources (energy, clean water, etc).	El risc d'esgotament i l'ús racional dels recursos (energia, aigua neta, etc.)	Risc de disminució i ús racional de recursos (energia, aigua potable, etc.)	El risc d'esgotament dels recursos i el seu ús racional (energia, aigua potable, etc.).
	Climate change.	Canvi climàtic	Canvi climàtic.	Canvi climàtic.
	The cause of poverty.	La causa de la pobresa	Causa de la pobresa.	La causa de la pobresa.
	The development and influence of the Internet.	El desenvolupament i la influència d'Internet	Desenvolupament i influència d'Internet.	El desenvolupament i la influència d'Internet.
	Gender equality in different parts of the world.	Igualtat de gènere en diferents parts del món	Igualtat de gènere en diverses parts del món.	Igualtat de gènere en diferents parts del món.
	Disease problems.	Problemes de malalties	Problemes relacionats amb malalties.	Problemes d'infermetats.
	Cultural diversity.	Diversitat cultural	Diversitat cultural	Diversitat cultural.
The coherent, interactive and interdependent relationships of communities (such as between one country and another, between local, national and ...	Les relacions coherents, interactives i interdependents de comunitats (com entre un país i un altre, entre local, nacional i ...	Les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats (com ara entre un país i un altre, entre locals, nacionals i...)	Les relacions interdependents, coherents i interactives de les comunitats (com per exemple entre un país i un altre, entre local, nacional i ...)	

	Unemployment issues in the world.	Problemes de l'atur en el món	Aspectes relacionats amb la desocupació al món.	Qüestions de desocupació en el món.
	The rapid population growth in some places and the risk of population aging in some parts of the world.	El ràpid creixement de la població en alguns llocs i el risc d'envelliment de la població en algunes parts del món	El creixement ràpid de la població en algunes parts del món i el risc d'envelliment de la població en algunes parts del món.	El ràpid creixement de la població en alguns llocs i el risc d'envelliment en certes parts del món.
Títol de la segona part.	Attitudes and behaviours.	Actituds i comportaments	Actituds i comportaments.	Actituds i comportaments.
Escala Likert, 4 nivells	1- Strongly agree. 2- Agree 3- Partially agree 4- Disagree	Molt d'acord D'acord Parcialment d'acord En desacord	1- Estic totalment d'acord. 2- Estic d'acord. 3- Estic parcialment d'acord. 4- Estic en desacord.	1- Totalment d'acord. 2- D'acord. 3- Parcialment d'acord. 4- En desacord.
Apartat 1	About exploration, discovery	Sobre l'exploració, el descobriment	Sobre exploració, descobriments	Sobre l'exploració i el descobriment.
Afirmacions	I like to explore by myself.	M'agrada explorar per mi mateix	M'agrada explorar per mi mateix/a.	M'agrada explorar per mi mateix.
	I can express my own opinion on an issue.	Puc expressar la meva opinió sobre un tema	Puc expressar la meva pròpia opinió sobre un aspecte/tema.	Puc expressar la meva opinió sobre un tema.
	When commenting or solving a problem, I consider the different aspects of the problem.	En comentar o resoldre un problema, tinc en compte els diferents aspectes del problema	Quan es tracta de comentar o resoldre un problema, considero els diferents aspectes de la problemàtica.	Quan comento o intento resoldre un problema, considero les diferents parts del problema.
	I regularly update information on international events via the Internet.	Actualitzo regularment la informació sobre esdeveniments internacionals a través d'Internet	De forma regular actualitzo informació d'esdeveniments internacionals a Internet.	Regularment, actualitzo informació sobre esdeveniments internacional via Internet.
Apartat 2	About communication	Quant a la comunicació	Sobre comunicació	Sobre comunicació
Afirmacions	I can play with my friends even if we have different features (about hobbies, ...)	Puc jugar amb els meus amics fins i tot si tenim característiques diferents (sobre aficions, ...)	Puc jugar amb els meus amics encara que tinguem aspectes diferents (sobre hobbies, ...)	Puc jugar amb els meus amics encara que tinguem gustos diferents (passatemps, ...)
	I can work with my friends despite having different viewpoints.	Puc treballar amb els meus amics malgrat tenir diferents punts de vista	Puc treballar amb els meus amics encara que tinguem punts de vista diferents.	Puc treballar amb els meus amics encara que tinguem punts de vista diferents.
	I behave my friends equally, regardless of male, female, ethnic or religious.	Em comporto amb els meus amics per igual, independentment que siguin homes, dones, o d'ètnies o religions diferents.	Em comporto amb els meus amics de la mateixa forma, independentment del gènere, l'ètnia o la religió.	Em porto amb els meus amics de manera igual, sense importar el seu sexe, ètnia o religió.
	Before criticizing someone, I imagined how I would feel if I were in their position.	Abans de criticar algú, m'imagino com em sentiria si estigués en la seva posició.	Abans de criticar a algú m'imagino com em sentiria si estigués en la seva posició.	Abans de criticar a algú, m'imagino com em sentiria si estigués en la seva situació.

	I always listen carefully to what others say.	Sempre escolto atentament el que diuen els altres.	Sempre escolto atentament al que la resta diu.	Sempre escolto atentament el que diuen els altres.
	If when I say people do not understand, I will find another way (eg, re-explain, write down, give specific examples etc).	Si veig que la gent no entén, busco una altra manera de comunicar-me (per exemple, tornar a explicar, escriure, donar exemples específics, etc.).	Si veig que altres persones no m'entenen, provaria una altra forma de... (per exemple, explicar de nou, escriure, donar exemples, etc.)	Si veig que algú no entén el que dic, trobo una altra manera (per exemple, re explicar, escriure-ho, donar exemples concrets, etc.).
	I can adapt quickly to unfamiliar situations and environments.	Puc adaptar-me ràpidament a situacions i entorns desconeguts.	M'adapto ràpidament a situacions i entorns poc familiars.	M'adapto ràpidament a ambients i situacions adverses.
Apartat 3	About using Internet, foreign languages	Quant a l'ús d'Internet, llengües estrangeres	Sobre l'ús d'Internet, llengües estrangeres.	Sobre la utilització d'Internet i llengües estrangeres
Afirmacions	I can find information to study on the Internet with support tools such as Google, Yahoo etc.	Puc trobar informació per estudiar a Internet amb eines de suport com Google, Yahoo, etc.	Puc buscar informació per estudiar a Internet amb eines de suport com Google, Yahoo, etc.	Puc trobar informació per estudiar a Internet gràcies a diferents eines com Google, Yahoo, etc.
	I can determine which information on the Internet is appropriate for me.	Puc determinar quina informació d'Internet és apropiada per a mi.	Puc identificar quina informació d'Internet és la més apropiada per mi.	Sé escollir quina informació que trobo a Internet és adient per a mi.
	I understand the consequences of sharing non-authenticated information on social networks: Facebook, Instagram.	Entenc les conseqüències de compartir informació no autenticada en les xarxes socials: Facebook, Instagram	Comprenc les conseqüències de compartir informació no contrastada a les xarxes socials: Facebook, Instagram.	Entenc les conseqüències de compartir informació no verificada a les xarxes socials: FaceBook, Instagram.
	I can interact with my friends via the Internet.	Puc interaccionar amb els meus amics a través d'Internet.	Puc interaccionar amb els meus amics a través d'Internet.	Puc interactuar amb els meus amics a través d'Internet.
	I can discuss with foreigners by foreign languages.	Puc parlar amb estrangers utilitzant llengües estrangeres.	Puc debatre amb estrangers fent ús de llengües estrangeres.	Puc parlar amb gent estrangera en llengües estrangeres.
Apartat 4	Ready (Willing) to act for the community	Predisposició a actuar per a la comunitat	Preparat/da (disposat/da) a intervenir per a una comunitat.	Llest (disposat a) actuar per la comunitat
Afirmacions	I am willing to introduce the culture and history of my local and country to international friends.	Estic disposat a presentar la cultura i la història de la meua comunitat i del meu país als amics internacionals.	Estic disposat/Da a introduir la cultura i història local del meu país	Estic disposat a presentar a amics internacionals la cultura i la història del meu poble i del meu país.
	I am ready to make friends with foreigners.	Estic preparat per conèixer estrangers.	Estic preparat/da per fer amics estrangers.	Estic llest per fer-me amic de gent estrangera.
	I want to learn about the history and culture of another country in the world and share with my friends what I have studied.	Vull aprendre sobre la història i la cultura d'un altre país del món i compartir amb els meus amics el que he après.	Vull aprendre sobre la història i cultura d'un altre país del món i compartir-ho amb els amics que he estudiat.	Vull aprendre sobre la història i la cultura d'un altre país i compartir amb els meus amics el que he après.

I want to find out a global problem by myself such as environmental pollution, endangered animals, ... and share with my friends what I have found.	Vull esbrinar per mi mateix un problema global com la contaminació mediambiental, els animals en perill d'extinció... i compartir amb els meus amics el que he trobat.	Vull trobar un problema per mi mateix/a com la contaminació de l'entorn, els animals perill d'extinció, ... i compartir-ho amb els meus amics.	Vull descobrir un problema mundial per mi mateix com la pol·lució del medi ambient, animals en perill d'extinció, ... i compartir amb els meus amics el que he trobat.
I am willing to participate in activities to protect the environment or save resources in my schools or my living place. (For example, planting green trees, cleaning, keep public places clean, using water, electricity, etc.)	Estic disposat a participar en activitats per a protegir el medi ambient o estalviar recursos a les meves escoles o el meu lloc de vida. (Per exemple, plantar arbres verds, netejar, mantenir els llocs públics nets, utilitzar aigua, electricitat, etc.)	Estic disposat/da a participar en activitats que protegeixin el context o preservar recursos a les meves escoles o al lloc on resideixo. (per exemple, plantar arbres verds, netejar, mantenir els espais públics nets, utilitzar aigua, electricitat, etc.)	Estic disposat a participar en activitats per protegir el medi ambient o estalviar recursos a les escoles o al lloc on visc. (Per exemple, plantar arbres, netejar, procurar que els espais públics estiguin nets, utilitzar aigua, electricitat, etc.).
I often use resources economically (for example: turn off the lights when leaving the room, turn off the TV when not watching, always turn off the tap after using, etc.).	Sovint utilitzo els recursos de manera sostenible (per exemple: apago els llums quan surto de l'habitació, apago la TV quan no la miro, sempre apago l'aixeta després d'utilitzar-la, etc.).	Sovint utilitzo recursos econòmicament (Per exemple; apagar els llums quan marxo d'una habitació, apagar la TV quan no l'estic mirant, tancar l'aixeta després de fer-la servir, etc.)	Sovint, utilitzo els recursos de manera intel·ligent (per exemple, apagar els llums al sortir de l'habitació, apagar la televisió quan no la estic veient, sempre tancar l'aixeta després de fer-ne ús, etc.).
I am willing to defend my friends when they are bullied.	Estic disposat a defensar als meus amics si se'ls assetja.	Estic disposat/da a defensar als amics que pateixin assetjament.	Estic disposat a defensar els meus amics en casos d'assetjament escolar.
I am willing to donate books and learning equipment for the needy.	Estic disposat a donar llibres i recursos d'aprenentatge per als necessitats.	Estic disposat/da a donar llibres i recursos d'aprenentatge pels més necessitats.	Estic disposat a donar llibres i material d'ensenyament per als més necessitats.
I am willing to help people in need.	Estic disposat a ajudar a les persones necessitades.	Estic disposat/da a ajudar a les persones que ho necessiten.	Estic disposat a ajudar a gent amb problemes.

Qüestionari adreçat al professorat				
	Original English	Traducció 1	Traducció 2	Traducció 3
Títol de la primera part.	Teachers be required to give their opinions on the level of attainment by the students at the level of knowledge and skills of global citizenships.	Els professors han d'emetre les seves opinions sobre el nivell d'assoliment dels estudiants quant als seus coneixements i les seves competències en ciutadania global.	Els docents hauran de donar la seva opinió sobre el nivell de desenvolupament dels estudiants, en relació al nivell de coneixement i d'habilitats/competències de ciutadania global.	Es requereix als professors que donin la seva opinió sobre el percentatge d'èxit dels estudiants en matèria d'aprenentatge i habilitats de civisme global.
	1- Good	Bé	1- Bé	1 - Correcte

Escala Likert, 4 nivells	2- Acceptable	Correcte	2- Acceptable	2. Acceptable
	3- Limited	Limitat	3- Limitat	3. Limitat
	4- Very Limited	Molt limitat	4- Molt limitat	4 Molt limitat
	5- No idea	Ni idea	5- Ni idea	5 – Ni idea
Apartat 1	About knowledge	Quant a coneixements	Sobre coneixement	Sobre aprenentatge
Afirmacions	Understanding global issues (such as environmental pollution, risk of depletion of natural resources, etc.).	Entendre les problemàtiques/qüestions globals (com la contaminació ambiental, el risc d'esgotament dels recursos naturals, etc.).	Comprensió de temes globals (com contaminació ambiental, risc de disminució de recursos naturals, etc.)	Entendre els problemes mundials (com la pol·lució del medi ambient, el risc d'esgotament dels recursos naturals, etc.).
	Understanding social issues such as gender equality, equity, democracy, employment, etc.	Entendre qüestions socials com la igualtat de gènere, l'equitat, la democràcia, l'ocupació laboral, etc.	Comprensió d'assumptes socials com la igualtat de gènere, l'equitat, la democràcia, l'ocupació.	Entendre les qüestions socials com la igualtat de gènere, equitat, democràcia, ocupació, etc.
	Understanding the coherent, interactive and interdependent relationships of communities at local, national and global levels (eg environmental protection or pollution at a locality in a country that can affect the environment in another locality or country, etc).	Entendre les relacions coherents, interactives i interdependents de les comunitats a nivell local, nacional i global (per exemple, protecció mediambiental o contaminació en una localitat d'un país que pot afectar el medi ambient en una altra localitat o país, etc.).	Comprensió de les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats a nivell local, nacional i global (protecció de l'entorn o contaminació d'una localitat d'un país que pot afectar a l'entorn d'una altra localitat/país).	Entendre les relacions interdependents, coherents i interactives de les comunitats a nivell local, nacional i mundial (ex: la protecció del medi ambient o la pol·lució en una localitat o país que pot afectar a l'ambient en un altre país o localitat, etc.).
	Understanding cultural diversity of different ethnics or nations.	Entendre la diversitat cultural de diferents ètnies o nacions.	Comprensió de la diversitat cultural de diverses ètnies o nacions.	Entendre la diversitat cultural de diferents ètnies o nacions.
Apartat 2	About the aspect of skills	Quant a les competències	Sobre l'aspecte de les habilitats/competències.	Sobre el aspecte d'habilitats.
Afirmacions	Self-awareness themselves (personality, emotion, desire, life values, etc; the identification of the position/the role in the community (at different levels such as local, national and global levels).	Autoconsciència (personalitat, emoció, desig, valors de vida, etc; la identificació de la posició/el paper en la comunitat (en diferents nivells com els nivells local, nacional i global).	Autoconsciència (personalitat, emoció, desig, valors de vida, etc.; identificació de la posició/el nivell de la comunitat (a diferents nivells, com ara local, nacional i global).	Conscienciació sobre ells mateixos (personalitat, emoció, desig, valors vitals, etc.; la identificació de la posició/del rol dins la comunitat (a diferents nivells, com per exemple, a nivell local, nacional i global)).
	Analyse and criticize global issues (giving opinions based on arguments; recognizing problems from different angles/aspects;	Analitza i critica les qüestions globals (donant opinions basades en arguments; reconeixent els problemes des de diferents	Analitzar i criticar aspectes globals (donar opinions basades en arguments; reconeixement de problemes des de perspectives diferents; disposició per	Analitzar i criticar les problemàtiques mundials (donant opinions basades en arguments; reconeixent problemes des de

	willing to give personal opinions in exchange, discussion; ...).	perspectives; disposat a donar opinions personals a canvi, discussió; ...).	donar opinions personals en un intercanvi (comunicatiu), debat; ...)	diferents angles/aspectes; disposat a donar opinions personals a canvi, converses; ...).
	Communicating, cooperating in a multicultural environment with international friends.	Comunica, coopera en un entorn multicultural amb amics internacionals.	Comunicació, cooperació en contextos multiculturals amb amics internacionals.	Comunicar i cooperar en un ambient multicultural amb amics internacionals.
	Adapting in a new situation, in a new environment different from their culture and society, etc.	S'adapta a una nova situació, en un nou entorn diferent de la seva cultura i societat, etc.	Adaptació a una nova situació, en un context diferent al de la pròpia cultura i societat, etc.	Adaptar-se a una nova situació, en un nou ambient, diferent de la seva cultura i societat, etc.
	Solving practical problems (discover, participate in solving problems, bring benefits to the community at the local, national and global level).	Resol els problemes pràctics (descobrir, participar en la resolució de problemes, aportar beneficis a la comunitat a nivell local, nacional i global).	Resoldre problemes pràctics (descobrir, participar en la resolució de problemes, aportar beneficis a la comunitat a nivell local, nacional i global).	Solucionar problemes pràctics (descobrir, participar per solucionar problemes, portar beneficis per la comunitat a nivell local, nacional i global).
	Using foreign languages in communication and learning.	Utilitza llengües estrangeres per comunicar i aprendre.	Utilitzar llengües estrangeres per a la comunicació i l'aprenentatge.	Utilitzar llengües estrangeres en la comunicació i l'aprenentatge.
	Using information technology, especially the Internet (in learning, communication, etc).	Utilitza les tecnologies de la informació, especialment Internet (en aprenentatge, comunicació, etc.).	Utilitzar tecnologia de la informació, especialment Internet (per a l'aprenentatge, comunicació, etc.)	Utilitzar tecnologia per la informació, concretament en Internet (en aprenentatge, comunicació, etc).
Títol de la segona part.	Teachers evaluate students' attitude.	Els professors avaluen l'actitud dels estudiants	Els docents avaluen les actituds dels docents.	Els professors avaluen l'actitud dels alumnes.
Afirmacions	Patriotic, homeland and family love.	Patriòtic, amor a la terra natal i a la família.	Patriòtic, terra natal, amor familiar.	Amor patriòtic, pel país natal i per la família.
	Concern, sympathize, share, unite with others.	Preocupació, simpatia, intercanvi, unió amb els altres.	Preocupació, compadir-se, compartir, unir-se a altres.	Preocupar-se, simpatitzar, compartir i unir-se amb altres.
	Respect the differences between people and cultural diversity.	Respecta les diferències entre les persones i la diversitat cultural.	Respectar les diferències entre persones i diversitat cultural.	Respectar les diferències entre les persones i la diversitat cultural.
	Fair and equal treatment to others.	És just i equitatiu amb els altres.	Tractament just i igualitari cap als altres.	Tractament just i equitatiu amb altres.
	Being interested in studying the culture of the ethnicities and nations in the world.	Està interessat a estudiar la cultura de les ètnies i les nacions del món.	Estar interessat en l'estudi de la cultura d'ètnies i nacions del món.	Estar interessat en estudiar la cultura, les ètnies i les nacions del món.
	Pay attention to the living environment (being conscious of protecting and improving the living environment).	És atent a l'entorn vital (sent conscient de protegir i millorar l'entorn vital).	Prestar atenció a l'entorn biològic (ser conscient de la protecció i millora de l'entorn biològic)	Prestar atenció a l'ambient vivent (conscienciar-se en la protecció i la millora de l'ambient).

	Be responsible, willing to participate in activities that are useful for the community.	És responsable, disposat a participar en activitats que siguin útils per a la comunitat.	Ser responsable, estar disposat a participar en activitats que són útils per a la comunitat.	Ser responsable, disposat a participar a activitats útils per a la comunitat.
--	---	--	--	---

Annex 13. Fase 3 de la traducció

Questionari adreçat als estudiants					
	Original English	Traducció 1	Traducció 2	Traducció 3	Conciliació
Títol de la primera part.	Students' awareness of global issues, global citizenship skills.	La consciència dels estudiants sobre qüestions/problematiques mundials i competències de ciutadania global.	Consciència dels estudiants vers aspectes globals, competències globals ciutadanes.	Conscienciació dels estudiants sobre diferents problemes a nivell mundial i qüestions socials.	Consciència dels estudiants sobre aspectes globals i competències de ciutadania global.
Escala Likert, 4 nivells	1- I know this well and I would be able to explain this well.	Ho sé bé i podria explicar-ho bé	Conec molt bé aquest tema i podria explicar-lo molt bé.	1.Els conec i seria capaç d'explicar-los correctament.	Ho conec bé i podria explicar-ho bé.
	2- I know and could explain a little about this.	Ho sé i podria explicar una mica el que és	Conec aquest tema i podria explicar-lo una mica.	2. Els conec i sabria donar una breu explicació.	Ho conec i ho podria explicar una mica.
	3- I've heard about this but I would not be able to explain what it is.	N'he sentit a parlar, però no podria explicar què és	He sentit sobre el tema, però no seria capaç d'explicar què és.	3 N'he sentit parlar però no sabria explicar quins són.	N'he sentit a parlar però no podria explicar què és.
	4- I have never heard of this.	No n'he sentit mai a parlar.	No ho he sentit mai.	4 Mai n'he sentit parlar.	No n'he sentit a parlar mai.
Afirmacions	Issues of environmental pollution.	Problemes de contaminació mediambiental	Aspectes relacionades amb la contaminació de l'entorn.	Problemes sobre la pol·lució del medi ambient.	Aspectes relacionats amb la contaminació ambiental.
	Peace protection in the world.	Protecció de la pau en el món	Protecció de la pau al món.	Preservació de la pau al món.	Protecció de la pau al món.
	The risk of depletion and the rational use of resources (energy, clean water, etc).	El risc d'esgotament i l'ús racional dels recursos (energia, aigua neta, etc.)	Risc de disminució i ús racional de recursos (energia, aigua potable, etc.)	El risc d'esgotament dels recursos i el seu ús racional (energia, aigua potable, etc.).	El risc d'esgotament i l'ús racional dels recursos (energia, aigua potable, etc.).
	Climate change.	Canvi climàtic	Canvi climàtic.	Canvi climàtic.	Canvi climàtic.
	The cause of poverty.	La causa de la pobresa	Causa de la pobresa.	La causa de la pobresa.	La causa de la pobresa.
	The development and influence of the Internet.	El desenvolupament i la influència d'Internet	Desenvolupament i influència d'Internet.	El desenvolupament i la influència d'Internet.	El desenvolupament i la influència d'Internet.
	Gender equality in different parts of the world.	Igualtat de gènere en diferents parts del món	Igualtat de gènere en diverses parts del món.	Igualtat de gènere en diferents parts del món.	Igualtat de gènere en diversos llocs del món.

	Disease problems.	Problemes de malalties	Problemes relacionats amb malalties.	Problemes d'infermetats.	Problemes relacionats amb malalties.
	Cultural diversity.	Diversitat cultural	Diversitat cultural	Diversitat cultural.	Diversitat cultural.
	The coherent, interactive and interdependent relationships of communities (such as between one country and another, between local, national and ...)	Les relacions coherents, interactives i interdependents de comunitats (com entre un país i un altre, entre local, nacional i ...)	Les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats (com ara entre un país i un altre, entre locals, nacionals i...)	Les relacions interdependents, coherents i interactives de les comunitats (com per exemple entre un país i un altre, entre local, nacional i ...)	Les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats (com ara entre un país i un altre, entre locals, nacionals i...)
	QE13. Unemployment issues in the world.	Problemes de l'atur en el món	Aspectes relacionats amb la desocupació al món.	Qüestions de desocupació en el món.	Aspectes relacionats amb la desocupació al món.
	QE14. The rapid population growth in some places and the risk of population aging in some parts of the world.	El ràpid creixement de la població en alguns llocs i el risc d'envelliment de la població en algunes parts del món	El creixement ràpid de la població en algunes parts del món i el risc d'envelliment de la població en algunes parts del món.	El ràpid creixement de la població en alguns llocs i el risc d'envelliment en certes parts del món.	El creixement ràpid de la població en alguns llocs i el risc de l'envelliment de la població en alguns llocs del món.
Títol de la segona part.	Attitudes and behaviours.	Actituds i comportaments	Actituds i comportaments.	Actituds i comportaments.	Actituds i comportaments.
Escala Likert, 4 nivells	1- Strongly agree. 2- Agree 3- Partially agree 4- Disagree	1- Molt d'acord 2- D'acord 3- Parcialment d'acord 4- En desacord	1- Estic totalment d'acord 2- Estic d'acord 3- Estic parcialment d'acord 4- Estic en desacord	1- Totalment d'acord. 2- D'acord. 3- Parcialment d'acord. 4- En desacord	1- Molt d'acord 2- D'acord 3- Parcialment d'acord 4- En desacord
Apartat 1	About exploration, discovery	Sobre l'exploració, el descobriment	Sobre exploració, descobriments	Sobre l'exploració i el descobriment.	Sobre exploració, descoberta
Afirmacions	I like to explore by myself.	M'agrada explorar per mi mateix	M'agrada explorar per mi mateix/a.	M'agrada explorar per mi mateix.	M'agrada explorar per mi mateix/a
	I can express my own opinion on an issue.	Puc expressar la meua opinió sobre un tema	Puc expressar la meua pròpia opinió sobre un aspecte/tema.	Puc expressar la meua opinió sobre un tema.	Puc expressar la meua opinió sobre un tema.
	When commenting or solving a problem, I consider the different aspects of the problem.	En comentar o resoldre un problema, tinc en compte els diferents aspectes del problema	Quan es tracta de comentar o resoldre un problema, considero els diferents aspectes de la problemàtica.	Quan comento o intento resoldre un problema, considero les diferents parts del problema.	A l'hora de comentar o resoldre un problema, tinc en compte els diferents aspectes del problema.
	I regularly update information on	Actualitzo regularment la informació sobre	De forma regular actualitzo informació d'esdeveniments internacionals a Internet.	Regularment, actualitzo informació sobre	Actualitzo de manera regular informació sobre esdeveniments internacionals a través d'Internet.

	international events via the Internet.	esdeveniments internacionals a través d'Internet		esdeveniments internacional via Internet.	
Apartat 2	About communication	Quant a la comunicació	Sobre comunicació	Sobre comunicació	Sobre la comunicació
Afirmacions	I can play with my friends even if we have different features (about hobbies, ...)	Puc jugar amb els meus amics fins i tot si tenim característiques diferents (sobre aficions, ...)	Puc jugar amb els meus amics encara que tinguem aspectes diferents (sobre hobbies, ...)	Puc jugar amb els meus amics encara que tinguem gustos diferents (passatems, ...)	Puc jugar amb els meus amics encara que tinguem característiques diferents (sobre aficions...)
	I can work with my friends despite having different viewpoints.	Puc treballar amb els meus amics malgrat tenir diferents punts de vista	Puc treballar amb els meus amics encara que tinguem punts de vista diferents.	Puc treballar amb els meus amics encara que tinguem punts de vista diferents.	Puc treballar amb els meus amics encara que tinguem punts de vista diferents.
	I behave my friends equally, regardless of male, female, ethnic or religious.	Em comporto amb els meus amics per igual, independentment que siguin homes, dones, o d'ètnies o religions diferents.	Em comporto amb els meus amics de la mateixa forma, independentment del gènere, l'ètnia o la religió.	Em porto amb els meus amics de manera igual, sense importar el seu sexe, ètnia o religió.	Amb els meus amics em comporto de la mateixa manera, independentment del gènere, l'ètnia o la religió.
	Before criticizing someone, I imagined how I would feel if I were in their position.	Abans de criticar algú, m'imagino com em sentiria si estigués en la seva posició.	Abans de criticar a algú m'imagino com em sentiria si estigués en la seva posició.	Abans de criticar a algú, m'imagino com em sentiria si estigués en la seva situació.	Abans de criticar algú, m'imagino com em sentiria si estigués en el seu lloc.
	I always listen carefully to what others say.	Sempre escolto atentament el que diuen els altres.	Sempre escolto atentament al que la resta diu.	Sempre escolto atentament el que diuen els altres.	Sempre escolto atentament el que diuen els altres.
	If when I say people do not understand, I will find another way (eg, re-explain, write down, give specific examples etc).	Si veig que la gent no entén, busco una altra manera de comunicar-me (per exemple, tornar a explicar, escriure, donar exemples específics, etc.).	Si veig que altres persones no m'entenen, provaria una altra forma de... (per exemple, explicar de nou, escriure, donar exemples, etc.)	Si veig que algú no entén el que dic, trobo una altra manera (per exemple, re explicar, escriure-ho, donar exemples concrets, etc.).	Si veig que la gent no m'entén, busco alternatives (per exemple, tornar-ho a explicar, escriure-ho, donar exemples específics, etc.)
	I can adapt quickly to unfamiliar situations and environments.	Puc adaptar-me ràpidament a situacions i entorns desconeguts.	M'adapto ràpidament a situacions i entorns poc familiars.	M'adapto ràpidament a ambients i situacions adverses.	M'adapto ràpidament a situacions i entorns desconeguts.
	Apartat 3	About using Internet, foreign languages	Quant a l'ús d'Internet, llengües estrangeres	Sobre l'ús d'Internet, llengües estrangeres.	Sobre la utilització d'Internet i llengües estrangeres
Afirmacions	I can find information to study on the Internet with support tools such as Google, Yahoo etc.	Puc trobar informació per estudiar a Internet amb eines de suport com Google, Yahoo, etc.	Puc buscar informació per estudiar a Internet amb eines de suport com Google, Yahoo, etc.	Puc trobar informació per estudiar a Internet gràcies a diferents eines com Google, Yahoo, etc.	Sé trobar informació per estudiar a Internet amb eines de suport com ara Google, Yahoo, etc.

	I can determine which information on the Internet is appropriate for me.	Puc determinar quina informació d'Internet és apropiada per a mi.	Puc identificar quina informació d'Internet és la més apropiada per mi.	Sé escollir quina informació que trobo a Internet és adient per a mi.	Sé identificar quina informació d'Internet és adequada per a mi.
	I understand the consequences of sharing non-authenticated information on social networks: Facebook, Instagram.	Entenc les conseqüències de compartir informació no autenticada en les xarxes socials: Facebook, Instagram	Comprendc les conseqüències de compartir informació no contrastada a les xarxes socials: Facebook, Instagram.	Entenc les conseqüències de compartir informació no verificada a les xarxes socials: FaceBook, Instagram.	Entenc les conseqüències de compartir informació no contrastada a les xarxes socials: Facebook, Instagram.
	I can interact with my friends via the Internet.	Puc interaccionar amb els meus amics a través d'Internet.	Puc interaccionar amb els meus amics a través d'Internet.	Puc interactuar amb els meus amics a través d'Internet.	Puc interactuar amb els meus amics a través d'Internet.
	I can discuss with foreigners by foreign languages.	Puc parlar amb estrangers utilitzant llengües estrangeres.	Puc debatre amb estrangers fent ús de llengües estrangeres.	Puc parlar amb gent estrangera en llengües estrangeres.	Sé parlar amb estrangers fent ús de llengües estrangeres.
Apartat 4	Ready (Willing) to act for the community	Predisposició a actuar per a la comunitat	Preparat/da (disposat/da) a intervenir per a una comunitat.	Llest (disposat a) actuar per la comunitat	Preparat/da (disposat/da) a actuar per a la comunitat.
Afirmacions	I am willing to introduce the culture and history of my local and country to international friends.	Estic disposat a presentar la cultura i la història de la meua comunitat i del meu país als amics internacionals.	Estic disposat/Da a introduir la cultura i història local del meu país	Estic disposat a presentar a amics internacionals la cultura i la història del meu poble i del meu país.	Estic disposat/da a explicar la cultura i la història del meu país a amics internacionals.
	I am ready to make friends with foreigners.	Estic preparat per conèixer estrangers.	Estic preparat/da per fer amics estrangers.	Estic llest per fer-me amic de gent estrangera.	Estic preparat/da per fer amics estrangers.
	I want to learn about the history and culture of another country in the world and share with my friends what I have studied.	Vull aprendre sobre la història i la cultura d'un altre país del món i compartir amb els meus amics el que he après.	Vull aprendre sobre la història i cultura d'un altre país del món i compartir-ho amb els amics que he estudiat.	Vull aprendre sobre la història i la cultura d'un altre país i compartir amb els meus amics el que he après.	Vull aprendre sobre la història i la cultura d'un altre país del món i compartir amb els meus amics el que he après.
	I want to find out a global problem by myself such as environmental pollution, endangered animals, ... and share with my friends what I have found.	Vull esbrinar per mi mateix un problema global com la contaminació mediambiental, els animals en perill d'extinció... i compartir amb els meus amics el que he trobat.	Vull trobar un problema per mi mateix/a com la contaminació de l'entorn, els animals perill d'extinció, ... i compartir-ho amb els meus amics.	Vull descobrir un problema mundial per mi mateix com la pol·lució del medi ambient, animals en perill d'extinció, ... i compartir amb els meus amics el que he trobat.	Vull explorar un problema global per mi mateix, com ara la contaminació ambiental, els animals en perill d'extinció... i compartir amb els meus amics el que he après.

I am willing to participate in activities to protect the environment or save resources in my schools or my living place. (For example, planting green trees, cleaning, keep public places clean, using water, electricity, etc.)	Estic disposat a participar en activitats per a protegir el medi ambient o estalviar recursos a les meves escoles o el meu lloc de vida. (Per exemple, plantar arbres verds, netejar, mantenir els llocs públics nets, utilitzar aigua, electricitat, etc.)	Estic disposat/da a participar en activitats que protegeixin el context o preservar recursos a les meves escoles o al lloc on resideixo. (per exemple, plantar arbres verds, netejar, mantenir els espais públics nets, utilitzar aigua, electricitat, etc.)	Estic disposat a participar en activitats per protegir el medi ambient o estalviar recursos a les escoles o al lloc on visc. (Per exemple, plantar arbres, netejar, procurar que els espais públics estiguin nets, utilitzar aigua, electricitat, etc.).	Estic disposat/da a participar en activitat per protegir l'entorn o estalviar recursos a les meves escoles o el meu lloc de residència (per exemple, plantar arbres, netejar, mantenir nets els espais públics, utilitzar aigua, electricitat, etc.).
I often use resources economically (for example: turn off the lights when leaving the room, turn off the TV when not watching, always turn off the tap after using, etc.).	Sovint utilitzo els recursos de manera sostenible (per exemple: apago els llums quan surto de l'habitació, apago la TV quan no la miro, sempre apago l'aixeta després d'utilitzar-la, etc.).	Sovint utilitzo recursos econòmicament (Per exemple; apagar els llums quan marxo d'una habitació, apagar la TV quan no l'estic mirant, tancar l'aixeta després de fer-la servir, etc.)	Sovint, utilitzo els recursos de manera intel·ligent (per exemple, apagar els llums al sortir de l'habitació, apagar la televisió quan no la estic veient, sempre tancar l'aixeta després de fer-ne ús, etc.).	Sovint faig un ús racional dels recursos (per exemple, apago els llums quan surto d'una habitació, apago el televisor quan no el miro, sempre tanco l'aixeta després de fer-la servir, etc.).
I am willing to defend my friends when they are bullied.	Estic disposat a defensar als meus amics si se'ls assetja.	Estic disposat/da a defensar als amics que pateixin assetjament.	Estic disposat a defensar els meus amics en casos d'assetjament escolar.	Estic disposat/da a defensar els meus amics quan pateixen assetjament.
I am willing to donate books and learning equipment for the needy.	Estic disposat a donar llibres i recursos d'aprenentatge per als necessitats.	Estic disposat/da a donar llibres i recursos d'aprenentatge pels més necessitats.	Estic disposat a donar llibres i material d'ensenyament per als més necessitats.	Estic disposat/da a donar llibres i material d'aprenentatge a la població necessitada.
I am willing to help people in need.	Estic disposat a ajudar a les persones necessitades.	Estic disposat/da a ajudar a les persones que ho necessiten.	Estic disposat a ajudar a gent amb problemes.	Estic disposat/da a ajudar a les persones necessitades.

Questionari adreçat al professorat					
	Original English	Traducció 1	Traducció 2	Traducció 3	Conciliació
Títol de la primera part.	Teachers be required to give their opinions on the level of attainment by the students at the level of knowledge and skills of global citizenships.	Els professors han d'emetre les seves opinions sobre el nivell d'assoliment dels estudiants quant als seus coneixements i les seves competències en ciutadania global.	Els docents hauran de donar la seva opinió sobre el nivell de desenvolupament dels estudiants, en relació al nivell de coneixement i d'habilitats/competències de ciutadania global.	Es requereix als professors que donin la seva opinió sobre el percentatge d'èxit dels estudiants en matèria d'aprenentatge i habilitats de civisme global.	Els professors hauran de donar la seva opinió sobre el nivell d'assoliment dels estudiants en relació al nivell de coneixement i competències en ciutadania global.

Escala Likert, 5 nivells	1- Good 2- Acceptable 3- Limited 4- Very Limited 5- No idea	1- Bé 2- Correcte 3- Limitat 4- Molt limitat 5- Ni idea	1- Bé 2- Acceptable 3- Limitat 4- Molt limitat 5- Ni idea	1- Correcte 2- Acceptable 3- Limitat 4- Molt limitat 5- Ni idea	1- Bé 2- Acceptable 3- Limitat 4- Molt limitat 5- Ni idea
Apartat 1	About knowledge	Quant a coneixements	Sobre coneixement	Sobre aprenentatge	Sobre el coneixement
Afirmacions	Understanding global issues (such as environmental pollution, risk of depletion of natural resources, etc.).	Entendre les problemàtiques/qüestions globals (com la contaminació ambiental, el risc d'esgotament dels recursos naturals, etc.).	Comprensió de temes globals (com contaminació ambiental, risc de disminució de recursos naturals, etc.)	Entendre els problemes mundials (com la pol·lució del medi ambient, el risc d'esgotament dels recursos naturals, etc.).	Entendre problemàtiques globals (com ara la contaminació ambiental, el risc d'esgotament dels recursos naturals, etc.)
	Understanding social issues such as gender equality, equity, democracy, employment, etc.	Entendre qüestions socials com la igualtat de gènere, l'equitat, la democràcia, l'ocupació laboral, etc.	Comprensió d'assumptes socials com la igualtat de gènere, l'equitat, la democràcia, l'ocupació.	Entendre les qüestions socials com la igualtat de gènere, equitat, democràcia, ocupació, etc.	Entendre qüestions socials com ara la igualtat de gènere, l'equitat, la democràcia, l'ocupació, etc.
	Understanding the coherent, interactive and interdependent relationships of communities at local, national and global levels (eg environmental protection or pollution at a locality in a country that can affect the environment in another locality or country, etc).	Entendre les relacions coherents, interactives i interdependents de les comunitats a nivell local, nacional i global (per exemple, protecció mediambiental o contaminació en una localitat d'un país que pot afectar el medi ambient en una altra localitat o país, etc.).	Comprensió de les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats a nivell local, nacional i global (protecció de l'entorn o contaminació d'una localitat d'un país que pot afectar a l'entorn d'una altra localitat/país).	Entendre les relacions interdependents, coherents i interactives de les comunitats a nivell local, nacional i mundial (ex: la protecció del medi ambient o la pol·lució en una localitat o país que pot afectar a l'ambient en un altre país o localitat, etc.).	Entendre les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats a nivell local, nacional i global (per exemple, la protecció ambiental o la contaminació en una localitat d'un país que afectar l'entorn d'una altra localitat o país, etc.)
	Understanding cultural diversity of different ethnics or nations.	Entendre la diversitat cultural de diferents ètnies o nacions.	Comprensió de la diversitat cultural de diverses ètnies o nacions.	Entendre la diversitat cultural de diferents ètnies o nacions.	Entendre la diversitat cultural de diferents ètnies o nacions.
Apartat 2	About the aspect of skills	Quant a les competències	Sobre l'aspecte de les habilitats/competències.	Sobre el aspecte d'habilitats.	Sobre l'aspecte de les competències.
Afirmacions	Self-awareness themselves (personality, emotion, desire, life values, etc; the	Autoconsciència (personalitat, emoció, desig, valors de vida, etc; la identificació de la posició/el	Autoconsciència (personalitat, emoció, desig, valors de vida, etc.; identificació de la posició/el	Conscienciació sobre ells mateixos (personalitat, emoció, desig, valors vitals, etc.; la identificació de la posició/del	Autoconsciència (personalitat, emoció, desig, valors de vida, etc; identificar la posició/el rol dins de la

identification of the position/the role in the community (at different levels such as local, national and global levels).	paper en la comunitat (en diferents nivells com els nivells local, nacional i global).	nivell de la comunitat (a diferents nivells, com ara local, nacional i global).	rol dins la comunitat (a diferents nivells, com per exemple, a nivell local, nacional i global)).	comunitat (a diferents nivells com ara el local, el nacional o el global).
Analyse and criticize global issues (giving opinions based on arguments; recognizing problems from different angles/aspects; willing to give personal opinions in exchange, discussion; ...).	Analitza i critica les qüestions globals (donant opinions basades en arguments; reconeixent els problemes des de diferents perspectives; disposat a donar opinions personals a canvi, discussió; ...).	Analitzar i criticar aspectes globals (donar opinions basades en arguments; reconeixement de problemes des de perspectives diferents; disposició per donar opinions personals en un intercanvi (comunicatiu), debat; ...)	Analitzar i criticar les problemàtiques mundials (donant opinions basades en arguments; reconeixent problemes des de diferents angles/aspects; disposat a donar opinions personals a canvi, converses; ...).	Analitzar i criticar qüestions globals (donant opcions basades en arguments; reconeixent problemes des de diferents angles/aspects; estant disposat a donar opinions personals a canvi, a debatre; ...).
Communicating, cooperating in a multicultural environment with international friends.	Comunica, coopera en un entorn multicultural amb amics internacionals.	Comunicació, cooperació en contextos multiculturals amb amics internacionals.	Comunicar i cooperar en un ambient multicultural amb amics internacionals.	Comunicar-se, cooperar en un entorn multicultural amb amics internacionals.
Adapting in a new situation, in a new environment different from their culture and society, etc.	S'adapta a una nova situació, en un nou entorn diferent de la seva cultura i societat, etc.	Adaptació a una nova situació, en un context diferent al de la pròpia cultura i societat, etc.	Adaptar-se a una nova situació, en un nou ambient, diferent de la seva cultura i societat, etc.	Adaptar-se a una nova situació, en un nou context diferent de la pròpia cultura i societat, etc.
Solving practical problems (discover, participate in solving problems, bring benefits to the community at the local, national and global level).	Resol els problemes pràctics (descobrir, participar en la resolució de problemes, aportar beneficis a la comunitat a nivell local, nacional i global).	Resoldre problemes pràctics (descobrir, participar en la resolució de problemes, aportar beneficis a la comunitat a nivell local, nacional i global).	Solucionar problemes pràctics (descobrir, participar per solucionar problemes, portar beneficis per la comunitat a nivell local, nacional i global).	Resoldre problemes pràctics (descobrir, participar en la resolució de problemes, aportar beneficis de la comunitat a nivell local, nacional i global).
Using foreign languages in communication and learning.	Utilitza llengües estrangeres per comunicar i aprendre.	Utilitzar llengües estrangeres per a la comunicació i l'aprenentatge.	Utilitzar llengües estrangeres en la comunicació i l'aprenentatge.	Utilitzar llengües estrangeres per comunicar-se i aprendre.
Using information technology, especially the Internet (in learning, communication, etc).	Utilitza les tecnologies de la informació, especialment Internet (en aprenentatge, comunicació, etc.).	Utilitzar tecnologia de la informació, especialment Internet (per a l'aprenentatge, comunicació, etc.)	Utilitzar tecnologia per la informació, concretament en Internet (en aprenentatge, comunicació, etc).	Utilitzar les tecnologies de la informació, especialment Internet (per a l'aprenentatge, la comunicació, etc.).

Títol de la segona part.	Teachers evaluate students' attitude.	Els professors avaluen l'actitud dels estudiants	Els docents avaluen les actituds dels docents.	Els professors avaluen l'actitud dels alumnes.	El professorat avalua l'actitud dels estudiants.
Afirmacions	Patriotic, homeland and family love.	Patriòtic, amor a la terra natal i a la família.	Patriòtic, terra natal, amor familiar.	Amor patriòtic, pel país natal i per la família.	Patriòtic, amor per la terra natal i la família.
	Concern, sympathize, share, unite with others.	Preocupació, simpatia, intercanvi, unió amb els altres.	Preocupació, compadir-se, compartir, unir-se a altres.	Preocupar-se, simpatitzar, compartir i unir-se amb altres.	Preocupació, empatia, intercanvi, unió amb els altres.
	Respect the differences between people and cultural diversity.	Respecta les diferències entre les persones i la diversitat cultural.	Respectar les diferències entre persones i diversitat cultural.	Respectar les diferències entre les persones i la diversitat cultural.	Respectar la diferències entre persones i la diversitat cultural.
	Fair and equal treatment to others.	És just i equitatiu amb els altres.	Tractament just i igualitari cap als altres.	Tractament just i equitatiu amb altres.	Tractament just i igualitari envers els altres.
	Being interested in studying the culture of the ethnicities and nations in the world.	Està interessat a estudiar la cultura de les ètnies i les nacions del món.	Estar interessat en l'estudi de la cultura d'ètnies i nacions del món.	Estar interessat en estudiar la cultura, les ètnies i les nacions del món.	Estar interessat en estudiar la cultura i les ètnies i nacions del món.
	Pay attention to the living environment (being conscious of protecting and improving the living environment).	És atent a l'entorn vital (sent conscient de protegir i millorar l'entorn vital).	Prestar atenció a l'entorn biològic (ser conscient de la protecció i millora de l'entorn biològic)	Prestar atenció a l'ambient vivent (conscienciar-se en la protecció i la millora de l'ambient).	Para atenció al medi ambient (ser conscient, protegir i millorar el medi ambient).
	Be responsible, willing to participate in activities that are useful for the community.	És responsable, disposat a participar en activitats que siguin útils per a la comunitat.	Ser responsable, estar disposat a participar en activitats que són útils per a la comunitat.	Ser responsable, disposat a participar a activitats útils per a la comunitat.	Ser responsable, estar disposat/da a participar en activitats que són útils per a la comunitat.

Annex 14. Fase 4 de la traducció

Questionari adreçat als estudiants			
	Conciliació	Retro-traducció	Original English
Títol de la primera part.	Consciència dels estudiants sobre aspectes globals i competències de ciutadania global.	Students' awareness on global issues and competences of global citizenship.	Students' awareness of global issues, global citizenship skills.
Escala Likert, 4 nivells	Ho conec bé i podria explicar-ho bé.	I know it well and could explain it well.	I know this well and I would be able to explain this well.
	Ho conec i ho podria explicar una mica.	I know it and could explain it a little.	I know and could explain a little about this.
	N'he sentit a parlar però no podria explicar què és.	I heard about it but I could not explain what it is.	I've heard about this but I would not be able to explain what it is.
	No n'he sentit a parlar mai.	I never heard about it.	I have never heard of this.
Afirmacions	Aspectes relacionats amb la contaminació ambiental.	Environmental pollution-related issues	Issues of environmental pollution.
	Protecció de la pau al món.	Protection of peace in the world	Peace protection in the world.
	El risc d'esgotament i l'ús racional dels recursos (energia, aigua potable, etc.).	The risk of exhaustion and the rational use of resources (energy, drinking water, etc.).	The risk of depletion and the rational use of resources (energy, clean water, etc.).
	Canvi climàtic.	Climate change.	Climate change.
	La causa de la pobresa.	The cause of poverty.	The cause of poverty.
	El desenvolupament i la influència d'Internet.	The development and influence of the Internet.	The development and influence of the Internet.
	Igualtat de gènere en diversos llocs del món.	Gender equality in various parts of the world.	Gender equality in different parts of the world.
	Problemes relacionats amb malalties.	Disease-related problems.	Disease problems.
	Diversitat cultural.	Cultural diversity.	Cultural diversity.
	Les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats (com ara entre un país i un altre, entre locals, nacionals i...)	Coherent, interactive and interdependent relations between communities (such as between one country and another, between local and national people...)	The coherent, interactive and interdependent relationships of communities (such as between one country and another, between local, national and ...
	Aspectes relacionats amb la desocupació al món.	Unemployment issues in the world.	Unemployment issues in the world.
	El creixement ràpid de la població en alguns llocs i el risc de l'envelliment de la població en alguns llocs del món.	Rapid population growth in some places and the risk of an ageing population in some parts of the world.	The rapid population growth in some places and the risk of population aging in some parts of the world.
Títol de la segona part.	Actituds i comportaments.	Attitudes and behaviours.	Attitudes and behaviours.
Escala Likert, 4 nivells	Molt d'acord D'acord	Strongly agree Agree	Strongly agree. Agree

	Parcialment d'acord En desacord	Partially agree Disagree	Partially agree Disagree
Apartat 1	Sobre exploració, descoberta	About exploration, discovery	About exploration, discovery
Afirmacions	M'agrada explorar per mi mateix/a	I like to explore by myself.	I like to explore by myself.
	Puc expressar la meua opinió sobre un tema.	I can express my opinion on an issue.	I can express my own opinion on an issue.
	A l'hora de comentar o resoldre un problema, tinc en compte els diferents aspectes del problema.	When commenting on or solving a problem, I take the different aspects of that problem into account.	When commenting or solving a problem, I consider the different aspects of the problem.
	Actualitzo de manera regular informació sobre esdeveniments internacionals a través d'Internet.	I regularly keep updated on information about international events via the Internet.	I regularly update information on international events via the Internet.
Apartat 2	Sobre la comunicació	About communication	About communication
Afirmacions	Puc jugar amb els meus amics encara que tinguem característiques diferents (sobre aficions...)	I can play with my friends even if we are different (hobbies...)	I can play with my friends even if we have different features (about hobbies, ...)
	Puc treballar amb els meus amics encara que tinguem punts de vista diferents.	I can work with my friends even if we have different points of views.	I can work with my friends despite having different viewpoints.
	Amb els meus amics em comporto de la mateixa manera, independentment del gènere, l'ètnia o la religió.	I behave in the same way with my friends, regardless of gender, ethnicity or religion.	I behave my friends equally, regardless of male, female, ethnic or religious.
	Abans de criticar algú, m'imagino com em sentiria si estigués en el seu lloc.	Before I criticise someone, I imagine how I would feel if I were in his/her place.	Before criticizing someone, I imagined how I would feel if I were in their position.
	Sempre escolto atentament el que diuen els altres.	I always listen carefully to what others say.	I always listen carefully to what others say.
	Si veig que la gent no m'entén, busco alternatives (per exemple, tornar-ho a explicar, escriure-ho, donar exemples específics, etc.)	If I see that people don't understand me, I look for alternatives (for example, re-explain it, write it, give specific examples, etc.)	If when I say people do not understand, I will find another way (eg, re-explain, write down, give specific examples etc).
	M'adapto ràpidament a situacions i entorns desconeguts.	I quickly adapt to unknown situations and environments.	I can adapt quickly to unfamiliar situations and environments.
Apartat 3	Sobre l'ús d'Internet, llengües estrangeres.	About the use of the Internet, foreign languages	About using Internet, foreign languages
Afirmacions	Sé trobar informació per estudiar a Internet amb eines de suport com ara Google, Yahoo, etc.	I can find information to study on the Internet with support tools such as Google, Yahoo, etc.	I can find information to study on the Internet with support tools such as Google, Yahoo etc.
	Sé identificar quina informació d'Internet és adequada per a mi.	I know how to identify what information on the Internet is suitable for me.	I can determine which information on the Internet is appropriate for me.

	Entenc les conseqüències de compartir informació no contrastada a les xarxes socials: Facebook, Instagram.	I understand the consequences of sharing unverified information on social media: Facebook, Instagram.	I understand the consequences of sharing non-authenticated information on social networks: Facebook, Instagram.
	Puc interactuar amb els meus amics a través d'Internet.	I can interact with my friends on the Internet.	I can interact with my friends via the Internet.
	Sé parlar amb estrangers fent ús de llengües estrangeres.	I can use foreign languages to speak to foreign people.	I can discuss with foreigners by foreign languages.
Apartat 4	Preparat/da (disposat/da) a actuar per a la comunitat.	Ready/to act for the community.	Ready (Willing) to act for the community
Afirmacions	Estic disposat/da a explicar la cultura i la història del meu país a amics internacionals.	I am willing to explain my country's culture and history to international friends.	I am willing to introduce the culture and history of my local and country to international friends.
	Estic preparat/da per fer amics estrangers.	I am willing to make foreign friends.	I am ready to make friends with foreigners.
	Vull aprendre sobre la història i la cultura d'un altre país del món i compartir amb els meus amics el que he après.	I want to learn about the history and culture of another country in the world and share what I have learned with my friends.	I want to learn about the history and culture of another country in the world and share with my friends what I have studied.
	Vull explorar un problema global per mi mateix, com ara la contaminació ambiental, els animals en perill d'extinció... I compartir amb els meus amics el que he après.	I want to explore a global issue by myself, such as environmental pollution, endangered animals..., and share what I have learned with my friends.	I want to find out a global problem by myself such as environmental pollution, endangered animals, ... and share with my friends what I have found.
	Estic disposat/da a participar en activitat per protegir l'entorn o estalviar recursos a les meves escoles o el meu lloc de residència (per exemple, plantar arbres, netejar, mantenir nets els espais públics, utilitzar aigua, electricitat, etc.).	I am willing to participate in activities to protect the environment or save resources in my schools or my place of residence (e.g., planting trees, cleaning, keeping public spaces clean, using water, electricity, etc.).	I am willing to participate in activities to protect the environment or save resources in my schools or my living place. (For example, planting green trees, cleaning, keep public places clean, using water, electricity, etc.)
	Sovint faig un ús racional dels recursos (per exemple, apago els llums quan surto d'una habitació, apago el televisor quan no el miro, sempre tanco l'aixeta després de fer-la servir, etc.).	I often make rational use of resources (e.g., I turn off the lights when I leave a room, turn off the TV when I don't watch it, always close the tap after using it, etc.).	I often use resources economically (for example: turn off the lights when leaving the room, turn off the TV when not watching, always turn off the tap after using, etc.).
	Estic disposat/da a defensar els meus amics quan pateixen assetjament.	I am willing to defend my friends when they suffer harassment.	I am willing to defend my friends when they are bullied.
	Estic disposat/da a donar llibres i material d'aprenentatge a la població necessitada.	I am willing to give people in need books and learning material.	I am willing to donate books and learning equipment for the needy.
Estic disposat/da a ajudar a les persones necessitades.	I am willing to help people in need.	I am willing to help people in need.	

Qüestionari adreçat al professorat			
	Conciliació	Retro-traducció	Original English
Títol de la primera part.	Els professors hauran de donar la seva opinió sobre el nivell d'assoliment dels estudiants en relació al nivell de coneixement i competències en ciutadania global.	Teachers will have to give their opinion on the level of student achievement in relation to the level of knowledge and competences in global citizenship.	Teachers be required to give their opinions on the level of attainment by the students at the level of knowledge and skills of global citizenships.
Escala Likert, 4 nivells	Bé	Good	Good
	Acceptable	Acceptable	Acceptable
	Limitat	Limited	Limited
	Molt limitat	Very limited	Very Limited
	Ni idea	No idea	No idea
Apartat 1	Sobre el coneixement	About knowledge	About knowledge
Afirmacions	Entendre problemàtiques globals (com ara la contaminació ambiental, el risc d'esgotament dels recursos naturals, etc.)	Understand global problems (such as environmental pollution, the risk of depletion of natural resources, etc.).	Understanding global issues (such as environmental pollution, risk of depletion of natural resources, etc.).
	Entendre qüestions socials com ara la igualtat de gènere, l'equitat, la democràcia, l'ocupació, etc.	Understand social issues such as gender equality, equity, democracy, employment, etc.	Understanding social issues such as gender equality, equity, democracy, employment, etc.
	Entendre les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats a nivell local, nacional i global (per exemple, la protecció ambiental o la contaminació en una localitat d'un país que afectar l'entorn d'una altra localitat o país, etc.)	Understand coherent, interactive and interdependent relations between communities at local, national and global level (e.g., environmental protection or pollution in a region of a country that affects the environment of another region or country, etc.).	Understanding the coherent, interactive and interdependent relationships of communities at local, national and global levels (eg environmental protection or pollution at a locality in a country that can affect the environment in another locality or country, etc).
	Entendre la diversitat cultural de diferents ètnies o nacions.	Understand the cultural diversity of different ethnicities or nations.	Understanding cultural diversity of different ethnics or nations.
Apartat 2	Sobre l'aspecte de les competències.	On the issue of competences.	About the aspect of skills
Afirmacions	Autoconsciència (personalitat, emoció, desig, valors de vida, etc; identificar la posició/el rol dins de la comunitat (a diferents nivells com ara el local, el nacional o el global).	Self-consciousness (personality, emotion, desire, life values, etc; identifying the position/role within the community (at different levels such as local, national, or global).	Self-awareness themselves (personality, emotion, desire, life values, etc; the identification of the position/the role in the community (at different levels such as local, national and global levels).
	Analitzar i criticar qüestions globals (donant opcions basades en arguments; reconeixent problemes des de diferents angles/aspectes; estant disposat a donar opinions personals a canvi, a debatre; ...).	Analyse and criticise global issues (giving arguments-based options; recognizing problems from different angles/aspects; being willing to give personal views in return, to debate; ...).	Analyse and criticize global issues (giving opinions based on arguments; recognizing problems from different angles/aspects; willing to give personal opinions in exchange, discussion; ...).

	Comunicar-se, cooperar en un entorn multicultural amb amics internacionals	Communicate, cooperate in a multicultural environment as international friends.	Communicating, cooperating in a multicultural environment with international friends.
	Adaptar-se a una nova situació, en un nou context diferent de la pròpia cultura i societat, etc.	Adapt to a new situation, in a new context, different from the own culture and society, etc.	Adapting in a new situation, in a new environment different from their culture and society, etc.
	Resoldre problemes pràctics (descobrir, participar en la resolució de problemes, aportar beneficis de la comunitat a nivell local, nacional i global).	Solve practical problems (discovering, participating in problem resolution, bringing community benefits at local, national and global level).	Solving practical problems (discover, participate in solving problems, bring benefits to the community at the local, national and global level).
	Utilitzar llengües estrangeres per comunicar-se i aprendre.	Use foreign languages to communicate and learn.	Using foreign languages in communication and learning.
	Utilitzar les tecnologies de la informació, especialment Internet (per a l'aprenentatge, la comunicació, etc.).	Use information technologies, especially the Internet (for learning, communication, etc.).	Using information technology, especially the Internet (in learning, communication, etc.).
Títol de la segona part.	El professorat avalua l'actitud dels estudiants.	The teachers assess students' attitude.	Teachers evaluate students' attitude.
Afirmacions	Patriòtic, amor per la terra natal i la família.	Patriotic, love for the homeland and the family.	Patriotic, homeland and family love.
	Preocupació, empatia, intercanvi, unió amb els altres.	Care, empathy, exchange, union with others.	Concern, sympathize, share, unite with others.
	Respectar la diferències entre persones i la diversitat cultural.	Respect for the differences between people and cultural diversity.	Respect the differences between people and cultural diversity.
	Tractament just i igualitari envers els altres.	Fair and equal treatment of others.	Fair and equal treatment to others.
	Estar interessat en estudiar la cultura i les ètnies i nacions del món.	Be interested in studying the culture and ethnicities and nations of the world.	Being interested in studying the culture of the ethnicities and nations in the world.
	Para atenció al medi ambient (ser conscient, protegir i millorar el medi ambient).	Pays attention to the environment (being conscious, protecting and improving the environment).	Pay attention to the living environment (being conscious of protecting and improving the living environment).
	Ser responsable, estar disposat/da a participar en activitats que són útils per a la comunitat.	Be responsible, willing to participate in activities that are useful to the community.	Be responsible, willing to participate in activities that are useful for the community.

Annex 15. Fase 5 de la traducció

Qüestionari 1, adreçat als estudiants

Consciència sobre aspectes globals i competències de ciutadania global

Aspectes relacionats amb la contaminació ambiental.	
☐ 1- Ho conec bé i podria explicar-ho bé.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ho conec molt bé i podria explicar-ho molt bé. 2. Ho conec bé i podria explicar-ho bé 3. Ho conec i ho podria explicar una mica. 4. N'he sentit a parlar, però no podria explicar què és. 5. No n'he sentit a parlar mai.
☐ 2- Ho conec i ho podria explicar una mica.	
☐ 3- N'he sentit a parlar però no podria explicar què és.	
☐ 4- No n'he sentit a parlar mai.	

Les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats (com ara entre un país i un altre, entre locals, nacionals i...)	
☐ 1- Ho conec bé i podria explicar-ho bé.	<p><i>Les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats (com ara entre un país i un altre, entre locals, nacionals, etc.).</i></p>
☐ 2- Ho conec i ho podria explicar una mica.	
☐ 3- N'he sentit a parlar però no podria explicar què és.	
☐ 4- No n'he sentit a parlar mai.	

Qüestionari 2, adreçat al professorat

Sobre el coneixement

*Els professors hauran de donar la seva opinió sobre el nivell d'assoliment dels estudiants en relació al nivell de coneixement i competències en ciutadania global.

Entendre problemàtiques globals (com ara la contaminació ambiental, el risc d'esgotament dels recursos naturals, etc.).	
☐ 1. Bé	<ol style="list-style-type: none"> 1. Molt bé 2. Bé 3. Acceptable 4. Limitat 5. Molt limitat 6. Ns/Nc
☐ 2. Acceptable	
☐ 3. Limitat	
☐ 4. Molt limitat	
☐ 5. Ni idea	

Dona la teva opinió sobre el nivell d'assoliment dels estudiants en relació amb el nivell de coneixement i competències en ciutadania global.

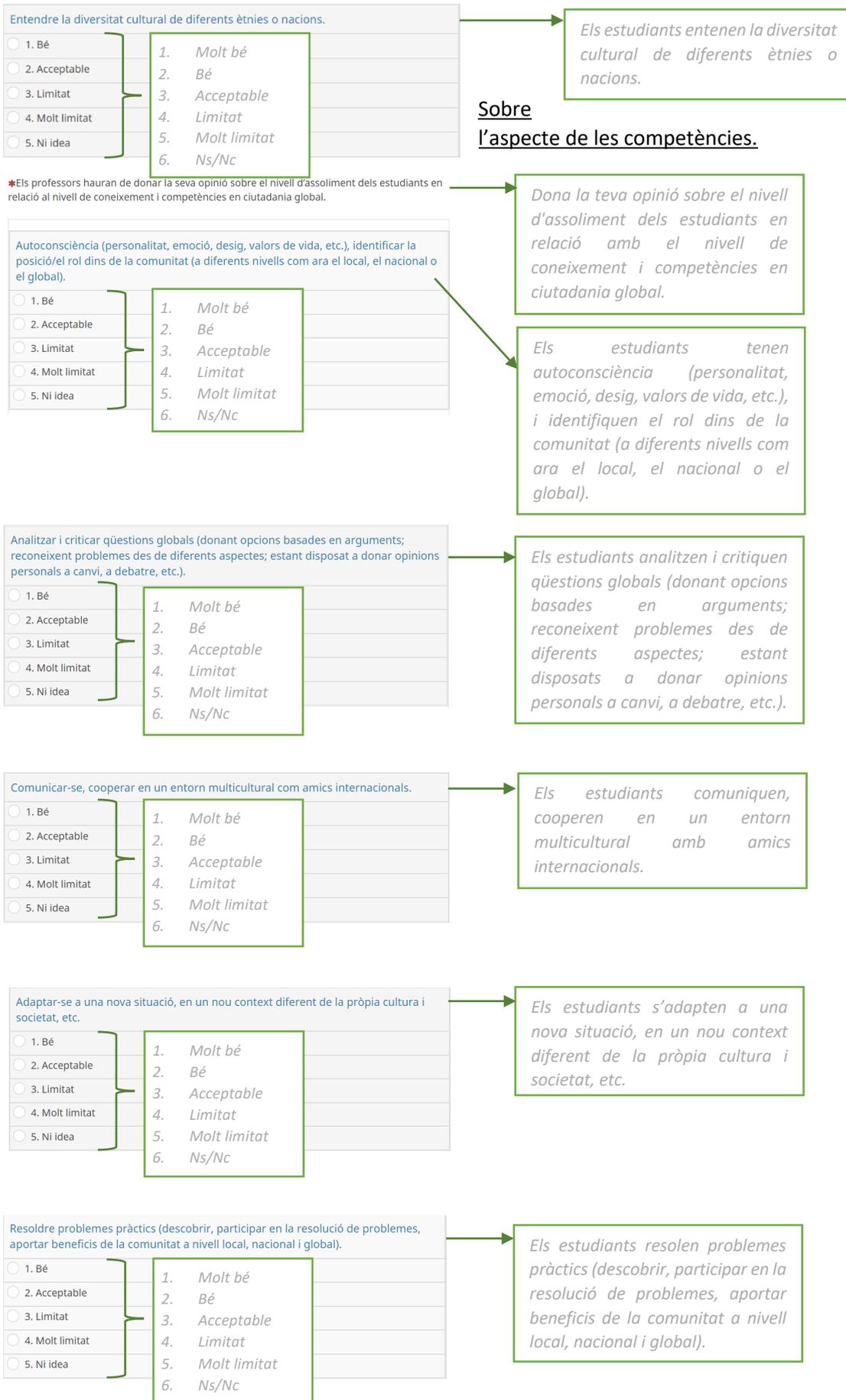
Els estudiants entenen les problemàtiques globals (com ara la contaminació ambiental, el risc d'esgotament dels recursos naturals, etc.).

Entendre qüestions socials com ara la igualtat de gènere, l'equitat, la democràcia, l'ocupació, etc.	
☐ 1. Bé	<ol style="list-style-type: none"> 1. Molt bé 2. Bé 3. Acceptable 4. Limitat 5. Molt limitat 6. Ns/Nc
☐ 2. Acceptable	
☐ 3. Limitat	
☐ 4. Molt limitat	
☐ 5. Ni idea	

Els estudiants entenen qüestions socials com ara la igualtat de gènere, l'equitat, la democràcia, l'ocupació, etc.

Entendre les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats a nivell local, nacional i global (per exemple: la protecció ambiental o la contaminació en una localitat d'un país que afecta l'entorn d'una altra localitat o país, etc.).	
☐ 1. Bé	<ol style="list-style-type: none"> 1. Molt bé 2. Bé 3. Acceptable 4. Limitat 5. Molt limitat 6. Ns/Nc
☐ 2. Acceptable	
☐ 3. Limitat	
☐ 4. Molt limitat	
☐ 5. Ni idea	

Els estudiants entenen les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats a nivell local, nacional i global (per exemple: la protecció ambiental o la contaminació en una localitat d'un país que afecta l'entorn d'una altra localitat o país, etc.).

Utilitzar llengües estrangeres per comunicar-se i aprendre.

☐ 1. Bé	1. Molt bé 2. Bé 3. Acceptable 4. Limitat 5. Molt limitat 6. Ns/Nc
☐ 2. Acceptable	
☐ 3. Limitat	
☐ 4. Molt limitat	
☐ 5. Ni idea	

Els estudiants utilitzen llengües estrangeres per comunicar-se i aprendre.

Utilitzar les tecnologies de la informació, especialment internet (per a l'aprenentatge, la comunicació, etc.).

☐ 1. Bé	1. Molt bé 2. Bé 3. Acceptable 4. Limitat 5. Molt limitat 6. Ns/Nc
☐ 2. Acceptable	
☐ 3. Limitat	
☐ 4. Molt limitat	
☐ 5. Ni idea	

Els estudiants utilitzen les tecnologies de la informació, especialment Internet (per a l'aprenentatge, la comunicació, etc.).

Sobre l'actitud dels estudiants

*El professorat avalua l'actitud dels estudiants.

Patriòtic, amor per la terra natal i la família.

☐ 1. Bé	1. Molt bé 2. Bé 3. Acceptable 4. Limitat 5. Molt limitat 6. Ns/Nc
☐ 2. Acceptable	
☐ 3. Limitat	
☐ 4. Molt limitat	
☐ 5. Ni idea	

Dona la teva opinió sobre l'actitud dels estudiants.

Els estudiants són patriòtics, senten amor per la terra natal i per la família.

Preocupació, empatia, intercanvi, unió amb els altres.

☐ 1. Bé	1. Molt bé 2. Bé 3. Acceptable 4. Limitat 5. Molt limitat 6. Ns/Nc
☐ 2. Acceptable	
☐ 3. Limitat	
☐ 4. Molt limitat	
☐ 5. Ni idea	

Els estudiants es preocupen, tenen empatia, intercanvien i tenen una unió amb els altres.

Respectar les diferències entre persones i la diversitat cultural.

☐ 1. Bé	1. Molt bé 2. Bé 3. Acceptable 4. Limitat 5. Molt limitat 6. Ns/Nc
☐ 2. Acceptable	
☐ 3. Limitat	
☐ 4. Molt limitat	
☐ 5. Ni idea	

Els estudiants respecten les diferències entre persones i la diversitat cultural.

Tractament just i igualitari envers els altres.

☐ 1. Bé	1. Molt bé 2. Bé 3. Acceptable 4. Limitat 5. Molt limitat 6. Ns/Nc
☐ 2. Acceptable	
☐ 3. Limitat	
☐ 4. Molt limitat	
☐ 5. Ni idea	

Els estudiants tenen un tracte just i igualitari envers els altres.

Estar interessat en estudiar la cultura, les ètnies i nacions del món.		<i>Els estudiants s'interessen a estudiar la cultura, les ètnies i les nacions del món.</i>
☐ 1. Bé	1. <i>Molt bé</i>	
☐ 2. Acceptable	2. <i>Bé</i>	
☐ 3. Limitat	3. <i>Acceptable</i>	
☐ 4. Molt limitat	4. <i>Limitat</i>	
☐ 5. Ni idea	5. <i>Molt limitat</i>	
	6. <i>Ns/Nc</i>	

Parar atenció al medi ambient (ser conscient, protegir i millorar el medi ambient).		<i>Els estudiants paren atenció al medi ambient (ser conscient, protegir i millorar el medi ambient).</i>
☐ 1. Bé	1. <i>Molt bé</i>	
☐ 2. Acceptable	2. <i>Bé</i>	
☐ 3. Limitat	3. <i>Acceptable</i>	
☐ 4. Molt limitat	4. <i>Limitat</i>	
☐ 5. Ni idea	5. <i>Molt limitat</i>	
	6. <i>Ns/Nc</i>	

Ser responsable, estar disposat/da a participar en activitats que són útils per a la comunitat.		<i>Els estudiants són responsables, estan disposats a participar en activitats que són útils per a la comunitat.</i>
☐ 1. Bé	1. <i>Molt bé</i>	
☐ 2. Acceptable	2. <i>Bé</i>	
☐ 3. Limitat	3. <i>Acceptable</i>	
☐ 4. Molt limitat	4. <i>Limitat</i>	
☐ 5. Ni idea	5. <i>Molt limitat</i>	
	6. <i>Ns/Nc</i>	

Annex 16. Fase 7 de la traducció

	Original English	Conciliació	És comprensiu? Sí / No	Equivalència de la traducció és correcta? Sí / No	Si la resposta és no, proposar una traducció.
QE1- Títol de la primera part.	Students' awareness of global issues, global citizenship skills.	Consciència dels estudiants sobre aspectes globals i competències de ciutadania global.	SÍ	SÍ	
QE2- Escala Likert, 4 nivells	1- I know this well and I would be able to explain this well.	Ho conec bé i podria explicar-ho bé.	SÍ	NO	CONEC AIXÒ BÉ I SERIA CAPAC D'EXPLICAR-HO BÉ.
	2- I know and could explain a little about this.	Ho conec i ho podria explicar una mica.	SÍ	SÍ	
	3- I've heard about this but I would not be able to explain what it is.	N'he sentit a parlar però no podria explicar què és.	SÍ	NO	L'HE SENTIT PARLAR SOBRE AIXÒ PERÒ NO SERIA CAPAC D'EXPLICAR EL QUÈ ÉS.
	4- I have never heard of this.	No n'he sentit a parlar mai.	SÍ	NO	MAI HE SENTIT PARLAR D'AIXÒ.
Afirmacions	QE3. Issues of environmental pollution.	Aspectes relacionats amb la contaminació ambiental.	SÍ	NO	ASPECTES DE LA CONTAMINACIÓ AMBIENTAL.
	QE4. Peace protection in the world.	Protecció de la pau al món.	SÍ	SÍ	
	QE5. The risk of depletion and the rational use of resources (energy, clean water, etc).	El risc d'esgotament i l'ús racional dels recursos (energia, aigua potable, etc.).	SÍ	SÍ	
	QE6. Climate change.	Canvi climàtic.	SÍ	SÍ	
	QE7. The cause of poverty.	La causa de la pobresa.	SÍ	SÍ	
	QE8. The development and influence of the internet.	El desenvolupament i la influència d'internet.	SÍ	SÍ	
	QE9. Gender equality in different parts of the world.	Igualtat de gènere en diversos llocs del món.	SÍ	SÍ	
	QE10. Disease problems.	Problemes relacionats amb malalties.	SÍ	NO	PROBLEMES DE MALALTIES
	QE11. Cultural diversity.	Diversitat cultural.	SÍ	SÍ	
	QE12. The coherent, interactive and	Les relacions coherents, interactives i interdependents	SÍ	SÍ	

	QE24- I can work with my friends despite having different viewpoints.	Puc treballar amb els meus amics encara que tinguem punts de vista diferents.	sí	sí	
	QE25- I behave my friends equally, regardless of male, female, ethnic or religious.	Amb els meus amics em comporto de la mateixa manera, independentment del gènere, l'ètnia o la religió.	sí	sí	
	QE26- Before criticizing someone, I imagined how I would feel if I were in their position.	Abans de criticar algú, m'imagino com em sentiria si estigués en el seu lloc.	sí	sí	
	QE27- I always listen carefully to what others say.	Sempre escolto atentament el que diuen els altres.	sí	sí	
	QE28- If when I say people do not understand, I will find another way (eg, re-explain, write down, give specific examples etc).	Si veig que la gent no m'entén, busco alternatives (per exemple, tornar-ho a explicar, escriure-ho, donar exemples específics, etc.)	sí	sí	
	QE29- I can adapt quickly to unfamiliar situations and environments.	M'adapto ràpidament a situacions i entorns desconeguts.	sí	sí	
Apartat 3	QE30- About using internet, foreign languages	Sobre l'ús d'internet, llengües estrangeres.	sí	sí	
Afirmacions	QE31- I can find information to study on the Internet with support tools such as Google, Yahoo etc.	Sé trobar informació per estudiar a internet amb eines de suport com ara Google, Yahoo, etc.	sí	sí	
	QE32- I can determine which information on the Internet is appropriate for me.	Sé identificar quina informació d'internet és adequada per a mi.	sí	NO	SE DETERMINAR QUINA INFORMACIÓ D'INTERNET ÉS ADEQUADA PER A MI.
	QE33- I understand the consequences of sharing non-authenticated information on social networks:	Entenc les conseqüències de compartir informació no contrastada a les xarxes socials: Facebook, Instagram.	sí	sí	

	<p>QE42- I often use resources economically (for example: turn off the lights when leaving the room, turn off the TV when not watching, always turn off the tap after using, etc.).</p>	<p>Sovint faig un ús racional dels recursos (per exemple, apago els llums quan surto d'una habitació, apago el televisor quan no el miro, sempre tanco l'aixeta després de fer-la servir, etc.).</p>	<p>SI</p>	<p>SI</p>	
	<p>QE43- I am willing to defend my friends when they are bullied.</p>	<p>Estic disposat/da a defensar els meus amics quan pateixen assetjament.</p>	<p>SI</p>	<p>SI</p>	
	<p>QE44- I am willing to donate books and learning equipment for the needy.</p>	<p>Estic disposat/da a donar llibres i material d'aprenentatge a la població necessitada.</p>	<p>SI</p>	<p>NO</p>	<p>ESTIC DISPOSAT/DA A DONAR LLIBRES I MATERIAL D'APRENENTATGE ALS NECESSITATS.</p>
	<p>QE45- I am willing to help people in need.</p>	<p>Estic disposat/da a ajudar a les persones necessitades.</p>	<p>SI</p>	<p>SI</p>	

Annex 17. Qüestionari 1, adreçat als estudiants

Avaluació de l'educació per a la ciutadania global a l'UdA

Benvolgut/da,

Soc la Sònia Gili estudiant del Programa de Doctorat i membre del Grup de Recerca Interdisciplinari en Educació (GRIE) de la Universitat d'Andorra (UdA). Estic realitzant la tesi doctoral **La competència de cultura democràtica a l'Ensenyament Superior**.

Per la meua recerca necessitaria la vostra col·laboració per respondre a una enquesta. La finalitat és conèixer el nivell de competència de cultura democràtica dels estudiants de l'UdA. Per aquest motiu s'utilitza l'enquesta validada de Luong et al. (2020).

Les respostes són anònimes i les dades s'utilitzaran exclusivament en l'àmbit acadèmic.

L'enquesta dura uns 10 minuts.

Agrairia que responguéssiu a l'enquesta abans del 30 d'abril.

Per qualsevol dubte o aclariment resto a la vostra disposició.

Cordialment,

Sònia Gili Moneo A/e: sgili@uda.ad

Hi ha 7 preguntes en aquesta enquesta.

Aquesta enquesta és anònima.

El registre de les teves respostes no contindrà cap dada que t'identifiqui, excepte en el cas que una pregunta de l'enquesta ho demani explícitament.

Si has fet servir una clau per accedir a l'enquesta, assegura't que aquesta clau no formi part de cap de les teves respostes. La clau es gestiona en una base de dades separada de l'enquesta i només s'utilitza per indicar si l'has completat o no. No hi ha cap manera d'identificar les teves respostes a partir d'aquesta clau.

Informació general

*Quins estudis estàs cursant a l'UdA?

🗳️ Pots seleccionar més d'una opció de resposta.

- bàtxelor en Ciències de l'educació
- bàtxelor en Infermeria
- bàtxelor en Infermeria obstetricoginecològica
- bàtxelor en Informàtica (presencial i virtual)
- bàtxelor en Administració d'empreses (presencial i virtual)
- bàtxelor Comunicació (virtual)
- bàtxelor Dret (virtual)
- bàtxelor Humanitats (virtual)
- bàtxelor Llengua Catalana (virtual)
- Màster d'Educació
- Màster en Dret (virtual)
- Doctorat
- Altres:

*En quin curs estàs matriculat actualment?

📌 Pots seleccionar més d'una opció de resposta.

1r curs

2n curs

3r curs

Altres:

Consciència sobre aspectes globals i competències de ciutadania global.

*Respondre les afirmacions següents:

	1 - Ho conec molt bé i podria explicar-ho molt bé	2 - Ho conec bé i podria explicar-ho bé	3 - Ho conec i podria explicar-ho una mica	4 - N'he sentit a parlar, però no podria explicar què és	5 - No n'he sentit a parlar mai
Aspectes relacionats amb la contaminació ambiental.	☐	☐	☐	☐	☐
Protecció de la pau al món.	☐	☐	☐	☐	☐
El risc d'esgotament i l'ús racional dels recursos (energia, aigua potable, etc.).	☐	☐	☐	☐	☐
Canvi climàtic.	☐	☐	☐	☐	☐
La causa de la pobresa.	☐	☐	☐	☐	☐
El desenvolupament i la influència d'Internet.	☐	☐	☐	☐	☐
Igualtat de gènere en diversos llocs del món.	☐	☐	☐	☐	☐
Problemes relacionats amb malalties.	☐	☐	☐	☐	☐
Diversitat cultural.	☐	☐	☐	☐	☐
Les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats (com ara entre un país i un altre, entre locals, nacionals, etc.).	☐	☐	☐	☐	☐
Aspectes relacionats amb la desocupació al món.	☐	☐	☐	☐	☐
El creixement ràpid de la població en alguns llocs i el risc de l'envelliment de la població en alguns llocs del món.	☐	☐	☐	☐	☐

Actituds i comportaments.

*Sobre l'exploració i la descoberta.

	1 - Molt d'acord	2 - D'acord	3 - Parcialment d'acord	4 - En desacord
M'agrada explorar per mi mateix/a.	☐	☐	☐	☐
Puc expressar la meua opinió sobre un tema.	☐	☐	☐	☐
A l'hora de comentar o resoldre un problema, tinc en compte els diferents aspectes del problema.	☐	☐	☐	☐
Actualitzo de manera regular informació sobre esdeveniments internacionals a través d'Internet.	☐	☐	☐	☐

*Sobre la comunicació.

	1 - Molt d'acord	2 - D'acord	3 - Parcialment d'acord	4 - En desacord
Puc jugar amb els meus amics encara que tinguem característiques diferents (sobre aficions, etc.).	☐	☐	☐	☐
Puc treballar amb els meus amics encara que tinguem punts de vista diferents.	☐	☐	☐	☐
Amb els meus amics em comporto de la mateixa manera, independentment del gènere, l'ètnia o la religió.	☐	☐	☐	☐
Abans de criticar algú, m'imagino com em sentiria si estigués en el seu lloc.	☐	☐	☐	☐
Sempre escolto atentament el que diuen els altres.	☐	☐	☐	☐
Si veig que la gent no m'entén, busco alternatives (per exemple, tornar-ho a explicar, escriure-ho, donar exemples específics, etc.).	☐	☐	☐	☐
M'adapto ràpidament a situacions i entorns desconeguts.	☐	☐	☐	☐

*Sobre l'ús d'Internet i les llengües estrangeres.

	1 - Molt d'acord	2 - D'acord	3 - Parcialment d'acord	4 - En desacord
Sé trobar informació per estudiar a Internet amb eines de suport com ara Google, Yahoo, etc.	☐	☐	☐	☐
Sé identificar quina informació d'Internet és adequada per a mi.	☐	☐	☐	☐
Entenc les conseqüències de compartir informació no contrastada a les xarxes socials: Facebook, Instagram, etc.	☐	☐	☐	☐
Puc interactuar amb els meus amics a través d'Internet.	☐	☐	☐	☐
Sé parlar amb estrangers fent ús de llengües estrangeres.	☐	☐	☐	☐

*Disposat/da a actuar per a la comunitat.

	1 - Molt d'acord	2 - D'acord	3 - Parcialment d'acord	4 - En desacord
Estic disposat/da a explicar la cultura i la història del meu país a amics internacionals.	☐	☐	☐	☐
Estic preparat/da per fer amics estrangers.	☐	☐	☐	☐
Vull aprendre sobre la història i la cultura d'un altre país del món i compartir amb els meus amics el que he après.	☐	☐	☐	☐
Vull explorar un problema global per mi mateix, com ara la contaminació ambiental, els animals en perill d'extinció, etc. I compartir amb els meus amics el que he après.	☐	☐	☐	☐
Estic disposat/da a participar en activitats per protegir l'entorn o estalviar recursos a les meves escoles o el meu lloc de residència (per exemple, plantar arbres, netejar, mantenir nets els espais públics, utilitzar aigua, electricitat, etc.).	☐	☐	☐	☐
Sovint faig un ús racional dels recursos (per exemple, apago els llums quan surto d'una habitació, apago el televisor quan no el miro, sempre tanco l'aixeta després de fer-la servir, etc.).	☐	☐	☐	☐
Estic disposat/da a defensar els meus amics quan pateixen assetjament.	☐	☐	☐	☐
Estic disposat/da a donar llibres i material d'aprenentatge a la població necessitada.	☐	☐	☐	☐
Estic disposat/da a ajudar a les persones necessitades.	☐	☐	☐	☐

Annex 18. Qüestionari 2, adreçat al professorat

Percepció del coneixement de la competència de cultura democràtica dels estudiants de l'UdA

Benvolgut/da,

Soc la Sònia Gili estudiant del Programa de Doctorat i membre del Grup de Recerca Interdisciplinari en Educació (GRIE) de la Universitat d'Andorra (UdA). Estic realitzant la tesi doctoral **La competència de cultura democràtica a l'Ensenyament Superior**.

Per la meua recerca necessitaria la vostra col·laboració per respondre a una enquesta. La finalitat és conèixer la percepció que teniu els professors del coneixement de la competència de cultura democràtica dels estudiants. Per aquest motiu s'utilitza l'enquesta validada de Luong et al. (2020).

Les respostes són anònimes i les dades s'utilitzaran exclusivament en l'àmbit acadèmic.

L'enquesta dura uns 10 minuts.

Agrairia que responguéssiu a l'enquesta abans del 30 d'octubre.

Per qualsevol dubte o aclariment resto a la vostra disposició.

Cordialment,

Sònia Gili Moneo A/e: sgili@uda.ad

Hi ha 4 preguntes en aquesta enquesta.

Aquesta enquesta és anònima.

El registre de les teves respostes no contindrà cap dada que t'identifiqui, excepte en el cas que una pregunta de l'enquesta ho demani explícitament.

Si has fet servir una clau per accedir a l'enquesta, assegura't que aquesta clau no formi part de cap de les teves respostes. La clau es gestiona en una base de dades separada de l'enquesta i només s'utilitza per indicar si l'has completat o no. No hi ha cap manera d'identificar les teves respostes a partir d'aquesta clau.

Informació general

*

Escull una de les respostes següents

- Professor Fix/Eventual
- Professor Col·laborador

Sobre el coneixement

*Dona la teva opinió sobre el nivell d'assoliment dels estudiants en relació amb el nivell de coneixement i competències en ciutadania global.

	1. Molt bé	2. Bé	3. Acceptable	4. Limitat	5. Molt limitat	6. Ns/Nc
Els estudiants entenen les problemàtiques globals (com ara la contaminació ambiental, el risc d'esgotament dels recursos naturals, etc.).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Els estudiants entenen qüestions socials com ara la igualtat de gènere, l'equitat, la democràcia, l'ocupació, etc.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Els estudiants entenen les relacions coherents, interactives i interdependents entre comunitats i nivell local, nacional i global (per exemple: la protecció ambiental o la contaminació en una localitat d'un país que afecta l'entorn d'una altra localitat o país, etc.).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Els estudiants entenen la diversitat cultural de diferents ètnies o nacions.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Sobre l'aspecte de les competències.

*Dona la teva opinió sobre el nivell d'assoliment dels estudiants en relació amb el nivell de competències en ciutadania global.

	1. Molt bé	2. Bé	3. Acceptable	4. Limitat	5. Molt limitat	6. Ns/Nc
Els estudiants tenen autoconsciència (personalitat, emoció, desig, valors de vida, etc.), i identifiquen el rol dins de la comunitat (a diferents nivells com ara el local, el nacional o el global).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Els estudiants analitzen i critiquen qüestions globals (donant opcions basades en arguments, reconeixent problemes des de diferents aspectes, estant disposat a donar opinions personals a canvi, a debatre, etc.).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Els estudiants comuniquen, cooperen en un entorn multicultural amb amics internacionals.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Els estudiants s'adapten a una nova situació, en un nou context diferent de la pròpia cultura i societat, etc.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Els estudiants resolen problemes pràctics (descobrir, participar en la resolució de problemes, aportar beneficis de la comunitat a nivell local, nacional i global).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Els estudiants utilitzen llengües estrangeres per comunicar-se i aprendre.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Els estudiants utilitzen les tecnologies de la informació, especialment Internet (per a l'aprenentatge, la comunicació, etc.).	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Sobre l'actitud dels estudiants.

*Dona la teva opinió sobre l'actitud dels estudiants en relació a les competències en ciutadania global.

	1. Molt bé	2. Bé	3. Acceptable	4. Limitat	5. Molt limitat	6. Ns/Nc
Els estudiants són patriòtics, senten amor per la terra natal i per la família.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Els estudiants es preocupen, tenen empatia, intercanvien i tenen una unió amb els altres.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Els estudiants respecten les diferències entre persones i la diversitat cultural.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Els estudiants tenen un tracte just i igualitari envers els altres.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Els estudiants s'interessen a estudiar la cultura, les ètnies i les nacions del món.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Els estudiants paren atenció al medi ambient (ser conscient, protegir i millorar el medi ambient).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Els estudiants són responsables, estan disposats a participar en activitats que són útils per a la comunitat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐